

Programmabegroting 2019

Samen op koers

Voorwoord

Voor u ligt de programmabegroting van de gemeente Valkenswaard voor het jaar 2019. Een bijzondere begroting, omdat het de eerste is die het college van Valkenswaard in deze nieuwe raadsperiode aan de raad voorlegt. In deze begroting maken we heldere keuzes. Zo blijven we op koers met het realiseren van de Toekomstvisie 2030, zoals vastgesteld door uw raad. Daarnaast vertalen we het hoofdlijnenakkoord "Koersvast en vernieuwend 2018-2022". Daarmee zetten we als gemeente nieuwe accenten in onze ambitie om de Toekomstvisie 2030 te realiseren.

Komend jaar staat de uitvoering van een aantal majeure opgaven centraal. Denk daarbij aan investeringen in de vrijetijdseconomie middels het programma Groote Heide Dommelland, met als doel het realiseren van (meer) bezoekers, bestedingen en banen. Daarbij stellen wij een goede balans tussen wonen, werken en recreëren voorop. Het onderliggende masterplan Dommelland wordt inclusief uitvoeringsprogramma eind 2018 voorgelegd aan de gemeenteraad en bevat ca. 35 projecten die ervoor zorgen dat diverse ambities op gebied van natuur, recreatie en paardensport, in samenhang tot elkaar, op een voortvarende manier kunnen worden opgepakt.

De implementatie van de Omgevingswet zet Valkenswaard voortvarend voort. We grijpen deze kans aan om inwoners actiever te betrekken bij ontwikkelingen in hun eigen omgeving. Dit alles vraagt natuurlijk nogal wat, zowel van onze raad en bestuur als van onze inwoners en van onze ambtelijke organisatie. Komend jaar zet Valkenswaard stappen om de implementatie succesvol te laten verlopen.

Een nieuw majeur thema voor de gemeente Valkenswaard is duurzaamheid. De gemeenteraad heeft hier in de vorige raadsperiode de aanzet voor gegeven en deze keuze is in het hoofdlijnenakkoord bekrachtigd. Valkenswaard werkt voor 2019 aan een aanpak om de duurzaamheidsdoelstellingen te formuleren en te realiseren. Daarbij kiezen we voor een aanpak waarbij inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners nauw worden betrokken.

Daarnaast is de transformatie in het sociaal domein de komende jaren een majeure opgave. Voor 2019 zijn transformatie, integraliteit en financiële beheersbaarheid belangrijke uitgangspunten. Met het inrichten van een programma Sociaal Domein met een eigen programmamanager geven wij hieraan sturing door onze visie, missie en doelen vanuit één perspectief te bundelen en aan te sturen. Betere ondersteuning voor onze inwoners en beheersing van de uitgaven in het sociaal domein gaan hierbij hand in hand.

Om onze ambities uit de Toekomstvisie 2030 en de hoofdlijnen te realiseren, is structurele financiële ruimte een must. Toen wij de jaarrekening behandelden, bleek echter dat deze ruimte niet vanzelfsprekend is. Daarom doen wij in deze begroting voorstellen om de financiële positie van de gemeente Valkenswaard, ten opzichte van de Nota Kaders 2019-2022, te verbeteren. Onderdeel hiervan is het versterken van de reservepositie van de gemeente.

De verbeterde financiële positie is overigens geen reden om de teugels te laten vieren. Het hoofdlijnenakkoord wordt namelijk nog niet volledig vertaald in het meerjarig positieve saldo. Zo moeten we in 2019 nog een vertaling maken van de Valkenswaardse ambities voor de Groote Heide Dommelland, de implementatie van de Omgevingswet, de duurzaamheidsaanpak en de transformatie van het sociaal domein. Ook worden de meerjarige financiële consequenties in dit jaar verduidelijkt. Daarnaast kunnen nog autonome ontwikkelingen plaatsvinden, zal er een vertaling van het Interbestuurlijk Programma (IBP) plaatsvinden en is bovendien de positieve economische conjunctuur niet vanzelfsprekend. Scherpe keuzes in de uitgaven is daarom erg belangrijk.

Het college van burgemeester en wethouders

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	3
Inhoudsopgave	5
Inleiding.....	7
Leeswijzer	11
Toekomstvisie.....	13
Financieel Perspectief.....	21
1. Wonen	23
Ruimtelijke ontwikkeling.....	24
Infrastructuur	35
Groen	42
Duurzaamheid.....	46
2. Werken	57
Bedrijvigheid.....	58
Onderwijs.....	62
3. Vrije Tijd	71
Cultuur.....	72
Sport	76
Recreatie.....	80
4. Sociaal Domein	87
Sociaal Domein	88
5. Bestuur & Organisatie	101
Samenwerking & positionering	102
Dienstverlening	107
Veiligheid	112
Financiën.....	117
Wat mag overhead kosten?.....	122
Wat mag onvoorzien kosten?	124
Wat mag de vennootschapsbelasting kosten?.....	125
Wat brengen algemene dekkingsmiddelen op?	126
Paragrafen	129
Lokale heffingen.....	130
Weerstandsvermogen en risicobeheersing	135
Onderhoud kapitaalgoederen	142
Financiering	148
Bedrijfsvoering.....	151
Verbonden Partijen	157
Grondbeleid	163
Subsidieverstrekking.....	169
Bezuinigingen	170

Bijlagen	171
Bijlage 1: weerstandsvermogen.....	172
Bijlage 2: gemeentebestuur	173
Bijlage 3: overzicht reserves en voorzieningen	174
Bijlage 4: ontwikkelingen van reserves en voorzieningen.....	176
Bijlage 5: overzicht van baten en lasten	181
Bijlage 6: investeringsprogramma	183
Bijlage 7: incidentele baten & lasten	184
Bijlage 8: EMU-saldo.....	185
Bijlage 9: overzicht van baten en lasten per taakveld.....	186

Inleiding

1.1 Programmabegroting 2019-2022

Voor u ligt de eerste programmabegroting van een nieuwe raadsperiode. Daarin maakt Valkenswaard duidelijke keuzes voor de komende jaren: realisatie van de Toekomstvisie 2030 en een meerjarige sluitende begroting. Deze begroting is tevens de eerste waarin we uitvoering geven aan het nieuwe hoofdlijnenakkoord "Koersvast en vernieuwend 2018-2022", zoals vastgesteld door de gemeenteraad van Valkenswaard.

In juni 2018 heeft de gemeenteraad de Nota Kaders 2019-2022 behandeld in de gemeenteraad. In dit document staan primair de strategische keuzes voor de toekomst beschreven, waarmee de aftrap wordt gegeven van de jaarlijkse beleids- en planning & control-cyclus van de gemeente Valkenswaard. De Nota Kaders 2018-2022 had, gelet op de gemeenteraadsverkiezingen, een beleidsarm karakter. Daarnaast bestonden er, zoals elk jaar, op het moment van de behandeling ervan nog een aantal onzekerheden. De effecten daarvan konden we pas gedurende de totstandkoming van de begroting inzichtelijk maken. De Nota Kaders vormde daarmee slechts een indicatie voor het financiële meerjarenperspectief. In de voorliggende begroting wordt een definitief meerjarenperspectief voor de periode 2019-2022 gepresenteerd.

Ten opzichte van de begroting van 2018 wordt er aan de meerjarenprogrammabegroting een jaarschijf toegevoegd, het jaar 2022. De programmabegroting voor 2019 is de eerste begroting in deze raadsperiode. De voorliggende begroting is ook de eerste aanzet voor het realiseren van het hoofdlijnenakkoord "Koersvast en vernieuwend 2018-2022". Daarmee is de begroting 2019-2022 dus met recht bijzonder te noemen. In deze begroting wordt invulling gegeven aan bestaande wensen uit de Toekomstvisie. Hierdoor is er beperkte ruimte voor aanvullende wensen.

1.2 Financiële uitgangspunten

Het financieel meerjarenperspectief uit de Nota Kaders was gebaseerd op ontwikkelingen zoals die op het moment van schrijven bekend waren. Hoewel de maartcirculaire en meicirculaire een zeer positief beeld lieten zien, werd er bij de Nota Kaders toch een aanzienlijk nadeel gemeld in de jaren 2019-2021. Oorzaken hiervan waren de nadelige structurele effecten uit de jaarrekening (met name bij het sociaal domein en de sportinkomsten). Daarnaast leidden indexeringen van verbonden partijen en loonkosten tot een groter nadeel.

Om alle ambities uit de Toekomstvisie 2030 en het hoofdlijnenakkoord te kunnen realiseren, moeten we ruimte creëren. Daarnaast moeten we ook ruimte behouden om alle uitvoeringsprogramma's te kunnen bekostigen. Er heeft namelijk nog geen volledige vertaling van het hoofdlijnenakkoord plaatsgevonden. Onderwerpen die nog vertaald moeten worden, zijn onder andere Grote Heide Dommelland, de transformatie binnen het sociaal domein en duurzaamheid. Daarnaast kunnen nog autonome ontwikkelingen plaatsvinden en is de positieve economische conjunctuur niet vanzelfsprekend. In de tweede bestuursrapportage is de raad daarnaast geïnformeerd dat aanvullende kosten te verwachten zijn vanuit de Wmo. Er zijn namelijk meer beschikkingen afgegeven dan vooraf verwacht. Op het moment van schrijven van de begroting wordt de precieze aard en omvang van dit nadeel nader onderzocht. De raad wordt hierover vóór de begrotingsbehandeling middels een raadsinformatiebrief over geïnformeerd.

Reservepositie

De Algemene Reserve is in de afgelopen periode voor verschillende doelen aangewend. Zo werden onttrekkingen gedaan voor eenmalige uitgaven voor ontwikkeling van nieuw beleid met inzet van tijdelijke capaciteit. Bijvoorbeeld voor het actualiseren van bestemmingsplannen, reconstructie Westzijde Markt of de overdracht van woonwagens. Ook is er een belangrijke onttrekking geweest voor het versneld afschrijven van investeringen voor maatschappelijk nut. Daarnaast werd de Algemene Reserve ingezet voor het treffen van voorzieningen voor het afdekken van tekorten op de grondexploitaties. Tot slot voorzien we in de toekomst onttrekkingen voor een aantal majeure projecten.

Valkenswaard heeft bovendien veel kansen om zich te ontwikkelen op sociaal- en economisch gebied, waarbij het soms noodzakelijk is om op incidentele basis gebruik te maken van de algemene reserve. Met in het achterhoofd de tekorten van de afgelopen jaren binnen het sociaal domein, is het noodzakelijk om voldoende weerstandscapaciteit te hebben. In deze begroting hebben we voorstellen verwerkt om de reservepositie te verbeteren.

Een deel van de versterkte algemene reserve wordt in 2019 ingezet. Om een sluitende begroting te presenteren is het noodzakelijk om in 2019 een beroep te doen op de reservepositie. Om ook in de toekomst tegenvallers op te kunnen vangen, is het ook de komende jaren noodzakelijk om naar mogelijkheden te zoeken om de reserves te versterken.

1.3 Beleidsmatige uitgangspunten

In deze programmabegroting voor 2019 stellen we maatregelen voor waarmee we aan het hoofdlijnenakkoord 'Koersvast en Vernieuwend 2018-2022' en aan de Toekomstvisie Valkenswaard 2030 uitvoering geven. Met het hoofdlijnenakkoord heeft de gemeenteraad van Valkenswaard nieuwe accenten gegeven aan het beleid van de gemeente. Uiteraard zetten we ons tot en met de gemeenteraadsverkiezingen van 2022 optimaal in om zoveel mogelijk van het hoofdlijnenakkoord te realiseren én om optimaal te anticiperen op nieuwe maatschappelijke uitdagingen.

Ondanks dat we ons terughoudend opstellen tegenover langjarige uitgaven, willen we reëel begroten. Daarom hebben we de structurele effecten uit de jaarrekening over 2017 in de begroting verwerkt. Ook voldoen we aan onze wettelijke verplichtingen en hebben we een aantal autonome ontwikkelingen die actie vereisen in de begroting opgenomen. Hierdoor is het wel noodzakelijk gebleven om een beroep te doen op onze algemene reserve.

Deze investeringen zijn in de bandbreedte van de Nota Kaders opgenomen en maken onderdeel uit van deze programmabegroting. Omdat we onze inwoners ook in 2019 optimaal van dienst willen zijn en kansen die (zijn) ontstaan willen verzilveren, hebben we in de bijlage van de Nota Kaders een aantal aanvullende wensen gepresenteerd. Omdat de Toekomstvisie onze leidraad is, wordt er in de Nota Kaders scherp gestuurd: nieuwe maatregelen dienden in principe ondersteunend te zijn voor de Toekomstvisie. Daarbij gaat het om raadsbesluiten, nieuwe ontwikkelingen waarvoor dekking binnen bestaande middelen aanwezig is, aanvullende maatregelen om het collegeprogramma uit te voeren en nieuwe voorstellen die passen binnen de Toekomstvisie en (zeer beperkt) overige nieuwe ontwikkelingen. Ten slotte hebben er zich na vaststelling van de Nota Kaders nog enkele nieuwe autonome ontwikkelingen voorgedaan die we hebben opgenomen in de begroting. Voorbeeld hiervan is de indexatie van de woonlasten.

Op basis van het financieel meerjarenperspectief uit de Nota Kaders 2019-2022, bleek er geen ruimte te zijn voor nieuwe investeringen. Om de ambities uit het hoofdlijnenakkoord en de Toekomstvisie 2030 te kunnen realiseren, heeft het college een aantal ombuigingsvoorstellen opgenomen. Daarnaast bleek ook de meicirculaire tot een positieve bijstelling te leiden. Dit alles resulteert in een positief saldo op de meerjarenbegroting. Dit biedt kans om vanaf 2019 het hoofdlijnenakkoord uit te voeren, kansen die passen binnen de Toekomstvisie te verzilveren en een gezond meerjarig financieel perspectief te realiseren. Daarbij merken we wel op dat voor een aantal van de gestelde ambities nog aan een concrete (financiële) uitwerking wordt gewerkt. Denk hierbij aan het programma Grote Heide Dommelland, de implementatie van de Omgevingswet, de duurzaamheidsaanpak en de

transformatie binnen het sociaal domein. De komende raadsperiode verwerken we deze ambities in de programmabegroting.

1.4 Vertaling hoofdlijnenakkoord

In de raadsvergadering van 28 juni 2018 heeft de gemeenteraad ingestemd met het hoofdlijnenakkoord "Koersvast en vernieuwend 2018-2022". Vervolgens heeft de raad het college van burgemeester en wethouders opdracht gegeven om uitvoering te geven aan het hoofdlijnenakkoord en om de ambities en keuzes uit het akkoord te verwerken in de meerjarenprogrammabegroting. Deze vertaling heeft in de voorliggende begroting plaatsgevonden: inhoudelijk en financieel. Zo zijn de ambities van het hoofdlijnenakkoord uiteraard meegenomen in de geformuleerde programma's en producten. Ten opzichte van vorig jaar is één product aangepast; het product 'milieu' is verbreed naar 'duurzaamheid'.

Voor een groot deel kunnen de ambities uit het hoofdlijnenakkoord worden vertaald binnen de huidige middelen. Voor nieuwe initiatieven of keuzes, doen we in deze begroting een dekkingsvoorstel. Zo stellen we een duurzaamheidsaanpak op om de ambities uit het hoofdlijnenakkoord op het gebied van klimaat te vertalen in concrete maatregelen. Daarnaast maken we werk van de voorgestelde herijking van het parkeerbeleid door het uitvoeren van een 1-meting (vervolg op de nulmeting). Om een goede koppeling tussen de thema's wonen en sociaal domein te realiseren, stellen we voor dat de behoefte hieraan via een onderzoek in beeld wordt gebracht.

Van een aantal ambities uit het hoofdlijnenakkoord is de financiële impact op het moment van schrijven van de programmabegroting nog niet bekend. Voorbeelden hiervan zijn de ambities op het gebied van het programma Groote Heide Dommelland, duurzaamheid en de transformatie sociaal domein. Deze zijn daarom op dit moment nog niet zichtbaar in de financiële bandbreedte en worden in een later moment aan de gemeenteraad voorgelegd. Een nieuwe claim op de financiële bandbreedte heeft op dit moment onverminderd effect op de mate waarin de ambities uit het hoofdlijnenakkoord deze raadsperiode verwezenlijkt kunnen worden. Daarnaast moeten we ook rekening houden met autonome ontwikkelingen, een veranderende financiële conjunctuur en de vertaling van het IBP (zie hieronder).

1.5 Vertaling IBP

Het Rijk, gemeenten, provincies en waterschappen hebben middels een Interbestuurlijk Programma (IBP) afgesproken om samen een aantal grote maatschappelijke opgaven aan te pakken. De opgaven hebben betrekking tot thema's zoals klimaat, wonen en het sociaal domein. Wat betreft de financiële uitgangspunten is afgesproken dat alle overheden zich financieel inzetten voor de opgaven. Daartoe stelt de rijksoverheid accres en andere middelen (IU/DU, enveloppen) beschikbaar in het gemeentefonds. Het kabinet gaat ervan uit dat gemeenten vanuit eigen middelen een bijdrage zullen leveren. De VNG is van mening dat dit een redelijk uitgangspunt is, maar vindt ook dat gemeenten zelf moeten kunnen bepalen hoe ze geld uit het gemeentefonds willen inzetten.

Het Rijk heeft accres beschikbaar gesteld aan gemeenten en provincies. Er is € 1,4 miljard beschikbaar voor de opgaven in het IBP. Het totale accres voor gemeenten en provincies bedraagt ruim 6 miljard. De financiële vertaling voor gemeenten heeft plaatsgevonden middels de maartcirculaire, die (uitsluitend) de cijfermatige uitwerking bevatte van het Regeerakkoord en de programmastart van het IBP en gaf hiervoor het financiële kader. Voor de gemeente Valkenswaard betekende dit een positief effect op de bandbreedte; een plus van € 1 miljoen in 2019, oplopend tot ruim € 3 miljoen in 2022.

Voor de uitvoering van het IBP is de gemeente Valkenswaard onder meer afhankelijk van een verdere concretisering van de afspraken door de VNG en het Rijk. Op hoofdlijnen kan echter worden gesteld dat een groot deel van de ambities uit het IBP goed aansluiten bij de ambities zoals door de gemeenteraad gesteld in het hoofdlijnenakkoord "Koersvast en vernieuwend 2018-2022". Het

uitgangspunt is daarom dat opgaven uit het IBP, die aansluiten bij de ambities uit het regeerakkoord, prioriteit krijgen en zoveel mogelijk gezamenlijk worden opgepakt. Het is wel belangrijk dat we voldoende financiële ruimte hebben in de meerjarenbegroting om deze ambities te kunnen realiseren.

Leeswijzer

Nu de status van de programmabegroting en de beleidsmatige en financiële uitgangspunten uiteen zijn gezet, is het tijd nader in te gaan op de inhoud van dit begrotingsboekwerk.

Toekomstvisie

De Toekomstvisie 2030 vormt de leidraad voor onze strategie en daarmee voor de beleidskeuzes die we maken voor de toekomst. Bepaalde, belangrijke ontwikkelingen hebben invloed op de integrale uitvoering van de Toekomstvisie. Deze ontwikkelingen geven we in dit hoofdstuk bondig weer. Ook relateren we deze ontwikkelingen op heldere wijze aan de Toekomstvisie.

Financieel perspectief

In het financieel perspectief schetsen we op hoofdlijnen de financiële situatie van de gemeente. Hierbij sluiten we aan op de financiële situatie in de Nota Kaders en verwerken we vervolgens nieuwe ontwikkelingen, om zo te komen tot een actuele financiële bandbreedte voor het jaar 2019 en de periode tot en met 2022.

Programma's

De drie pijlers uit de Toekomstvisie zijn in 2014 uitgewerkt in strategische keuzes op vijf thema's. Deze strategische keuzes zijn vertaald naar vijf programma's in de begroting. In de vijf hoofdstukken die volgen op het financieel perspectief staan deze vijf programma's centraal. Per programma hebben we de kaders en beleidslijnen beschreven die nodig zijn om onze doelstellingen te bereiken. In de programma's zijn ook de beoogde maatschappelijke doelen en effecten voor het jaar 2019 opgenomen. Ook geven we de activiteiten weer die moeten bijdragen aan het realiseren van deze doelen en effecten. Voor elk programma geven we antwoord op de drie zogenoemde W-vragen:

- Eerste W-vraag: Wat willen we bereiken? We geven per programma aan welke maatschappelijk effecten en algemene beleidsdoelstellingen we met het betreffende programma voor de burgers en bedrijven willen bereiken.
- Tweede W-vraag: Wat gaan we ervoor doen? We benoemen de speerpunten voor 2019 en geven aan welke activiteiten we willen ontplooiën om de eerste W-vraag te realiseren.
- Derde W-vraag: Wat mag het kosten? Wanneer deze derde W-vraag is beantwoord, stelt de gemeenteraad de benodigde financiële middelen beschikbaar.

De overzichten bestaan uit al gerealiseerde prestaties en onze streefcijfers. Met behulp van de prestatie-indicatoren kunnen de gemeenteraad en de burger controleren of het beoogde effect wordt gerealiseerd.

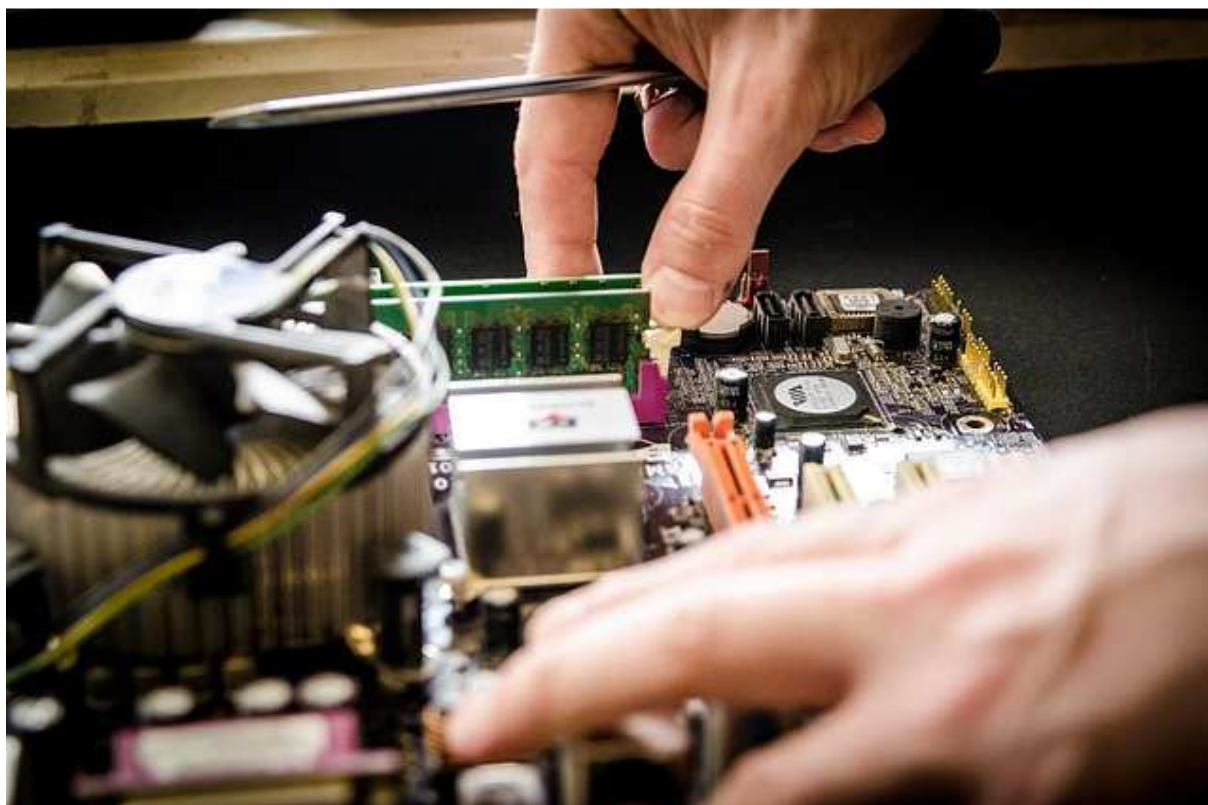
Paragrafen

Conform de verplicht gestelde kaders van het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV) hebben we een aantal paragrafen opgenomen waarin we dieper ingaan op een aantal beheersmatige aspecten. Deze aspecten kunnen grote financiële gevolgen hebben en/of zijn belangrijk als we de programmadoelstellingen willen realiseren. Het gaat om de paragrafen lokale heffingen, weerstandsvermogen, onderhoud kapitaalgoederen, financiering, bedrijfsvoering, verbonden partijen en grondbeleid. Ook is er een paragraaf subsidieverstrekking en bezuinigingen in de begroting opgenomen.

Bijlagen

In de bijlagen hebben we gedetailleerde informatie opgenomen die een nadere achtergrond geeft aan onderwerpen uit de beleidsbegroting of paragrafen.

De in de begroting 2019-2022 opgenomen bedragen zijn weergegeven in € 1.000. In de optellingen van de financiële overzichten kunnen hierdoor afrondingsverschillen worden weergegeven.

Toekomstvisie

Valkenswaard op koers met de Toekomstvisie

In 2011 is de Toekomstvisie 2030 door de gemeenteraad vastgesteld. De Toekomstvisie 2030 vormt de leidraad voor onze strategie en de beleidskeuzes voor de toekomst. De Toekomstvisie kent drie pijlers: Sociale cohesie (van onze dorpen), (inzet op) Innovatie en Leisure (vrijtijdseconomie). De Toekomstvisie is opgesteld in nauwe samenwerking met de Valkenswaardse samenleving. Waarom? Omdat we beleid niet vanuit het gemeentehuis achter een bureau bedenken, maar samen met de bewoners, bedrijven en verenigingen van Valkenswaard.

Programma's begroting

De Toekomstvisie is in 2014 uitgewerkt in strategische keuzes op vijf thema's. Kort samengevat gaat het om de volgende strategische keuzes:

- Wonen: op korte termijn zetten we in op huisvesting voor jongeren, op de middellange termijn zetten we in op jonge (Brainport-)gezinnen. Middelen zetten we ook volgens die prioritering in.
- Werken: we zetten vooral in op werkgelegenheidsontwikkeling in de vrijetijdssector en de Brainport-industrie.
- Vrije tijd: we geven een impuls aan verblijfsrecreatie en innovatieve leisure.
- Sociaal Domein: we maken, naast de wettelijke verplichtingen, ook niet-wettelijke keuzes als dat mogelijk is: vooral voor jongere generaties.
- Bestuur & Organisatie: we maken een fundamentele keuze voor overheidsparticipatie in beleid en communicatie.

Met het vaststellen van strategische keuzes op vijf thema's hebben we de Toekomstvisie destijds concreter gemaakt, maar het gaat nog steeds om strategische keuzes op hoofdlijnen die verdere uitwerking nodig hebben.

Hoofdlijnenakkoord 2018-2022

Na de gemeenteraadsverkiezingen van 2018 heeft de gemeenteraad het hoofdlijnenakkoord "Koersvast en vernieuwend 2018-2022" vastgesteld. Bij de behandeling hiervan heeft de gemeenteraad in meerderheid besloten in te stemmen met het hoofdlijnenakkoord. Vervolgens heeft de raad het college van burgemeester en wethouders opdracht gegeven om het hoofdlijnenakkoord uit te voeren en de ambities en keuzes ervan te verwerken in een meerjarenprogrammabegroting. Deze vertaling heeft in de voorliggende programmabegroting plaatsgevonden en krijgt deze raadsperiode ook in de komende begrotingen haar plek.

Kansen benutten door samenhang en samenwerking

Samenhang tussen de opgaven is essentieel als we onze Toekomstvisie willen realiseren en de kansen willen verzilveren die er op economisch en maatschappelijk gebied in Valkenswaard bestaan. Om de samenhang tussen projecten en de relatie tussen beleid en uitvoering te vergroten, sturen we steeds meer zogenaamde majeure projecten programmatisch aan. Voorbeelden daarvan zijn zoals Bereikbaar Valkenswaard, de Omgevingswet, De Groote Heide Dommelland en Masterplan Centrum. Een nieuw programma is de Transformatie Sociaal Domein. Hierbinnen wordt de essentiële samenhang tussen verschillende beleidsvelden gecreëerd, om de majeure opgave van de inhoudelijke transformatie mogelijk te maken.

Vanuit de Toekomstvisie kiezen we voor een aantal strategische projecten die we de komende jaren willen realiseren. Deze zijn ambitieus: inhoudelijk, maar ook financieel. Denk aan de realisatie van het Gebiedsakkoord-N69, het Zuidtracé-N69, het programma Groote Heide Dommelland en de herinrichting van de Eindhovenseweg/realisatie van een HOV-lijn. Niet alleen een integrale benadering, maar ook samenwerking met derden, zoals met de provincie en waterschap, is

noodzakelijk om onze doelen te verwezenlijken. Daarom investeren we in subsidiewerving en lobby en zijn we ons continue bewust van onze afhankelijkheid van partners om de doelen uit de Toekomstvisie te realiseren. Een goede relatie met onze omgeving is dan ook van cruciaal belang voor het succes van Valkenswaard.

3.1 Programma Wonen

Woningbouwbeleid werkt!

Relatief gezien wordt er nergens in de regio zo hard gebouwd als in Eindhoven en Valkenswaard! Dit bewijst dat onze inzet op het gebied van woningbouw wordt beloond. Omdat de bevolkings- en huishoudensprognose uit 2017 voor Valkenswaard positiever uitpakt, is in onze woningbouwprogrammering weer ruimte (vrije plancapaciteit) ontstaan voor nieuwe ontwikkelingen. In 2019 zetten we dit succes voort. We blijven in volle vaart bouwen, omdat de gemeenteraad prioriteit heeft gegeven aan woningbouwprojecten die aansluiten op de marktvraag en dus realiseerbaar zijn. Op die manier kunnen we ons overgebleven woningbouwprogramma snel realiseren. De nadruk ligt daarbij op de (her)ontwikkeling van terreinen binnen onze bebouwde kom. Voor de toekomst actualiseren, realiseren en monitoren we deze raadsperiode ons woningbouwprogramma om ook meerjarig onze strategische doelstellingen te kunnen realiseren.

Strategie gericht op jongeren en jonge gezinnen

Vergrijzing en ontgroening zijn trends die de bevolkingsomvang nu en in de toekomst beïnvloeden. Deze ontwikkelingen zetten de bestaande sociale structuren onder druk. Zo ontstaat er minder (sociaal en financieel) draagvlak voor voorzieningen. In de Toekomstvisie is aangegeven dat we moeten werken aan het tegengaan van ontgroening. De eerste acties die we hiervoor ondernomen hebben al tot succes geleid. We blijven daarom focussen op het behouden en aantrekken van jongeren en jonge gezinnen. Daarmee behouden we, ook richting de toekomst, het draagvlak onder ons voorzieningenniveau. Bovendien behouden we zo de levendige wijken en de sociale cohesie waar we trots op zijn. We hebben voor een programmatische aanpak gekozen om deze doelen te realiseren. Dat doen we in samenhang met onze andere activiteiten op het gebied van wonen, maar bijvoorbeeld ook in relatie tot kinderopvang en onderwijs.

Duurzaamheid en milieu

De gemeenteraad heeft tijdens de behandeling van de meerjarenbegroting 2018-2021 een amendement aangenomen om een duurzaamheidsaanpak te ontwikkelen. Daarnaast wordt de komende jaren vanuit de landelijke overheid meer gestuurd op energie- en klimaatdoelstellingen. Dit maakt dat we in 2019 stappen moeten gaan zetten met de energietransitie en klimaatadaptatie. De eerste stap betreft het vaststellen van de 'stip op de horizon'. Vervolgens wordt dit ambitiedocument uitgewerkt in een routekaart. Dit koersdocument wordt medio voorjaar 2019 geconcretiseerd in een Programma Duurzaamheid. In deze begroting anticiperen we hierop door het vroegere product "milieu" onder het hoofdstuk "wonen" te verbreden naar "duurzaamheid".

Op dit moment zijn er al mogelijkheden om Valkenswaard te verduurzamen. Die kansen pakken we voortvarend op. Zo rollen we in 2019 het regionaal zonnepanelenproject 'De Groene Zone' verder uit om zo 482 woningen van zonnepanelen te voorzien. Ook zetten we in op het verduurzamen van het eigen vastgoed. Met het project 'Schaapsloop Energieneutraal' stimuleren we bedrijven om energie te besparen en duurzaam op te wekken. Bovendien onderzoeken we de komende jaren hoe we onze wijken tegen 2050 gasloos krijgen. In 2019 kunnen nieuwbouwwoningen niet meer worden aangesloten op het aardgasnetwerk. Daarmee komt de bouw van aardgasloze woningen in een stroomversnelling.

Zoals alle gemeenten krijgt ook Valkenswaard te maken met extremer weer door klimaatverandering. Door verdere robuuste maatregelen ten aanzien van regenwater uit te voeren, passend binnen werk met werk maken, kunnen we voor minimale kosten de gemeente gericht klimaatadaptief maken. In 2019 wordt daarom het verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP) aan de gemeenteraad voorgelegd. Bevoegdheden op milieuthema's als bodem, geluid en lucht worden op termijn overgedragen aan gemeenten. Tevens dienen deze thema's opgenomen te worden in de Omgevingsvisie. In 2019 moeten stappen worden gezet om de organisatie klaar te maken voor het uitvoeren van de bijbehorende taken.

Omgevingswet

Door de Omgevingswet krijgen we de kans om blijvend invulling te geven aan een van de doelen uit de Toekomstvisie: meer ruimte geven aan onze inwoners. We zoeken de balans tussen wat we moeten en wat we willen. Gedurende dit proces vragen we onze inwoners om suggesties, ideeën en oplossingen en werken we toe naar onze lokale Omgevingsvisie. In 2018 zijn we gestart met de inventarisatie en in 2019 is het tijd om de ontwikkelmogelijkheden te bepalen. Begin 2020 leidt dit proces tot een concept-omgevingsvisie. Deze visie vormt de leidraad voor het Omgevingsplan dat voor heel Valkenswaard gemaakt gaat worden. De Omgevingsvisie en het Omgevingsplan geven aan waar wij als gemeente voor staan en ook welke ruimte wij bieden aan onze inwoners en partners. Daar waar we kansen zien om goede (ruimtelijke) ontwikkelingen te faciliteren, gaan we experimenteren: meer loslaten en overlaten aan de initiatiefnemer. De gemeente blijft daarbij uiteraard altijd het algemeen belang dienen. In de begroting zijn (net als in de bijlage van de Nota Kaders) middelen opgenomen om de Omgevingswet de komende jaren te kunnen implementeren.

Bereikbaarheid

De bereikbaarheid van Valkenswaard is belangrijk bij het aantrekken van nieuwe bedrijven en bij het streven een geschikte woonplaats voor jonge gezinnen uit de regio te zijn. De gemeente en de provincie investeren daarom fors in de bereikbaarheid van Valkenswaard. De aanleg van de Westparallel en de nulplasmaatregelen zijn daar de beste voorbeelden van. We werken ook aan de projecten van de toekomst. Zo hebben we, samen met de provincie, de eerste stap gezet met de uitwerking van de N69-Zuid (Belgische grens – aansluiting Westparallel) en de HOV-verbinding Eindhoven – Valkenswaard – België, inclusief HOV Hub nabij het centrum. Een mogelijke HOV-lijn is wellicht een kostendrager voor de herinrichting van de huidige N69-corridor en het nieuwe tracé vanaf Valkenswaard-Zuid. Dat proberen we als integrale gebiedsontwikkeling op te pakken met kwaliteitsverhogende maatregelen op het gebied van natuur, landschap, water, landbouw en recreatie. Hierbij hebben we afstemming gezocht met de ontwikkelingen die zijn opgenomen in het nog door de raad vast te stellen programma Groote Heide Dommelland. Voor beide onderdelen verwachten we medio 2019 de eerste resultaten. Daarnaast zetten we in op een goede fietsbereikbaarheid. Hiervoor wordt in 2019 een nieuw fietsbeleidsplan opgesteld.

Maatschappelijk vastgoed

In de afgelopen jaren is het besef gegroeid dat het maatschappelijk vastgoed van de gemeente doeltreffender en doelmatiger kan worden ingezet. In 2016 heeft de gemeenteraad de nota Maatschappelijk Vastgoed besproken. Ook zijn de taken op het gebied van vastgoed in de organisatie gecentraliseerd. Dat betekent dat we op het gebied van vastgoed integraal kunnen gaan sturen, waardoor uiteindelijk meer strategische afwegingen mogelijk zijn. Daardoor komen er ook kansen om – ondersteunend aan de Toekomstvisie – de sociale samenhang te verbeteren door bepaalde gebruikers van ons maatschappelijk vastgoed samen te huisvesten. Op deze manier bevorderen we de sociale cohesie door bijvoorbeeld jongeren en ouderen met elkaar in contact te brengen. Ook in 2019 verwachten we met behulp van de nieuwe werkwijze tot een effectiever en efficiënter vastgoedbeheer en beter gebruik van ons vastgoed te komen. Hiervoor is een twee jaren stappenplan opgemaakt waarin het beheer op orde, organisatie inrichting en professionalisering en beeld zijn gebracht. Ook zal in 2019 het grondbeleid worden herijkt.

3.2 Programma Werken

Welvaart & werkgelegenheid

Een gezonde en toekomstbestendige economie brengt een bloeiende welvaart, en daardoor ook een hoger gemiddeld welzijn, met zich mee. In de Toekomstvisie heeft Valkenswaard een heldere ambitie neergezet: in 2030 willen we een lage werkloosheid en een goed vestigingsklimaat voor bedrijven. We willen als gemeente de werkgelegenheid een impuls geven, juist nu het goed gaat met de economie. Onze inwoners aan werk helpen heeft dus topprioriteit. Dit doen we op meerdere manieren. Direct als gemeente door onze arbeidsmakelaar structureel in te blijven zetten. Maar ook indirect door bijvoorbeeld te investeren in goede bereikbaarheid, in goede bedrijventerreinen, in de regionale economie en via Brainport Development (de gemeenteraad heeft vorig jaar besloten de inwonerbijdrage te verhogen). Ook investeren we om het opleidingsniveau, de werkgelegenheid en het gemiddeld besteedbaar inkomen van onze inwoners te vergroten.

Grenzen aan groei, nieuwe kansen

In het meerjarig economisch beleid is beschreven dat voor de detailhandel, de agrarische sector en de bedrijventerreinen de fysieke grenzen van de groei in zicht zijn. Soms is er zelfs sprake van teruggang. In deze sectoren is dan ook meer focus op kwaliteit nodig en ook mogelijk. Dit nieuwe economische beleid wordt inmiddels van uitvoering voorzien. We zetten voornamelijk in op het laten groeien van de kansrijke economische sectoren in Valkenswaard; de vrijetijdssector en paardensportsector. Daarnaast proberen we de teruggang van ons centrum te stoppen middels het Masterplan Centrum. Om gewenste economische ontwikkelingen mogelijk te maken, ontwikkelen we een innovatieve aanpak: de Programmatische aanpak stikstof (PAS). Daarmee kunnen we als koplopergemeente onze economische ambities realiseren én onze waardevolle natuur beschermen. Daarnaast is ons doel om bestaande bedrijven en ondernemers zo goed mogelijk te faciliteren.

Vrijetijdssector

De vrijetijdssector, zoals horeca en recreatieondernemingen, maar ook bungalowparken en bedrijven voor actieve dagrecreatie, is in Valkenswaard en omgeving een stevige economische drager. In het economisch beleid richten we ons, wat groei betreft, vooral op de vrijetijdssector. Dat doen we om twee redenen; Valkenswaard is onderscheidend in de vrijetijdssector en deze sector biedt bij uitstek kansen om werkgelegenheid te verschaffen voor de lokale beroepsbevolking. De vrijetijdssector heeft namelijk relatief arbeidsintensieve werkprocessen en biedt werk aan relatief laaggeschoold personeel. Hiermee zorgen we voor een betere aansluiting tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. Vanwege onze ambities met betrekking tot de vrijetijdssector is het essentieel om te investeren in de ontwikkeling van de Leisure-zone. Dit doen we in het kader van het programma De Grote Heide Valkenswaard. Bestaande en toekomstige ondernemers worden daarom uitgedaagd om te investeren in het gebied. Een neveneffect van goede recreatieve voorzieningen is dat ze Valkenswaard aantrekkelijker maken als woonplaats voor jonge gezinnen en hoogopgeleiden.

Paardenboulevard

Onze andere groeisector is de paardensportsector. Langs de Maastrichterweg is een kwalitatief hoogwaardig paardensportcluster ontstaan (de Paardenboulevard) met internationale allure. We hebben de ambitie om de Paardenboulevard nog verder te ontwikkelen, langs de Maastrichterweg en in de omgeving van Borkel en Schaft. Er zijn twee zaken van belang: groei van de sector in Valkenswaard (dus meer bedrijven huisvesten) en het verbinden van het thema paardensport met onze ambities op het gebied van recreatie en toerisme. Daarnaast denken we dat het verder ontwikkelen van de paardensportsector een logisch antwoord is op de vraag hoe we met vrijkomende agrarische bedrijven (VAB's) moeten omgaan.

3.3 Programma Vrije Tijd

Inzetten op voorzieningen voor onze inwoners en leisure voor bezoekers én onze inwoners

In de Toekomstvisie kiezen we ervoor om in 2030 nog steeds een breed voorzieningenaanbod voor onze inwoners te hebben. Dit maakt Valkenswaard een aantrekkelijke woonplaats voor onze eigen inwoners en andere inwoners uit de Brainport-regio. In 2030 heeft Valkenswaard ook een centrale positie in Zuidoost-Brabant op het gebied van recreatie en toerisme. We hebben een veelzijdig aanbod aan dag- en verblijfsrecreatie en koesteren onze groene omgeving, wat bezoekers vanuit de regio en van daarbuiten aantrekt. We bieden zo ook extra mogelijkheden voor onze eigen inwoners.

De Grote Heide samenwerking

We werken al enkele jaren met vijf andere gemeenten samen in het samenwerkingsverband De Grote Heide. Dat doen we op de afgebakende beleidsterreinen toerisme & recreatie, natuurontwikkeling en gebiedsmarketing. In 2016 is de slagkracht van De Grote Heide-samenwerking fors toegenomen door de betrokkenheid van de gemeente Eindhoven en de vorming van een eigen projectteam voor de samenwerking. Sinds 2015 bestaat er een jaarlijks actieplan met projecten en hebben we een impuls gegeven aan de gebiedsmarketing, met onder andere een nieuwe website, documentaire en marketingcampagne.

Programma De Grote Heide Dommelland

In 2016 hebben we ervoor gekozen om de projecten Leisurezone, Eurocircuit, Paardenboulevard en N69-Zuid, in samenhang met elkaar en met onze activiteiten in De Grote Heide-samenwerking, onder te brengen in het programma De Grote Heide Dommelland. Door deze projecten in samenhang met elkaar te ontwikkelen creëren we meerwaarde. Het programma De Grote Heide Dommelland is de paraplu waaronder wij de grote kansen op het gebied van leisure willen verzilveren. Daarmee wordt De Grote Heide voor ons méér dan een samenwerkingsverband met vijf andere

gemeenten op het gebied van natuur, recreatie en gebiedsmarketing (zie onderstaand bij samenwerking De Groote Heide). Op basis van deze besluiten van de gemeenteraad hebben we het afgelopen jaar gewerkt aan de gebiedsvisie De Groote Heide Valkenswaard Natuurlijk Avonturen Landschap, die de gemeenteraad op 20 april 2017 heeft vastgesteld. Op basis van deze visie is in 2018 het masterplan Dommelland opgesteld. Dit masterplan wordt inclusief uitvoeringsprogramma eind 2018 voorgelegd aan de gemeenteraad en bevat ca. 35 projecten die ervoor zorgen dat diverse ambities op gebied van natuur, recreatie en paardensport in samenhang tot elkaar op een voortvarende manier kunnen worden opgepakt.

Centrumfunctie behouden

Ook in Valkenswaard hebben we te maken met een gestaag toenemende winkelleegstand. Het ontkennen van de veranderingen in het koopgedrag van mensen heeft geen zin, de uitdaging is om ons winkelcentrum toekomstbestendig te maken. Daarvoor is het noodzakelijk om op een toekomstgerichte wijze te investeren in ons centrum. We doen dat door uitvoering van het door de gemeenteraad vastgestelde Masterplan Centrum. Het Masterplan Centrum 2014-2020 is kaderstellend en richtinggevend voor de toekomstige ontwikkeling van het centrum van Valkenswaard. De beleving en uitstraling van het centrum moeten worden vergroot.

Het Masterplan Centrum is een langjarig ontwikkelprogramma waaraan we minimaal tot 2020 uitvoering geven. Belangrijk voor uitvoering van het Masterplan Centrum is de overdracht en herinrichting van de Eindhovenseweg. De herinrichting van de Eindhovenseweg vormt een kostendrager onder de uitvoering van het Masterplan Centrum. Op het moment dat duidelijk is welke vergoeding we van de provincie krijgen voor het overnemen van de weg, kunnen we inschatten of en welke aanvullende middelen er nodig zijn voor de realisatie van het Masterplan Centrum.

Sterke voorzieningen

Sterke vrijetijdsvoorzieningen zijn essentieel voor de sociale cohesie in Valkenswaard. Het nieuwe Sport- en beweegbeleid wordt in samenwerking met verenigingen en andere betrokkenen de komende jaren uitgewerkt in jaarlijkse uitvoeringsnota's. Om invulling te geven aan ons sport- en cultuurbeleid wordt voorgesteld om de inzet van de cultuur- en sportcoaches structureel te maken. Het huidige cultuurbeleid loopt af, daarom gaan we in 2019 aan de slag om, samen met de onlangs aangetreden Cultuurraad, te komen tot een ambitieus en breed gedragen beleid.

Jarenlang was er geen specifiek meerjarenonderhoudsprogramma en bijbehorende reservering voor het groot onderhoud en vervanging van de sportvoorzieningen. Er is een Meerjaren Investeringsplan (MIP) opgesteld, zodat het gemeentelijk sportareaal ook in de toekomst in goede staat van onderhoud zal zijn. Inmiddels is het MIP door de gemeenteraad vastgesteld. In de begroting hebben we voor 2019 onder middelen opgenomen voor de renovatie van de atletiekbaan. In de loop van 2019 zal de nieuwe accommodatie zwembad/sporthal op sportpark den Dries in gebruik worden genomen. Daarnaast houden we rekening met nieuwe trends, zoals de relatief nieuwe sport padel.

3.4 Programma Sociaal Domein

Op naar de transformatie

Net als in de rest van het land neemt de vergrijzing in Valkenswaard verder toe. Dit stelt eisen aan de voorzieningen en zorgt voor toename van de vraag naar ondersteuning. Die ondersteuning kan uit het eigen netwerk van betrokkenen komen, maar soms zijn ondersteunende organisaties nodig. Deze ontwikkelingen hebben in de afgelopen jaren geleid tot een substantieel tekort in het sociaal domein. We willen toewerken naar vormen van ondersteuning waarbij het belang van betrokkenheid bij en zorg voor elkaar vanuit de samenleving aanwezig is. In de komende jaren leggen we daarom nadrukkelijker de focus op de transformatie in het sociaal domein.

Deze transformatiegedachte vraagt om een verdere verschuiving van individuele ondersteuning naar collectieve alternatieven en meer aandacht voor preventie. Met dit transformatieproces richten we ons vooral op het realiseren van inhoudelijke vernieuwing en een nieuwe cultuur. We zetten in op ander gedrag van professionals en burgers, een andere cultuur bij instellingen en professionals en andere werkwijzen. Vooral willen we dat burgers/cliënten, professionals, instellingen en gemeenten anders met elkaar omgaan. Om deze redenen kiezen we voor een langjarige programmatische aanpak van de transformatie met een heldere focus op integraliteit. Inmiddels is een programmamanager Sociaal Domein aangesteld om deze beweging in gang te zetten. Ook de doorontwikkeling van het CJG is hier onderdeel van.

Slimme samenwerking

De afgelopen tijd hebben we ons ingezet om spelers in het sociaal domein dichter bij elkaar te brengen. Die inzet is gedeeltelijk effectief gebleken. De oprichting van het platform preventie is een voorbeeld van een geslaagd project. Tegelijkertijd waren er bij verschillende spelers tegenslagen, zoals verloop van het personeel en veranderingen in de inzetbaarheid. Voor 2019 vraagt dit om een gerichte aanpak, zodat de capaciteit op orde is en blijft, de juiste mensen op de juiste plaatsen zitten en alle rollen gedefinieerd, goed belegd en doorleefd zijn. Eens te meer blijkt dat samenwerking mensenwerk is.

Het aantal initiatieven op het gebied van overheidsparticipatie binnen de transformatie is bescheiden, maar groeit wel. Wij zien dit als belangrijke opstap om verder invulling te geven aan onze beleidskeuzen in het sociaal domein. We zoeken hierbij een balans tussen enerzijds het actief faciliteren van goede initiatieven en anderzijds het houden van voldoende afstand om ruimte te geven aan groepen en individuen om zelf met initiatieven te komen.

Daarnaast brengen we verbinding aan tussen verschillende beleidsterreinen. Zo onderzoeken we in 2019 de geschiktheid van onze woningen om mensen langer zelfstandig thuis te laten wonen. Ook voor onze ambitie om Valkenswaard toegankelijker te maken voor mensen met een beperking, zijn nieuwe verbindingen noodzakelijk. In 2019 gaan we hiervoor aan de slag met ons uitvoeringsprogramma Toegankelijk Valkenswaard. In het nieuw op te stellen gezondheidsbeleid krijgen slimme beleidsverbindingen vanzelfsprekend een prominente plek.

Begrotingsprogramma Sociaal Domein

Binnen het begrotingsprogramma Sociaal Domein beschouwen we de integratie-uitkering, de oude Wmo-middelen en het participatiebudget als één geheel. Dat doen we sinds 2017 en dit ligt geheel in lijn met de transformatiegedachte. Deze proactieve stap heeft ons een mooie voorsprong opgeleverd. Vanaf 2018 krijgen gemeenten van de rijksoverheid namelijk geen integratie-uitkering meer voor het sociaal domein. De middelen die we van het Rijk krijgen voor Wmo, jeugdzorg en Werk & Inkomen, zijn integraal onderdeel geworden van de algemene uitkering in het gemeentefonds. Dat betekent ook dat het niet langer eenvoudig is om de jaarlijkse ontwikkeling van deze specifieke middelen inzichtelijk te maken.

Ontwikkeling budgetten

Uit de jaarrekening 2017 bleek dat er opnieuw een forse overschrijding van de begroting op de jeugdhulp en Wmo is ontstaan. De overschrijding wordt vooral veroorzaakt door de hogere instroom in zorgtrajecten. Deze overschrijding heeft ook – zoals is opgenomen in de Nota Kaders - in financiële en inhoudelijke zin gevolgen voor de begroting 2019.

Door de overschrijding op de budgetten hebben we, als structureel negatief effect uit de jaarrekening, extra middelen opgenomen in de Nota Kaders en in de meerjarenbegroting 2018-2021. Deze extra middelen blijken in 2018 wederom niet toereikend. Vandaar dat we in 2019 wederom een extra budget hebben toegevoegd. Inhoudelijk zetten we stevig in op het krijgen van controle over de overschrijding. Er zullen maatregelen worden getroffen die ons, binnen de grenzen van de wettelijke plichten, zoveel mogelijk grip geven op de situatie.

Naast de kosten van het programma Sociaal Domein zijn ook de inkomsten van essentieel belang. Het is onzeker in hoeverre de rijksoverheid de gemeenten tegemoet zal komen, nu veel gemeenten in de knel komen door de openeindefinanciering. Bij het opstellen van deze begroting beraadt het kabinet zich nog op compensatiemaatregelen voor het landelijke tekort op BUIG-middelen. Daarnaast is er een compensatieaanvraag voor het landelijke Fonds Tekortgemeenten opgesteld voor de uitgaven Jeugd en Wmo.

3.5 Programma Bestuur & Organisatie

Citymarketing

In 2015 zijn we gestart met een citymarketingproject. Met citymarketing brengen we verdere focus aan in de positionering en het profiel van Valkenswaard. Met behulp van onze inwoners hebben we het zogenaamde DNA van Valkenswaard in beeld gebracht, hebben we nadere invulling gegeven aan de positionering van Valkenswaard en hebben we het profiel van Valkenswaard ook visueel aangescherpt. Als resultaat van dit proces is in 2016 de stichting Valkenswaard Marketing opgericht, die de citymarketingtaken van de gemeente heeft overgenomen. De gemeente faciliteert deze

stichting, die zich in korte tijd al heeft bewezen door de Valkenswaardse citymarketing te professionaliseren (met onder andere reclame voor Valkenswaardse evenementen in de regio) en door nieuwe evenementen te ontwikkelen, zoals de succesvolle Wandelweek. Op deze manier zetten we ook verdere stappen met betrekking tot overheidsparticipatie. De inwoners van Valkenswaard zitten aan het stuur, de gemeente is betrokken en faciliterend. In de begroting is – als gevolg van een raadsbesluit – een projectsubsidie voor de stichting Valkenswaard Marketing opgenomen. In 2019 zal de stichting Valkenswaard Marketing de activiteiten verder ontwikkelen en organisatorisch nauwer gaan samenwerken met de VVV en het Centrummanagement om gezamenlijk nog meer meerwaarde te bieden.

A2-samenwerking en bestuurlijke toekomst

De bedrijfsvoeringstaken zijn op 1 januari 2017 overgeheveld naar de Gemeenschappelijke Regeling A2. Het is te vroeg om een volledig beeld te schetsen van het succes van deze transitie. We zijn benieuwd hoe snel de structurele voordelen van deze samenwerking zichtbaar worden en hebben er begrip voor dat er tot op heden sprake is van frictiekosten. De gemeenteraden van de drie A2-gemeenten hebben in januari 2017 besloten eind 2018 een nader toekomstperspectief te willen ontwikkelen op de A2-samenwerking. Dit proces loopt en wordt in 2019 voortgezet. De keuzes die in dit proces worden gemaakt zullen de toekomst van de gemeente Valkenswaard voor de komende jaren (mogelijk zelfs verregaand) beïnvloeden.

Nieuwe rol gemeente

Het uitgangspunt van de Toekomstvisie is dat de integrale beleids- en uitvoeringsopgave zoveel mogelijk gerealiseerd wordt in samenwerking met de inwoners en samenwerkingspartners binnen Valkenswaard. Inwoners van Valkenswaard vinden het namelijk belangrijk om mee te denken. Als inwoners meedenken met de gemeente is er sprake van burgerparticipatie. In de Toekomstvisie is de strategische keuze gemaakt om niet alleen in te zetten op burgerparticipatie, maar ook op overheidsparticipatie. Om deze stap te zetten is het van belang dat de gemeente ook de competenties heeft om een faciliterende houding aan te nemen en het initiatief aan de Valkenswaardse samenleving te laten. De komst van de Omgevingswet daagt ons uit om als gemeente structureel een andere houding aan te nemen. In dit traject wordt bij de implementatie van de Omgevingswet ook de bijbehorende organisatieontwikkeling nauw betrokken.

Sterk in je werk

In 2015 zijn we begonnen de maatschappelijke ontwikkelingen en onze Toekomstvisie, samen met onze medewerkers, te vertalen naar kernwaarden die voor het handelen van de medewerkers van de gemeente belangrijk zijn. Dat deden we met het organisatieontwikkelproces Sterk in je werk. Sterk in je werk wordt daarmee voor iedere medewerker een richtsnoer voor het handelen. Zo is niet alleen onze omgeving voortdurend in beweging, maar zorgen we er ook voor dat de organisatie ontwikkelingen en trends tijdig aan ziet komen en hierop anticipeert. Onderdeel daarvan is een investering in het strategisch personeelsbeleid waarvoor de gemeenteraad, als onderdeel van de motie Organisatie op orde, in de Nota Kaders 2016-2019 middelen beschikbaar heeft gesteld. Als gevolg van dit strategisch personeelsbeleid zal de organisatie de komende jaren worden vernieuwd en verjongd, waarvoor het ingestelde generatiepact de mogelijkheden geeft. Sterk in je werk is omgezet naar een programmastructuur en wordt in 2019 verder uitgevoerd.

Financieel Perspectief

Financiële bandbreedte - Begroting 2019-2022

	bedragen x € 1.000			
	2019	2020	2021	2022
Financiële bandbreedte Nota Kaders 2019-2022	-2.450	-1.201	-605	233
Raadsvoorstellen:				
- Aanvullend krediet Belleman € 445.000	-29	-29	-29	-29
- Krediet sloop gemeentewerf Emmalaan 24 – 28	-4	-4	-4	-4
totaal raadsvoorstellen	-33	-33	-33	-33
Algemene uitkering				
1 Meicirculaire 2018 inclusief ommisie van het Rijk	1.022	915	898	568
Totaal van Algemene uitkering	1.022	915	898	568
Actuele financiële bandbreedte	-1.461	-319	260	768

Overzicht ontwikkelingen

Ombuigingsvoorstellen				
2 Masterplan Centrum programma 3	206	123	123	206
3 Energielasten openbare verlichting	30	30	30	30
4 Pachtinkomsten	20	20	20	20
5 Opbrengsten begraafrechten	10	10	10	10
6 Participatiewet	75	-	-	-
7 Sociaal domein	PM	PM	PM	PM
8 Inkomsten zwembad De Wedert	95	95	95	95
9 Dienstenbudget bedrijfsvoering	80	-	-	-
10 Niet opgehaalde middelen Stelpost algemene uitkering	71	71	71	71
11 Budget prijscompensatie subsidies	28	41	28	41
12a Indexering OZB opbrengsten (CPB 2,3% voor 2019)	170	170	170	170
12b Hogere OZB opbrengsten a.g.v. areaaluitbreiding	50	50	50	50
13a Dekking ICT reserve BIG/ENSIA/AVG	123	96	-	-
13b Dekking ICT reserve Wet digitale overheid	62	40	-	-
13c Dekking ICT reserve programma Digitale Dienstverlening	50	50	-	-
14a Inzet ambtelijke organisatie invoering AVG	-75	-75	-	-
14b Dekkingreserve ICT reserve invoering AVG	75	75	-	-
15 Actualiseren investeringsprogramma & financieringsbehoefte:				
a Actualiseren planning investeringen en financiering	472	244	41	203
b Amendement: Temporiseren illuminatie markt	7	6	-	-
c Oversteekplaats Europalaan niet uitvoeren (€ 100.000)	7	7	7	7
Totaal ombuigingen	1.556	1.053	645	903

Financiële bandbreedte - Begroting 2019-2022

	bedragen x € 1.000			
	2019	2020	2021	2022
Wensen & ontwikkelingen				
16 Indexatie onderhoudscontracten	-41	-62	-83	-104
17 Interbestuurlijke programma (IBP)	PM	PM	PM	PM
18a Identiteitsvaststelling tbv alle Burgerzakenproducten	-12	-	-	-
18b Alternatieve dekking ICT reserve	12	-	-	-
19 Eurocircuit collegebesluit	-76	-	-	-
20 Boodschappenmand	-62	-62	-62	-62
21a Amendement: Chronisch Zieken en Gehandicapten	-30	-	-	-
21b Dekking amendement Chronisch Zieken en Gehandicapten	11	-	-	-
Totaal van Wensen & ontwikkelingen	-198	-124	-145	-166
Stand bandbreedte, na ombuigingen, autonome ontwikkelingen	-103	610	760	1.505
Effecten versterking Algemene reserve:				
21a Kapitaallasten Nulplusmaatregelen N69	-	-105	-105	-105
21b Kapitaallasten westzijde Markt (rijbanen en uitlopers)	-	-	-29	-29
21c Vrijval onttrekking dekkingsreserve ICT	-	-	-74	-74
21d Vrijval dekkingsreserve BC Sport	-	-26	-26	-26
Totaal van Effecten versterking Algemene reserve:	-	-131	-234	-234
Stand bandbreedte, na versterking Algemene Reserve	-103	479	526	1.271
Effecten Coalitieprogramma				
22 Verbinden zorg en wonen	-25	-	-	-
23 Herijken parkeerbeleid	-25	-	-	-
24 Procesmiddelen duurzaamheid (Klimaatdoelen Parijs)	-50	-	-	-
25 Uitvoeringsmaatregelen duurzaamheid	-60	-	-	-
28 Laaggeletterdheid	-25	-	-	-
29 Reserveren coalitiemiddelen o.a. Vrije Tijd (Dommelland), Transformatie Sociaal Domein, Duurzaamheid	-	-300	-400	-500
Totaal van Effecten Coalitieprogramma	-185	-300	-400	-500
Overige wensen (Nota kaders)				
29 Ondernijning	-22	-22	-22	-22
30 Voorbereidingsbudget kwaliteitsimpuls Schaapsloop	-40	-	-	-
31 Huiskamer Geenhoven en Dommelen	-25	-25	-	-
32 Dekking huiskamers innovatiebudget subsidies	25	25		
32 Tentzeilen bloemencorsotenten	PM	-	-	-
33 Bereikbaarheidsakkoord & -agenda	-85	-85	-85	-85
34 Harmonisatie peuteropvang	PM	PM	PM	PM
35 Publieke toiletvoorziening, zo mogelijk inclusief kindverzorgingsruimte	PM	PM	PM	PM
Totaal van Overige wensen (Nota kaders)	-147	-107	-107	-107
Stand bandbreedte, na alle ontwikkelingen	-435	72	19	664
36 Eenmalige dekking t.l.v. algemene reserve	423	-	-	-
	-12	72	19	664
Eliminatie incidentele lasten/ baten	306	720	851	631
Structureel meerjaren perspectief	294	792	870	1.295

1. Wonen

Product	Portefeuillehouder	Team
Ruimtelijke ontwikkeling	C. Marchal	Ruimtelijk beleid
Infrastructuur	C. Marchal	Ruimtelijk beleid
Groen	T.P.T.H. Geldens	Ruimtelijk beleid
Duurzaamheid	T.P.T.H. Geldens	Ruimtelijk beleid

Ruimtelijke ontwikkeling

Missie

Wij werken samen met bewoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties aan een vitale gemeente waarin het goed wonen, werken en recreëren is.

Toekomstvisie

In onze Toekomstvisie leggen wij het accent op het behouden en aantrekken van jongeren en jonge gezinnen. Vergrijzing en ontgroening hebben een negatief effect op de toekomstige omvang van de bevolking en sociale structuren. Ze leiden ook tot minder (sociaal en financieel) draagvlak voor voorzieningen en daardoor weer tot minder leefbaarheid in Valkenswaard. In 2015 hebben we de negatieve spiraal van krimp doorbroken en in 2016 wisten we deze om te buigen naar een bevolkingstoename. Daarmee behouden we niet alleen draagvlak onder ons voorzieningenniveau, we behouden zo ook de levendige wijken en de sociale cohesie die we zo belangrijk vinden. In 2017 ontwikkelden we een uitvoeringsstrategie met betrekking tot jongeren en jonge gezinnen. Deze uitvoeringsstrategie vormt vanaf 2018 een belangrijk onderdeel van de gemeentelijke activiteiten op het gebied van wonen. We willen jongeren aan ons binden door te voorzien in voldoende, betaalbare startershuisvesting. Maar ook jonge gezinnen zijn belangrijk voor Valkenswaard. Daarom gaan we niet langer alleen uit van het woonaanbod, maar betrekken we daarbij ook andere voorzieningen op het gebied van onderwijs, kinderopvang, sportaccommodaties en culturele voorzieningen en bereikbaarheid. Kortom: we zetten in op alle aspecten die belangrijk zijn voor jongeren en jonge gezinnen. Voor (jonge) gezinnen kunnen Lage Heide en andere nieuwbouwplannen een aantrekkelijke woonomgeving zijn binnen de Brainport-regio.

In de Toekomstvisie maken we de fundamentele keuze voor overheidsparticipatie in beleid en communicatie. Met betrekking tot ruimtelijke ontwikkeling is hierbij vooral de invoering van de Omgevingswet, in 2021, relevant. De Omgevingswet is de grootste wetgevingsoperatie (meer dan 4.000 wetsartikelen vanuit het Rijk) sinds het tot stand komen van de Grondwet en wordt, gezien de overdracht van bevoegdheden, ook wel de vierde decentralisatie genoemd. Het gaat niet alleen om een overdracht van verantwoordelijkheden, maar ook om een verandering van filosofie, werkwijze en uiteindelijk een verandering van de opstelling van de gemeente (overheidsparticipatie). De invoering van de Omgevingswet sluit goed aan op de vanuit de Toekomstvisie gewenste ontwikkeling van overheidsparticipatie.

Achtergrond & ontwikkelingen

Volkshuisvesting

Na jaren van economische crisis en stagnatie in de woningbouw is vanaf 2016 de woningbouwproductie in Valkenswaard weer flink aangetrokken. Relatief gezien wordt er nergens in de regio zo hard gebouwd als in Eindhoven en Valkenswaard! Dat is ook nodig, want de marktvraag is groot als het gaat om betaalbare huur- en koopwoningen. Onze ambitie? We willen starters op de woningmarkt in Valkenswaard houden en jonge gezinnen naar Valkenswaard halen. Daarnaast komen er steeds meer eenpersoonsgezinnen en moeten we vanuit onze wettelijke taakstelling statushouders huisvesten.

Doordat de gemeenteraad in 2015 scherpe keuzes heeft gemaakt bij het prioriteren van woningbouwplannen (waarvoor een ruimtelijke procedure moet worden doorlopen) en er vaart is gezet in de realisatie van die plannen, is Valkenswaard in staat geweest vestigers aan zich te binden en in bevolkingsomvang weer te groeien. Daardoor laat de meest recente bevolkings- en huishoudensprognose van de provincie een positiever beeld zien dan de eerdere prognose uit 2014.

Omdat de bevolkings- en huishoudensprognose uit 2017 voor Valkenswaard positiever uitpakt, is in onze woningbouwprogrammering weer ruimte ontstaan voor nieuwe ontwikkelingen. Deze vrije plancapaciteit is van groot belang om de kwaliteit van de leefomgeving in Valkenswaard op peil te houden.

We kunnen bovendien toevoegen dat er recent een accentverschuiving heeft plaatsgevonden in het beleid van de provincie Noord-Brabant. De provincie wil namelijk meer gaan sturen op kwaliteit in plaats van op kwantiteit. In 2017 stelde de provincie een nieuwe Brabantse Agenda Wonen op, waarin ze gemeenten ruim baan geeft om binnenstedelijke locaties te transformeren en te herontwikkelen. Dit betekent dat de nadruk in Valkenswaard niet langer hoeft te liggen op het prioriteren van woningbouwplannen, maar op het programmeren en realiseren van woningbouwplannen. Oftewel, gebruikmaken van de ruimte die conform het provinciale beleid beschikbaar is gekomen om binnenstedelijk te herontwikkelen en te transformeren. Het coalitieprogramma zet eveneens in op het benutten van transformatie- en herontwikkelkansen binnen het stedelijke gebied, op het behouden van een goede leefbaarheid in de kernen (waaronder Borkel en Schaft) en op het behouden van jongeren en aantrekken van jonge gezinnen. Deze elementen nemen we mee in een nieuwe woningbouwprogrammering die aan de raad wordt voorgelegd. Daarnaast vraagt het coalitieprogramma aandacht voor verduurzaming van woningen, voor de fysieke toegankelijkheid van gebouwen en voor een goede verbinding tussen wonen en zorg.

Leefomgeving

Het bestemmingsplan Buitengebied is in 2017 in procedure gebracht en komt in een afrondende fase. In dit bestemmingsplan hebben we diverse ontwikkelingen meegenomen. Daarnaast gaan we er bij ontwikkelingen in het buitengebied vanuit dat daar een kwaliteitsverbetering van het landschap op volgt. Door ruimte te bieden aan initiatieven in combinatie met de kwaliteitsverbetering van het landschap, ontstaat er per saldo een betere leefomgeving. Daarmee geven we meer eenduidigheid over het gebruik en de gewenste ontwikkelingsrichting. Naar verwachting zal in het eerste kwartaal van 2019 vaststelling van het bestemmingsplan Buitengebied door de gemeenteraad volgen.

In 2018 of begin 2019 (afhankelijke van vaststelling van bestemmingsplan Eurocircuit) wordt het bestemmingsplan Dommelen, dat in 2017 in procedure werd gebracht, als laatste actualisatieplan ter vaststelling aangeboden aan de gemeenteraad. Het vaststellen van dit bestemmingsplan is noodzakelijk omdat dit bestemmingsplan nog niet digitaal is vastgesteld. Bovendien is dit het enige bestemmingsplan dat nog niet conform onze standaard is opgesteld. Na vaststelling van dit bestemmingsplan ligt er een goede digitale basis voor de Omgevingswet.

Omgevingswet

De Omgevingswet biedt ons de kans om blijvend invulling te geven aan wat we met de Toekomstvisie voor ogen hebben. Dit doen we door voort te bouwen op het Implementatieplan Omgevingswet dat de gemeenteraad heeft vastgesteld. De exacte invulling willen we graag met onze inwoners en partners bepalen. Met de Omgevingswet veranderen we ook onze filosofie. We gaan van een 'nee, tenzij...'-cultuur naar een 'ja, mits...'-instelling. We gaan dus nog meer denken in mogelijkheden in plaats van beperkingen. We zien de invoering van de Omgevingswet dan ook zeker als een kans, en we willen graag een zorgvuldig proces inrichten dat bij ons past. Dat betekent dat we de Omgevingswet stap voor stap zullen implementeren en onze werkwijze daarop zullen aanpassen. We zoeken de balans tussen wat we moeten en wat we willen. Ook blijven we oog houden voor de relatie tussen het bewaken van het algemeen belang en het mogelijk maken van individuele wensen. Gedurende het proces van invoering vragen we onze inwoners om suggesties, ideeën en oplossingen, en werken we toe naar onze eigen lokale Omgevingsvisie. Deze visie vormt de leidraad voor het Omgevingsplan dat voor heel Valkenswaard gemaakt wordt en dat de bestaande bestemmingsplannen zal vervangen. De Omgevingsvisie en het Omgevingsplan geven aan waar wij als gemeente voor staan en laten zien wat wij aan ruimte bieden aan onze inwoners en partners. Daar waar we, gedurende het implementatieproces van deze wet, kansen zien om goede (ruimtelijke) ontwikkelingen te faciliteren, gaan we experimenteren: meer loslaten en overlaten aan de initiatiefnemer, werken volgens het gedachtengoed van de Omgevingswet. In 2019 worden hiervoor wezenlijke keuzes aan de gemeenteraad voorgelegd.

Dit alles vraagt natuurlijk nogal wat: van onze raad en bestuur, van onze inwoners en van onze ambtelijke organisatie. We investeren dan ook in opleiding en training, heldere (digitale)

communicatie, goede informatievoorziening en duidelijkheid over ieders rol en inbreng in dit proces. Gelijktijdig passen we onze organisatie aan op de nieuwe werkwijze. We nemen de tijd om dit proces zorgvuldig te doorlopen en vertrouwen erop dat we in 2021 kunnen zeggen dat de basis en het gedachtengoed van de Omgevingswet in Valkenswaard naar wens is ingevoerd!

Het organiseren van participatie is een belangrijk aspect van de Omgevingswet, waarbij we inzetten op een beweging van burgerparticipatie naar overheidsparticipatie. Verschillende situaties vragen om verschillende vormen van participatie. De spelregels en procedures die daarbij horen zijn niet voor iedereen altijd even duidelijk. Naar verwachting zal in het derde kwartaal van 2019 een voorstel worden voorgelegd voor de "Valkenswaardse manier" van participeren, zodat duidelijk is wat ieders positie en inbreng is voordat een project start.

Grondexploitatie

Veel nieuwbouwprojecten zijn inmiddels daadwerkelijk van de grond gekomen of zelfs al afgerond. Ook in Lage Heide zien we nog steeds volop bouwactiviteiten. Met de woningmarktanalyse, de risicoanalyse bij de grondexploitaties en de halfjaarlijkse actualisaties hebben wij de afgelopen jaren gestuurd op de financiële risico's. Waar het gaat om nieuwe bouwgrondexploitaties zetten we in op het voorkomen van verliezen. Lopende bouwgrondexploitaties worden bij vaststelling steeds voorzien van belangrijke projectgegevens en mogelijke risico's. Met de voortvarende realisatie van de projectwoningen in Lage Heide zijn de risico's in de grondexploitaties fors verminderd ten opzichte van enkele jaren geleden. Het risico van forse afboekingen op geprognosticeerde inkomsten lijkt niet meer aan de orde. Wel blijft de behoefte aan vrije kavels in Lage Heide zelfs in de aantrekkende woningmarkt nog steeds beperkt, terwijl de behoefte aan tweekappers wel groot is. Daarom willen we een deel van de vrije kavels omzetten naar de gewilde tweekappers. Daarmee bouwen we voor de marktvraag en leggen we meer nadruk op het faciliteren van jonge gezinnen. Planologische procedures om deze omzetting mogelijk te maken willen we in de loop van 2019 afronden. Door een betere focus op locaties die strategisch van belang zijn (woningbouwprioritering 2015) komen ook elders plannen eerder tot realisatie. Ook sturen wij in bestemmingsplannen meer op de snelheid waarmee projecten worden gerealiseerd. De extra toegekende woningaantallen, en de ruimte die de provincie in de Brabantse Agenda Wonen biedt om de binnenstedelijke kwaliteit via transformatie en herstructurering te verbeteren, zullen leiden tot een actualisatie van de woningprogrammering. Hierbij zal het accent minder liggen op kwantiteit en meer op kwaliteit.

Gronden en gebouwen

Binnen het cluster vastgoed zijn onze activiteiten op het gebied van grondzaken en vastgoed samengevoegd en gecentraliseerd. We zijn er namelijk van overtuigd dat het samenvoegen van bepaalde werkzaamheden de functionele samenhang verbetert. En dat levert kansen op, ook vanuit de Toekomstvisie gezien. Op deze manier worden gronden en gebouwen namelijk vanuit één cluster beheerd en geëxploiteerd, waarmee we efficiënter antwoord kunnen geven op allerlei maatschappelijke ontwikkelingen en beter in staat zijn om strategische afwegingen te maken. Zo willen we leegstand voorkomen, ruimtegebruik optimaliseren en het vastgoed effectief en efficiënt inzetten om onze doelen te bereiken: ook op sociaalmaatschappelijk gebied. Binnen de organisatie zullen we vanuit één centraal punt de regie voeren over het totale vastgoed.

Een eerste stap die we momenteel zetten is het inrichten van de informatievoorziening. Die moet het mogelijk maken om een kostprijsdekkende huur te bepalen. Daarmee ontstaat een beter beeld van feitelijke kosten en subsidies bij maatschappelijk vastgoed. Daarnaast gaan we contracten op orde brengen en aan de slag met de bestuurlijke opgave om - uit oogpunt van efficiënt gebruik - gemeentelijke gebouwen af te stoten die daarvoor in aanmerking komen. Dit laatste uiteraard in afstemming met de gebruikers van dit gemeentelijk vastgoed. Om dit proces te ondersteunen, en om data op een centrale plek te verzamelen, schaffen we in A2-verband een vastgoedmanagementsysteem aan. Daarnaast zijn we gestart met een traject om het beheer van het vastgoed op orde te brengen. Tot slot zal in 2019 het grondbeleid worden herijkt en zetten we de komende tijd nog meer in op transparantie bij de inschrijvingen als het gaat om pacht.

Beleid

Volkshuisvesting

In de Toekomstvisie van Valkenswaard kiezen we voor het aantrekken en behouden van jongeren en jonge gezinnen. Om de doelen uit de Toekomstvisie te realiseren is er binnen de gemeentelijke activiteiten samenhang nodig op het gebied van wonen. Daarom hebben we gekozen voor een programmatische aanpak waarbij verschillende aspecten van wonen nadrukkelijker met elkaar worden verbonden. We hebben ook een uitvoeringsstrategie ontwikkeld over jongeren en jonge gezinnen.

Met de in te zetten strategie en het uitvoeringsprogramma moeten we ons op zowel de korte als de lange termijn richten. Op korte termijn is het vooral belangrijk dat we zo snel mogelijk woningen realiseren om aan de grote marktvraag te voldoen. Naast het realiseren van voldoende woningen voor jongeren en jonge gezinnen, werken we aan een goede marketingstrategie voor Valkenswaard (in combinatie met citymarketing) om de gewenste doelgroepen te bereiken en aan te trekken. Voor de langere termijn zien we kansen in toegankelijke voorzieningen en een gecombineerde dagbesteding van onderwijs, educatie, cultuur, sport en opvang voor kinderen. Een goede uitwerking van dergelijke kansen vraagt tijd.

Op basis van een nieuwe programmering van woningbouwplannen, ter vaststelling door de gemeenteraad, gaan we de ontwikkelingen op de woningmarkt, de programmering van nieuwbouw en de aandacht voor starters en jonge gezinnen nauwgezet volgen. Zo kunnen we op basis van de feitelijke ontwikkelingen steeds de best passende maatregelen nemen. In 2017 is ruimte ontstaan om nieuwe woningbouwplannen toe te voegen aan onze woningbouwprogrammering. De gemeenteraad kan zo nieuwe keuzes maken. Ondertussen blijft de gemeentelijke taskforce woningbouwverstelling actief inzetten op het versnellen van de procedures en daarmee ook op de realisatie van ons woningbouwprogramma.

Naast jongeren en jonge gezinnen vragen ook andere doelgroepen aandacht op de woningmarkt, zoals statushouders en een groeiende groep alleenstaanden. Dit zorgt voor meer druk op de sociale woningvoorraad. De groeiende groep alleenstaande ouderen vraagt om wat kleinere, levensloopbestendige woningen in de nabijheid van voorzieningen en om andere, nieuwe woonvormen. Door de vergrijzing en de toename van het aantal éénpersoonshuishoudens en door de decentralisatie van zorgtaken ligt er voor Valkenswaard een uitdaging om 'zorg' en 'wonen' beter met elkaar te verbinden, zodat ouderen en inwoners met een zorgvraag zo lang mogelijk zelfstandig kunnen blijven wonen. Bij de afwegingen die wij maken kijken wij ook zorgvuldig naar de demografische ontwikkelingen op zowel de korte als lange termijn.

Grondexploitatie

Door het halfjaarlijks uitvoeren van actualisaties met bijbehorende risicoanalyse houden we de verwachte resultaten scherp in de gaten en stellen we ze, waar nodig, bij. Als het nodig is, treffen we aanvullende voorzieningen ten laste van de Algemene Reserve om tegenvallende grondopbrengsten en/of vertraging in de uitvoering op te vangen. De risicoanalyse geeft ons bovendien inzicht in de noodzaak om (aanvullende) maatregelen te treffen en prioriteiten te stellen. Maar op dit moment nemen risico's nog steeds af en kunnen voorzieningen worden verkleind.

Leefomgeving

Door het maken van strategische keuzes (welke locaties wel, welke locaties niet) leggen we onze prioriteit bij de (her-)ontwikkeling van locaties die een gemeentelijk belang dienen. Daarbij houden we altijd oog voor de inpassing in de bestaande leefomgeving. Ook de Nota Ruimtelijke Kwaliteit (2016), waarin voor de verschillende wijken kwaliteitseisen zijn geformuleerd voor (nieuwe) gebouwen en de omgeving, biedt mogelijkheden tot het verbeteren van de leefbaarheid. Zeker waar het strategische locaties betreft, in het centrumgebied of aan de toegangswegen, willen we leegstand voorkomen of opheffen. Woningbouw is één van de weinige alternatieven voor de toenemende leegstand in de detailhandel en horeca. Door deze functies vooral buiten een compact centrum met woningbouw te herontwikkelen, kan het aantal m² detailhandel of horeca worden teruggebracht naar een omvang die volgens de huidige maatstaven beter past bij de schaal van Valkenswaard.

De raad wil de centrumplannen, daar waar mogelijk, versneld uitvoeren. Daarom hebben we de investeringsbedragen voor de parkeerterreinen al eerder naar voren geplaatst. Hiervoor zijn definitieve ontwerpen opgesteld. De herinrichting van het Carillonplein, Kerverijplein, Corridor en Richtepad zijn versneld gerealiseerd. De uitvoering van het Kloosterplein koppelen we aan de realisatie van nieuwbouw Kloosterpark fase 2, die volgens de planning medio 2019 gereed zal zijn. De integrale en interactieve aanpak vereist zorgvuldigheid die ook tijdconsequenties heeft. Versnellen van de ontwikkelingen is in beperkte mate mogelijk. Om te komen tot een geslaagde centrumontwikkeling zijn betrokkenheid van het centrummanagement, het consequent vasthouden aan vastgestelde kaders en een integrale aanpak van cruciaal belang. Die aanpak uit zich onder andere in het tegengaan van verpaupering en leegstand en in realisatie van meer groen in het centrum.

Het Masterplan Centrum 2014-2020 is kaderstellend en richtinggevend voor de toekomstige ontwikkeling van het centrum van Valkenswaard. Met het plan willen we de ruimtelijke en economische structuur versterken en de beleving en aantrekkelijkheid van het centrum vergroten. Hiervoor hebben we een samenhangend uitvoeringsprogramma opgesteld dat zich, naast de herinrichting van de openbare ruimte en bereikbaarheid van het centrum, richt op beeldkwaliteit en aanpak van de leegstand. Als we de leegstand van 25-30% willen beteugelen, zullen we winkels richting dit compacte centrum moeten verplaatsen. We willen de openbare ruimte ook verbeteren met meer groen en de uitstraling op peil houden door goed onderhoud en beheer van de openbare ruimte. Daarom heeft de gemeenteraad in 2017 het Voorlopig Ontwerp Centrum vastgesteld. Dit is een integraal en richtinggevend kader voor de verkeersstructuur en toekomstige inrichting van de openbare ruimte.

Met het opknappen van de Corridor, het Richtepad en de twee parkeerterreinen Carillonplein en Kerverijplein hebben we centrumplannen versneld uitgevoerd. Deze lijn zetten we voort met het uitwerken van het Voorlopig Ontwerp Centrum tot een integraal, definitief ontwerp. Daarin onderzoeken we ook hoe we maatregelen voor klimaatadaptatie kunnen opnemen. We bereiden ons dus alvast voor op de realisatie, maar het startpunt is afhankelijk van de onderhandelingen met de provincie over de overdracht van de N69. Dit neemt echter niet weg dat we *quick wins* oppakken als we ze kunnen realiseren. Aan de gemeenteraad leggen we voor of aan de drie entrees van het centrum ook prioriteit moet worden gegeven met financiering van de geraamde investering van €3 miljoen. Het betreft aan de zuidzijde de herinrichting van de Luikerweg (N69) vanaf de Kerkweg tot aan het kruispunt, de reconstructie van het kruispunt Luikerweg-Dommelseweg (nulplusmaatregel) en de opwaardering van het Florapark. Aan de noordzijde betreft het de herinrichting van het gedeelte Eindhovenseweg (N69) tussen Corridor en Valkenierstraat en aan de oostzijde de herinrichting van het voetgangersgebied van de Leenderweg. Met de ontwikkelaar van Kloosterpark maken we afspraken om het Kloosterplein, aansluitend op de nieuwbouwfase 2, op te knappen volgens het Voorlopig Ontwerp. Voor de goedkeuring van het (nog resterende) krediet leggen we met een volledig ontwerp een voorstel voor aan de gemeenteraad.

Voor de Markt hebben we een integraal lichtontwerp opgesteld. Dit lichtontwerp creëert een bijzondere sfeer en beleving in het centrum en versterkt de eigen identiteit en de aanwezige kwaliteiten van bijzondere objecten aan de Markt. Onze ambitie is om ook de uitstraling van gevels en terrassen in het centrum te verbeteren. Daarvoor hebben we het beeldkwaliteitsplan centrum vastgesteld en worden met de stimuleringsmiddelen uit het gevelverbeteringsfonds eigenaren en ondernemers aangespoord om hierin te investeren. Voordat we overgaan tot realisatie van het lichtplan, of onderdelen ervan, moeten de aanwezige installaties een positie krijgen in andere lopende of verwachte projecten. Zo sluiten we kapitaalvernietiging zoveel mogelijk uit en komen we tot een meer verantwoorde investering.

Om meer samenhang in visie, planontwikkeling en uitvoering te bereiken wordt het Masterplan Centrum op een programmatische wijze aangestuurd. De betrokkenheid van het centrummanagement is daarbij belangrijk. Zij speelt onder andere een actieve rol in de aanpak van de leegstand en zet zich in voor het realiseren van een compact en aantrekkelijk centrum.

We vinden het belangrijk dat onze gemeentelijke verordeningen en onze organisatie in 2021 klaar zijn. Dan zal namelijk de Omgevingswet in werking treden en moeten wij de noodzakelijke omslag maken in denk- en werkwijze. Daarom maken we essentiële keuzes over de manier waarop Valkenswaard met de Omgevingswet om zal gaan. Zo kunnen we de jaren tot 2021 gebruiken om

de organisatie, op basis van de door de gemeenteraad vastgestelde ambities, aan te passen en klaar te maken voor de invoering van de Omgevingswet.

Binnen het gebied Borkel-Hoeve-Achterste brug constateren we een agrarische terugloop. Dat brengt mogelijke visuele en maatschappelijke gevolgen met zich mee, zoals leegstand en verpaupering. Behoud en ontwikkeling van de resterende agrarische bedrijven, vervolgfuncties voor leegkomende bebouwing, groene erven en het omliggend landschap zijn in en rondom de kleine kernen immers nauw met elkaar verweven. In een nog op te stellen visie geven we aan hoe we het waardevolle, eigen karakter van deze gebieden kunnen behouden of versterken op basis van te behouden en nieuwe economische dragers. Daarbij zien we voornamelijk kansen bij de transformatie naar paardensportbedrijven. Daarnaast maakt een dergelijke visie duidelijk hoe eventuele ontwikkelingen binnen de maat en schaal van de verschillende cultuurlandschappen kunnen worden ingepast. Zo'n visie heeft ook een duidelijke relatie met het bestemmingsplan, omdat het de landschappelijke kaders stelt voor de ruimtelijke en economische ontwikkelingen. Met het opstarten van de provinciale planstudie voor de N69-Zuid – vanaf de Westparallel tot aan de Belgische grens – ontstaat de mogelijkheid om de uitdagingen in dit gebied meer integraal te bekijken. Hierdoor komen wellicht nieuwe oplossingen in beeld voor de agrarische terugloop rond Borkel en Schaft. Op dit moment bekijken we met de provincie en de regionale partners hoe we deze processen optimaal op elkaar kunnen afstemmen.

Overigens is niet alleen de terugloop een probleem, nu na de Westparallel ook de aanpassing van de N69-Zuid in voorbereiding is. Ook dat tracé zal in het verlengde van de Westparallel worden aangepakt waarbij een aantal knelpunten zullen moeten worden opgelost. Daarom wordt in samenspraak met de provincie gestreefd naar een gezamenlijke gebiedsontwikkeling waarin voor beide aspecten een oplossing komt.

Met de aanleg van de Westparallel vervalt een deel van de parkeercapaciteit bij het Eurocircuit. Zonder extra maatregelen ontstaat daardoor een tekort aan parkeerruimte. Een structurele oplossing is nodig. Daarom nemen we in het bestemmingsplan buitengebied parkeerbestemmingen op voor bepaalde terreinen. We maken daarbij onder meer gebruik van de 'reststrook' die oostelijk van de vuilstort ontstaat door de aanleg van de Westparallel. De raad heeft opdracht gegeven en middelen beschikbaar gesteld om tot een permanente oplossing te komen voor evenementen. Daarbij is ook een pendelverbinding met parkeervoorzieningen in de regio nadrukkelijk in beeld. Binnen het programma De Groote Heide Valkenswaard wordt de parkeerproblematiek bij het Eurocircuit als project opgepakt.

Gronden en gebouwen

Om te voorkomen dat de gemeente eigendom en dus kapitaal verliest door verjaring én om ongelijkheid tegen te gaan, loopt een project voor de aanpak van het onrechtmatig grondgebruik in Valkenswaard. Gebleken is dat op veel plaatsen in Valkenswaard, zonder toestemming van de gemeente, gebruik wordt gemaakt van gemeentegrond. In de meeste gevallen is deze grond bij de particuliere tuin getrokken. Om het geconstateerde onrechtmatige grondgebruik op een correcte en eenduidige manier aan te pakken, hebben we een handhavingsbeleid met een stappenplan opgesteld. De aanpak van het onrechtmatige grondgebruik verspreiden we op basis van dit stappenplan over meerdere jaren. Goed en zorgvuldig communiceren met bewoners is van essentieel belang om tot structurele oplossingen te komen die recht doen aan zowel de eigendomssituatie als het feitelijk historisch gebruik. Daarom leveren we maatwerk binnen de vastgestelde kaders.

We besteden ook aandacht aan volkstuincomplexen en sturen aan op een situatie waarin ieder complex een aanspreekbaar bestuur heeft. Hierdoor is een betere beheersing met geringere ambtelijke bemoeienis mogelijk. Inmiddels is, in goede samenwerking met de huurders en de Wijkcommissie Kerkakkers, Moestuinvereniging de Rijt aan de Le Sage ten Broekstraat opgericht. Resteren nog de volkstuincomplexen aan de Kornoeljelaan en de Narcislaan.

De gemeente heeft nog een beperkt aantal verhuurde woningen in eigendom. Zodra een woning vrijkomt van huur en gebruik, wordt die woning zo snel mogelijk verkocht. Daarnaast wordt er verder invulling gegeven aan vastgoedobjecten die worden afgestoten, waarbij de opbrengsten worden toegevoegd aan de vastgoedreserve. Zo willen we het vastgoed dat duurzaam in ons bezit blijft kwalitatief verbeteren. Tot op heden heeft vastgoed nooit ingezet op ontwikkeling, maar heeft dit

steeds overgelaten aan marktpartijen. Het valt niet uit te sluiten dat dit in de toekomst zal veranderen.

Kaderstellende nota's

- Toekomstvisie 2030 (2012)
- Structuurvisie Valkenswaard deel A (2012) en deel B (2013)
- Ruimtelijke visies
- Bestemmingsplannen
- Nota uitgangspunten bestemmingsplan buitengebied (2016)
- Masterplan Centrum (2013)
- Nota Ruimtelijke Kwaliteit (2016), incl. beeldkwaliteitsplan centrum (2017)
- Subsidieverordening gevelverbetering (2017)
- Woningmarktanalyse (2013)
- Woonvisie (2014)
- Notitie integrale afweging en prioritering woningbouwprojecten
- Nota Grondbeleid (2016)
- Prestatieafspraken gemeente – Woningbelang (2017)
- Uitgiftebeleid geliberaliseerde pacht (2006)
- Algemene Verkoopvoorwaarden gemeente Valkenswaard (2015)
- Groenstructuurplan (2018)

Wat willen we bereiken?
Het vergroten en uitdragen van de woonaantrekkelijkheid van Valkenswaard in brede zin.
Samen met inwoners, bedrijven en belangenorganisaties integrale keuzes maken over de inrichting en waardering van de fysieke leefomgeving (overheidsparticipatie) en particuliere initiatieven integreren in het ruimtelijk beleid van de gemeente.
Een breed gedragen en interactief opgestelde Omgevingsvisie.
Draagvlak behouden en uitbouwen voor een hoog voorzieningenniveau door (nieuwe) inwoners te behouden en aan te trekken, met name de doelgroepen jongeren en jonge gezinnen. Hierbij hebben we oog voor de leefbaarheid in de kern Borkel en Schaft.
Doorpakken op ontwikkelingen en initiatieven die al zijn ingezet, onder andere Lage Heide, Kloosterpark en het startersinitiatief.
Voorkomen en aanpakken van leegstand en verloedering, vooral op strategische locaties zoals in het centrum en aan de invalswegen.
Een passende en duurzame woningvoorraad die aansluit op de behoeften, in het bijzonder voor jongeren en jonge gezinnen.
Bijdragen aan de klimaatdoelstellingen door in te zetten op onder andere energiebesparing, duurzaam bouwen en renoveren, circulaire economie, duurzame mobiliteit en duurzame opwekking van energie.
Een goede verbinding tussen wonen en zorg, waarbij ouderen en inwoners met een zorgvraag lang zelfstandig kunnen (blijven) wonen en passende (eventueel innovatieve) woonvormen beschikbaar zijn.
Een goede fysieke toegankelijkheid van gebouwen.

Wat gaan we ervoor doen?	Toelichting
Omgevingswet	We voeren de stappen uit die nodig zijn om het gewenste veranderingsproces binnen het fysieke domein te doorlopen. Dat doen we op basis van de bestuurlijke keuzes over de wijze waarop de gemeente de Omgevingswet wil implementeren, en het daarop gebaseerde implementatieplan. De raad wordt in stelling gebracht om inhoudelijk invulling te geven aan de Omgevingsvisie en het Omgevingsplan. Het streven is om in het najaar van 2018 de eerste

Wat gaan we ervoor doen?	Toelichting
	wezenlijke keuzes aan de (nieuwe) raad voor te leggen. De Omgevingsvisie kan dan gereed zijn in 2020 en het Omgevingsplan zal daarop volgen. De eerste versie kan dan eind 2021 worden vastgesteld.
Bestemmingsplan Buitengebied en Eurocircuit	De procedure voor het bestemmingsplan Buitengebied ronden we af. Hiervoor is in 2017 het bestemmingsplan buitengebied in procedure gebracht op basis van de door de raad vastgestelde uitgangspunten in 2016. Naar verwachting zal in 2019 de vaststelling van het bestemmingsplan door de gemeenteraad volgen.
Bestemmingsplan Eurocircuit	Momenteel wordt het bestemmingsplan Eurocircuit aangepast op basis van opmerkingen van de Commissie Mer. Dit leidt tot enige vertraging.
Ruimtelijke kwaliteit en welstand	Met de vaststelling van de Nota Ruimtelijke Kwaliteit (2016) hebben we een instrument om te handhaven op excessen in de ruimtelijke kwaliteit. In het uitvoeringsprogramma handhaving krijgt de handhaving van de beeldkwaliteit prioriteit. Daarbij maken we in eerste instantie gebruik van de nu opgenomen uren en middelen. Mochten deze, bijvoorbeeld vanwege ingewikkelde of langdurige zaken, ontoereikend zijn, dan doen we hiervoor een separaat voorstel aan de raad.
Woningbouwprogrammering	We actualiseren, realiseren en monitoren de door de raad vastgestelde woningbouwprogrammering. Daarbij hebben we speciale aandacht voor de doelgroepen jongeren en jonge gezinnen en voor strategisch belangrijke locaties ter voorkoming of bestrijding van leegstand. Omdat de actuele prognose en de Brabantse Agenda Wonen van de provincie ruimte bieden voor nieuwe woningbouwplannen, behouden we op basis van een door de raad vastgesteld programma vaart in de realisatie van woningbouwplannen. Deze plannen zijn primair gericht op ontwikkelingen binnen de bebouwde kom.
Woningbouw Borkel en Schaft	Afhankelijk van de resultaten die worden geboekt in Biestven fase II kan in Borkel en Schaft een nieuwe woningbouwlocatie worden opgepakt, waarvoor een wijzigingsbevoegdheid geldt.
Duurzame woningvoorraad	Nieuwbouwwoningen moeten sinds 1 juli 2018 al aardgasloos te worden opgeleverd. Het verduurzamen van de bestaande woningvoorraad is nog een enorme opgave. Deze opgave zal deel uitmaken van het op te stellen duurzaamheidsbeleid (zie onderdeel milieu).
Jongeren en jonge gezinnen	We voeren de in 2017 ontwikkelde uitvoerings- en communicatiestrategie uit om jongeren te behouden voor Valkenswaard en Valkenswaard aantrekkelijk te maken voor jonge gezinnen.
Prestatieafspraken o.b.v. Woonvisie	We monitoren en actualiseren de (meerjarige) prestatieafspraken die tussen de gemeente en de woningcorporaties Woningbelang en Woonbedrijf zijn gemaakt op basis van de

Wat gaan we ervoor doen?	Toelichting
Wonen en zorg	<p>Woonvisie, het coalitieprogramma en de klimaatdoelstellingen.</p> <p>Vanuit het sociaal domein gaan we de vraag en vraagontwikkeling in beeld brengen met gerelateerde criteria voor huisvesting. Vanuit het beleidsveld Wonen wordt de woningvoorraad gemonitord op het aandeel seniorgeschikte woningen (nultreden). We staan open voor alternatieve woonvormen, zowel collectief, individueel als zorggerelateerd.</p>
Fysieke toegankelijkheid gebouwen	<p>We gaan inventariseren welke informatie al beschikbaar is in de vorm van wijkanalyses, wijkatlassen en rapporten. Samen met het gehandicaptenplatform en het seniorenberaad completeren we de informatie. Hierbij betrekken we zeer nadrukkelijk de agenda 22.</p>
Masterplan Centrum	<p>Voor de programmatische aansturing van het Masterplan Centrum wordt in het uitvoeringsprogramma gestuurd op vier onderdelen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) herinrichting centrum 2) verkeer en parkeren 3) stimuleren economie (aanpak leegstand) 4) beeldkwaliteit. <p>Tot nu toe zijn vooral projecten op de onderdelen herinrichting centrum en parkeren versneld uitgevoerd. Inmiddels leggen we de focus meer op de aanpak van leegstand en het stimuleren van pandeigenaren om kwaliteitsverbeteringen te realiseren, passend bij het vastgestelde beeldkwaliteitsplan en met behulp van het gevelverbeteringsfonds. Bestemmingsplannen vormen de basis, maar in overleg kunnen afwijkingen worden overwogen. Ook stellen we voor een verlichtingsplan voor de Markt uit te voeren. Tenslotte zal overwogen worden om de kruising tussen de Karel Mollenstraat en de Eindhovenseweg vervroegd te herinrichten.</p>
Uitvoeren Plan van aanpak legalisatie onrechtmatig grondgebruik	<p>We voeren het plan van aanpak voor de legalisatie van het onrechtmatig grondgebruik door verkoop of verhuur van snippergroen, terugvordering of overdracht op grond van verjaring uit.</p>
Volkstuincomplexen	<p>We brengen volkstuincomplexen fasegewijs onder bij volkstuinverenigingen.</p>
Eurocircuit en omgeving	<p>Na de aanleg van de Westparallel verdwijnt er parkeercapaciteit. We zoeken naar vervanging hiervan en naar een permanente oplossing bij evenementen. Daarbij is ook een pendelverbinding met parkeervoorzieningen in de regio nadrukkelijk in beeld.</p>
Woningen in eigendom	<p>Woningen in eigendom van de gemeente worden verkocht. Daarmee geven we gevolg aan het beleid dat de gemeente geen woningen meer in eigendom wenst te hebben en de onderhoudskosten voor de voorziening groot onderhoud worden verlaagd. De opbrengsten van de verkoop van woningen brengen we onder in de egalisatiereserve vastgoed, als</p>

Wat gaan we ervoor doen?	Toelichting
Verkoop vastgoed	opgenomen in de begroting, en gebruiken we voor het traject beheer op orde van vastgoed. Eigendommen die geen maatschappelijk doel meer hebben, en daarmee geen doel meer hebben in de vastgoedvoorraad, worden verkocht. De opbrengsten hiervan brengen we onder in de egalisatiereserve vastgoed. Daarmee betalen we het traject beheer op orde en zo hoeven we de algemene reserve niet aan te spreken.

Prestatie-indicatoren

Omschrijving	Bron	Realisatie 2017		Doelstelling 2019
		Valkenswaard	Landelijk	
Verplichte indicatoren				
Aantal nieuwe gebouwde woningen per 1.000 woningen	Waarstaatjegemeente	13,0 (2016)	7,2 (2016)	10
Demografische druk (%)	Waarstaatjegemeente	78,9 (2018)	69,6 (2018)	Stabilisatie
Gemiddelde WOZ/waarde (€ 1.000)	Waarstaatjegemeente	243.000 (2017)	216.000 (2017)	245.000
Overige indicatoren				
Waardering buurt (score)	Waarstaatjegemeente	7,99	7,87	8,0

Wat mag Ruimtelijke ontwikkeling kosten?

Lasten

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Volkshuisvesting	843	859	754	729	729	729
Grondexploitatie	3.468	2.775	3.084	1.984	1.183	868
Leefomgeving	852	1.276	1.393	1.087	957	957
Gronden en gebouwen	1.659	1.201	1.197	1.190	1.188	1.178
Totaal lasten	6.822	6.111	6.428	4.991	4.057	3.732

Baten

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Volkshuisvesting	652	673	620	620	620	620
Grondexploitatie	2.947	2.775	3.084	1.984	1.183	868
Leefomgeving	32	60	60	60	60	60
Gronden en gebouwen	1.697	495	505	505	505	505
Totaal baten	5.328	4.004	4.269	3.169	2.368	2.053

Saldo voor bestemming	-1.493	-2.107	-2.159	-1.822	-1.689	-1.679
------------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Mutatie reserves

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Lasten	436	100	100	100	100	100
Baten	1.229	533	377	232	102	102
Saldo	793	433	277	132	2	2

Saldo na bestemming	-700	-1.674	-1.882	-1.690	-1.687	-1.677
----------------------------	-------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

---

Infrastructuur

Missie

We willen de openbare ruimte inrichten en daarbij een goed evenwicht tussen bereikbaarheid en leefbaarheid bewerkstelligen.

Toekomstvisie

Voor de leefbaarheid in Valkenswaard zijn de aanleg van de Westparallel en de nulplusmaatregelen heel belangrijk. Daardoor ontstaat namelijk een betere bereikbaarheid en wordt de beleving van het centrumgebied ingrijpend verbeterd. We maken het centrum verkeersluwer en we weren vrachtverkeer uit het gebied. Een goede bereikbaarheid is belangrijk voor de aantrekkelijkheid als vestigingsgemeente, maar ook voor de toegankelijkheid als recreatiegemeente. De kwaliteit van de openbare ruimte speelt hierin eveneens een rol. Daarom is het belangrijk dat we de kwaliteit van de ondergrondse en bovengrondse infra goed op peil houden. Bovendien biedt de aanleg van de Westparallel de mogelijkheid om de Eindhovenseweg in het centrum om te vormen tot een voetgangersgebied met beperkt autoverkeer.

Achtergrond & ontwikkelingen

Leefbaarheid

De gemeente is verantwoordelijk voor het beheer van de openbare ruimte. Dat betekent dat we ons richten op het in stand houden van de inrichtingselementen in deze ruimte. Deze elementen moeten functioneel voldoen (technisch, veiligheid, e.d.). Een goed beheer heeft een gunstig effect op het leefklimaat van de burgers en geeft de gemeente een bepaalde uitstraling. Om het beheer van de openbare ruimte op orde te houden is het dagelijks onderhoud van deze openbare ruimte, inclusief de sportvoorzieningen, ondergebracht in het Kwaliteitsplan Onderhoud Openbare Ruimte (KOOR). Door dit plan kan onderhoud van groen, bomen en gras, maar ook van sportvoorzieningen, speelvoorzieningen, infrastructuur en begraafplaatsen, integraal worden uitgevoerd. Met de gemeenteraad hebben we een kwaliteitsambitie afgesproken. De instandhouding van de openbare ruimte voeren we uit op een gemiddeld basis- kwaliteitsniveau B. Heel, veilig en schoon staan hierbij centraal. Voor de beleving en aantrekkelijkheid van het centrum kan het belangrijk zijn hier te streven naar een kwaliteitsniveau A.

Bereikbaarheid

We investeren fors in de bereikbaarheid van Valkenswaard. De (beoogde) aanleg van de Westparallel en de nulplusmaatregelen zijn daar voorbeelden van. Nieuw is de planstudie N69-Zuid (Belgische grens – aansluiting Westparallel) in het kader van het Programma Provinciale Wegen van de provincie. We zetten in 2019 vol in op het uitwerken van deze kans om de bereikbaarheid van Valkenswaard met steun van de provincie nog verder te verbeteren. Bij onze partners pleiten we ervoor het Zuidtracé als integrale gebiedsontwikkeling op te pakken waardoor andere ontwikkelingen (bijvoorbeeld de leefbaarheid in Borkel en Schaft) ook mogelijk worden. Waar de Westparallel overgaat in de N69 Zuid ontstaat de nieuwe entree voor Valkenswaard. Dit biedt een kans om in dit gebied een hoogwaardige entree te realiseren en enkele knelpunten zoals de verkeersveiligheid aan te pakken. Een betere bereikbaarheid is goed voor Valkenswaard als woon- en recreatiegemeente en goed voor het Valkenswaardse bedrijfsleven. Ook bieden deze ontwikkelingen kansen op andere fronten. Zo kijken we momenteel samen met de gemeenten Eindhoven en Waalre naar de herinrichting van het noordelijke deel van de N69 waarbij een mogelijke HOV-lijn wellicht als

kostendrager kan fungeren. Om de overlast in het centrum zoveel mogelijk te beperken, kijken we naar de effectiviteit van regionale vrachtwagenmaatregelen en naar de doorstroming van de Zuidelijke Randweg om het centrum te ontlasten.

Gebiedsakkoord Grenscorridor N69

Inmiddels heeft het PIP Grenscorridor N69, waarin de aanleg van de Westparallel geregeld is, definitieve goedkeuring gekregen. Dit is een belangrijke mijlpaal in de ontwikkeling van de Westparallel. In principe kan de provincie nu starten met de aanleg van de weg. Toch is het nog niet mogelijk de gehele Westparallel te realiseren, omdat de aansluiting op de A67 bij Veldhoven geregeld wordt in een aparte planprocedure, waarvan de uitkomst nog ongewis is. Al met al is er sprake van een forse vertraging van de plannen, waardoor ook binnen de gemeente diverse plannen – bijvoorbeeld het Masterplan Centrum en de projecten in het kader van de nog definitief vast te stellen uitvoeringsovereenkomst N69 tussen provincie en gemeente – worden vertraagd. De verwachting is dat er begin 2019, na een jarenlang onderhandelingsproces tussen provincie en gemeente overeenstemming moet kunnen worden bereikt over de uitvoeringsovereenkomst. De zogenaamde Dommelen Zuid-maatregelen zijn de afgelopen tijd een moeilijk punt gebleken. De verkeersmaatregelen Dommelen-Zuid blijven uitgangspunt voor de gemeente Valkenswaard in overleg met de provincie in het onderhandelingsproces N69.

Gezien de actuele situatie kunnen we niet uitsluiten dat de gemeente op korte termijn aanvullende maatregelen wil nemen om verdere vertraging in de uitvoering van de eigen plannen te voorkomen. Dat hangt echter in belangrijke mate af van wat de regionale partners en de provincie hierin kunnen betekenen. Zolang dit laatste niet duidelijk is, is het ook niet mogelijk uitsluitel te geven over de eventuele extra proces- en uitvoeringskosten die dat voor de gemeente met zich meebrengt. Daarom gaan we voorsnog uit van het in de begroting opgenomen budget voor de proceskosten van Bereikbaar Valkenswaard. Als er aanleiding voor is, vragen we de raad in een separaat voorstel om extra krediet beschikbaar te stellen.

Bereikbaarheidsagenda Zuidoost-Brabant

Op 22 december 2016 heeft de gemeenteraad, net als alle andere gemeenteraden, ingestemd met de Bereikbaarheidsagenda. De agenda bevat een integraal pakket maatregelen voor de periode 2017-2030. Regiobreed wordt ingezet op maatregelen op het gebied van fiets, OV, auto, smart mobility en multimodaliteit/knooppunten. Dit sluit aan bij de ambities in het coalitieprogramma, waarin het stimuleren van diverse alternatieve vervoersmogelijkheden is genoemd. Er worden infrastructurele verbeteringen doorgevoerd, maar tegelijkertijd wordt ook ingezet op mobiliteitsmanagement en slimme mobiliteitsoplossingen die de druk op de infrastructuur kunnen verminderen. Het doel is de bereikbaarheid van de regio Zuidoost-Brabant nu en in de toekomst te verbeteren. Een meer specifieke doelstelling is het maken van afspraken over de cofinanciering van de € 55,75 miljoen uit het Bereikbaarheidsakkoord Zuidoost-Brabant, zodat deze middelen door de provincie aan de regio beschikbaar kunnen worden gesteld.

In dat kader heeft het college eind november 2017 ingestemd met een intentieovereenkomst voor de cofinanciering van generieke maatregelen in het Bereikbaarheidsakkoord Zuidoost-Brabant. Met het ondertekenen van de intentieovereenkomst, spreekt het college de intentie uit om gedurende tien jaar een structurele bijdrage op te nemen in de begroting (2019-2028) voor de financiering van generieke projecten in het Bereikbaarheidsakkoord. De andere projecten waar Valkenswaard bij betrokken is, moeten te zijner tijd een eigen financiering krijgen. Voor de uitvoering van de Bereikbaarheidsagenda hebben de 21 gemeenten medio 2017 tezamen besloten om een programmteam op te richten. Elke gemeente draagt naar rato van het inwonersaantal bij aan het programmteam.

Beleid

Mobiliteitsplan

In het Gemeentelijk Mobiliteitsplan hebben we het gemeentelijk verkeer- en vervoerbeleid vastgelegd. Dit plan gebruiken we als integraal afwegingskader voor de diverse gemeentelijke verkeersprojecten. Met het Mobiliteitsplan kunnen ook kleinschalige verkeersproblemen beter in een onderlinge samenhang worden opgelost.

Voor de toekomstige verkeerscirculatie in het centrum zijn in het Mobiliteitsplan kaders aangegeven die de basis vormen voor een verdere uitwerking. Een goede verkeerscirculatie moet bijdragen aan de verdere ontwikkeling volgens het Masterplan Centrum.

Parkeren

Op basis van de in 2015 vastgestelde "Visie op parkeren" werken we onze uitvoeringsmaatregelen uit. Samen met de invoering van de POET-regeling (parkeren op eigen terrein) is er een nieuw digitaal vergunningensysteem ingevoerd en hebben we de parkeerautomaten vervangen. Op meerdere parkeerterreinen langs de rand van het centrum is gratis parkeren ingevoerd.

Parkeren wordt continu gemonitord en na volledige implementatie van het parkeerbeleid zal een vervolgmeting plaatsvinden naar de parkeerdruk. Deze volgt op de nulmeting die in 2014 voor aanvang van het nieuwe parkeerbeleid heeft plaatsgevonden. Aan de hand van deze gegevens beoordelen we de effecten van het (nieuwe) parkeerbeleid. Prettig parkeren en een goede bewegwijzering zijn van groot belang voor de aantrekkelijkheid van het centrum. Daarom knappen we, binnen het kader van het Masterplan Centrum, de parkeerplaatsen in het centrum versneld op. Het Carillonplein en Kerverijplein zijn gerealiseerd. Met de ontwikkelaar van Kloosterpark fase II worden gesprekken gevoerd om in combinatie met de nieuwbouw ook het Kloosterplein op te knappen. Door het aanbrengen van meer groen en vernieuwing van verlichting en bestrating krijgt het centrum met deze opgeknapte parkeerterreinen een zichtbare impuls voor de kwaliteitsuitstraling en vergroening. Met de aanpassing van de inrichting realiseren we op de parkeerterreinen ook voetgangersbewegwijzering en looproutes naar het centrum.

HOV

HOV heeft op regionaal niveau meer prioriteit gekregen, omdat de HOV-as is opgenomen in de regionale Bereikbaarheidsagenda. Voor een optimaal en duurzaam vervoerssysteem leggen we in het Mobiliteitsplan de koppeling tussen HOV en de park & ride-zone. Daarmee krijgt de park & ride-zone meer prioriteit en wordt deze meegenomen in de studie van de oude N69-corridor die de gemeente Valkenswaard is gestart in samenspraak met gemeente Waalre, gemeente Eindhoven en provincie Noord-Brabant. Deze studie bekijkt onder andere de mogelijkheden van een busstation dat als regionaal OV-knooppunt zal gaan fungeren, een zogenaamde hub.

Wegen en fietspaden

Het onderhoud aan de wegen voeren wij integraal uit. Dat betekent dat we het onderhoud aan de riolering, de rijbaan, het trottoir en de groenvoorziening in een onderhoudsplan meenemen, waarbij het onderhoud aan de riolering leidend is. Deze werkzaamheden stemmen we af met de werkzaamheden die de nutsbedrijven in onze gemeente uitvoeren. De uitvoering van dit integraal onderhoud voeren we vervolgens per woonwijk uit. Op deze wijze beheren we het gemeentelijke rioleringsstelsel en het wegennet zo efficiënt mogelijk en beperken we de overlast voor de burgers tot een minimum. Daarnaast houden wij rekening met infrastructurele projecten die in de planning staan, zoals een flink aantal nulplusmaatregelen uit het Gebiedsakkoord N69.

Voor alle infrastructurele werken tot 2022 werken we nu aan een integrale aanpak. Daardoor kunnen we voorbereidingen clusteren, samengevoegde pakketten aanbesteden en uitvoeringstoezicht bundelen. Zowel de projecten als het reguliere onderhoud worden zo efficiënt uitgevoerd. Ook de prioriteitstelling over gebieden die worden heringericht wegen we integraal af. In het nog op te stellen duurzaamheidsbeleid zullen we hieraan nieuwe overwegingen toevoegen.

Voor de fietspaden binnen de bebouwde kom en de ontwikkelstructuur in het buitengebied stellen we beleid op in het kader van het programma Dommelland, het duurzaamheidsbeleid en een op te stellen fietsbeleidsplan met maatregelen om stallingsvoorzieningen en structuren, waar nodig, te verbeteren. Bij de inrichting van de openbare ruimte benutten we kansen om lopen en fietsen, in zowel het centrum als het buitengebied, te stimuleren. Het fietspad op de Malpie heeft een centrale

rol in het fietsnetwerk De Grootte Heide. Naast recreatief fietsen biedt de brede opkomst van de elektrische fiets een duurzaam alternatief voor gemotoriseerd verkeer en openbaar vervoer. Daarnaast willen we het elektrisch verkeer in Valkenwaard beter faciliteren, onder meer door voldoende oplaadpunten.

Waterhuishouding

De gemeente geeft invulling aan de drie zorgplichten betreffende afvalwater, hemelwater en grondwater, zoals opgenomen in het verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP). In 2019 leggen we het nieuwe vGRP voor aan de gemeenteraad. Het nieuwe verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP) steekt in op bewustwording. De gemeente kan het namelijk niet alleen. 70% van de oppervlakte van Valkenswaard is in particuliere handen. Samen zullen we aan de slag moeten.

Vanuit het basisrioleringsplan (BRP) is een aantal knelpunten naar voren gekomen. De wateroverlast die ontstaat door de veranderende weersomstandigheden heeft onze aandacht en zal onontkoombaar gevolgen hebben voor het gemeentelijke beleid. Daarom is klimaatadaptatie een van de uitgangspunten voor het beleid rondom de waterhuishouding.

De samenwerking met het waterschap De Dommel, Brabant Water en een elftal gemeenten binnen het samenwerkingsverband "Waterportaal Zuidoost-Brabant" gaat verder dan alleen de Europese Kader Richtlijn Water (KRW). Buiten kennisuitwisseling en een gezamenlijk overstort- en grondwatermeetnetwerk zijn er ook plannen om op het gebied van beheer informatie uit te wisselen om minder kwetsbaar te worden. Daarnaast onderzoeken we of de retentieopgaves integraal kunnen worden opgepakt binnen het stroomgebied van het waterschap.

Een van de zorgplichten is het inzamelen en transporteren van het stedelijk afvalwater. Voor het inzamelen en transporteren beheert en onderhoudt de gemeente het rioolstelsel, waarbij het afvalwater wordt verpompt naar de rioolwaterzuiveringsinstallatie (RWZI) van waterschap De Dommel. Uit periodieke inspecties van rioleringen is naar voren gekomen dat de riolering van de Warande, Eksterlaan/Merellaan en Reisvennestraat/Peperstraat in aanmerking komen voor groot onderhoud in 2019.

Een andere zorgplicht is het hemelwater. Elke perceeleigenaar is verantwoordelijk voor het inzamelen en verwerken van het hemelwater dat op zijn terrein valt. Wanneer dit niet mogelijk is, kan er, in overleg met de gemeente, naar een oplossing worden gezocht op openbaar gebied. In het kader van klimaatadaptatie zal het gemengd stelsel van de Reisvennestraat/Peperstraat gescheiden worden en, daar waar mogelijk, ter plaatse geïnfiltreerd.

In de (geactualiseerde) Verordening Hemelwater staat opgenomen hoe we om willen gaan met afvloeiend hemelwater en grondwater. Met deze verordening zoeken wij de samenwerking met perceeleigenaren en doen wij een beroep op hun zelfredzaamheid bij het afkoppelen van hemelwater- en grondwaterlozingen. Zo kunnen we het opgenomen beleid in het vGRP efficiënt tot uitvoering brengen. De gemeente is verantwoordelijk voor het treffen van maatregelen in openbaar gebied wanneer er zich structurele problemen voordoen van grondwateroverlast. De burger is verantwoordelijk op zijn privéterrein. Dit maakt het tot een gezamenlijke verantwoordelijkheid.

Kaderstellende nota's

Infrastructuur:

- Regionale Bereikbaarheidsagenda
- Mobiliteitsplan (2014)
- Fietsbeleidsplan (2006)
- Gebiedsakkoord N69 (2012)
- Openbaar Vervoer beleidsplan (2017)
- Masterplan Centrum (2013)
- Beleid – en beheersplan OV (2014)
- Beheerplan 'wegen en bruggen'; zie paragraaf 'onderhoud kapitaalgoederen'
- Verkeersmaatregelen Dommelen Zuid

Parkeren:

- Visie op Parkeren (2015)
- Parkeeronderzoek Meetel (2014)
- Parkeernormering (2008)
- Beleidsnotitie parkeren grote voertuigen (2009)
- Aanvraag en toekeningsvoorwaarden gehandicaptenparkeerplaatsen (2010)

Waterhuishouding:

- Basis Rioleringsplan (BRP) (2011)
- Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP) 2013-2017

Wat willen we bereiken?
Een nette, veilige en ordelijke uitstraling voor onze gemeente.
Realiseren van de ambities uit het Mobiliteitsplan.
Realiseren van alle nulplusmaatregelen.
Samenwerken met de provincie en andere belanghebbende partners om de Westparallel / N69 te realiseren en zo een betere bereikbaarheid van Valkenswaard te bereiken.
Na aanleg van de Nieuwe Verbinding/Westparallel een goede interne verkeersdoorstroming realiseren in heel Valkenswaard.
Samen met de provincie maatregelen nemen in Dommelen-Zuid om de verkeersdruk als gevolg van de komst van de Westparallel te beperken (voordat de Westparallel in gebruik wordt genomen).
De parkeervoorzieningen optimaal benutten en daartoe de verschillende doelgroepen op de juiste plaats laten parkeren.
Stimuleren van het openbaar vervoer, van elektrisch vervoer en van alternatieve vervoersmogelijkheden.
Verder vormgeven van de (nulplus)maatregelen uit het bereikbaarheidsakkoord waaronder Hoogwaardig Openbaar Vervoer (inclusief HOV-knooppunt).
Waterhuishouding: in stand houden van het bestaande rioolstelsel, op een slimme manier inspelen op de toename van de regenheerslag in stedelijk gebied (klimaatadaptatie) en de impact op het ontvangend oppervlaktewater verminderen.

Wat gaan we ervoor doen?	Toelichting
Verdere implementatie nieuw parkeerbeleid	Uitvoeren van een 1-meting om de effecten te kunnen afzetten tegen de eerder uitgevoerde 0-meting.
Mobiliteitsplan	Uitvoeren maatregelen meerjaren uitvoeringsprogramma met prioriteit 1.
Gebiedsakkoord N69 / voorbereiding nulplusmaatregelen	Vorbereiding en uitvoering van de volgende onderdelen van het Gebiedsakkoord N69: <ul style="list-style-type: none"> - Afronding PIP-traject Westparallel - Detailleren ontwerpen aansluitingen Dommelen-West en Valkenswaard/Luikerweg - Regelen overdracht N69 in uitvoeringsovereenkomst N69 met provincie - Reconstructie rotonde Luikerweg/Zuidelijke Randweg - Reconstructie de Vest – Zeelberg - Reconstructie Zuidelijke Randweg/Molenstraat - Geluidmaatregelen Zuidelijke Randweg - Inrichting verblijfsgebieden BIBEKO - Inrichting verblijfsgebieden BUBEKO - Verkeersmaatregelen Dommelen-Zuid

Wat gaan we ervoor doen?	Toelichting
	Als blijkt dat de Westparallel nog langer op zich laat wachten, gaan we samen met de partners binnen het gebiedsakkoord werken aan een alternatief pakket met (tijdelijke) maatregelen om de kern van toenemende verkeersoverlast te ontlasten.
Bereikbaarheidsakkoord / voorbereiding (nulplus) maatregelen	De volgende onderdelen van het Bereikbaarheidsakkoord Zuidoost-Brabant bereiden we voor en werken we uit: gebiedsgerichte aanpak N69 Zuid en Herinrichting gehele N69-corridor waaronder HOV-as Eindhoven - Waalre- Valkenswaard - België
Kwaliteit centrum	We vertalen het voorlopig ontwerp naar een definitief ontwerp (incl. financieel voorstel). Zo mogelijk starten we met het opknappen van het Kloosterplein.
Nette, veilige en ordelijke uitstraling openbare ruimte	We continueren het kwaliteitsniveau van het KOOR (Kwaliteitsplan Openbare Ruimte) gedurende deze bestuursperiode.
Openbaar vervoer	We stimuleren de verbetering van het openbaar vervoer in algemene zin. Daarbij zoeken we naar kleinschalige oplossingen die aansluiten bij het bestaande Openbaar Vervoer-netwerk. Daarnaast geven we, samen met de provincie, uitwerking aan de HOV-opgave.
Duurzaam vervoer	Samen met de netbeheerder(s) werken we aan voldoende laadpalen voor elektrisch verkeer. Ook de opkomst van de elektrische fiets vraagt om aanpassingen in de infrastructuur. We bekijken welke maatregelen nodig zijn bij het opstellen van het duurzaamheidsbeleid (zie onderdeel milieu). Bij het inrichten van de openbare ruimte besteden we aandacht aan ruimte voor lopen en fietsen. In 2019 stellen we tevens een fietsbeleidsplan op.
vGRP	We stellen een nieuwe visie op het gemeentelijke rioleringsplan op.
Waterhuishouding	<ul style="list-style-type: none"> - We houden het huidige stelsel in stand en we vervangen, en waar nodig verbeteren, het riool. - We beperken de wateroverlast en treffen, in overleg met het waterschap, aanvullende maatregelen. - We verminderen de belasting van het oppervlaktewater bij de overstorten.

Prestatie-indicatoren

Omschrijving	Bron	Realisatie 2017		Doelstelling 2019
		Valkenswaard	Landelijk	
Verplichte indicatoren				
Ziekenhuisopname na verkeersongeval met een motorvoertuig (%)	Viastat	21	-	Reductie met minimaal 25%
Overige vervoersongevallen met een gewonde fietser (%)	Viastat	9	-	Reductie met minimaal 25%
Overige indicatoren				
Aantal ongevallen per 1.000 inwoners	Waarstaatjegemeente	5,3 (2016)	7,4 (2016)	5,0

Wat mag Infrastructuur kosten?

Lasten

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Parkeren	260	386	408	384	382	398
Wegen	4.910	2.083	2.582	2.717	2.947	3.174
Verkeer	626	544	505	504	503	502
Openbare verlichting	344	409	353	354	359	358
Waterhuis-houding	2.479	2.149	2.411	2.385	2.375	2.366
Totaal lasten	8.618	5.571	6.259	6.344	6.567	6.799

Baten

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Parkeren	654	746	746	746	746	746
Wegen	1.474	109	109	109	109	109
Verkeer	38	105	60	60	60	60
Openbare verlichting	11	38	21	21	21	21
Waterhuis-houding	3.169	3.114	3.149	3.151	3.151	3.151
Totaal baten	5.346	4.112	4.084	4.087	4.087	4.087

Saldo voor bestemming	-3.272	-1.459	-2.175	-2.257	-2.480	-2.712
------------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Mutatie reserves

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Lasten	405	-	-	-	-	-
Baten	1.806	2	2	2	2	2
Saldo	1.401	2	2	2	2	2

Saldo na bestemming	-1.871	-1.457	-2.173	-2.255	-2.478	-2.710
----------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Groen

Missie

We streven naar een Valkenswaard waarin het openbaar groen effectief en efficiënt bijdraagt aan een prettig leefklimaat.

Toekomstvisie

Groen in de kernen en in de omgeving draagt in belangrijke mate bij aan een prettig woon- en leefklimaat voor onze inwoners en aan de aantrekkelijkheid van Valkenswaard als vestigingsgemeente. Daarnaast bepaalt groen in belangrijke mate onze aantrekkelijkheid voor toeristen en recreanten. Valkenswaard beschikt over kwalitatief hoogwaardige natuurgebieden in haar directe omgeving. Deze behoren tot de top van Europa. De kwaliteit van deze natuurgebieden willen wij nog verder versterken.

Achtergrond & ontwikkelingen

Groenvoorziening

De aanwezigheid en diversiteit van natuur en groen is één van de kenmerken van Valkenswaard. Daarbij maken we onderscheid tussen de waarde daarvan voor het imago van het dorp, de natuurwaarde en de gebruiks- en belevingswaarde voor bewoners, recreanten en toeristen. In 2016 is Valkenswaard uitgeroepen tot Wandelgemeente van het jaar, een mooie blijk van waardering voor de kwaliteit en toegankelijkheid van onze natuurgebieden.

Het imago van Valkenswaard en de belevingswaarde voor bewoners, recreanten en toeristen zijn van belang voor onze ambities in het kader van de Toekomstvisie: het aantrekken van jongeren en jonge gezinnen en het beter benutten van de toeristisch-recreatieve potenties. Het is dan ook niet vreemd dat we een toenemende belangstelling zien voor de groene uitstraling van het dorp en het aantrekkelijker maken van Valkenswaard door meer groen toe te passen in de wijken, in het centrum en langs de toegangswegen.

Natuurgebieden en bossen

Op basis van de regeling Subsidieverordening Natuur- en Landschapsbeheer ontvangt Valkenswaard een financiële bijdrage. Deze subsidie wordt ondergebracht binnen de uitgangspunten van de samenwerkingsovereenkomst met de Bosgroep, waarmee de continuïteit van duurzaam natuur- en landschapsbeheer wordt geborgd. Voor het behoud en het versterken van onze bos- en natuurgebieden gaan we een nieuw plan opstellen.

Beleid

Groenvoorziening

Voor het groen in de wijken zoeken we aansluiting bij initiatieven van individuele inwoners en groepen die, in overleg met de gemeente, de eigen omgeving een groene uitstraling willen geven. Ook treden we in overleg met onze partners die in de wijkplannen actief zijn, zodat we initiatieven op dit vlak kunnen faciliteren en stimuleren.

In het Kwaliteitsplan Onderhoud Openbare Ruimte (KOOR) is met de gemeenteraad een kwaliteitsambitie afgesproken. De instandhouding van de openbare ruimte wordt uitgevoerd op een gemiddeld basis- kwaliteitsniveau B. Heel, veilig en schoon staan hierbij centraal. Daarop stemmen we vervolgens het onderhoud aan het groen af. Het KOOR heeft niet alleen betrekking op het

dagelijks onderhoud van het groen maar ook op verhardingen, straatmeubilair, bebording, speelvoorzieningen, zwerfafval, begraafplaatsen en sportvoorzieningen.

Natuurgebieden en bossen

Onze beheervisie gaat uit van duurzaam beheer van onze bos- en natuurterreinen. Die visie hebben we vertaald in twee afzonderlijke plannen. Zo gebeurt het beheer van onze bossen op basis van een 'Bosbeheerplan'. En we beheren onze natuurgebieden op basis van in het 'Beheer- en herstelplan natuurgebieden'. In deze plannen vermelden we ook de principes van geïntegreerd bosbeheer. Met deze vorm van bosbeheer streven we ernaar om de productiefunctie van onze bossen te integreren met de natuurfunctie en de recreatiefunctie. Zo laten we de verschillende functies beter tot hun recht komen. Dit beheer is duurzamer en een dergelijk bos sluit beter aan bij de wensen van de huidige samenleving en de beleving van recreanten en toeristen. In het kader van het Beheer- en herstelplan natuurgebieden is de Bosgroep gestart met de voorbereiding van het venherstelproject Groot Malpieven.

Als gemeente streven we naar continuïteit en duurzaamheid van onze bos- en natuurterreinen en hebben we daarom gekozen voor FSC-certificering. Zo laten we zien dat het bosbeheer voldoet aan de eisen van de maatschappij.

In het landschapontwikkelingsplan (LOP) zijn zeventien projecten benoemd, waaronder de (natuur-) ontwikkeling in de omgeving van natuurpoort De Malpie. De afgelopen jaren is de huidige padenstructuur fors opgeknapt en ook uitgebreid. In 2016 heeft dit er mede toe geleid dat onze gemeente is gekozen tot wandelgemeente van Nederland. De doorontwikkeling van deze natuurpoort hebben we meegenomen in de visie voor De Grootte Heide.

De raad heeft de wens geuit om over De Malpie een nieuw fietspad en een nieuwe wandelroute aan te leggen. Dit sluit aan bij de ambities van het LOP, waarin het spreiden van de recreatieve druk en het verbeteren van de padenstructuur belangrijke doelen zijn. Wij hebben de voorbereiding ter hand genomen. De fiets- en wandelpaden liggen in een Natura-2000-gebied en dat maakt de voorbereiding nog redelijk ingewikkeld, met daarbij risico op (strengere) voorwaarden en/of beperkingen.

In het gebied Borkel-Hoeve-Achterste brug zien we een leegloop van agrarische bedrijven. Behoud en ontwikkeling van de resterende agrarische bedrijven, vervolgfuncties voor leegkomende bebouwing, groene erven en het omliggend landschap in en rondom de kleine kernen zijn nauw met elkaar verweven. De provinciale planstudie voor de N69-Zuid – vanaf de Westparallel tot aan de Belgische grens – biedt de mogelijkheid om de uitdagingen in dit gebied meer integraal te bekijken. Hierdoor komen wellicht nieuwe oplossingen in beeld voor de agrarische leegloop rond Borkel en Schaft. Hier ligt ook weer een samenhang met de ontwikkeling van transnationaal landschap De Grootte Heide. We willen namelijk ruimtelijke en ecologische beleidsprogramma's van betrokken gemeenten op elkaar afstemmen en uitwerken tot een samenhangend, gebiedsgericht uitvoeringsprogramma. Dat is één van de opgaven, daarnaast hebben we een projectenlijst opgesteld.

Kaderstellende nota's

- Beleidsplan Milieuvriendelijke Onkruidbestrijding (2009)
- Beleidsplan Onderhoud Openbare Ruimte (BOOR 2009)
- Kwaliteitsplan Onderhoud Openbare Ruimte (KOOR 2012)
- Beeldkwaliteitsplan Hoofdlinten & Entrees Valkenswaard en Dommelen (2014)
- Bosbeheerplan 2005-2018
- Beheer- en herstelplan natuurgebieden (2009-2015)
- Landschapontwikkelingsplan 2011-2020
- Groenstructuurplan 2018

Wat willen we bereiken?
Het behouden en versterken van (nieuwe) natuur om een goede balans tussen infrastructurele en groene ontwikkelingen te creëren. Ook willen we de basis voor de leisure-economie in Valkenswaard versterken.
Een groene leefomgeving, zowel in de bebouwde kom als in de ons omringende natuur. Deze moet aansluiten bij de doelstellingen uit de Toekomstvisie.
Beheren van de openbare ruimte om het leefklimaat van burgers te bevorderen.

Wat gaan we ervoor doen?	Toelichting
Groene uitstraling centrum	Het Masterplan Centrum voorziet in een groene uitstraling van het dorp, wat aansluit bij de Toekomstvisie.
Groene uitstraling toegangswegen buiten bebouwde kom (project 1 uit het LOP)	Dit project is uitgevoerd. De geplante bomen worden in hun groei begeleid en er vindt nazorg plaats.
Behoud en versterking bos- en natuurgebieden	Voor het behoud en versterken van onze bos- en natuurgebieden gaan we een nieuw plan opstellen.
Omgeving Kloosterpark	In aansluiting op de bouwactiviteiten van het project Kloosterpark (fase 2) pakken we ook het Kloosterplein (parkeerterrein) aan. De overzijde van de Luikerweg tot en met het Florapark zit gekoppeld aan de overdracht van de N69.
Natuurpoort De Malpie	Dit project vloeit voort uit het Landschaps- Ontwikkelingsplan en leidt tot verbeteringen bij twee (kano)steigers, het opknappen van de parkeerplaats, het ontwikkelen van natuur en het verbeteren van het openbaar gebied. In 2017 is de Gebiedsvisie De Grootte Heide Valkenswaard vastgesteld, op basis waarvan we een extra kwaliteitsslag beogen voor de Natuurpoort. De voorbereiding hiervan starten in 2018.
Groen en landschap in kleine kernen	We hebben de problematiek geïnventariseerd en geconstateerd dat de grote problemen zich toespitsen op Borkel. Vanwege de samenhang met de ruimtelijke ontwikkelingen in de omgeving, waaronder de N69-Zuid, heeft het project een plaats gekregen in het programma Bereikbaar Valkenswaard met een sterke link naar het programma Dommeland.
Bevorderen tuinen groener in te richten	De gemeente Valkenswaard heeft een voorbeeldfunctie en de taak om (gezamenlijk) te zorgen voor een klimaatbestendige en gezonde samenleving en leefomgeving. Daarom is het goed de verharding in openbaar gebied te verminderen en inwoners te stimuleren om hun tuinen minder te verharden en meer te vergroenen.
Stimuleren bloemrijke bermen en percelen om de biodiversiteit te bevorderen	De gemeente Valkenswaard heeft een voorbeeld- en faciliterende functie als het gaat om verbetering van de leefomgeving van de inwoners. Het bevorderen van de biodiversiteit is daar onderdeel van.

Prestatie-indicatoren

Omschrijving	Bron	Realisatie 2017		Doelstelling 2019
		Valkenswaard	Landelijk	
Overige indicatoren				
Gemiddeld groen onderhoudsniveau (KOOR)	Rapportage extern bureau	Niveau B	N.v.t.	Niveau B
Omvang gemeentelijk bezit natuurgebied (nat en droog gebied)	Gemeentelijke administratie	850 ha.	N.v.t.	850 ha.

Wat mag Groen kosten?

Lasten

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Groenvoorziening	2.085	2.374	2.546	2.584	2.576	2.578
Natuurgebieden & bossen	195	248	215	210	210	195
Totaal lasten	2.280	2.622	2.761	2.794	2.786	2.773

Baten

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Groenvoorziening	15	5	5	5	5	5
Natuurgebieden & bossen	21	21	21	21	21	21
Totaal baten	36	27	27	27	27	27

Saldo voor bestemming	-2.243	-2.595	-2.734	-2.767	-2.759	-2.746
------------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Mutatie reserves

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Lasten	-	-	-	-	-	-
Baten	77	53	22	22	2	2
Saldo	77	53	22	22	2	2

Saldo na bestemming	-2.166	-2.542	-2.712	-2.745	-2.757	-2.744
----------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Duurzaamheid

Missie

We willen een hoogwaardig woon-, werk- en leefmilieu voor onze huidige en toekomstige inwoners bieden.

Toekomstvisie

Gemeenten staan voor een grote opgave; de omslag naar een duurzame wereld. Hoe deze duurzame wereld er precies uit ziet, weten we niet. De weg ernaar toe is evenmin duidelijk. Wél weten we in welke richting we ons globaal gaan bewegen. Onder andere de klimaatdoelstellingen van Parijs, het nieuwe Nationale Energie- en Klimaatakkoord en de duurzame ontwikkelingsdoelen van de VN vormen de kaders. Om deze internationale doelen te behalen, kan de rijksoverheid strengere eisen aan gemeenten gaan stellen. We verwachten dan ook dat de transitie naar een duurzame wereld ook voor gemeenten minder vrijblijvend zal worden. Daarom zijn we in 2018 gestart met het vertalen van deze opgave in een Ambitie- en Koersdocument. Medio 2019 zullen we dit concretiseren in een Programma- en Actieplan. Draagvlak is en blijft cruciaal. We zullen dit proces daarom met zowel inwoners, ondernemers, instellingen als overige maatschappelijke partners doorlopen.

Achtergrond & ontwikkelingen

In het coalitieakkoord van Valkenswaard is, net zoals in vele andere coalitieakkoorden, duurzaamheid een prominent thema geworden. De landelijke overheid verwacht bovendien dat gemeenten over steeds meer onderwerpen een visie ontwikkelen, zoals over warmtenetten, gasloos bouwen, zonneweides etc. Daarnaast kan het nieuwe Nationale Klimaatakkoord leiden tot strengere eisen vanuit de Rijksoverheid. Het is daarom zaak om op korte termijn te starten met de uitvoering van de noodzakelijke stappen.

Energietransitie

In het kader van de energietransitie gaan we in kaart brengen welke acties we uit moeten voeren. Dat doen we op basis van de wettelijke verplichtingen en onze ambitie. Lokale mogelijkheden om de gebouwde omgeving versneld gasloos te maken, moeten allereerst in beeld gebracht worden. We kijken ook naar alternatieve vormen voor warmte en elektriciteit, zoals warmtenetten, geothermie, grootschalige opwek van zonne-energie en windenergie.

Gemeenten hebben in meer of mindere mate invloed op circa 30% van het totale energieverbruik binnen hun grondgebied. Als gemeente gaan we het goede voorbeeld geven met het verduurzamen van ons eigen energieverbruik en vastgoed. Daarnaast gaan we stappen zetten om duurzaamheid een wezenlijk onderdeel te maken van andere beleidsvelden. Met deelname aan het regionaal zonnepanelenproject 'De Groene Zone' en participatie binnen het project Schaapsloop Energieneutraal, proberen we in 2019 de energietransitie op gang te krijgen bij inwoners en ondernemers.

Bodem en ondergrond

De komst van onder andere de Omgevingswet zorgt ervoor dat verantwoordelijkheden en bevoegdheden op het gebied van bodem verschuiven van provincie naar gemeenten. Ook vragen de klimaatveranderingen en de energietransitie extra aandacht voor bodem en ondergrond. Hierdoor wordt bodem (bestuurlijk) relevant(er).

Een van de eerste acties vormt de 'warme overdracht'. Hierin wordt de overdracht van de circa 1.100 dossiers voorbereid, waarvan ca. 100 dossiers op het gebied van beheer en toezicht lokale aandacht

nodig hebben. Daarnaast zal Bodem en Ondergrond, als onderdeel van de fysieke leefomgeving, ook in de Omgevingsvisie een plek moeten krijgen.

Afval en grondstoffen

Als gemeente zijn wij verantwoordelijk voor de inzameling, verwerking en vermarkting van het afval. Dit hebben wij, samen met Eindhoven en Geldrop-Mierlo, ondergebracht in de GR Cure. Cure heeft de ambitie gesteld om in 2020 100% van alle huishoudelijke afvalstromen te hergebruiken. Daarnaast nemen we deel aan het VANG-programma dat in 2020 75% afvalscheiding en 100 kg restafval wil realiseren. Met 2020 in het zicht, gaan we in 2019 op basis van de behaalde resultaten, de recente ontwikkelingen (o.a. REnecience) en het Ambitie- en Koersdocument Duurzaamheid onze doelstellingen herijken.

Gemeentelijke organisatie

(Bijna) alle beleidsvelden hebben invloed op de verduurzaming van de gemeente Valkenswaard. Deze invloed kan zowel positief als negatief zijn. In veel gevallen is de ambtelijke en bestuurlijke organisatie zich hier niet bewust van, dus; onbewust (on)bekwaam. In 2019 gaan we "onze eigen mensen" Informeren, Inspireren en Uitdagen met als doel bewustwording en urgentiebesef te creëren.

Beleid

In 2019 stellen we het Programma Duurzaamheid op. We willen de energietransitie starten in de gemeente. De gemeente faciliteert waar mogelijk duurzame ontwikkelingen. Vanuit het beleidsveld Milieu zoeken we de samenwerking en integratie met andere beleidsvelden, om op deze manier de kansen te benutten die zich daar voordoen. Ook proberen we hiermee een mogelijk negatieve impact al in de planvorming te voorkomen of te verkleinen. Duurzaam beheer van de bodem en de ondergrond moet leiden tot kwaliteitsverbetering. De thema's lucht(verontreiniging) en geluid(overlast) krijgen de benodigde aandacht bij planvorming en uitvoering van projecten. De gemeente Valkenswaard levert een positieve bijdrage aan een toekomstbestendige maatschappij. Daarbij wordt afval een grondstof, wordt verspilling van grondstoffen en energie voorkomen en wordt stroom duurzaam opgewekt. We stimuleren inwoners, ondernemers, instellingen en overige maatschappelijke partners om samen met ons de verschillende transitie in te gaan. Als gemeente kunnen én willen we dit niet alleen doen!

Regionale Samenwerking

Metropool Regio Eindhoven

De energietransitie is grensoverschrijdend. Op alle schaalniveaus moet er samenwerking gezocht worden om de opgave, die dermate divers en omvangrijk is, te behalen. Naast het organiseren van samenwerking, is het organiseren van uitvoeringskracht noodzakelijk om in te spelen op kansen die zich voordoen. In 2019 richten we ons op het opstellen van een gezamenlijke klimaatambitie voor de regio.

ODZOB

De Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant (ODZOB) richt zich vooral op het uitvoeren van wettelijke milieu- en bouwtaken voor de 21 gemeenten van de regio Zuidoost-Brabant en de provincie. Voorbeelden hiervan zijn: voorkomen van geluid- en stankoverlast, beperken veiligheids- en gezondheidsrisico's van bedrijven, aanpak van bodemvervuiling en controle zwemwater. Vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) zijn de instrumenten die ODZOB hiervoor inzet. Voor een soepele uitvoering van vergunning-, toezicht- en handhavingstaken is een goede afstemming tussen gemeente en ODZOB van essentieel belang. In 2019 richten we ons op het professionaliseren van het accountmanagement.

CURE

Afvalscheiding wordt steeds belangrijker. We hebben onze wettelijke inzameltaken overgedragen aan Cure Afvalbeheer. Samen met Cure bepalen we in 2019 onze ambities voor 2020 en verder.

Eindhoven Airport

Valkenswaard vertegenwoordigde sinds 2014 vijf regiogemeenten aan de Alderstafel (vliegverkeer Eindhoven Airport). Nadat de Alderstafel in de loop van 2016 is geëindigd, is er een vervolg aan gegeven in de vorm van de Uitvoeringstafel Eindhoven Airport. Met deze tafel willen we allereerst monitoren of Eindhoven Airport zich aan de wettelijke kaders houdt waarbinnen zij tot 2020 mag groeien. De Uitvoeringstafel bestaat uit een Bestuurlijke Regiegroep en twee werkgroepen, de werkgroep Monitoring van de Uitvoering en de werkgroep Innovatie. Binnen deze werkgroepen worden de afspraken uit het kabinetsbesluit vertaald naar onderzoek en uitvoering. Daarnaast is een leefbaarheidsfonds opgericht voor projecten die de leefbaarheid rondom Eindhoven Airport moeten verbeteren, boven op de wettelijke maatregelen. In 2019 wordt er tevens een proces doorlopen waarin de toekomst van Eindhoven Airport op middellange en lange termijn wordt bepaald. Wij participeren daarin als een van de gemeenten in de regio en worden bestuurlijk aan de onderhandelingstafel vertegenwoordigd door de gemeente Best.

Kaderstellende nota's

- Visiedocument A2-gemeenten 'Wabo en omgevingsvergunning' (2007)
- Beginseldocument 'Actief bodembeheer De Kempen' (2001)
- Bodembeheersplan, bodemkwaliteitskaart (2014)
- Landelijk Afvalbeheersplan 2 (LAP2) (2009)
- Basis Rioleringsplan (BRP) (2011)
- Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP) 2013-2017
- Brabants Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (BSL)
- Nota inzameling huishoudelijke afvalstoffen 2012-2020
- Ontheffingenbeleid hogere waarden Wet geluidhinder
- Milieubeleidsplan 2016-2019
- Nota bodembeheer (2014)
- Omgevingsbeleidsplan (OBP) (2014)

Wat willen we bereiken?
Het maken van een vertaalslag van het landelijke en provinciale schaalniveau naar de specifieke lokale omstandigheden.
Duurzaamheid zichtbaar maken en integreren binnen alle beleidsvelden.
De energietransitie starten in de gemeente.
Inspelen op de komst van de Omgevingswet.

Wat gaan we ervoor doen?	Toelichting
Ambitie- en koersdocument Duurzaamheid	Samen met inwoners, bedrijven, instellingen en maatschappelijke partners bepalen we de ambitie op het gebied van duurzaamheid. Dit werken we uit in een Programma Duurzaamheid.
Informereren, Inspireren en Uitdagen	We zetten een interne bewustwordingscampagne op om de bestuurlijke en ambtelijke organisatie bewust te maken van ieders (mogelijke) impact op de verduurzaming van de gemeente.
Kansenkaart beleidsvelden	Ieder beleidsveld maakt inzichtelijk welke kansen er zijn om een bijdrage te leveren aan de verduurzaming van de gemeente.
Starten energietransitie	Intern – voorbeeldrol nemen; zonnepanelen gemeentelijke gebouwen, verduurzaming vastgoed, duurzaam inkopen Extern – De Groene Zone, Schaapsloop Energieneutraal en stimulering overige initiatieven uit de samenleving, bijvoorbeeld sportclub.
Verkenning omgevingswet	We spelen in op de ontwikkelingen vanuit de Omgevingswet, o.a. warme overdracht Bodem en Omgevingsvisie.

Prestatie-indicatoren

Omschrijving	Bron	Realisatie 2017		Doelstelling 2019
		Valkenswaard	Landelijk	
Verplichte indicatoren				
Omvang huishoudelijk restafval (kg/inwoner)		197 (2017)		100 (VANG 2020)
Hernieuwbare elektriciteit (%)		3,6% (2015)	5,4% (2015)	-
Overige indicatoren				
Scheidingspercentage (%/inwoner)		49 (2017)		75 (VANG 2020)
Oordeel over afvalinzameling: score minimaal gelijk aan landelijk gemiddelde.	Waarstaatjegemeente	-	-	7,5
Oud papier en karton per inwoner op jaarbasis (in kg), conform norm landelijk afvalbeheer plan 2 (LAP 2).	Milieujaарverslag	2017	51,20	85
GFT per inwoner op jaarbasis (in kg), conform norm landelijk afvalbeheer plan 2 (LAP 2).	Milieujaарverslag	2017	108,75	105
Kunststof verpakkingsafval per inwoner op jaarbasis (in kg), conform norm landelijk afvalbeheer plan 2 (LAP 2).	Milieujaарverslag	2017	10,27	-
Textiel per inwoner op jaar basis (in kg), conform norm landelijk afvalbeheer plan 2 (LAP 2).	Milieujaарverslag	2017	3,42	5
Glasafval per inwoner op jaarbasis (in kg), conform norm landelijk afvalbeheer plan 2 (LAP 2).	Milieujaарverslag	2017	21,58	23

Wat mag Duurzaamheid kosten?

Lasten

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Bodem & afvalverwerking	3.324	3.397	3.632	3.546	3.559	3.549
Totaal lasten	3.324	3.397	3.632	3.546	3.559	3.549

Baten

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Bodem & afvalverwerking	3.293	3.292	3.449	3.460	3.497	3.497
Totaal baten	3.293	3.292	3.449	3.460	3.497	3.497

Saldo voor bestemming	-31	-105	-183	-86	-62	-52
------------------------------	------------	-------------	-------------	------------	------------	------------

Mutatie reserves

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Lasten	-	-	-	-	-	-
Baten	-	-	-	-	-	-
Saldo	-	-	-	-	-	-

Saldo na bestemming	-31	-105	-183	-86	-62	-52
----------------------------	------------	-------------	-------------	------------	------------	------------

Projecten

Omschrijving	Investerings- bedrag	Kapitaallasten			
		2019	2020	2021	2022
Investerings in 2019					
Grootschalig herstel asfaltwegen 2019	2.950	96	191	191	191
Verbreed gemeentelijk Rioleringsplan 2019	2.651	47	93	93	93
Investerings afvalinzameling 2018	272	9	18	17	16
Investerings afvalinzameling 2019	118	4	8	8	8
Investerings tractie 2019 (dekking reserve tractie)	232	-	-	-	-
Investerings in 2020					
Grootschalig herstel asfaltwegen 2020	3.450	-	112	224	221
Masterplan centrum upgraden parkeerplaatsen	260	-	7	13	13
Masterplan centrum programma 1	1.958	-	48	96	95
Verbreed gemeentelijk Rioleringsplan 2020	1.418	-	25	50	50
Investerings tractie 2020 (dekking reserve tractie)	158	-	-	-	-
Investerings in 2021					
Verbreed gemeentelijk Rioleringsplan 2021	1.373	-	-	24	48
Investerings in 2022					
Algemene alternatieve parkeercapaciteit	700	-	-	-	17
Verbreed gemeentelijk Rioleringsplan 2022	1.175	-	-	-	21
TOTAAL		156	502	716	773

Ontwikkelingen

Omschrijving	2019	2020	2021	2022
Aanvullend krediet Belleman € 445.000	-29	-29	-29	-29
Krediet sloop gemeentewerf Emmalaan 24 - 28	-4	-4	-4	-4
Energielasten openbare verlichting	30	30	30	30
Pachtinkomsten	20	20	20	20
Amendement: Temporiseren illuminatie markt	7	6	-	-
Oversteekplaats Europalaan (€ 100.000)	7	7	7	7
Indexatie onderhoudscontracten	-41	-62	-83	-104
Eurocircuit	-76	-	-	-
Kapitaallasten Nulplusmaatregelen N69	-	-105	-105	-105
Kapitaallasten westzijde Markt (rijbanen en uitlopers)	-	-	-29	-29
Verbinden zorg en wonen	-25	-	-	-
Herijken parkeerbeleid	-25	-	-	-
Klimaatbeleid (klimaatdoelen Parijs)	-50	-	-	-
Uitvoeringsmaatregelen duurzaamheid	-60	-	-	-
Bereikbaarheidsakkoord & -agenda	-22	-22	-22	-22
Totaal programma 1	-268	-159	-215	-236

Toelichting*Aanvullend krediet Belleman (€ 445.000)*

Een aanvullend krediet is toegekend om het winkelcentrum daadwerkelijk integraal aan te pakken en toekomstbestendig te maken.

Krediet sloop gemeentewerf Emmalaan 24 – 28

Er is een krediet beschikbaar gesteld t.b.v. het versneld slopen van de oude werf. De kapitaallasten komen ten lasten van het begrotingssaldo.

Energielasten openbare verlichting

De kosten van energie vallen lager uit door vervanging armaturen door ledverlichting.

Pachtinkomsten

Jaarlijks worden facturen verstuurd voor de langdurige en kortlopende pacht. Uit een analyse van de pachtinkomsten blijkt dat de pachtinkomsten, met name door de inschrijving op de éénjarige pacht, structureel verhoogd kunnen worden met € 20.000.

Amendement: Temporiseren illuminatie markt

Het uitvoeringstraject van het lichtplan wordt niet eerder opgepakt voordat de nieuwe weg in gebruik is genomen en ook de herinrichting van de Markt is gestart. Dit levert een voordeel op in de kapitaallasten.

Actualiseren planning versteekplaats Europalaan (€ 100.000)

De realisatie wordt niet verstandig geacht vanuit oogpunt van verkeersveiligheid. Het realiseren van deze oversteekplaats is in het voortraject ook meerdere malen door diverse deskundigen waaronder VVN afgeraden. Er is een veiligere oversteek op loop/fietsafstand mogelijk bij de rotonde bij de Wolbergstraat. Daar ligt de snelheid van het verkeer op de Europalaan lager dan halverwege de Europalaan bij de beoogde locatie. In de voorbereiding is nu circa € 20.000 van dit krediet besteedt.

Actualiseren planning parkeren zuid Valkenswaard (€ 700.000)

In afwachting op een besluit over de toekomst van het Eurocircuit en uitwerking van het uitvoeringsprogramma Dommelland, wordt investering in Parkeren zuid Valkenswaard uitgesteld tot 2022. Dit levert in de jaren 2019, 2020 en 2021 een voordeel in de kapitaallasten op.

Indexatie onderhoudscontracten

Het betreft de indexatie 3% van de contracten Ergon.

Eurocircuit

Op 24 juli 2018 heeft het college besloten om de privaatrechtelijke situatie rond het vastgoed op het Eurocircuit door middel van opstalovereenkomsten op orde te brengen. Daartoe wordt in de meerjarenprogrammabegroting 2019-2022 een bedrag van € 76.000,- opgenomen. Het Eurocircuit (de grond) is in eigendom van de gemeente Valkenswaard. De op het Eurocircuit aanwezige bebouwing is voor een deel illegaal en de afgelopen tientallen jaren gedoogd. Voor het op orde brengen van de situatie heeft de gemeente twee rollen: de publiekrechtelijke, om te handhaven op illegaliteit en het bestemmingsplan op orde te brengen (bestemmingsplan is separaat spoor) en de privaatrechtelijke als eigenaar van de grond en (door natrekking ook) gebouwen. De met de gebruikers gesloten overeenkomsten zijn gedateerd en/of niet aanwezig en dekken niet de in de praktijk geconstateerde werkelijkheid. In de loop der tijd zijn opstallen bijgebouwd en is het gebruik van opstallen verschoven tussen de verenigingen. Als eigenaar van de grond is de gemeente verantwoordelijk voor de veiligheid op het terrein. Als bijvoorbeeld een calamiteit plaatsvindt, is de gemeente daarvoor verantwoordelijk/aansprakelijk. Er zullen opstal- en gebruiksovereenkomsten worden opgesteld zodat een nieuwe juridische situatie ontstaat die overeenkomt met de thans

werkelijke situatie. Met het opstellen van opstalovereenkomsten komt de verantwoordelijkheid weer te liggen waar ze hoort, namelijk bij de gebruikers.

Verbinden zorg en wonen

Vanuit het beleidsveld wonen wordt de woningvoorraad gemonitord op het aandeel seniorgeschikte woningen (nultreden). In de woningbouw-programmering wordt rekening gehouden met de vraag. We staan open voor alternatieve woonvormen, zowel collectief, individueel als zorggerelateerd. Vanuit het sociaal domein gaan we de behoefte in beeld brengen in termen van categorieën en daaraan gerelateerde criteria voor hulpverlening en huisvesting.

Herijken parkeerbeleid

Er wordt een 1-meting (omvangrijke parkeertelling centrum) uitgevoerd t.b.v. het parkeerbeleid. Hiervoor is extra budget nodig.

Procesmiddelen duurzaamheid (Klimaatdoelen Parijs)

De raad heeft in 2017 het amendement Duurzaamheid aangenomen. Hiermee heeft de raad de ambitie "uitgesproken" om zich van 'de achterblijver' / 'de meelifter' (gemeenten die nog niet of nauwelijks bezig zijn met het thema of wel projecten ondersteunen maar nog geen visie en plan hebben) door te willen ontwikkelen naar 'de doener' (gemeenten die zich met een pragmatische insteek richten op de opstelling en uitvoering van actieprogramma's). In dit amendement is € 25.000 ter beschikking gesteld voor het opstellen van een duurzaamheidsbeleid. Het bedrag is gebruikt voor het invullen van de functie senior beleidsmedewerkers Milieu & Duurzaamheid, hiermee is menskracht georganiseerd om het plan op te stellen. Om verdere stappen te zetten richting de ambitie uit het amendement Duurzaamheid wordt er € 50.000 gevraagd in 2019. Het betreft procesmiddelen om de wens van de gemeenteraad om een duurzaamheidsbeleid en uitvoeringsprogramma op te stellen, die ook nadrukkelijk is opgenomen in het coalitieakkoord, uit te voeren. Eventuele benodigde middelen die voortkomen uit het duurzaamheidsbeleid, die geconcretiseerd worden in een programma en actieplan, worden medio 2019 aan de raad voorgelegd.

Uitvoeringsmaatregelen duurzaamheid

Met de komst van de Klimaatwet dient Nederland in 2050 nagenoeg klimaatneutraal te zijn. Als klimaatdoel is vastgelegd dat de uitstoot van CO₂ in 2050 met 95% verminderd moet zijn. Hierbij is het streven om in 2030 de uitstoot met 49% te hebben verminderd.

Als gemeenten moeten, én willen, wij een actieve rol spelen in de uitvoering van de energietransitie. In 2019 gaan we daarom aan de slag met het opstellen van een warmteplan en de invulling van de regionale energiestrategie.

In 2050 dient de gebouwde omgeving aardgasvrij te zijn. In de transitievisie warmte legt de gemeenteraad het tijdspad vast waarop wijken van het aardgas gaan. Gemeenten dienen een warmteplan op te stellen waarin deze transitie naar aardgasvrij beschreven wordt. In dit plan dient de gemeente per gebied aan te geven wanneer dit gebied aardgasvrij zal zijn. Voor gebieden die voor 2030 van het aardgas af gaan, moet het (potentiële) alternatief voor aardgas bekend zijn.

Deze wettelijke ontwikkeling zorgt ervoor dat er in 2019 gestart dient te worden met het opstellen van dit warmteplan. Een belangrijke bouwsteen voor de transitievisie warmte is de Regionale Energiestrategie (RES). Een RES is een regionaal samenwerkingsverband voor de ruimtelijke inpassing van de energietransitie. In de RES worden nationale afspraken uit het Klimaatakkoord, regionaal vertaald. Valkenswaard valt binnen de MRE-regio. Namens de regio dient er in juni 2019 een "bod" te liggen m.b.t. te realiseren hoeveelheid hernieuwbare energie en warmte. Deze autonome ontwikkeling zorgt ervoor dat we in 2019 invulling moeten geven aan de RES.

De uitvoering van bovengenoemde ontwikkelingen i.h.k.v. de energietransitie vraagt in 2019 om een investering van € 60.000,-

Bereikbaarheidsakkoord & -agenda

Op 22 december 2016 heeft de gemeenteraad net als alle andere gemeenteraden ingestemd met de Bereikbaarheidsagenda. De agenda bevat een integraal pakket maatregelen voor de periode 2017-

2030. Regio breed wordt ingezet op maatregelen op het gebied van fiets, OV, auto, smart mobility en multimodaliteit/knooppunten. Er worden infrastructurele verbeteringen doorgevoerd, maar tegelijkertijd wordt ook ingezet op mobiliteitsmanagement en slimme mobiliteitsoplossingen die de druk op de infrastructuur kunnen verminderen. Het doel is de bereikbaarheid van de regio Zuidoost-Brabant nu en in de toekomst te verbeteren. Een meer specifieke doelstelling is het maken van afspraken over de cofinanciering van de € 55,75 miljoen uit het Bereikbaarheidsakkoord Zuidoost-Brabant, zodat deze middelen door de Provincie aan de regio beschikbaar kunnen worden gesteld.

In dat kader heeft het college eind november 2017 ingestemd met een intentieovereenkomst voor de cofinanciering van generieke maatregelen het Bereikbaarheidsakkoord Zuidoost Brabant. Met het ondertekenen van de intentieovereenkomst heeft het college de intentie uitgesproken om gedurende 10 jaar een structurele bijdrage op te nemen in de begroting (2019-2028) voor de financiering van de generieke projecten in het Bereikbaarheidsakkoord, in te brengen in de Kadernota 2019-2022. Voor de gemeente Valkenswaard is de bijdrage op basis van het aantal inwoners bepaald op € 687.941,-, verdeeld over een periode van 10 jaar. Dat betekent 10 jaarlijkse termijnen van € 68.794,10 (op basis van inwonersaantal) Uit het budget van € 55,75 miljoen wordt deze bijdrage vervolgens verdubbeld. De andere projecten waar Valkenswaard bij betrokken is moeten te zijner tijd een eigen financiering krijgen. Voor de uitvoering van de Bereikbaarheidsagenda hebben de 21 gemeenten medio 2017 tezamen besloten om een programmateam op te richten. Elke gemeente draagt naar rato van het inwonersaantal bij aan het programmateam. Het aandeel in de programmateamkosten voor de gemeente Valkenswaard in de periode tot en met 2022 bedraagt € 88.000,-.

Wat mag het programma kosten?

Lasten

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Ruimtelijke ontwikkeling	6.822	6.111	6.428	4.991	4.057	3.732
Infrastructuur	8.618	5.571	6.259	6.344	6.567	6.799
Groen	2.280	2.622	2.761	2.794	2.786	2.773
Milieu	3.324	3.397	3.632	3.546	3.559	3.549
Totaal lasten	21.044	17.701	19.081	17.674	16.969	16.854

Baten

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Ruimtelijke ontwikkeling	5.328	4.004	4.269	3.169	2.368	2.053
Infrastructuur	5.346	4.112	4.084	4.087	4.087	4.087
Groen	36	27	27	27	27	27
Milieu	3.293	3.292	3.449	3.460	3.497	3.497
Totaal baten	14.004	11.434	11.829	10.743	9.979	9.663

Saldo voor bestemming	-7.039	-6.266	-7.252	-6.931	-6.990	-7.191
------------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Mutatie reserves

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Lasten	841	100	100	100	100	100
Baten	3.111	588	401	256	106	106
Saldo	2.270	488	301	156	6	6

Saldo na bestemming	-4.769	-5.778	-6.951	-6.775	-6.984	-7.185
----------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

2. Werken

Product	Portefeuillehouder	Team
Bedrijvigheid	T.P.T.H. Geldens	Sociaal en economisch beleid
Onderwijs	M.H. Theus	Sociaal en economisch beleid

Bedrijvigheid

Missie

Wij bevorderen een evenwichtige sociaaleconomische ontwikkeling. Daarbij richten we ons op het behouden en stimuleren van werkgelegenheid en op het verbeteren van het vestigingsklimaat voor bedrijven.

Toekomstvisie

Wij blijven werken aan het verbeteren van het vestigings- en ondernemersklimaat, zodat bedrijven succesvol kunnen zijn en optimaal kunnen profiteren van onze gunstige ligging in de Brainport-regio. Dit dragen wij uit in onze communicatie met het bedrijfsleven. De verwevenheid van gemeente en bedrijfsleven met Brainport willen wij versterken rondom de drie sporen Leisure, aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt en de lokale maakindustrie als onderdeel van de regionale industrie. Het is ons doel om de vrijetijdssector in Valkenswaard te ontwikkelen tot dé proeftuin voor slimme technologie uit de Brainport-regio in het gebied Groote Heide-Dommelland. Ook de Leisure-zone en de kwaliteitsimpuls in het centrum versterken de vrijetijdssector in Valkenswaard. Die Valkenswaardse vrijetijdssector moet uitgroeien tot krachtige motor voor de economie en zorgen voor indirecte werkgelegenheid in andere sectoren, zoals in de detailhandel.

Achtergrond & ontwikkelingen

Economische ontwikkelingen

De Nederlandse economie groeit en de werkgelegenheid neemt toe. Dat is in Valkenswaard ook zichtbaar in de dalende werkloosheid.

Zuidoost-Brabant staat als Brainport-regio landelijk zeer sterk op de kaart als mainport. Dit is van groot belang voor de lokale economie en biedt kansen om de economische positie van Valkenswaard te versterken. Dit doen wij in samenwerking met het bedrijfsleven en regionale partners zoals Brainport Development.

Bij economische ontwikkeling speelt het bedrijfsleven een cruciale rol. Wij sluiten aan bij hun initiatieven en geven meer vrijheid en verantwoordelijkheid aan de ondernemers. De verzelfstandigde weekmarkt en het centrummanagement zijn daar al succesvolle voorbeelden van.

Een andere belangrijke trend is de afstemming van economische ontwikkelingen in regionaal verband. Dit gebeurt op strategisch niveau in MRE-verband. Daarnaast maken we bovenlokale afspraken over de programmering van bedrijventerreinen.

Beleid

In het economisch beleid, in lijn met de Toekomstvisie, zetten we in op het maken van duidelijke keuzes. Enerzijds constateren we in het Economisch Beleid 2017-2020 dat voor sectoren zoals de detailhandel, veehouderij en de industrie de fysieke grenzen van de groei in zicht zijn. Daarom focussen we hier niet op ruimtelijke groei, maar op het beter benutten van de aanwezige kwaliteit en transformatie. Dat betekent dat we investeren in de kwaliteit van het centrum (Masterplan Centrum) en in het optimaliseren van de Schaapsloop. Dit laatste doen we door herontwikkelingen te faciliteren en in samenwerking met Valkenswaard Marketing het bedrijventerrein een impuls te geven.

Anderzijds kiest Valkenswaard voor de vrijetijdseconomie als groeisector. Deze sector wordt een volwaardige drager van de lokale economie, ook in termen van werkgelegenheid. Om deze groei te realiseren, zetten we in op De Groote Heide - Dommelland. Ook Natuurgrenspark De Groote Heide biedt kansen. Voor meer over De Groote Heide verwijzen we naar het programma Vrije Tijd.

Dat Valkenswaard onderdeel is van de Brainport-regio is cruciaal voor de lokale economie, maar kan door het bedrijfsleven beter worden benut. Regionale economische samenwerking is van meerwaarde en daar staat Valkenswaard, met oog voor lokale belangen, positief tegenover.

Voor het buitengebied geldt dat de ontwikkelruimte voor de krimpende agrarische sector beperkt is. Wel bieden we ruimte voor ondernemerschap in vrijkomende agrarische bebouwing.

Voor de horeca is inmiddels gestart met de herziening van de horecavisie 2014-2017.

Kaderstellende nota's

- Economisch Beleid 2017-2020 (2016)
- Standplaatsenbeleid (1997)
- Beleidsregels terrassen (2017)
- Beeldkwaliteitplan centrum (2017)
- Gebiedsontwikkeling Visie Valkenswaard, Natuurlijk Avonturen Landschap (2017)
- Masterplan Centrum (2014)
- Horecavisie (2014)
- Detailhandelsvisie A2 gemeenten (2015)
- Regionale Detailhandelsvisie (2015)

Wat willen we bereiken?
Beter benutten van bestaande bedrijventerreinen.
Een lage werkloosheid.
Een compact centrum met meer beleving, dat daardoor aantrekkelijker wordt voor vestiging en bezoekers.
Brainport beter benutten voor Valkenswaard.

Wat gaan we ervoor doen?	Toelichting
Uitvoering Economisch Actieprogramma 2019-2020	In het actieprogramma benoemen we acties om uitvoering te geven aan het kaderstellende economisch beleid. In de tweede helft van 2018 wordt het tweede en laatste actieprogramma van de looptijd van het Economische Beleid 2017-2020 op- en vastgesteld. In 2019 werken we aan de uitvoering van de concrete acties uit dit actieprogramma.
Vaststellen en uitvoering nieuwe horecavisie	In 2018 is in samenwerking met diverse betrokkenen (o.a. horeca, inwoners, verenigingen) gestart met de herziening van de horecavisie. Begin 2019 zal deze visie worden vastgesteld en starten we met de uitvoering van deze visie.
Centrummanagement	Centrummanagement is een belangrijke partner om het ondernemersklimaat in het centrum van Valkenswaard te verbeteren. Met Centrummanagement overleggen we om tot een efficiënte en daadkrachtige samenwerking met Valkenswaard Marketing en mogelijk de VVV te komen.
Compact centrum	In het Masterplan Centrum zetten we in op een compacter centrum. Daarom stimuleren we winkeliers om zich in het nader te definiëren compacte centrum te vestigen. Ook stimuleren we vastgoedeigenaren, van winkelpanden buiten het beoogde compacte centrum, om winkelpanden te transformeren naar alternatieve functies.
Accountmanagement	De accountmanager werkt aan een goede relatie tussen gemeente en het lokale bedrijfsleven. Ook spant hij zich in om bedrijven te interesseren voor vestiging op een bedrijventerrein, in het centrum of als invulling De Groote Heide Dommelland.

Prestatie-indicatoren

Omschrijving	Bron	Realisatie 2017		Doelstelling 2019
		Valkenswaard	Landelijk	
Verplichte indicatoren				
Funciemenging (%)	Waarstaatjegemeente	47,7	52,1	> 47,7
Bruto gemeentelijk product (verhouding tussen verwacht en gemeten product)	Waarstaatjegemeente	25,0 / 22,5 (peildatum 2013)	N.b.	> 25,0 / 22,5
Vestigingen van bedrijven per 1000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	Waarstaatjegemeente	151,4	134,0	15% boven landelijk niveau

Wat mag Bedrijvigheid kosten?

Lasten

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Economische ontwikkeling	703	963	828	911	911	828
Totaal lasten	703	963	828	911	911	828

Baten

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Economische ontwikkeling	21	22	27	27	27	27
Totaal baten	21	22	27	27	27	27

Saldo voor bestemming	-682	-941	-801	-884	-884	-801
------------------------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------

Mutatie reserves

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Lasten	284	-	-	-	-	-
Baten	65	-	-	-	-	-
Saldo	-219	-	-	-	-	-

Saldo na bestemming	-901	-941	-801	-884	-884	-801
----------------------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------

Onderwijs

Missie

Wij stellen jeugdigen, jongeren en volwassenen in staat om zich zo goed mogelijk voor te bereiden op het zo zelfstandig mogelijk functioneren in de samenleving. Waar nodig bieden wij ondersteuning, bijvoorbeeld bij het leren invulling te geven aan de eigen verantwoordelijkheid. Het behalen van een startkwalificatie is hierbij belangrijk. Ook willen we zorgdragen voor adequate huisvesting voor de scholen.

Toekomstvisie

In de Toekomstvisie is opgenomen dat Valkenswaard jongere generaties aan zich wil (blijven) binden. Een adequaat aanbod aan basisonderwijs en voortgezet onderwijs hoort daarbij. Net als het beroepsonderwijs op korte afstand in Eindhoven, waarmee het onderwijsaanbod in Valkenswaard samenwerkt.

Achtergrond & ontwikkelingen

Passend Onderwijs

Per 1 augustus 2014 is de Wet Passend Onderwijs van kracht. Om aan elke jeugdige een passende plek te kunnen bieden, is samenwerking tussen onderwijs en gemeentelijke jeugdhulp essentieel. De afgelopen schooljaren zijn grote stappen gezet in de samenwerking tussen verschillende vormen van onderwijs.

Onderwijshuisvesting

De laatste prognose (mei 2017) toont aan dat het aantal leerlingen in Valkenswaard terugloopt als gevolg van de vergrijzing en ontgroening, zij het minder hard dan in de voorgaande prognose(s).

Als gemeente hebben wij de wettelijke zorgplicht voor de huisvesting van het primair en voortgezet onderwijs. Deze taak is nader ingevuld in de Verordening Voorzieningen Huisvesting Onderwijs Valkenswaard. Op grond van de wet en de verordening kunnen schoolbesturen aanspraak maken op huisvesting van scholen. Wij kunnen daarin voorzien door realisatie van nieuwbouw of het beschikbaar stellen van bestaande lesgebouwen en accommodaties voor bewegingsonderwijs.

Daarom is in 2017 het Integraal HuisvestingsPlan (IHP) opgesteld. Begin 2018 is dit plan vastgesteld. Het IHP is in samenwerking met de schoolbesturen voor Primair Onderwijs SKOzoK en RBOB De Kempen tot stand gekomen. De bijdragen van de besturen zijn opgenomen in het IHP. In het voorjaar van 2018 is het IHP, in samenwerking met de schoolbesturen en gemeenten Heeze-Leende en Cranendonck, nader uitgewerkt. De kosten zijn daarbij globaal in kaart gebracht. Ook is in overleg met schoolbesturen een nadere invulling gegeven aan de visie op brede scholen binnen de gemeente Valkenswaard. Het IHP kent twee planperiodes: een periode t/m 2022 en de periode na 2023. De uitvoering van het IHP start in 2019.

Leerplicht

Toezicht houden op en handhaven van de Leerplichtwet is een wettelijke taak waarvan de uitvoering neergelegd is bij de gemeente. In 2018 wordt het regionaal gebruikte leerlingregistratiesysteem opnieuw aanbesteed. Gemeente Eindhoven is hierin kartrekker. Begin 2019 wordt met het (nieuwe) systeem gewerkt.

Web (Wet educatie en beroepsonderwijs middelen) middelen/ volwasseneneducatie

In het Regionaal Educatief Plan 2018 – 2022 beschrijven we de uitgangspunten voor de besteding van de educatiemiddelen vanaf 1 januari 2018. Een aantal onderwerpen passeren daarbij de revue, waaronder de vastgestelde regionale uitgangspunten, de positie en opdracht voor het STER-college en de besluitvorming rond de inkoop van educatie in het overgangsjaar 2018 en de overige jaren van het REP.

Lokale Educatieve Agenda

In de Lokale Educatieve Agenda (LEA) wordt doelgericht gewerkt aan meerdere onderwijs- en jeugdgerichte speerpunten, waar mogelijk in werkgroepen. In 2019 blijven we met besturen en directies in gesprek over de inhoud en vorm van de LEA.

Kinderopvang en peuterspeelzaalwerk

Vanaf 1 januari 2018 is de peuteropvang overal in Nederland meer op één lijn gebracht. De overheid wil kinderdagverblijven en peuterspeelzalen meer harmoniseren. Zowel de financiering en de kwaliteitseisen als het toezicht zijn op elkaar afgestemd en onder één wettelijk kader gebracht. Dit heeft enerzijds gevolgen voor de positionering van peuterspeelzalen en betekent anderzijds een verandering in de subsidiesystematiek voor Stichting Peuterspeelzalen Valkenswaard.

In mei 2018 is bekend geworden dat het geld dat gemeenten en scholen (geoormerkt) krijgen om risico's op onderwijsachterstanden bij kinderen tegen te gaan, beter wordt verdeeld over het land. Voor Valkenswaard betekent dit concreet:

- Vanaf 2019 worden de middelen voor onderwijs achterstandenbeleid (OAB) verdeeld op basis van nieuwe CBS-criteria
- Iedere gemeente krijgt vanaf 2019 altijd een basisbudget van € 64.000
- Huidig budget gemeente Valkenswaard: € 56.000 per jaar. In 2019 wordt dit € 115.000 en dit loopt de komende jaren op tot uiteindelijk € 295.000 in 2021.

Overigens krijgen gemeenten er wel extra taken bij als het gaat om de organisatie van Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE), waaronder:

- VVE in de dagopvang van 10 naar 16 uur per week
- VVE in dagdelen van maximaal 6 uur, dus minimaal 3 dagdelen
- Verhogen kwaliteit VVE door meer hbo'ers in de kinderopvang

Sport- en muziekonderwijs

Afgelopen jaar begonnen we met de uitwerking van het plan van aanpak 'Een nieuw geluid'. Een aantal scholen doen mee aan deze muziekipulsregeling. De inzet van combinatiefunctionarissen sport- en cultuur wordt jaarlijks met scholen geëvalueerd. De ervaringen zijn positief. Scholen geven aan nog meer maatwerk te willen, wat resulteert in afzonderlijke afspraken met scholen en/of besturen over de inzet van combinatiefunctionarissen.

Beleid

Passend onderwijs

Ook in 2019 blijven we sterk inzetten op de samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp: zowel beleidsmatig als in de uitvoering, lokaal en regionaal. Door afspraken te maken met het onderwijs over het tijdig signaleren van problemen, het organiseren van vraaggerichte ondersteuning, voorlichting en preventieve activiteiten en het vergroten van de contacten tussen jeugdhulp en (voor)schoolse voorzieningen, proberen we de samenwerking continu te verbeteren. Twee keer per jaar evalueren we regionaal en daaruit voortvloeiende verbeteracties worden zowel lokaal als regionaal doorgezet in 2019.

Onderwijshuisvesting

Begin 2018 is het IHP vastgesteld. Het IHP is in samenwerking met de schoolbesturen voor Primair Onderwijs SKOzoK en RBOB De Kempen tot stand gekomen. De bijdragen van de besturen zijn opgenomen in het IHP. Het doel een optimalisatie van onderwijshuisvesting in samenwerking met zorgpartners en wijkbewoners.

In het voorjaar van 2018 is het IHP, in samenwerking met de schoolbesturen en gemeenten Heeze-Leende en Cranendonck, nader uitgewerkt. De kosten zijn daarbij globaal in kaart gebracht. Ook is in overleg met schoolbesturen wordt een nadere invulling gegeven aan de visie op brede scholen binnen de gemeente Valkenswaard. Het IHP kent twee planperiodes: een periode t/m 2022 en de periode na 2023. De uitvoering van het IHP start in 2019. Voor Were Di vindt jaarlijks overleg plaats met scholenkoepel OMO.

Leerlingenvervoer

In het najaar van 2018 nemen we het leerlingenvervoerbeleid en de verordening leerlingenvervoer (2014) onder de loep. We bekijken de aanvraagprocedure, waarbij de mogelijkheid van het afgeven van meerjarenbeschikkingen, de zogenaamde verkorte aanvragen en de medische advisering meegenomen worden. De eventuele wijzigingen zullen dan van toepassing zijn op de aanvragen voor het schooljaar 2019-2020.

WEB (Wet educatie en beroepsonderwijs middelen)/ Volwasseneneducatie

Het STER-college heeft in het voorjaar van 2018 aangegeven dat het contractueel vastgelegde aantal klokuren WEB voor 2018 en daarna in de regio zal worden overschreden. Dit komt onder andere doordat cursisten niet snel genoeg doorstromen naar ander aanbod. In regionaal verband bekijken we hoe we dit in de toekomst kunnen verbeteren.

Daarnaast werken de gemeenten Valkenswaard en Cranendonck gezamenlijk aan verbetering van het lokale aanbod voor laaggeletterden. Dit doen we in samenwerking met Stichting Lezen en Schrijven, de bibliotheek, onderwijsinstellingen en diverse maatschappelijke organisaties.

Voor de uitvoering hiervan ligt er een nauwe samenwerking met de beleidsterreinen Werk en Inkomen en Wmo. De inwoners van Valkenswaard die in een uitkeringssituatie zitten, en/of gebruikmaken van de Wmo, zijn de voornaamste doelgroep die van deze trajecten gebruik kunnen maken.

Kinderopvang

In het kader van de Harmonisatie, en de nieuwe wettelijke eisen voor 2019 en daarna, herzien we de gemeentelijke visie op opvang en vroeg- en voorschoolse educatie. We gaan onderzoeken in welke vorm we de samenwerking nog verder kunnen ontwikkelen.

Technisch onderwijs

Ook in 2019 verrichten we verdere inspanningen om technisch onderwijs, en specifiek OPEDUCA, meer en beter onder de aandacht van leerlingen te brengen. Naast lokale samenwerking, kiezen we ook voor samenwerking in regionaal verband.

Sport- en muziekonderwijs

Met het verder uitwerken en implementeren van het plan 'Een nieuw geluid' is de koers van het CMD verbreed. Met deze aanpak willen we:

- zoveel mogelijk – liefst alle – kinderen in het primair onderwijs in Valkenswaard bereiken en de mogelijkheid geven uitgebreid kennis te maken met, en zich verder te ontwikkelen op het gebied van, muziek (en dans);
- kwalitatief muziekonderwijs voor kinderen van groep 1 t/m 8 structureel een vaste plaats geven in het curriculum van de school;
- kinderen die zich naast, of in aansluiting op, dit binnenschoolse programma verder willen ontwikkelen, mogelijkheden blijven bieden voor verdere verdieping, scholing en specifieke talentontwikkeling, via buitenschoolse educatie.

In het schooljaar 2017-2018 is op enkele basisscholen een begin gemaakt met de uitvoering. Sommige scholen zijn gestart met het driejarig programma 'Impuls Muziekonderwijs', andere scholen kozen voor een andere opzet: structureel of meer projectmatig. Het blijft maatwerk, waarbij de individuele scholen in overleg uiteindelijk zelf bepalen wat qua inhoud, opzet en omvang het beste bij hen past. Dit geeft ruimte voor eigen ideeën en doet recht aan de verschillen tussen de scholen. Uitgangspunt is dat voorbereiding, ontwikkeling en uitvoering van het nieuwe programma wordt gerealiseerd binnen de bestaande middelen die nu voor muziek- en dansonderwijs beschikbaar zijn. We streven ernaar om de komende jaren steeds meer scholen te bereiken om hen zo goed mogelijk

te ondersteunen bij de inrichting van hun muziek- en dansonderwijs, op basis van hun eigen keuzes, ideeën en voorkeuren.

De combinatiefunctionarissen sport worden in 2019 meer ingezet op preventieve activiteiten in het kader van jeugdhulp.

Kaderstellende nota's

- Lokaal Educatieve Agenda 2017-2018
- Gemeentelijke huisvestingsverordening 2015
- Valkenswaard heeft vastgoed voor elkaar! (2012)
- Gemeentelijke verordening Leerlingenvervoer 2014
- Integraal Huisvestingsplan (2018-)

Wat willen we bereiken?
Een bijdrage leveren aan kwantitatief voldoende en kwalitatief goed onderwijs.
Aandacht voor dreigende schooluitval en het voorkomen van schooluitval.
Verminderen van onderwijsachterstanden bij kinderen.
Zorgen voor aansluiting tussen voorschoolse educatie en basisschoolonderwijs en monitoring van VVE.

Wat gaan we ervoor doen?	Toelichting
Voortzetting LEA.	We hebben programma's uitgezet om het behalen van startkwalificaties te bevorderen, vroeg- en voorschoolse educatie te harmoniseren, een sluitend netwerk rond een kind te creëren om zodoende tot vroegtijdige signalering van eventuele problemen te kunnen komen en ten slotte om de ontwikkeling van kinderen te verbreden.
Harmonisatie peuterwerk.	We beoordelen het beleid en de processen rondom subsidiesystematiek peuterwerk en passen deze zo nodig aan.
Voor- en vroegschoolse educatie (VVE).	We nemen het beleid en de afspraken met de partners onder de loep. Deze worden waar nodig herzien naar aanleiding van aanstaande wetswijzigingen. We maken resultaatafspraken met basisonderwijs rondom VVE.
Leerplicht een duidelijke plek geven in de jeugdzorgketen.	Zo kunnen we snel schakelen met het onderwijs rondom zorgleerlingen.
Opstellen en uitvoering geven aan Integraal Huisvestingsplan Onderwijs.	We geven in 2019 uitvoering aan het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs.
Technisch onderwijs meer onder de aandacht brengen van de Valkenswaardse jeugd.	In samenwerking met het regionale onderwijs en bedrijfsleven onderzoeken we welke initiatieven we kunnen opzetten om techniek aantrekkelijker te maken voor jongeren. Hiertoe is tevens het convenant Talent & Skills ondertekend.

Wat gaan we ervoor doen?	Toelichting
In gesprek gaan met Bestuur Skozok en het uitwerken van een integrale visie over Valkenswaard Oost	<p>Gezamenlijk komen we tot een integrale visie over Valkenswaard Oost waarin:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Alle belangen van ouders en kinderen zwaar meewegen; • De positieve uitstraling van de groeiende Bs De Grasspriet ten volle wordt benut; <p>Zo snel mogelijk, maar uiterlijk binnen zes maanden, leggen we een plan voor Valkenswaard Oost aan de raad voor. Dit plan omvat ook een doorkijk van de benodigde middelen om dit plan te realiseren.</p>

Prestatie-indicatoren

Omschrijving	Bron	Realisatie 2017		Doelstelling 2019
		Valkenswaard	Landelijk	
Verplichte indicatoren				
Omvang absoluut verzuim (aantal per 1.000 leerlingen)	VSV kompas	2,76	1,71	< 1,71
Omvang relatief verzuim (aantal per 1.000 leerlingen)	VSV kompas	22	22	Max 23
Vroegtijdig schoolverlaters (vsv'ers) (%)	VSV kompas	1,4	1,7	1,2

Wat mag Onderwijs kosten?

Lasten

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Onderwijshuisvesting	1.907	1.817	1.763	1.737	1.724	1.728
Leerlingenvervoer	420	487	462	462	462	462
Onderwijsbegeleiding	279	203	420	455	515	574
Opvang kinderen	373	355	164	153	153	153
Totaal lasten	2.980	2.863	2.809	2.807	2.853	2.917

Baten

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Onderwijshuisvesting	-	-	-	-	-	-
Leerlingenvervoer	27	65	65	65	65	65
Onderwijsbegeleiding	89	-	133	193	252	312
Opvang kinderen	2	-	-	-	-	-
Totaal baten	118	65	198	258	317	377

Saldo voor bestemming	-2.862	-2.798	-2.611	-2.549	-2.536	-2.540
------------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Mutatie reserves

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Lasten	-	-	-	-	-	-
Baten	-	-	26	-	-	-
Saldo	-	-	26	-	-	-

Saldo na bestemming	-2.862	-2.798	-2.585	-2.549	-2.536	-2.540
----------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Projecten

Omschrijving	Investeringsbedrag	Kapitaallasten			
		2019	2020	2021	2022
Investeringsplan in 2021					
Integraal huisvestingsplan onderwijs	PM	-	-	26	52
TOTAAL		-	-	26	52

Ontwikkelingen

Omschrijving	2019	2020	2021	2022
Masterplan Centrum programma 3	206	89	156	206
Actualiseren planning Masterplan Centrum investeringen 2018	50	-	-	-
Laaggeletterdheid	-25	-	-	-
Voorbereidingsbudget kwaliteitsimpuls Schaapsloop	-40	-	-	-
Totaal programma 2	191	89	156	206

Toelichting

Masterplan Centrum programma 3

Masterplan Centrum programma 3 betreft de doelstelling en activiteiten om de leegstand in het centrum te reduceren door reduceren van het aantal m2 detailhandel en stimuleringsregelingen voor transformatie en verplaatsing detailhandel. Hiervoor zijn de afgelopen 2 jaar jaarlijkse reserveringen van € 206.000 gedaan. Hierdoor is nu een fonds van ruim € 400.000 gevormd, waar (nagenoeg) nog geen middelen van zijn gebruikt. Het voorstel is om de fondsopbouw die nu als vaste post is opgenomen in de begroting... niet meerjarig door te zetten maar eerst de nu opgebouwde middelen te besteden. In de toekomst kan op basis van resultaten en uitputting van het fonds besloten worden om dit weer in de begroting op te nemen.

Actualiseren planning Masterplan Centrum investeringen 2018

Het voorstel is om een aantal investeringen te temporiseren, waaronder 'Masterplan Centrum investeringen 2018'.

Laaggeletterdheid

Ook in Valkenswaard hebben te veel mensen moeite met lezen en schrijven. Valkenswaard zet in op een lokaal (digi)taalnetwerk en het actief voorkomen en bestrijden van laaggeletterdheid. Om te voorkomen dat mensen niet mee kunnen doen, omdat ze onvoldoende digitaal vaardig zijn, worden concrete acties die bijdragen aan het voorkomen van een digitale kloof ontwikkeld en ondersteund.

Voorbereidingsbudget kwaliteitsimpuls Schaapsloop

Voor bedrijventerrein Schaapsloop staan nog meerdere ambities open die voor een kwaliteitsimpuls kunnen zorgen. De focus ligt daarbij op het gebied van de rotonde Leenderweg – John F. Kennedylaan t/m de rotonde Europalaan – De Vest – Zuidelijke Randweg. Voor het grootste deel gaat het dus om De Vest en omgeving. Gezien de veelheid aan wensen, wordt voorgesteld om samen met het bedrijfsleven en Valkenswaard Marketing een integraal plan op te stellen om zo een kwaliteitsimpuls te realiseren.

Hierin worden meegenomen:

- Ambitie om profilering van Schaapsloop in hightech te vergroten, en daarmee meer aan te sluiten bij Brainport. Hierbij wordt zichtbaar gemaakt wordt wat ondernemers produceren en waar Valkenswaard trots op mag zijn;
- Verbetering uitstraling Schaapsloop "van bedrijventerrein naar bedrijvenpark" met o.a. uitvoering Beeldkwaliteitplan;
- Aankleding rotondes Leenderweg – John F. Kennedylaan en Europalaan – De Vest
- Zuidelijke Randweg;
- Realisatie groene verbindingzone van Schaapsloopven naar Tongelreepdal (komt voort uit Landschapsonwikkelingsplan);
- Het fietspad naast De Vest is aan vervanging toe. Aanpassingen aan het fietspad dienen integraal te worden gezien. Dit hangt samen met de toekomst van De Vest en de bijbehorende groenstructuur, incl. bomen naast de weg;
- Ambitie van Valkenswaard Marketing om de Schaapsloop een groenere uitstraling te geven.

Ook de rol van het bedrijfsleven en privaat eigendom (o.a. paardenweiden) dient in de planvorming te worden meegenomen. Van de beschikbare middelen wordt een integraal plan opgesteld voor de gehele zone. In het plan worden o.a. opgenomen wat de rol is van gemeente, bedrijfsleven en Valkenswaard Marketing en een investeringsagenda met planning.

Wat mag het programma kosten?

Lasten

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Bedrijvigheid	703	963	828	911	911	828
Onderwijs	2.980	2.863	2.809	2.807	2.853	2.917
<i>Totaal lasten</i>	<i>3.683</i>	<i>3.826</i>	<i>3.637</i>	<i>3.718</i>	<i>3.765</i>	<i>3.746</i>

Baten

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Bedrijvigheid	21	22	27	27	27	27
Onderwijs	118	65	198	258	317	377
<i>Totaal baten</i>	<i>139</i>	<i>87</i>	<i>224</i>	<i>284</i>	<i>344</i>	<i>404</i>

Saldo voor bestemming	-3.544	-3.739	-3.413	-3.434	-3.421	-3.342
------------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Mutatie reserves

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Lasten	284	-	-	-	-	-
Baten	65	-	26	-	-	-
<i>Saldo</i>	<i>-219</i>	<i>-</i>	<i>26</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>

Saldo na bestemming	-3.763	-3.739	-3.387	-3.434	-3.421	-3.342
----------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

3. Vrije Tijd

Product	Portefeuillehouder	Team
Cultuur	M.H. Theus	Sociaal en economisch beleid
Sport	T.P.T.H. Geldens	Sociaal en economisch beleid
Recreatie	C. Marchal	Sociaal en economisch beleid

Cultuur

Missie

Cultuur, kunsten en cultureel erfgoed vertegenwoordigen intrinsieke waarden en hebben een wezenlijk maatschappelijk effect. Daarom zetten we ons in om objecten met cultuurhistorische waarde en voorzieningen als musea, sociaal-culturele centra, een bibliotheek, een Centrum voor Muziek en Dans en voorzieningen voor kunstbeoefening te realiseren dan wel in stand te houden. Ook willen we kunst, cultuur en cultuureducatie zo laagdrempelig mogelijk aanbieden.

Toekomstvisie

In de vastgestelde visie voor Valkenswaard staat onder meer dat het voorzieningenniveau in Valkenswaard in 2030 een reden is om er te blijven wonen. Vooral het winkelaanbod en de culturele voorzieningen worden in dit kader genoemd. Ook de komende periode zullen we ons dus inspannen om het culturele leven in Valkenswaard op peil te houden en waar mogelijk te versterken.

Achtergrond & ontwikkelingen

De gemeente spant zich in om het culturele leven in Valkenswaard op peil te houden en waar mogelijk te versterken door financiële en facilitaire ondersteuning van (culturele) evenementen en – waar nodig en mogelijk – de inzet van de gemeentelijke cultuurcoaches.

Gebouwd erfgoed

Het gebouwde erfgoed draagt bij aan de kwaliteit en identiteit van onze woon-, werk-, en verblijfsomgeving. Dit erfgoed is echter kwetsbaar. Het behoud en beheer van dit gebouwde erfgoed vraagt dan ook zorg en aandacht bij verbouwingen en ruimtelijke ontwikkelingen, zoals de aanleg van wegen, woningbouw en landschapsinrichting.

Archeologisch erfgoed

Sinds de invoering van de Wet op de Archeologische Monumentenzorg, en de daaruit voortvloeiende wijziging van de Monumentenwet, heeft de gemeente Valkenswaard de plicht om bij het opstellen van bestemmingsplannen rekening te houden met het archeologisch erfgoed. In een bestemmingsplan kunnen voorwaarden worden gesteld aan de omgevingsvergunning. Deze voorwaarden gaan bijvoorbeeld over met betrekking tot de activiteiten bouwen, aanleggen, slopen en het al dan niet tijdelijk wijzigen van de bestemming met een afwijking of uitgebreide omgevingsvergunning. Doel is om archeologische waarden te beschermen, aangezien zij een bron van kennis van het verleden zijn.

Industrieel erfgoed

Onder het bebouwde erfgoed valt eveneens het industrieel erfgoed. Het industrieel erfgoed draagt in belangrijke mate bij aan onze identiteit en vormt veelal een sterke verwijzing naar ons verleden. Valkenswaard heeft al veel van haar industrieel erfgoed verloren, daarom willen we actiever inzetten op het behoud van wat rest.

Culturele vorming

Sinds 1 september 2012 beschikt de gemeente over twee cultuurcoaches (samen 1 fte). Eén van hun belangrijkste taken – bijdragen aan implementatie van cultuureducatie in het curriculum van het primair onderwijs – krijgt jaarlijks verder gestalte.

Beleid

Cultuurhistorie

Om goede uitvoering te geven aan het behoud van het cultureel erfgoed in Valkenswaard is in 2012 zowel de beleidsvisie 'gebouwd erfgoed' als het beleidsplan 'archeologische monumentenzorg' opgesteld en door de gemeenteraad vastgesteld. Daarnaast zorgt een vaste medewerker voor uitvoering van het erfgoedbeleid.

Culturele vorming

Mede onder impuls van de cultuurcoaches werken we continu aan inbedding van cultuureducatie in het curriculum van het (primair) onderwijs. We hebben belangrijke stappen gezet om die inbedding mogelijk te maken, bijvoorbeeld door de samenwerking met de ICC'ers (interne cultuur coördinatoren) van scholen in de 'Cultuurwerkgroep'. Hierin vindt uitwisseling en deskundigheidsbevordering plaats en worden krachten gebundeld om voor iedere school een cultureel aanbod te waarborgen. Als aanvulling hierop bekijken de cultuurcoaches met iedere individuele school op welke manier de eigen (cultuur-educatieve) ambities gerealiseerd kunnen worden. Uiteraard betrekken we hierbij zoveel mogelijk lokale (culturele) partijen. Op de positieve ontwikkelingen en successen borduren we voort.

Musea en kunst

De gemeente ondersteunt culturele initiatieven waar mogelijk. Financiële randvoorwaarden dwingen de gemeente echter om keuzes te maken en de ondersteuning zorgvuldig te spreiden onder instellingen die erom vragen en ervoor in aanmerking komen.

Muzikale vorming

Met het verder uitwerken en implementeren van het plan 'Een nieuw geluid' is de koers van het CMD verbreed. Het gaat vooral om een uitbreiding van de activiteiten in en voor het primair onderwijs. Deze koers blijven we volgen, zodat we zoveel mogelijk kinderen kunnen bereiken (zie verder bij product Onderwijs).

Bibliotheekwerk

Bibliotheekwerk is heel veel meer dan het uitlenen van boeken. De kernfuncties zijn:

1. Kennis en informatie beschikbaar stellen (informereren)
2. Mogelijkheden bieden voor ontwikkeling en educatie (leren)
3. Bevorderen van lezen en kennismaken met literatuur (lezen)
4. Organiseren van debat en ontmoeting (ontmoeting en debat)
5. Faciliteren van kennismaking met kunst en cultuur (podium)

De bibliotheek ondersteunt de ontwikkeling van de inwoners, onder meer via bevordering van lees- en mediavaardigheden, via het faciliteren van het zogeheten non-formele onderwijs en via toegang tot media en informatie. Cruciaal daarin zijn de volgende ambities:

Jeugd en onderwijs:

- Het stimuleren van lezen, bevorderen van leesplezier en het versterken van de '21st century skills'.
- De taalontwikkeling, leesbevordering en mediawijsheid van kinderen en jongeren.
- Het voorkomen van taalachterstanden en laaggeletterdheid op latere leeftijd en het versterken van de (media-)basisvaardigheden.

Participatie en zelfredzaamheid:

We willen de zelfredzaamheid en participatie, van inwoners die niet beschikken over voldoende vaardigheden om goed te kunnen meekomen in de maatschappij of die een leesbeperking hebben, vergroten. De focus ligt op kwetsbare groepen zoals ouderen, nieuwkomers en laaggeletterden.

In samenwerking met andere organisaties bieden we faciliteiten waarmee inwoners hun vaardigheden kunnen ontwikkelen, zoals taalvaardigheid, leesvaardigheid en digitale vaardigheid. Op die manier wordt sociale cohesie bevorderd, worden ongelijke kansen en segregatie bestreden en worden maatschappelijke kansen van inwoners vergroot.

Muzikale vorming

Op basis van een besluit van de raad in 2016 zijn we begonnen met de uitwerking van het plan van aanpak 'Een nieuw geluid'. Met deze aangepaste koers kunnen we meer kinderen in het basisonderwijs bereiken (zie verder bij product Onderwijs).

Kaderstellende nota's

- Beleidsvisie gebouwd erfgoed Valkenswaard 2012-2020
- Beleidsplan Archeologische Monumentenzorg (2012)

Wat willen we bereiken?
Van Valkenswaard een gemeente maken met een nog aantrekkelijker voorzieningenniveau op cultureel gebied.
Kunst- en cultuureducatie in Valkenswaard zo laagdrempelig mogelijk aanbieden.

Wat gaan we ervoor doen?	Toelichting
Verdere verankering van cultuureducatie binnen het basis- en voortgezet onderwijs.	We verankeren cultuureducatie onder impuls van de cultuurcoaches en in nauwe samenwerking met het onderwijsveld.
Bevordering van samenwerking en synergie tussen culturele instellingen, verenigingen en initiatieven.	In het nieuwe cultuurbeleid zetten we in op versterking van de positie van kunst en cultuur in Valkenswaard, waarbij we er nadrukkelijk naar streven niet alleen cultureel-artistieke, maar zeker ook maatschappelijke doelen te dienen (sociale cohesie, participatie). Onder impuls van de cultuurcoaches borduren we voort op successen van voorbije jaren. In samenwerking met 'het veld' ontwikkelen we nieuwe initiatieven.
Digisterker	Inwoners van Valkenswaard kunnen zich meermaals per jaar inschrijven voor de cursus digitale vaardigheid.

Prestatie-indicatoren

Omschrijving	Bron	Realisatie 2017		Doelstelling 2018
		Valkenswaard	Landelijk	
Overige indicatoren				
CMD aantal leerlingen (regulieren leerlingen)	Jaarverslag	606	-	650
CMD aantal leerlingen (kennismaking met muziek via onderwijs)	Jaarverslag	440 structureel aanbod	-	450
		941 project aanbod	-	750

Wat mag Cultuur kosten?

Lasten

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Cultuurhistorie	244	147	147	147	147	147
Culturele vorming	3.697	3.218	3.419	3.407	3.406	3.375
Musea en kunst	138	138	138	138	138	138
Totaal lasten	4.079	3.503	3.704	3.692	3.691	3.659

Baten

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Cultuurhistorie	110	-	-	-	-	-
Culturele vorming	1.115	946	946	946	946	946
Musea en kunst	-	-	-	-	-	-
Totaal baten	1.225	946	946	946	946	946

Saldo voor bestemming	-2.854	-2.557	-2.758	-2.746	-2.745	-2.713
------------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Mutatie reserves

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Lasten	113	13	13	13	13	13
Baten	177	289	318	313	320	314
Saldo	64	276	305	300	307	301

Saldo na bestemming	-2.790	-2.281	-2.453	-2.446	-2.438	-2.412
----------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Sport

Missie

De missie van de gemeente Valkenswaard is in de beleidsvisie Sport en Beweging als volgt verwoord:

“Sporten en bewegen is goed voor de lichamelijke en mentale gezondheid en heeft een belangrijke sociale functie. Binnen de gemeente Valkenswaard is het beleid erop gericht om voor iedereen sporten en bewegen mogelijk te maken”.

Toekomstvisie

In de Toekomstvisie leggen wij het accent op het aantrekken en behouden van jongeren en jonge gezinnen. Een veelzijdig sportaanbod, en goede sportvoorzieningen, kunnen voor hen een rol spelen in de afweging om in Valkenswaard te komen of te blijven wonen. Het is dan ook belangrijk dat dit aanbod behouden blijft. Dit vraagt om samenwerking tussen verenigingen en eventueel om clustering en multifunctioneel gebruik van sportaccommodaties.

Ook dragen sport en bewegen bij aan onze sociale cohesie. Doordat we sport en bewegen aan het sociaal domein hebben gekoppeld, kunnen we de bijdrage die sport aan het vergroten van de sociale cohesie levert, uitbreiden. Meer mensen die voorheen langs de kant stonden, worden nu, dankzij sport en bewegen, gestimuleerd om weer mee te doen.

Valkenswaard vindt een goed sport- en beweegklimaat voor haar inwoners heel belangrijk. Dat geldt voor zowel de jeugd als voor ouderen en mensen met een beperking. Sporten en bewegen heeft een belangrijke meerwaarde binnen de brede maatschappelijke context van gezondheid, onderwijs, welzijn en sport. Sport is bovendien een zeer belangrijk beleidsinstrument voor zowel de landelijke- als de lokale overheid als het gaat om gezondheidsbevordering, maatschappelijke participatie, verbondenheid en integratie.

Achtergrond & ontwikkelingen

Sportstimulering

De buurtsportcoaches (in de uitvoering bekend onder de noemer ‘sportconsulenten’) organiseren een sport- en beweegaanbod in de buurt en leggen de verbinding tussen sport- en beweegaanbieders en andere sectoren. We geven onder andere een vervolg aan de trajecten de Sportcarrousel (in samenwerking met W&I en veiligheid) en Sociaal Vitaal (in samenwerking met WMO). Daarnaast starten we een pilot om een gezonde leefstijl op de werkvloer te stimuleren.

Sportaccommodatie

De voorgenomen renovatie van de atletiekbaan (AVV) en de realisatie van de Business Case Sport zijn in 2019 belangrijke onderwerpen op het gebied van sportaccommodaties.

Het “MIP buitensportvoorzieningen gemeente Valkenswaard 2017-2026” geeft een overzicht van de omvang van onze buitensportvoorzieningen, het kwaliteitsniveau hiervan, de theoretische levensduur en de vereiste investeringen om de continuïteit van onze buitensportvoorzieningen voor de toekomst te kunnen garanderen. In de Nota Kaders hebben we de kapitaallasten die hiermee verband houden opgenomen, waardoor deze ook onderdeel uitmaken van de voorliggende begroting.

Beleid

In juni 2018 is de nieuwe sportvisie 'Sport Verbindt Valkenswaard 2018-2021' vastgesteld. Een van de belangrijke thema's binnen de visie is dat sport nog meer als middel wordt gepositioneerd binnen het sociaal domein. De samenwerking tussen maatschappelijk vastgoed, beheer & uitvoering, beleid en accountmanagement wordt in 2019 verder ingevuld met als doel de dienstverlening aan sporters en sport- en beweegaanbieders te optimaliseren. Per jaar (t/m 2021) worden uitvoeringsnota's opgesteld, in samenwerking met verenigingen andere betrokkenen, waarin de te bereiken doelen worden vastgelegd.

Sportstimulering/buurtsportcoaches/stagiaires/sportverenigingen

In het sportbeleid gaat de aandacht uit naar drie doelgroepen: jeugd, mensen met een beperking en ouderen. Met de sportactiviteitsubsidie kunnen initiatieven worden gestart die zich richten op deze doelgroepen. Ook de buurtsportcoaches en stagiaires richten zich op de volledige doelgroep. In samenwerking met verenigingen organiseren we activiteiten waarbij mensen uit de genoemde groepen kennis kunnen maken met het uitgebreide sport- en beweegaanbod in Valkenswaard. Hierbij houden we er rekening mee dat het aanbod passend moet zijn bij de wensen en mogelijkheden van de doelgroep: het deel van de doelgroep dat mee kan doen aan het reguliere aanbod, maar ook het deel dat dit niet kan. Naast de Kids (groep 3 t/m 6), Junior (groep 7 en 8) en Academie (VO) Sport en Cultuur zijn er ook sportgroepen die worden ingericht rondom zeer specifieke doelgroepen.

Sportaccommodaties

De accommodatievraagstukken in 2019 gaan vooral over lopende projecten, zoals de Business Case Sport. Daarnaast besteden we extra aandacht aan de organisatie van beheer en exploitatie, zeker in relatie tot de Business Case Sport. In 2019 werken we, in relatie tot maatschappelijk vastgoed, verder aan een optimalisatie van de organisatie van sportaccommodaties. Een belangrijke uitdaging is en blijft het anticiperen op de balans tussen vraag en aanbod van sportaccommodaties. Daarnaast houden we rekening met nieuwe trends, zoals de relatief nieuwe sport padel.

Verruiming btw-sportvrijstelling per 1 januari 2019

De aangekondigde verruiming van de btw-sportvrijstelling per 1 januari 2019 heeft de volle aandacht. Dit verandert namelijk het landschap van de financiering van sportaccommodaties. Zo vervalt het recht op vooraftrek van btw. Deze btw wordt aan gemeenten in rekening gebracht over de kosten voor de ter beschikkingstelling van sportaccommodaties. De rijksoverheid zal de gemeenten voor dit nadeel (gedeeltelijk) compenseren via de nieuwe specifieke-uitkering Sport (SPUK Sport). Als gemeenten hiervoor in aanmerking willen komen, moeten zij vóór 1 december 2018 een aanvraag indienen. In die aanvraag moeten wij alle met btw belaste kosten in kaart brengen, zoals kosten voor de bouw, het onderhoud van sportaccommodaties, het beheer van sport en de aanschaf en het onderhoud van sportmaterialen. In A2-verband brengen we de te compenseren kosten in kaart en bereiden we de aanvraag voor het compensatiefonds voor.

Kaderstellende nota's

- Beleidsvisie Sport Verbindt Valkenswaard 2018-2021
- Valkenswaard heeft vastgoed voor elkaar (2012)
- Toekomstvisie 2030 (2012)
- Beleidsplan Wmo Valkenswaard 2015-2018
- Beleidskader jeugdhulp A2-gemeenten 2015-2019

Wat willen we bereiken?
Iedere inwoner naar eigen vermogen de mogelijkheid geven om te kunnen sporten.
Sport en bewegen gericht inzetten waardoor mensen fitter worden en participeren in de samenleving.
Sportbeoefening stimuleren en motiveren voor de volgende doelgroepen: jeugd, volwassenen, ouderen en mensen met een verstandelijke en lichamelijke beperking.
Sport en bewegen inzetten om doelstellingen op andere beleidsterreinen, met name binnen het sociaal domein, te realiseren.

Wat gaan we ervoor doen?	Toelichting
Verbinding leggen tussen uitvoering sportbeleid en de andere beleidsterreinen (sociaal domein)	In de uitvoeringsprogramma's van de combinatiefunctionarissen moeten de doelen en resultaten verbreed worden. Het gaat dus niet alleen om het laten meedoen aan activiteiten maar ook om het bevorderen van een actieve leefstijl en het bevorderen van de gezondheid.
Stimuleren van activiteiten voor bevordering sport en bewegen voor senioren en mensen met een beperking	Vanaf 2017 zijn er nadere regels voor subsidie voor het organiseren van activiteiten voor jongeren, senioren en mensen met een beperking.
Uitvoering Business Case Sport	In 2018 is gestart met de bouw van de sporthal op het sportpark Den Dries en de renovatie van het zwembad. De oplevering vindt plaats in 2019.
Bevorderen zelfwerkzaamheid verenigingen	De ontwikkeling van 'overnemen' naar 'ondersteunen om het zelf te doen' geldt ook voor sportverenigingen. In 2019 bouwen we de zelfwerkzaamheid door verenigingen verder uit om kwalitatieve en kwantitatieve voorzieningen voor de lange termijn te kunnen behouden.
Accountmanagement	Vanaf 2017 is er een accountmanagement voor de sportverenigingen actief. De verenigingen zijn hier tevreden over. De dienstverlening wordt in 2019 geoptimaliseerd.

Prestatie-indicatoren

Omschrijving	Bron	Realisatie 2017		Doelstelling 2019
		Valkenswaard	Landelijk	
Verplichte indicatoren				
Niet sporters (%)		44,4	48,7	43
Overige indicatoren				
Burgers die de bewegingsnorm halen.	GGD Gezondheidsmonitor	68%	-	70%
Jongeren (13-21 jaar) die de bewegingsnorm halen.	GGD Gezondheidsmonitor	81%	-	82%
Tevredenheid over sportvoorzieningen.	Waarstaatjegemeente	7,8	70	8,0

Wat mag Sport kosten?

Lasten

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Sportaccommodaties	2.816	2.731	2.658	2.863	2.879	2.898
Sportstimulering	534	486	445	445	445	445
<i>Totaal lasten</i>	<i>3.350</i>	<i>3.216</i>	<i>3.102</i>	<i>3.308</i>	<i>3.324</i>	<i>3.343</i>

Baten

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Sportaccommodaties	1.025	1.058	937	937	937	937
Sportstimulering	15	46	25	25	25	25
<i>Totaal baten</i>	<i>1.040</i>	<i>1.104</i>	<i>962</i>	<i>962</i>	<i>962</i>	<i>962</i>

Saldo voor bestemming	-2.310	-2.112	-2.140	-2.346	-2.362	-2.381
------------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Mutatie reserves

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Lasten	20	420	20	20	20	20
Baten	68	61	41	27	17	32
<i>Saldo</i>	<i>48</i>	<i>-359</i>	<i>21</i>	<i>7</i>	<i>-3</i>	<i>12</i>

Saldo na bestemming	-2.262	-2.471	-2.119	-2.339	-2.365	-2.369
----------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Recreatie

Missie

Wij zoeken naar kansen om de economische potentie van Valkenswaard, op het gebied van dag- en verblijfsrecreatie, evenementen en routegebonden recreatie (groenbeleving), beter te benutten. Een van die kansen is het hoge aantal arbeidsplaatsen die ontwikkeld worden binnen de vrijetijdseconomie. Daarmee willen wij de werkgelegenheid en de economie in Valkenswaard een duurzame impuls geven en tegelijkertijd de uitstraling en marketing van onze gemeente steviger neerzetten.

Toekomstvisie

In de Toekomstvisie 2030 wordt de vrijetijdseconomie (recreatie en toerisme) als één van de drie pijlers gedefinieerd. Het ontwikkelen van een duurzame Leisure-zone is het belangrijkste onderdeel uit de door de gemeenteraad vastgestelde gebiedsvisie De Groote Heide Valkenswaard: Natuurlijk Avonturen Landschap. In 2030 wil Valkenswaard een centrale positie hebben ingenomen op het gebied van recreatie en vrije tijd. We hebben een veelzijdig aanbod aan dag- en verblijfsrecreatie en koesteren onze groene omgeving. Bovendien geven we die waar mogelijk zelfs een impuls. Hierdoor trekken we bezoekers uit de hele regio aan, wat goed is voor de natuur, gezondheid en economie. Valkenswaard is binnen de Brainport-regio dé plek voor ontspanning en daarmee het startpunt voor bezoekers vanuit het Brainport-gebied. In ons vrijetijdsbeleid hebben we, om het bovenstaande te bereiken, de volgende vier beleidslijnen uitgezet: Voortzetten huidige inzet: afmaken waar we al aan begonnen zijn;

1. Witte vlekken in het aanbod invullen en *quick wins* realiseren;
2. Over de grenzen heen denken: regiobenadering met een prominente positie voor het Natuur Grenspark De Groote Heide als drager;
3. Duurzame (door)ontwikkeling van de Leisure-zone (incl. Eurocircuit) en proactieve inzet op het binnenhalen van beeldbepalend (grootschalig) aanbod.

Achtergrond & ontwikkelingen

Toerisme

Voor de gemeente Valkenswaard betekent de missie:

- Versterking samenwerking tussen toeristisch-recreatieve en aanverwante partijen in de richting van gemeenschappelijke toeristische doelen;
- Versterking samenwerking met Natuurgrenspark De Groote Heide en regionale inbedding;
- Duurzaamheid en de ontwikkeling van de vrijetijdseconomie gaan hand in hand en vragen om innovatieve oplossingen;
- Binnenhalen en vasthouden particulier initiatief (attractiepark, hoogwaardige verblijfsaccommodatie).

We willen onze horeca en detailhandel stimuleren om zich kwalitatief te versterken. Zo kunnen we over een hoogwaardig aanbod van zowel dag- als verblijfsrecreatie beschikken.

Voor de versterking van onze vrijetijdseconomie zien wij een belangrijke rol weggelegd voor de stichting Valkenswaard Marketing en de VVV. Naast de ontvangst van en informatievoorziening aan bezoekers, wordt de VVV ook ingezet voor de uitvoering van een aantal toeristische projecten.

Evenementen

Evenementen zijn een belangrijk onderdeel van de vrijetijdseconomie als het gaat om het aantrekken van toeristen en recreanten, het profileren van Valkenswaard en het vergroten van de levendigheid van onze kernen. Het aanbod aan evenementen in de regio is groot. Het is daarom belangrijk dat Valkenswaard een sterke positie inneemt als het gaat om evenementen. Daarom zetten we niet alleen in op het versterken van de kwaliteit van het aanbod, maar zorgen we er door betrokkenheid van de Stichting Valkenswaard Marketing ook voor dat het aanbod aansluit op het DNA en de marketingstrategie van Valkenswaard. Waar mogelijk proberen we de samenwerking in de regio op te zoeken.

Beleid

Toerisme

De vrijetijdseconomie is één van de speerpunten uit de Toekomstvisie. Belangrijke speerpunten voor toerisme in Valkenswaard zijn de versterking van het toeristisch-recreatieve aanbod, een Leisure-zone en grensoverschrijdende samenwerking.

We zien vrijetijdseconomie als de nieuwe economische drager binnen de economie van Valkenswaard. Door verlenging van de verblijfsduur, verhoging van bestedingen, betere seizoensspreiding, toename van het recreatieve aanbod en een betere profilering van Valkenswaard, trekt de sector meer bezoekers, wat leidt tot meer banen en bestedingen. Op deze manier ontwikkelt Valkenswaard zich als toeristische gemeente. Om dit te bereiken is een versterkte samenwerking binnen de toeristische sector (binnen en buiten de gemeentegrenzen) van belang.

De nota vrijetijdsbeleid 2015-2020 zet de koers uit voor de aankomende jaren. We streven ernaar om in Valkenswaard over een volledig vrijetijdsaanbod te beschikken. Daarbij hebben we speciale aandacht voor de doelgroep jongeren en gezinnen met kinderen, voor diversiteit, een gerichtheid op het hogere segment (in accommodaties, horeca en toevoeging wellness), een beeldbepalend aanbod, grootschalige voorzieningen en leisure hotspots en duurzaamheid. Deze ontwikkelingen moeten leiden tot een versterking van de economische betekenis van de sector, meer bedrijvigheid en meer werkgelegenheid.

Om dit doel te bereiken is een goede profilering en positionering van Valkenswaard noodzakelijk. Belangrijk hierin is Valkenswaard Marketing. Bovendien is aansluiting bij regionale- en provinciale promotiemiddelen nodig om meer (en ook internationale) bezoekersgroepen naar Valkenswaard te trekken.

De Grote Heide Valkenswaard: Natuurlijk Avonturen Landschap

In 2017 heeft de gemeenteraad de integrale gebiedsvisie De Grote Heide Valkenswaard: Natuurlijk Avonturen Landschap vastgesteld waarmee we onze ambities voor de ontwikkeling van leisure en natuur concreet maken. Om de unieke, natuurlijke kwaliteiten te kunnen benutten en te ontwikkelen tot een duurzaam leisurelandschap, hebben we een adaptief programma opgesteld, waarmee de uitvoering van start kan gaan. Met het Programma De Grote Geide – Dommelland geven we richting aan de uitvoering van de integrale gebiedsvisie. Daarmee zetten we het belang en de ligging van Valkenswaard in het toeristisch aantrekkelijke gebied Natuurgrenspark De Grote Heide nog meer kracht bij. De visie en doelen zijn vertaald naar een aantal sleutelprojecten binnen het uitvoeringsprogramma. Deze projecten zijn randvoorwaardelijk voor het behalen van de ambities en fungeren als vliegwiel voor de integrale gebiedsontwikkeling. In het programma is uitgewerkt welke sleutelprojecten op korte termijn kunnen worden opgepakt. Op deze manier kunnen wij een start maken met het programma.

De visie Natuurlijk Avonturen Landschap vormde het vertrekpunt voor het Masterplan Dommelland, waar momenteel aan gewerkt wordt. In dit masterplan concretiseren we de opgestelde visie. Zo wordt duidelijk hoe we in de komende periode aan de ambities werken en hoe we onder andere de Leisure-zone en de Paardenboulevard gaan ontwikkelen. Het masterplan leggen we, inclusief uitvoeringsprogramma, in oktober ter besluitvorming voor aan de gemeenteraad.

Natuurgrenspark De Grote Heide

Samen met buurgemeenten werken we al enige tijd aan het versterken van natuur en recreatie in de grensoverschrijdende samenwerking Natuurgrenspark De Grote Heide. In 2017 is bovendien de internationale samenwerking binnen Natuurgrenspark De Grote Heide geborgd door een nieuwe samenwerkingsovereenkomst te ondertekenen (BGTS).

Voor De Grote Heide-samenwerking maken we ook een uitwerking van de gebiedsvisie. Op basis daarvan stellen we een nieuw meerjarig regionaal programmaplan op. Het regionale doel is om het gebied De Grote Heide, inclusief Valkenswaard, te ontwikkelen tot een duurzaam leisurelandschap zodat nieuwe en door te ontwikkelen functies nu en in de toekomst bijdragen aan de (be-) leefbaarheid, de natuur en het landschap en de rendabiliteit van het gebied. De bijzondere natuur en diversiteit aan landschappen van Valkenswaard en De Grote Heide hebben een sterk vrijetijds-economisch potentieel. Daarmee kunnen en moeten we ons onderscheiden van andere natuurgebieden in Nederland en België. Belangrijke opgave is hierbij nog wel om de diversiteit van de verschillende gebieden aan elkaar te knopen.

Evenementen

In de 'Evenementenvisie Valkenswaard' zetten we de koers uit voor de ontwikkeling van het evenementenaanbod. Deze visie zoekt onder andere aansluiting met de Toekomstvisie en met de gekozen toeristisch-recreatieve profilering 'Natuur', 'Selfmade', 'Actief buiten zijn' en 'Paarden' als nieuwe potentiële groeiemarkt. We zetten in op een consistente lijn aan evenementen die bijdragen aan de vrijetijdseconomie van Valkenswaard. In de begroting wordt het belang van evenementen benadrukt door de (beperkte) extra investering in evenementen die is opgenomen.

Kaderstellende nota's

- Toekomstvisie 2030 (2012)
- Evenementenbeleid Valkenswaard (2018)
- Vrijetijdsbeleid 2015 – 2020 (2015)
- Horecavisie Valkenswaard 'Leisure & Pleasure' 2014-2017 (2014)

Wat willen we bereiken?
Uitbouwen toeristisch-recreatief aanbod tot een van de (economische) pijlers van de gemeente Valkenswaard. Op deze manier willen we het aantal bezoekers, de bestedingen en de groei van de werkgelegenheid vergroten.
Bieden van een aantrekkelijk aanbod van evenementen.
Realiseren van een aansprekend en goed onderhouden routenetwerk voor fietsen (inclusief mountainbiken), wandelen, ruiters en varen.
Intensiveren van de samenwerking met de gemeenten van De Groote Heide om het toerisme en de recreatie in het gezamenlijke grensgebied te bevorderen en onder de aandacht te brengen.
Ontwikkeling van een duurzame Leisure-zone aan de zuidzijde van Valkenswaard, die zorgt voor een impuls van het toerisme, de recreatie (bezoekers en bestedingen) en de werkgelegenheid.

Wat gaan we ervoor doen?	Toelichting
Bevordering aantrekkingskracht en kwaliteit evenementen en stimuleren van nieuwe evenementen	We zetten in op evenementen die positief bijdragen aan de positionering en branding van de gemeente Valkenswaard en/of het centrum versterken. Daarnaast blijft de leefbaarheid, veiligheid, openbare orde en volksgezondheid van belang.
Optimaliseren routestructuren voor fietsen, wandelen en ruiters	We zetten ons in om de kwaliteit van de route- en padenstructuur te waarborgen en te optimaliseren. Routebureau Brabant/ Visit Brabant is hierbij een belangrijke partner.
Versterking toeristisch aanbod	Voor private initiatieven op het gebied van recreatie en toerisme nemen we een positieve grondhouding aan. We bieden ruime mogelijkheden voor verblijfsrecreatieve initiatieven en beleving, kwaliteit en diversiteit worden zo veel mogelijk bevorderd.
Versterking en professionalisering toeristische sector	Ook in 2019 willen we door bijeenkomsten (bv. toeristisch café, bijeenkomsten van VisitBrabant , waaronder Brabant Remembers) de sector inspireren en informeren en de samenwerking binnen en buiten de sector bevorderen.
Versterking profilering en positionering Valkenswaard	Voor een krachtigere profilering en positionering volgen we een aantal sporen: <ul style="list-style-type: none"> - We werken samen met Marketing Valkenswaard. Het beeldmerk voor Valkenswaard en de bijbehorende kernwaarden worden gecommuniceerd via toeristisch-recreatieve projecten en acties; - We haken aan bij de branding van De Groote Heide; - We zoeken aansluiting bij VisitBrabant. Daarnaast is de VVV een belangrijke partner in de profilering van Valkenswaard.
Voortzetting De Groote Heide samenwerking	Binnen de samenwerking Natuurgrenspark De Groote Heide werken we met alle deelnemende gemeenten aan een krachtigere branding van het gebied. Ook streven we naar verbreding van de samenwerking met (private) partners in het gebied, waaronder de terreinbeheerders. Daarnaast gaan we toeristisch-recreatieve initiatieven en projecten op slimme wijze aan elkaar koppelen zodat ze van grotere toegevoegde waarde zijn voor het gebied.
Programma De Groote Heide Valkenswaard Dommelland	In 2018 werken we aan de concretisering van de gebiedsvisie 'De Groote Heide: Natuurlijk Avonturen Landschap. Hiervoor stellen we een masterplan op, waarin we stappen gaan zetten in de voorbereidingen van de

Wat gaan we ervoor doen?	Toelichting
Programma De Grootte Heide Valkenswaard Dommelland	(door)ontwikkeling van de Leisure-zone en de paardenboulevard. Dit doen we met een integrale benadering (gebiedsontwikkeling), waarbij we ook partners betrekken.

Wat mag Recreatie kosten?

Lasten

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Evenementen	268	259	265	242	265	242
Toerisme	377	511	327	327	327	327
<i>Totaal lasten</i>	645	770	592	569	592	569

Baten

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Evenementen	125	130	130	130	130	130
Toerisme	80	-	-	-	-	-
<i>Totaal baten</i>	205	130	130	130	130	130

Saldo voor bestemming	-440	-641	-462	-439	-462	-439
------------------------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------

Mutatie reserves

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Lasten	98	23	23	23	23	23
Baten	125	23	23	23	23	23
<i>Saldo</i>	27	-	-	-	-	-

Saldo na bestemming	-413	-641	-462	-439	-462	-439
----------------------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------

Projecten

Omschrijving	Investerings- bedrag	Kapitaallasten			
		2019	2020	2021	2022
Investerings in 2019					
Programma Groote Heide	950	28	55	55	55
MIP buitensportvoorzieningen 2019	332	11	22	21	20
Investerings in 2020					
MIP buitensportvoorzieningen 2020	1.048	-	34	68	67
Investerings in 2021					
MIP buitensportvoorzieningen 2021	293	-	-	9	19
Investerings in 2022					
MIP buitensportvoorzieningen 2022	484	-	-	-	10
TOTAAL		39	111	153	171

Ontwikkelingen

Omschrijving	2019	2020	2021	2022
Inkomsten zwembad De Wedert	95	95	95	95
Vrijval dekkingsreserve BC Sport	-26	-26	-26	-26
Tentzeilen bloemencorsotenten	PM	-	-	-
Totaal programma 3	69	69	69	69

Toelichting

Inkomsten zwembad De Wedert

Met de realisatie van de Businesscase Sport wordt de exploitatie van het nieuwe sportcentrum (zwembad en sporthal) ook anders ingevuld. Op dit moment loopt er een onderzoek naar de mogelijkheden t.a.v. de exploitatie in de nieuwe situatie. In afwachting van de invulling van de nieuwe exploitatie is het niet wenselijk om nu een te kort op te nemen in de Nota Kaders. Met de realisatie van de Businesscase Sport ontstaat er een nieuwe financiële situatie. De raad wordt geïnformeerd, en indien nodig om extra middelen gevraagd, n.a.v. de deze nieuwe financiële situatie.

Vrijval dekkingsreserve BC Sport

Voor de versterking van de algemene reserve worden een aantal maatregelen voorgesteld die effect hebben op de financiële ruimte in de meerjarenbegroting. De dekkingsreserves BC Sport komt vrij te vallen. De reserve dient als dekkingsreserve en er wordt jaarlijks een bijdrage aan de begroting toegevoegd ter dekking van de kapitaallasten. De bijdrage zal door de vrijval van deze reserve komen te vervallen en leidt tot minder opbrengsten in de begroting.

Tentzeilen bloemencorsotenten

De zeilen van de meeste corsobuurtenschappen zijn afgedankt en de sinds jaren gebruikelijke formule om zeilen te huren van een bedrijf komt te vervallen. Tentzeilen voor corsotenten zijn duur en vanwege beperkte middelen bij de buurtenschappen dreigen afgedankte vrachtwagenzeilen nu het alternatief te vormen op tot veertien plekken in Valkenswaard waar in de periode juni-september corsowagens worden gebouwd.

De raad heeft op 22-2-2018 een motie aanvaard om met Stg. Bloemencorso Valkenswaard in overleg te treden en om de stichting bij te staan in het vinden van een passende oplossing voor dit probleem.

Als daarvoor dan een beroep gedaan moet worden op financiële middelen van de gemeente dan staat de raad open voor een voorstel. Bij behandeling van de motie in het college (6-3-2018) besloot het college in overleg te treden met Valkenswaard Marketing ten behoeve van de uitvoering.

Wat mag het programma kosten?

Lasten

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Cultuur	4.079	3.503	3.704	3.692	3.691	3.659
Sport	3.350	3.216	3.102	3.308	3.324	3.343
Recreatie	645	770	592	569	592	569
Totaal lasten	8.074	7.489	7.399	7.569	7.607	7.572

Baten

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Cultuur	1.225	946	946	946	946	946
Sport	1.040	1.104	962	962	962	962
Recreatie	205	130	130	130	130	130
Totaal baten	2.470	2.179	2.037	2.037	2.037	2.037

Saldo voor bestemming	-5.604	-5.310	-5.362	-5.532	-5.570	-5.535
------------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Mutatie reserves

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Lasten	231	455	55	55	55	55
Baten	369	372	381	363	360	369
Saldo	138	-83	326	308	305	314

Saldo na bestemming	-5.466	-5.393	-5.036	-5.224	-5.265	-5.221
----------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

4. Sociaal Domein

Product	Portefeuillehouder	Team
Participatie	M. H. Theus	Werk & Inkomen
Jeugd	M. H. Theus	Sociaal en economisch beleid
WMO	M. H. Theus	Sociaal en economisch beleid

Sociaal Domein

Missie

Wij gaan ervan uit dat iedereen in staat moet zijn zo zelfstandig mogelijk te leven. Daarom ondersteunen we inwoners die daarom vragen bij het voortgaan op eigen kracht. Zodat ze uiteindelijk zelf die regie kunnen nemen. Dat doen we met oog voor de unieke situatie van de persoon of het gezin. En dat doen we samen met partners die daarin een rol kunnen spelen. Sociale netwerken en preventie vormen een sleutelrol.

Toekomstvisie

In onze Toekomstvisie hebben we verwoord dat het vergroten van de betrokkenheid van inwoners bij hun straat, buurt of wijk de belangrijkste factor is voor het verkrijgen en behouden van leefbare wijken. Door het activeren van bewoners, het geven van meer verantwoordelijkheid, het vergroten van zelfredzaamheid en het bieden van meer keuzevrijheid bij het besteden van budgetten komen bewoners ook zelf in beweging. Ze komen niet alleen in beweging op de ruimtelijke en fysieke onderdelen, maar ook als het gaat om het organiseren van veiligheid, mantelzorg of andere sociale behoeften.

Door de vergrijzing neemt de ondersteuningsvraag flink toe. Tegelijkertijd willen mensen langer thuis blijven wonen, in het eigen dorp, in de eigen buurt of in kleinschalige zorgclusters. Op het gebied van zorg en ondersteuning willen we stimuleren dat dit veelal door mensen uit het netwerk van de zorgvrager, maar ook door mantelzorgers en vrijwilligers, wordt gedaan. Deze willen we actief ondersteunen en waarderen. We bieden hen een vangnet in de vorm van professionals.

Achtergrond & ontwikkelingen

Begrotingsprogramma sociaal domein

In 2017 hebben we het sociaal domein ontschot opgenomen in een eigen begrotingsprogramma. In 2018 vervolgden we dit pad door de bestuurlijke verantwoordelijkheid voor het gehele sociale domein in één hand te leggen. Voor 2019 zijn transformatie, integraliteit en financiële beheersbaarheid belangrijke kernbegrippen. Met het inrichten van een programma Sociaal Domein, met een eigen programmamanager, geven wij hieraan sturing: onze visie, missie en doelen worden op deze manier vanuit één perspectief gebundeld en aangestuurd. Daarnaast is het een belangrijke opgave om de nodige ondersteuning van onze inwoners ook in de toekomst betaalbaar te houden. Dat doen we door sterk in te zetten op de transformatie: van 'zorgen voor' naar 'zorgen dat'.

Samenhang

We kiezen voor slimme vormen van samenwerking en zien de rol van de overheid veranderen. Dat betekent dat we moeten aansluiten op de eigen kracht en de netwerken van onze inwoners. Dit vraagt om een goede organisatie en ordening van de omliggende voorzieningen. Dit geldt vooral voor de leefdomeinen sport, vrije tijd, cultuur, onderwijs, sociaal-culturele voorzieningen, wijkvoorzieningen en de openbare ruimte. We moeten dus meer en sterkere verbindingen maken tussen diverse voorzieningen. Deze transformatie is een omvangrijke operatie. Daarom kiezen we nadrukkelijk voor een groeiemodel en maken we gebruik van de programmatische aanpak. Het groeiemodel helpt ook om maatschappelijk draagvlak onder deze ontwikkeling te realiseren.

Gemeentelijke regelingen kennen ook meer samenhang. De eigen bijdrage voor een inwoner wordt bepaald door te kijken naar het geheel van inkomen en kosten. Dit noemen we 'Kosten naar draagkracht'. Door deze integrale benadering kunnen we mensen, in samenwerking met Sociaal Raadsliedenwerk, breed adviseren over regelingen waar zij gebruik van kunnen maken/recht op

hebben. Dit geldt voor zowel gemeentelijke als landelijke regelingen. Hiermee voorkomen we stapeling van kosten en armoede.

De komende jaren staan we vanuit de ontwikkelingen in de Wmo en jeugdhulp voor een uitdaging. We willen goede alternatieven voor de nu vaak duurdere en meer specialistische vormen van zorg- en hulpverlening. Daarom zetten we in op het versterken van preventie in zowel de gezondheidszorg, de Wmo als de jeugdhulp. Het gaat erom dat we zo snel mogelijk de best passende ondersteuning organiseren. Zo kunnen we verzwaring van problematiek of escalatie voorkomen.

Ook bij de uitvoering van de Participatiewet zetten we in op slimme samenwerking en arrangementen. De samenwerking in de arbeidsmarktregio draagt hieraan bij. De economie staat er goed voor. Binnen diverse branches is inmiddels de vraag naar (geschoolde) arbeidskrachten groot. Helaas kunnen veel uitkeringsgerechtigden hier tot nu toe nog niet van profiteren. Dit geldt zeker ook voor specifieke doelgroepen, zoals mensen met een arbeidsbeperking. De instrumenten 'beschut werken' en 'banenafpraak' bieden juist hiervoor handvatten. We verbinden de inzet van onze arbeidsmakelaar aan de samenwerking met GRWRE om hieraan invulling te geven. Daarbij blijven we ons inzetten om aansluiting te behouden voor deelnemers aan beschut werken. De uitkomsten van het sociaal team zijn hierin leidend.

We maken maximaal gebruik van de aantrekkelijke arbeidsmarkt om kansen te benutten in de uitstroom naar werk. Daarbij botsen we op een paradox. In de Brainport-regio ontstaat in diverse branches krapte en is het moeilijk om vacatures goed in te vullen. Daartegenover staat dat de functie-eisen aanzienlijk hoger zijn dan veel uitkeringsgerechtigden kunnen waarmaken. Een groot deel van het uitkeringsbestand heeft een grote afstand tot wat de arbeidsmarkt vraagt. Oorzaken hiervan zijn een combinatie van opleidingsniveau, werkervaring, uitkeringsduur en leeftijd. Daarnaast kennen statushouders en mensen met een arbeidsbeperking specifieke belemmeringen. Door deze redenen sluiten vraag en aanbod op de arbeidsmarkt onvoldoende op elkaar aan. We noemen dit de mismatch op de arbeidsmarkt. Naast het versterken van de positie en de mogelijkheden van uitkeringsgerechtigden richten we ons ook op het aanpassen van functie-eisen. Voor mensen met een arbeidsbeperking maken we vanzelfsprekend werk van de invulling van de wettelijke verplichtingen om de banenafpraak en beschut werken na te komen.

Beleid

Sociaal domein

Respect voor en een beroep op de eigen verantwoordelijkheid, omzien naar elkaar en zorgzaamheid in de samenleving zijn waarden die we nastreven. Als inwoners in de knel dreigen te komen, kunnen wij hen aanvullend ondersteunen met professionele hulp. Sociale netwerken blijven echter de sleutel. Zij verschaffen als het ware het fundament waarop het maatschappelijk huis wordt gebouwd. In onze sociale netwerken zorgen we er met elkaar voor dat maatschappelijke uitval en isolement zoveel mogelijk wordt voorkomen. Waar sociale netwerken tekortschieten is (tijdelijk) inzet nodig in de vorm van ondersteuning, begeleiding of zorg om het sociaal netwerk te versterken. Extra aandacht gaat daarbij uit naar de groepen ouderen, jeugd en mensen met een beperking.

Mensen die een beroep doen op ondersteuning, helpen we zo snel mogelijk zodat ze hun hulpvraag zélf kunnen beantwoorden. Dat betekent dat de klant/hulpvrager eigenaar is van zijn eigen hulpvraag/probleem en regie heeft over de noodzakelijke oplossing(en). De inwoner is zagezegd 'de expert'. De gemeente scheidt de voorwaarden dat zowel de klantsituatie als de oplossingsmogelijkheden integraal worden gezien: één gezin, één plan, één regisseur. Centraal hierin staan het versterken van eigen initiatief en ondersteuning en zorg op maat. De rol van de gemeente verandert: van 'zorgen voor' naar 'zorgen dat'.

Dienstverlening bundelen en stroomlijnen

Als we ervoor kiezen om de hulpvrager te ondersteunen, kijken we altijd naar de balans tussen de behoefte(n) enerzijds en de mate van zelfredzaamheid anderzijds. De oplossingsmogelijkheden zijn leidend voor de inzet. Dit is dus altijd situationeel maatwerk. De ene persoon heeft nu eenmaal meer probleemoplossend vermogen of veerkracht dan de andere. Daar willen we bij aansluiten, zodat de

ondersteuning doeltreffend kan zijn. Hierbij maken we bewust het verschil. Belangrijk is om snel overzicht op de situatie van de betrokkene te krijgen. Hierop zetten we in 2019 verder gericht in.

Sociaal Team

Tot nu toe hebben we ingezet op het doorontwikkelen van het sociaal team. Inwoners kunnen voor ondersteuningsvragen terecht bij het Sociaal Team. Binnen het Sociaal Team werkt de gemeente samen met verschillende partners. Goede samenwerking tussen verschillende partners in het sociaal team en huisartsen is daarvoor van belang. Hier wordt ook in 2019 op voortgebouwd. Verdere samenwerking Sociaal Team, CJG en W&I is hier onderdeel van.

Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG)

Het CJG heeft een centrale rol in het bieden van jeugdhulp en het verlenen van toegang tot individuele voorzieningen. Het CJG voert op verschillende niveaus regie op het effectief en efficiënt samenwerken rondom het gezin.

Toegankelijk Valkenswaard

In 2018 heeft de gemeenteraad de Kadernota Toegankelijk Valkenswaard 2018-2021 aangenomen. In het vierde kwartaal van 2018 wordt een uitvoeringsplan vastgesteld, waarmee we in 2019 aan de slag kunnen. Hierin wordt uiteengezet wat we gaan doen en hoe we deze component in het beleid gaan verankeren. Het moet vanzelfsprekend worden dat men in het beleid en in de uitvoering rekening houdt met mensen met een beperking. We houden hierbij rekening met de input van inwoners door middel van overleg met de projectgroep Agenda 22.

Werk & Inkomen

De actieve samenwerking met het Regionaal Werkbedrijf 04-Werkt zetten we voort. Daarmee bedienen we zowel de werkgevers als werkzoekenden in de arbeidsmarktregio. Bij onze deelname in het Participatiebedrijf zetten we in op een verdere ontwikkeling van het aanbod, zodat het goed aansluit op de behoeften van onze werkzoekenden. De rol van de arbeidsmakelaar zetten we in beide samenwerkingsvormen in (brugfunctie). De wijziging van de Wet Inburgering geeft de gemeente met ingang van 2020 meer regie en taken om het inburgeringsproces te versterken. De gemeentelijke inzet moet eerder en slagvaardiger, de keuzemogelijkheden voor de statushouder wordt minder. In 2019 bereiden we ons hierop voor en starten we waar mogelijk al activiteiten op. De partner voor schuldhulpverlening wijzigt in 2019. Dit moet leiden tot een procesversterking voor de klant. Aan de hand van de bevindingen rondom 'mobility mentoring' passen we de dienstverlening beter aan op de mogelijkheden van de klant. We hebben daarbij aandacht voor wat stress met mensen doet en passen daar onze dienstverlening op aan. Hierdoor brengen we uitval terug en leiden we zoveel mogelijk mensen naar een passende oplossing. We zetten in op preventie, ook door minimaregelingen. Hierdoor wordt het besteedbaar inkomen van mensen vergroot. Speciale aandacht is er voor kinderen. Met alle partners zorgen we ervoor dat zij mee kunnen doen. Deze ontwikkelingen voeden –naast de ingezette vernieuwing vanuit het beleidsplan Schuldhulpverlening 2017- de bredere ontwikkeling binnen het sociaal domein.

Wijkgericht werken

In de wijken van Valkenswaard willen we, samen met de wijkcommissies en met actieve en betrokken burgers in andere, flexibele vormen van actief burgerschap, de leefomgeving, de leefbaarheid en de (sociale) veiligheid verbeteren en impulsen geven. Wijkcommissies hebben daarbij veelal focus op actuele zaken in de wijk. Het merendeel werkt met een zogenaamd dynamisch activiteitenplan dat aansluit op de subsidiecyclus.

In 2019 draaien in alle wijken sociale burenhulpprogramma's / talentenbanken met toepassing van een van de formules: Accent op ieders Talent, Buren Voor Elkaar of de methodiek van Cordaad. Inhoudelijk ontlopen die formules elkaar maar weinig. In zo'n programma worden vraag en aanbod uit de wijk verbonden en de wijkcommissies gebruiken ze met name om burgerkracht te vergroten. Met de inbedding van een sociaal programma in de wijk zetten zij in op ontmoeting en duurzame verbindingen tussen bewoners.

Burgerkracht Valkenswaard (2016) bevat een evaluatie op het functioneren van wijkcommissies en belicht daarnaast organisatorische aspecten op het brede terrein van het wijkgericht werken en overheidsparticipatie. Het rapport bevat een aantal aanbevelingen. Voor zover die een doorlopend karakter hebben, loopt de uitwerking daarvan ook in 2019 door; voor het overige zijn alle

aanbevelingen afgerond. Uitwerking en acties staan steeds in de context van onze kernwaarden, van onze Toekomstvisie 2030 en van het organisatieconcept Sterk in je Werk.

Burger- en overheidsparticipatie stimuleren we op verschillende manieren. Zo realiseren we zowel intern als extern een aantal processen rondom deze thema's. Daarmee kunnen bewoners de taken van de gemeente overnemen als ze denken dat ze het slimmer, beter, goedkoper of anders kunnen doen. Deze beginselen van Right to Challenge (R2C) implementeren we. In onze ontwikkeling van burger- en overheidsparticipatie willen we het wiel niet opnieuw uitvinden. Daarom laten we een onderzoek uitvoeren naar de ervaringen van andere gemeenten en de meest passende aanpak voor Valkenswaard definiëren.

Kaderstellende nota's

- Wmo-meerjarenplan 2014-2017
- Verordening Wmo 2017
- Beleidsplan Wmo A2 gemeenten 2015-2018
- Beleidsplan Wmo Valkenswaard (2014)
- Instellingsbesluit adviesraad sociaal domein
- Beleidskader jeugdhulp 2015-2019
- Beleidsnota jongeren op straat (2006)
- Vrijwilligersbeleid 2011-2014
- Handhavingsplan 2010-2014
- Kadernota "Een andere manier van werken" (2009)
- Nota "Tegengaan niet gebruik van inkomensvoorzieningen"
- Kadernota "Onderweg naar een nieuwe Sociale Zekerheid" 2012-2015
- Beleidsnota Schuldhulpverlening (2012)
- Nota "Heroverweging minimabeleid" (2014)
- Contourennota Participatiewet (2014)
- Burgerkracht 2016
- Kadernota Toegankelijk Valkenswaard 2018-2021

Wat willen we bereiken?
De eigen kracht van inwoners vergroten, zodat zij zolang mogelijk geen beroep op ondersteuning vanuit de gemeente hoeven te doen.
Mensen die hulp en zorg nodig hebben, omdat zij of hun omgeving hier niet in kunnen voorzien, ook daadwerkelijk de ondersteuning geven die, gezien hun specifieke persoonlijke situatie, nodig is.
Ervoor zorgen dat de dienstverlening die we bieden of inkopen: <ul style="list-style-type: none"> - een effectief antwoord vormt op de behoeften van onze inwoners; - leidt tot het maximeren van zelfredzaamheid; - in onderlinge samenhang en planmatig wordt aangeboden; - vanuit resultaatsturing wordt gemonitord en zo nodig bijgestuurd; - uitgaat van maximale regie door de inwoner zelf; - dichtbij en toegankelijk wordt aangeboden.
De inwoners vragen wat zij zelf, of met inzet van hun netwerk, kunnen bereiken.
Eén gezin, één plan, één regisseur.
Een verschuiving van specialistische, dure voorzieningen naar preventie/lichtere vormen van voorzieningen.
Een gezonde gemeente met vitale inwoners.
Tevreden cliënten/ ouders/ opvoeders / jeugdigen.
Burger- en overheidsparticipatie stimuleren.

Wat gaan we ervoor doen?	Toelichting
Sociaal domein: Professionaliteit vergroten	De kwaliteit van de hulpverlener van het sociaal team/CJG is bepalend voor de doeltreffendheid van de ondersteuning van de klant. Dit geldt zowel bij de ondersteuning van de cliënt door de hulpverlener zelf en het op de juiste manier doorverwijzen. Samen met de moederorganisaties onderzoeken we wat in basis in de deskundigheidsbevordering moet zitten en wat specifieke wensen zijn voor het CJG en sociaal team. Daarbij houden we rekening met de scholing die hulpverleners moeten volgen om hun SKJ-beroepsregistratie te kunnen behouden. Daarnaast investeren we in intervisie.
Sociaal domein: Organisatie versterken	We willen toegroeien naar een duidelijke toegang tot het sociaal domein waarbij de Wmo, Jeugd en W&I nog verder met elkaar zijn verbonden. In augustus 2018 is de nieuw aangestelde Programmamanager Sociaal Domein gestart. Zij zal de transformatie van de Wmo, Jeugd en W&I verder vormgeven. In 2019 gaan we werken met een nieuwe regieapplicatie welke ondersteunend zal zijn in het integraal werken.
Sociaal domein: Toepassing monitor Sociaal Domein	In 2019 gaan we de monitor 3DA2 uitrollen. Deze monitor meet op twee effecten, namelijk "Iedereen doet zoveel mogelijk mee in de maatschappij" en "Transformatie van het sociaal domein".
Sociaal domein: Kosten naar draagkracht	Na de implementatie van Kosten naar draagkracht in 2018, zetten we –samen met de partners in het sociaal domein- in 2019 verder in op klantgerichtheid. We vragen alleen informatie bij de klant op als dat niet anders kan. Via onze telefonische dienstverlening zorgen we voor een maximaal bereik onder digitaal minder vaardige inwoners, veelal ouderen. De klant staat centraal, niet de regel(ing).

Wat gaan we ervoor doen?	Toelichting
WMO: uitvoering geven aan het uitvoeringsprogramma Preventie	Met het platform preventie willen we, in overleg met uitvoeringsorganisaties, de regie pakken op de preventieactiviteiten. Daarnaast maken we afspraken met de GGD waarin we aandacht vragen voor het voorkomen van gehoorschade, gezondheid voor kinderen, voorlichting, weerbaarheid en alcohol en drugsgebruik.
WMO: ontwikkelen voorliggende en algemene voorzieningen	Samen met inwoners, zorgaanbieders en welzijnsorganisaties ontwikkelen we toegankelijke voorliggende en algemene voorzieningen, met aandacht voor respijtzorg, doelgroepenvervoer en inzet van vrijwilligers.
WMO: Stimuleren burgerinitiatieven	Wij willen inwoners, verenigingen en andere lokale initiatiefnemers stimuleren om innovatieve initiatieven te ontwikkelen. Die moeten leiden tot ontmoeting met en ondersteuning van kwetsbare inwoners uit Valkenswaard. Nadrukkelijk kunnen dat ook jeugdigen zijn of mensen met een arbeidsbeperking of afstand tot de arbeidsmarkt.
WMO: Transformatie stimuleren	We gaan subsidies beter afstemmen op beleidsuitgangspunten van de transformatie. In het kader van het nieuwe subsidiebeleid nemen wij bestaande subsidieafspraken onder de loep. Uitgangspunt hierbij is dat de te subsidiëren activiteiten een bijdrage leveren aan de realisatie van de missie sociaal domein. We bezien in 3D-verband de noodzakelijke prestatieafspraken met gesubsidieerde instellingen.
Jeugdhulp: Verdergaande harmonisering aanpak van het CJG en Sociaal team	Het ingezette proces mag in 2019 verder vorm krijgen.
Jeugdhulp: Inkoop van maatwerkvoorzieningen voor individuele hulpverlening	Regionaal kopen we zaken in op het terrein van jeugdhulp met en zonder verblijf, de crisisdienst, veiligheid (Jeugdbescherming/Jeugdreclassering, JeugdzorgPlus en Veilig Thuis). In 2019 werken we met nog verfijnder beschreven producten en diensten, worden de kwaliteitseisen die we stellen aan zorgaanbieders opgehoogd en onderzoeken we op welke wijze er vanaf 2020 kan worden ingekocht. Afhankelijk van de nog te kiezen richting werken we met budgetplafonds per aanbieder.
Jeugdhulp: Beleidskader jeugdhulp 2015-2019	We onderzoeken of we een 3DA2-beleidskader gaan opstellen. Omdat de nieuwe colleges hierover een besluit moeten nemen, willen we het huidige beleidskader met een jaar verlengen. In 2019 werken we aan een nieuw beleidskader.
Jeugdhulp: Opstellen van een nieuw "integraal preventief jeugdbeleid" als verdere uitwerking van het Beleidskader jeugdhulp 2015-2019 voor de ouders en jeugdigen in Valkenswaard.	In 2019 is het preventief jeugdbeleid gerealiseerd en wordt er uitvoering aan gegeven. Dit preventief jeugdbeleid is een verdere uitwerking van het beleidskader jeugdhulp 2015-2019.
Jeugdhulp: Opstellen van een nieuw "integraal preventief jeugdbeleid" als verdere uitwerking van het Beleidskader jeugdhulp 2015-2019 voor de ouders en jeugdigen in Valkenswaard.	In 2019 is het preventief jeugdbeleid gerealiseerd en wordt er uitvoering aan gegeven. Dit preventief jeugdbeleid is een verdere uitwerking van het beleidskader jeugdhulp 2015-2019.

Wat gaan we ervoor doen?	Toelichting
Pilot praktijkondersteuners huisartsen jeugd GGz	In 2019 gaan we, na gebleken belangstelling bij de huisartsen in Valkenswaard en goede inpasbaarheid in het huidige systeem, een pilot POH-jeugd-GGz verder implementeren.
Uitvoering geven aan het uitvoeringsplan lokaal gezondheidsbeleid.	Het uiteindelijke doel is dat burgers uit Valkenswaard langer gezond blijven en minder vaak een beroep hoeven te doen op duurdere en meer specialistische vormen van zorg- en hulpverlening. Met het inrichten van het platform preventie en het nieuwe sport- en bewegen-beleid geven we hier uitvoering aan.
Participatie: inkomensondersteuning	Het beschikken over een eigen inkomen is een basis voor het bestaan. Zo nodig voorzien wij daarin. Afhankelijk van de klantsituatie gebeurt dat in overleg binnen het sociaal team. Tegelijkertijd zijn we scherp op juist gebruik van de bijstand en vooral het vinden van betaald werk. Desondanks verwachten we niet dat onze bijstandsuitgaven volledig worden afgedekt door de rijksbijdrage BUIG.
Participatie: re-integratie	Samen met onze klanten bekijken we hun mogelijkheden op het bereiken van betaalde arbeid. Daarvoor zetten we alle beschikbare re-integratie- en participatie-instrumenten in. De arbeidsmakelaar legt verbinding met lokale en regionale werkgevers en maakt maximaal gebruik van drempelverlagende maatregelen als loonkostensubsidie, werkervaringsplaatsen en proefplaatsing. We zien het instrument van de gedeeltelijke inkomensvrijlating als stimulator voor het sneller accepteren van – fulltime of parttime- betaald werk. Voor de uitvoering van de trajecten werken we maximaal samen met het Participatiebedrijf.
Participatie: re-integratie/ participatie	Het Participatiebedrijf krijgt gestalte als organisatie voor de uitvoering van de Participatiewet. We zetten in op loonkostensubsidie als instrument om mensen - naar vermogen- maximaal aan het werk te helpen.
Participatie: minimabeleid algemeen	<p>De inzet van het minimabeleid is en wordt via het sociaal team en het CJG in toenemende mate afgestemd op de brede doelgroep sociaal domein. De toepassing van bijzondere bijstand blijft toenemen als gevolg van sterk stijgende vergoeding van kosten voor bewindvoering en voorzieningen voor statushouders. Verder zetten we bijzondere bijstand binnen het sociaal team regelmatig in als smeermiddel, om situaties vlot te trekken.</p> <p>De acties uit het uitvoeringsplan bestrijding kinderarmoede worden voortgezet in 2019. Dit betekent inzet van fashioncheques, dagje weg, zwemmen, laptops. Samen met onze partner Stichting Leergeld Valkenswaard e.o. zorgen we ervoor dat alle kinderen mee kunnen doen. In 2019 zetten we extra in op cultuur, aangezien deelname hieraan achterblijft.</p>
Participatie: minimabeleid-gemeentelijke collectiviteit	Met de gemeentelijke collectiviteit kunnen ook mensen met een lager inkomen beschikken over een effectieve en betaalbare

Wat gaan we ervoor doen?	Toelichting
	<p>ziektekostenverzekering. We zetten ons er blijvend voor in, zeker ook via casuïstiek in het sociaal team en CJG, om het gebruik daarvan te maximaleren. We werven ook actief aan het eind van het jaar om onze groeiambities waar te maken. Het succesvolle verloop hiervan noopt tot ophoging van het beschikbare budget.</p>
<p>Participatie: schuldhulpverlening</p>	<p>De herinrichting van schuldhulpverlening start in 2019. Voorwaarden hiervoor zijn nabijheid van schuldregelaars en inzet van methodiek om mensen met chronische stress te ondersteunen. Samen met partijen in het sociale domein geven we preventie, vroegsignalering en nazorg vorm.</p>
<p>Participatie: inburgering</p>	<p>We zorgen voor adequate opvang, begeleiding en huisvesting van statushouders die zich in Valkenswaard vestigen. Daarnaast worden participatieverklaringstrajecten ingezet om statushouders wegwijs te maken in de gemeente.</p>
<p>WGW: burger-/overheidsparticipatie</p>	<p>We richten een tool/proces binnen de gemeente Valkenswaard in om bewonersinitiatieven (intern) te ondersteunen. Belangrijkste component is de communicatie vanuit de gemeente naar bewoners toe. We willen onze visie en ambitie op het vlak van burger- en overheidsparticipatie helder communiceren (extern).</p>

Prestatie-indicatoren

Omschrijving	Bron	Realisatie 2017		Doelstelling 2019
		Valkenswaard	Landelijk	
Verplichte indicatoren				
Aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 - 64 jaar	Waarstaatjegemeente	686,2	744	>690
Netto Participatiegraad	Waarstaatjegemeente	65,3%	65,80%	>65%
Verwijzingen Halt per 10.000 inwoners 12/17 jaar	Gemeentelijke monitor Sociaal domein	128	131	130
Kinderen in uitkeringsgezinnen (%)	Gemeentelijke monitor Sociaal domein	4,7% (2015)	6,58% (2015)	5 %
Achterstandsleerlingen 4 t/m 12 jarigen (%)	DUO	6,3%	8,8%	6,0%
Werkloze jongeren 16 t/m 24 jarigen (%)	Gemeentelijke monitor Sociaal domein	1,80% (2015)	1,52% (2015)	1%
Aantal personen met een bijstandsuitkering per 1.000 inwoners (De eenheid van deze indicator kan mogelijk nog aangepast worden onder invloed van wijzigingen in de Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein)	Gemeentelijke monitor Sociaal domein	27,7	41,3	27,5
Aantal personen met een lopend re-integratietraject per 1.000 inwoners (De eenheid van deze indicator kan mogelijk nog aangepast worden onder invloed van wijzigingen in de Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein)	Gemeentelijke monitor Sociaal domein	Nieuwe: 5,9 Beëindigd: 1,6	Nieuwe: 15,0 Beëindigd: 12,0	Nieuwe: 11 Beëindigd: 8
Jongeren (t/m 18 jaar) met jeugdhulp <i>zonder verblijf</i> (%)	Gemeentelijke monitor Sociaal domein	9,9%	10,9%	<9%
Jongeren (t/m 18 jaar) met jeugdhulp <i>mét</i> verblijf	Gemeentelijke monitor Sociaal domein	1,1%	1,2%	<1%
Jongeren (t/m 18 jaar) met jeugdbescherming (%)	Gemeentelijke monitor Sociaal domein	0,9%	1,0%	<1%
Jongeren (t/m 23 jaar) met jeugdreclassering *(%) (De eenheid van deze indicator kan mogelijk nog aangepast worden onder invloed van wijzigingen in de Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein)	Gemeentelijke monitor Sociaal domein	0 %	0,4%	0%

Omschrijving	Bron	Realisatie 2017		Doelstelling 2019
		Valkenswaard	Landelijk	
Aantal cliënten met een maatwerkarrangement Wmo per 10.000 inwoners (de beschikbaarheid van deze indicator hangt af van deelname aan de Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein).	Gemeentelijke monitor Sociaal domein	500	-	< 500
Alcoholconsumptie (heeft in de afgelopen 4 weken bij ten minste één gelegenheid 5 glazen of meer gedronken)	GGD-monitor	25 %	-	<25 %
Overgewicht onder jongeren	GGD-monitor	11 %	-	< 8 %
Tevredenheid over gezondheidsvoorzieningen	Waarstaatjegemeente	82%	80%	Minimaal landelijk gemiddelde = nu 80%
Psychische ongezondheid bij 12- tot en met 17-jarigen	GGD-monitor	12 %	-	< 13 %
Drugsgebruik in afgelopen 4 weken: Wiet of hasj	GGD-monitor	2 %	-	< 3 %
Overige indicatoren				
Minimaal afgewezen/ingetrokken aanvragen ten opzichte van meldingen voor uitkering (poortwachtersquote)	W&I	37%	-	40%
Minimaal bedrag uitkeringen dat wordt teruggevorderd ten opzichte van totaal uitkeringsbedrag	W&I	1,17%	-	1,20%
Maximale gemiddelde uitkeringsduur per klant	W&I	56	-	55
Minimale uitstroom totaal per ultimo jaar	W&I	167	-	170
Minimale volledige uitstroom naar werk ten opzichte van de totale uitstroom vanuit bijstand	W&I	40%	-	30%
Minimaal percentage klanten met partiele inkomsten (naar vermogen) ten opzichte van het klantenbestand levensonderhoud	W&I	23%	-	25%
Percentage huisvestings-taakstelling dat is gerealiseerd.	W&I	92%	-	100%
Minimaal percentage van de aanvragen bijzondere bijstand dat wordt toegekend	W&I	80%	-	80%
Minimaal percentage van de klanten dat geholpen is met een	W&I	82%	-	80%

Omschrijving	Bron	Realisatie 2017		Doelstelling 2019
		Valkenswaard	Landelijk	
adviesgesprek, schuldregeling of budgetbeheer				
Minimaal percentage van de gemelde klanten dat geholpen is met de aanpak budgetbegeleiding en verantwoord met het budget om kan gaan	W&I	100%	-	100%

Ontwikkelingen

Omschrijving	2019	2020	2021	2022
Opbrengsten begraafrechten	10	10	10	10
Participatiewet	75	-	-	-
Boodschappenmand	-62	-62	-62	-62
Huiskamer Geenhoven en Dommelen	-25	-25	-	-
Dekking huiskamers innovatiebudget subsidies	25	25	-	-
Amendement: Chronisch Zieken en Gehandicapten	-30	-	-	-
Dekking amendement Chronisch Zieken en Gehandicapten	11	-	-	-
Totaal programma 4	4	-52	-52	-52

Toelichting

Opbrengsten begraafrechten

Afgelopen jaren zijn structureel meer opbrengsten gegeneerd inzake begraafrechten. Voorgesteld wordt om de meeropbrengsten in de begroting op te nemen.

Participatiewet

In de begroting 2019 is binnen participatiebudget een bedrag opgenomen van € 100.000 voor de begeleidingskosten van inwoners "beschut werk nieuw" en een bedrag van € 150.000 voor de begeleidingskosten van inwoners met een loonkostensubsidie. De begeleiding vindt plaats door het Participatiebedrijf. De vergoeding per begeleide inwoner bedraagt € 3.500 per jaar.

Het aantal inwoners met beschut werk nieuw en een loonkostensubsidie neemt jaarlijks toe. In 2019 bedraagt het aantal naar verwachting 50. Hierdoor zijn de lasten in 2019 € 75.000 lager dan begroot.

Boodschappenmand

Naar aanleiding van de uitgebreide zoektocht omtrent de huisvesting voor de Boodschappenmand is er op 17 mei 2018 een motie vreemd aan de orde van de dag ingediend met twee opdrachten aan het college, te weten:

"De huidige locatie van de Boodschappenmand na 1 augustus 2018 geschikt te houden/of maken voor tijdelijk gebruik na 1 augustus 2018 en binnen 6 maanden met een voorstel naar de raad te komen voor een structurele oplossing voor de huisvesting en vorm van de Boodschappenmand in Valkenswaard".

Op beide punten kan worden voorzien. De structurele effecten hiervan zijn verwerkt in de begroting.

Huiskamer Geenhoven en Dommelen

Gemeente Valkenswaard zet sterk in op overheid – en burgerparticipatie. In concrete uitvoeringsprojecten is de samenwerking tussen bewoners en de Gemeente Valkenswaard daarbij een kritische succesfactor. De huiskamers Valkenswaard zijn een voorbeeld van overheidsparticipatie, waarbij gemeente Valkenswaard ondersteunt door o.a. kennis en faciliteiten.

De grote meerwaarde van de huiskamers in Valkenswaard zijn:

- Bewonersinitiatieven vinden plaats, waardoor dure aanbestedingen zoals zorg, activering, hulpverlening minder nodig is.
- Structurele maatschappelijke problemen worden aangepakt zoals: eenzaamheid bij ouderen, overlast in de breedste vorm, geen sociale cohesie/netwerk ouderen/alleenstaande ouders/kinderen/ gehandicapten/ zorg.
- De huiskamers bevorderen de zelfredzaamheid en eigen verantwoordelijkheid van burgers en de integratie van Nederlanders met een migratieachtergrond.
- Door ontmoeting en eigen initiatieven te realiseren ontstaat er sociale cohesie en binding met de wijk.
- De Huiskamer wordt uitgevoerd door vrijwilligers. Zij krijgen training om hun kennis en vaardigheden te vergroten.

De wijkraad uit Dommelen heeft al jaren de grote wens om in Dommelen een huiskamer te realiseren en hebben een plan opgesteld. Wijkcommissie Geenhoven heeft ook de wens geuit een huiskamer te realiseren. Zij zijn een actieve commissie met diverse themagroepen die uitgevoerd worden door vrijwilligers. De wijk Geenhoven heeft geen eigen Buurt accommodatie. Zij huren een ruimte in het Rode Kruis gebouw. Deze is echter zeer beperkt voor alle activiteiten of bewonersinitiatieven uit de wijk. Een voorwaarde om de pilot "Huiskamer Dommelen en Geenhoven" te realiseren en een succes te laten worden, is dat de Gemeente Valkenswaard extra financiële middelen voor exploitatie kosten beschikbaar stelt. De pilot zal een periode van 2 jaar duren.

Amendement: Chronisch Zieken en Gehandicapten

Er komt een regeling compensatie tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten 2019, naast de collectieve ziektekostenverzekering, voor de groep mensen met een inkomen tot maximaal 110% van het bijstandsniveau ter hoogte van € 100,- per persoon. Die wordt uitsluitend verstrekt aan chronisch zieken en gehandicapten.

Wat mag het programma kosten?

Lasten

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Participatie	14.714	14.681	14.987	14.929	14.871	14.737
Jeugd	7.468	6.029	7.489	7.289	7.189	7.189
Wmo	10.081	9.097	10.437	10.386	10.421	10.425
Totaal lasten	32.263	29.807	32.913	32.604	32.481	32.351

Baten

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Participatie	7.751	8.121	7.871	7.871	7.871	7.871
Jeugd	11	-	-	-	-	-
Wmo	753	439	699	537	537	537
Totaal baten	8.515	8.560	8.570	8.408	8.408	8.408

Saldo voor bestemming	-23.747	-21.247	-24.343	-24.196	-24.073	-23.943
------------------------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------

Mutatie reserves

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Lasten	210	-	-	-	-	-
Baten	364	-	197	-	-	-
Saldo	154	-	197	-	-	-

Saldo na bestemming	-23.593	-21.247	-24.116	-24.196	-24.073	-23.943
----------------------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------

5. Bestuur & Organisatie

Product	Portefeuillehouder	Team
Samenwerking & positionering	A.B.A.M. Ederveen	Ruimtelijk beleid
Dienstverlening	K. Marchal	Klant Contact Burger
Veiligheid	A.B.A.M. Ederveen	Sociaal en economisch beleid
Financiën	T.P.T.H. Geldens	Directie

Samenwerking & positionering

Missie

We willen de gewenste identiteit van Valkenswaard positioneren en een imago ontwikkelen dat bijdraagt aan het realiseren van beleidsmatige en bestuurlijke doelen. We gaan strategische samenwerkingsverbanden aan, of houden ze in stand, om de bestuurskracht optimaal te houden.

Toekomstvisie

Toekomstvisie

Als Valkenswaard zijn we actief bezig met de toekomst van onze gemeente. De interactief ontwikkelde Toekomstvisie Valkenswaard 2030 heeft de stip aan de horizon gezet en ons vraagstukken voor het nu aangereikt: hoe pakken wij de uitdagingen van ontgroening en vergrijzing aan, hoe borgen wij onze sociale cohesie en hoe behouden wij een aantrekkelijk vestigingsklimaat om te wonen, werken en recreëren? Inwoners, ondernemers, organisaties en bezoekers dachten met ons mee over de vraag hoe wij daar moeten komen. De Toekomstvisie kent drie pijlers:

- Innovatie
- Sociale Cohesie
- Leisure & Pleasure

De drie pijlers uit de Toekomstvisie zijn in 2014 uitgewerkt in strategische keuzes op vijf thema's. Deze strategische keuzes zijn vertaald naar vijf programma's in de begroting. Kort samengevat gaat het om de volgende strategische keuzes:

1. Wonen: voor de korte termijn inzetten op huisvesting voor jongeren, op de middellange termijn op jonge (Brainport-)gezinnen en de middelen ook volgens die prioritering inzetten.
2. Werken: inzetten op met name werkgelegenheidsontwikkeling in de vrijetijdssector en de Brainport-industrie.
3. Vrije tijd: impuls op verblijfsrecreatie en innovatieve leisure.
4. Sociaal Domein: naast de wettelijke verplichtingen maken we, vooral voor jongere generaties, niet-wettelijke keuzes als daar mogelijkheden voor zijn.
5. Bestuur & Organisatie: fundamentele keuze voor overheidsparticipatie in beleid en communicatie.

Positionering

In 2015 zijn we gestart met een citymarketingproject. Met citymarketing brengen we, op basis van de Toekomstvisie, verdere focus aan in de positionering en het profiel van Valkenswaard. Met behulp van onze inwoners hebben we het zogenaamde DNA van Valkenswaard in beeld gebracht, hebben we nadere invulling gegeven aan de positionering van Valkenswaard en hebben we het profiel van Valkenswaard ook visueel aangescherpt. Als resultaat van dit proces is in 2016 de stichting Valkenswaard Marketing opgericht, die de citymarketingtaken van de gemeente heeft overgenomen. De gemeente faciliteert deze stichting, die zich in korte tijd al heeft bewezen door de Valkenswaardse citymarketing te professionaliseren (met onder andere reclame voor Valkenswaardse evenementen in de regio) en door nieuwe evenementen te ontwikkelen, zoals de succesvolle Wandelweek. Op deze manier zetten we ook verdere stappen met betrekking tot overheidsparticipatie. De inwoners van Valkenswaard zitten aan het roer, de gemeente is betrokken en faciliterend. In de begroting is – als gevolg van een raadsbesluit – een projectsubsidie voor de stichting Valkenswaard Marketing opgenomen. In 2019 zal de stichting Valkenswaard Marketing de activiteiten verder ontwikkelen en organisatorisch nauwer gaan samenwerken met de VVV en het Centrummanagement om gezamenlijk nog meer meerwaarde te bieden.

Samenwerkingsverbanden

Regionale samenwerking is niet meer weg te denken uit deze tijd. Het realiseren van de beleidsopgaven op de schaal van Valkenswaard wordt steeds lastiger. Vraagstukken worden complexer en er zijn steeds minder middelen beschikbaar. De regionale samenwerking valt uiteen in drie componenten, namelijk:

- Functionele samenwerking, bijvoorbeeld intensiveren van de samenwerking binnen de Brainport-organisatie;
- Bestaande gemeenschappelijke regelingen, onder andere MRE, Cure, GGD, ODZOB en Veiligheidsregio Zuidoost-Brabant;
- Inter(-nationale) gemeentelijke samenwerking, zoals internationale samenwerking/Jumelage, Benelux en A2-samenwerking.

Achtergrond & ontwikkelingen

A2-samenwerking

De gemeenten Cranendonck, Heeze-Leende en Valkenswaard hebben een Gemeenschappelijke Regeling Samenwerking A2-gemeenten (GRSA2) gevormd, waarin sinds 1 januari 2017 alle bedrijfsvoeringstaken zijn samengevoegd. Het doel van deze samenwerking is het verminderen van de kwetsbaarheid;

- het behoud en versterken van de kwaliteit;
- het versterken van de dienstverlening;
- het verbeteren van de efficiency van werkprocessen;
- het verbeteren van de effectiviteit door betere inzet van kwaliteiten van medewerkers;
- het op termijn verminderen van de kosten.

Voor de uitvoering van de werkzaamheden binnen de gemeenschappelijke regeling stellen we jaarlijks een begroting op. De laatste vastgestelde begroting betreft de periode 2019-2022. In 2018 is de evaluatie van de GRSA2 gestart. De uitkomsten hiervan worden in 2019 opgepakt in een discussie over een breder toekomstperspectief van de samenwerking tussen de gemeenten Valkenswaard, Cranendonck en Heeze-Leende.

Metropool Regio Eindhoven (MRE)

Samenwerking zoeken we ook op een aantal concrete regionale thema's: economie, ruimte en mobiliteit binnen de Metropoolregio Eindhoven (MRE). In 2015 heeft de regionale samenwerking van de 21 gemeenten een transitie doorgemaakt van het Samenwerkingsverband Regio Eindhoven naar de huidige samenwerking binnen MRE. In 2017 heeft Bureau Berenschot deze opzet voor het eerst uitgebreid geëvalueerd. De uitkomst was helder: de samenwerking moest in zijn opzet veranderen, met name door gebrek aan verbondenheid, draagvlak en eigenaarschap bij de 21 gemeenten. Dit uitgangspunt vormde de basis voor de herijking van de samenwerking tussen de 21 gemeenten in Zuidoost-Brabant. Draagvlak, verbondenheid en eigenaarschap staan centraal bij de totstandkoming van de nu voorliggende samenwerkingsafspraken. In januari 2018 zijn de 21 gemeenten begonnen met de 'Update Metropoolregio Eindhoven'. Het eindresultaat van de Update zijn onderlinge afspraken over de toekomst van de samenwerking, vastgelegd in een Samenwerkingsakkoord 2019-2022. In het eerste kwartaal van 2021 staat de zienswijzeprocedure gepland zodat de gemeenteraad van Valkenswaard zich hierover kan uitspreken.

Internationale Samenwerking

In aansluiting op de ontwikkeling van de technologiedriehoek Eindhoven, Leuven en Aken (ELAT), zijn wij continu op zoek naar mogelijkheden en kansen in samenwerking met gemeenten van gelijke omvang als Valkenswaard. Daarom hebben we contacten gelegd met de gemeenten Hamont-Achel en Neerpelt. Op dit moment werken we voornamelijk interregionaal samen op het gebied van recreatie en toerisme in de Samenwerking Natuurgrenspark De Grootte Heide. Aansluitend hierop is de BGTS-samenwerking opgericht.

Beleid

Toekomstvisie

In 2019 sturen we nog sterker op uitvoering van de doelen uit de Toekomstvisie. In de Nota Kaders en Begroting maken we de uitvoering van de Toekomstvisie steeds nadrukkelijker zichtbaar.

Citymarketing

Op 23 mei 2017 heeft de gemeenteraad besloten om een reservering te treffen in de begroting voor de projectsubsidie voor de Stichting Valkenswaard Marketing. Deze structurele projectsubsidie wordt gebruikt om het werkplan van de Stichting Valkenswaard Marketing meerjarig uit te voeren.

A2-samenwerking

De samenvoeging van de bedrijfsvoeringstaken in de GRSA2 is een grote transitie die flinke impact heeft op de organisaties van de drie gemeenten en voor de medewerkers die zijn overgaan naar de GRSA2. Om zorgvuldig te begroten, hebben we de structurele effecten uit de bestuursrapportage van de GRSA2 in deze begroting opgenomen.

Overheidsparticipatie

Vanuit de Toekomstvisie is de fundamentele keuze gemaakt voor overheidsparticipatie. Dat betekent dat we burgers, waar mogelijk, meer zelf initiatief laten nemen en als gemeente een faciliterende rol aannemen. In de organisatie geven we uitvoering aan deze doelstelling binnen organisatieontwikkelingsprogramma Sterk in je werk en de implementatie van de Omgevingswet.

Relatiemanagement & lobby

We werken actief aan de professionalisering van ambtelijk en bestuurlijk relatiemanagement en aan onze lobby om de doelen van Valkenswaard vaker met behulp van externe partijen te kunnen realiseren.

Kaderstellende nota's

- Toekomstvisie 2030
- Gemeenschappelijke Regeling A2
- Koersdocument A2-samenwerking 'Nóg krachtiger en dichterbij' en implementatieplan.
- Strategische keuzes toekomstperspectief A2
- Kadernota 2019-2022
- Online strategie (2013)
- Citymarketingstrategie

Wat willen we bereiken?

We willen onze kwetsbaarheid verminderen en onze inwoners beter bedienen door, met behoud van eigen bestuurlijke identiteit, verschillende samenwerkingsverbanden aan te gaan. Het gaat dan om samenwerkingsverbanden zoals functionele en intergemeentelijke samenwerking, thematische schaalvergroting en strategische samenwerkingsverbanden. We willen onze identiteit en ons imago optimaal positioneren om zo onze bestuurlijke en beleidsdoelstellingen te kunnen realiseren.

Wat gaan we ervoor doen?	Toelichting
Samenwerking A2-gemeenten	We nemen deel aan de discussie over het toekomstperspectief van de samenwerking tussen de gemeenten Valkenswaard, Cranendonck en Heeze-Leende.
Toekomstvisie van Valkenswaard vertalen naar strategische keuzes en beleidslijnen	We gaan strategische keuzes en beleidslijnen uit de Toekomstvisie nog nadrukkelijker vertalen naar de begroting 2020 en de meerjarenraming 2020-2023.
Citymarketing	De in 2016 ontwikkelde citymarketingstrategie wordt in 2019 door de stichting Valkenswaard Marketing van uitvoering voorzien.
Andere vormen van samenwerking	We nemen in 2019 deel aan het proces om de MRE toekomstbestendig te maken.
Overheidsparticipatie	We betrekken burgers meer bij de besluitvorming door in te zetten op burgerparticipatie en hen meer ruimte te geven voor eigen initiatief. We geven hier uitvoering aan binnen organisatieontwikkelingsprogramma Sterk in je werk. In 2019 zetten we de volgende stappen rondom het implementeren van de Omgevingswet, waarbij burger- en overheidsparticipatie belangrijke factoren zijn.
Relatiemanagement en lobby	We gaan het ambtelijk en bestuurlijk relatiemanagement en de lobby professionaliseren. Zo kunnen we onze doelen vaker met behulp van externe partijen realiseren.

Prestatie-indicatoren

Omschrijving	Bron	Realisatie 2017		Doelstelling 2019
		Valkenswaard	Landelijk	
Overige indicatoren				
Strategische keuzes en beleidslijnen van de Toekomstvisie van Valkenswaard zijn vertaald naar de begroting 2016 en de meerjarenraming 2017-2019. De uitwerking van het coalitieprogramma is hierin betrokken.	Begroting 2016 en meerjarenraming 2017-2020	-	-	Collegeprogramma verwerken in Nota Kaders 2018 en meerjarenprogramma-begroting 2019-2022

Wat mag Samenwerking & positionering kosten?

Lasten

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Internationale samenwerking	1	-	-	-	-	-
Gemeentelijke regelingen	269	291	104	104	79	79
Regionale samenwerking	166	185	453	753	853	953
<i>Totaal lasten</i>	<i>436</i>	<i>476</i>	<i>557</i>	<i>857</i>	<i>932</i>	<i>1.032</i>

Baten

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Internationale samenwerking	1	-	-	-	-	-
Gemeentelijke regelingen	-	-	-	-	-	-
Regionale samenwerking	-	-	-	-	-	-
<i>Totaal baten</i>	<i>1</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>

Saldo voor bestemming	-435	-476	-557	-857	-932	-1.032
------------------------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------	---------------

Mutatie reserves

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Lasten	-	-	-	-	-	-
Baten	-	-	-	-	-	-
<i>Saldo</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>

Saldo na bestemming	-435	-476	-557	-857	-932	-1.032
----------------------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------	---------------

Dienstverlening

Missie

De gemeente Valkenswaard kenmerkt zich door een heldere en transparante dienstverlening, die regelmatig op effecten wordt getoetst en beoordeeld. We willen proactief beleid voeren door te anticiperen op nieuwe ontwikkelingen en bewust te sturen op het bereiken van resultaten.

Toekomstvisie

Toewerken naar een 'breder' team klantcontact waarin loketintegratie is gegarandeerd, er een goede samenwerking is tussen front- en backoffices en waarbij ondersteuning en administratie een geïntegreerd onderdeel van het geheel is. Daarbij is procesmatig en digitaal werken, volgens de methode van zaakgerichtheid, een voorwaarde. Klantcontact Valkenswaard krijgt een regiefunctie voor de dienstverlening naar de totale organisatie.

Achtergrond & ontwikkelingen

Bestuursorganen

Het gemeentebestuur (raad, college en burgemeester) moet herkenbaar en toegankelijk zijn. De gemeenteraad bepaalt niet alleen de financiële en beleidsmatige kaders, in de vorm van bestuursopdrachten die SMART zijn geformuleerd, maar stelt ook verordeningen vast en controleert het college. De raad wordt daarin bijgestaan door de griffie. Het college draagt de verantwoordelijkheid voor de voorbereiding en de uitvoering van beleid en wordt ondersteund door de ambtelijke organisatie.

Publieksdiensten

Onze visie op dienstverlening heeft direct verbinding met de maatschappelijke ontwikkelingen en de ambities van de overheid op weg naar het jaar 2020. Onze verhouding tot de burger vraagt om het verder ontwikkelen van een vraaggerichte organisatie die meekijkt en luistert en samen met partners op zoek gaat naar oplossingen en het leveren van maatwerk. De keuzes die we maken over de manier waarop we dat doen, zijn de rode draad bij de inrichting van onze dienstverlening en vragen veel van een klantgerichte benadering en het inrichten van processen. Samenwerken en het delen van informatie staan de komende periode centraal. Daarbij staan de doelstellingen van de dienstverlening altijd voorop: we behandelen de burger zoals we zelf behandeld willen worden. Dat betekent dat we vraaggericht en integraal werken en dat we digitale zelfservice leveren waar het kan, maar persoonlijk zijn waar het moet.

In 2019 gaan we door met het programma digitale dienstverlening met als hoofddoel meer, betere en efficiëntere digitale dienstverlening. De verbeteringen in de digitale dienstverlening zullen uiteindelijk leiden tot meer digitale transacties en correspondentie en minder baliebezoeken. Ook de doorontwikkeling van de dienstverlening heeft de aandacht: integraliteit, procesmatig inrichten en het herkenbaar positioneren van een eerste contact.

Door het klantcontactstelsel is de frontoffice van het klantcontactcentrum beter in staat eenvoudige en enkelvoudige vragen over zorg en inkomen zelfstandig af te handelen. Dialoogondersteuning en verbeterde informatie op de website spelen daarbij een belangrijke rol. Dit alles wordt ondersteund door een goed en optimaal ingerichte kennisbank.

De inwoners van Valkenswaard kloppen steeds vaker bij de gemeente aan via bestaande sociale media-kanalen, zoals Twitter en Facebook. Dat doen zij bijvoorbeeld voor het doorgeven van overlast of het aanklaarten van zaken in de persoonlijke situatie. Maar ook vragen die ingaan op het

beleid van de gemeente worden steeds vaker via sociale media gesteld. Dit vraagt om proactief handelen en een hoge betrokkenheid in de organisatie. We verwachten dat beleidsvragen van betrokken inwoners via onze online kanalen blijven toenemen.

Communicatie

Door de nieuwe, participerende rol van de overheid wordt steeds meer een beroep gedaan op de eigen (organisatie)kracht van inwoners. We maken een beweging door van burgerparticipatie naar overheidsparticipatie. Op het ene beleidsterrein komt dit meer tot uitdrukking dan het andere. Burgers nemen geen genoegen met de gemeente als instantie, maar willen in gesprek en willen een gezicht zien. Soms is dat een bestuurder, maar vaak is dat ook de inhoudelijk betrokken ambtenaar; de beleidsmedewerker of projectleider. Beleidsvraagstukken en beleidsvorming beginnen bij en met onze inwoners. De participerende overheid heeft dus ook consequenties voor het communicatievak, voor de rol van het cluster communicatie en voor rol van de beleidsmedewerkers.

Beleid

Burgerzaken

Burgerzaken staat aan het begin van een transformatie die om de nodige flexibiliteit van organisaties, management en medewerkers vraagt. Recente ontwikkelingen zoals nieuwe wet- en regelgeving, landelijk en Europees beleid, nieuwe technologieën en de toenemende digitalisering werken door binnen alle thema's van Burgerzaken: personeelsinformatiemanagement, identiteitsmanagement, verkiezingen, dienstverlening en innovatie. Het face-to-face-contact met klanten wordt minder, burgers kunnen eenvoudige handelingen vaker zelf doen en er komen minder mensen aan de balie, maar de complexiteit neemt toe. Gemeenten krijgen te maken met meer aanvragen waarvoor speciale aandacht nodig is, omdat er iets verkeerd is gegaan in het digitale proces of omdat aanvragers minder 'digivaardig' zijn. Door het gebruik van zogenaamde hulpmiddelen om biometrie niet alleen vast te leggen, maar ook te controleren voorziet het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) en de Rijksdienst voor Identiteitsgegevens (RvIG) in de toekomst een veranderende rol voor gemeenten, bijvoorbeeld op het gebied van verstrekking van reisdocumenten. Voorbeelden daarvan zijn een expertrol in opname-biometrie, meer nadruk op correcte vaststelling identiteit, meer controles en opleggen reisbeperkingen enzovoorts. Maar we moeten ook een balans vinden in het spanningsveld van optimale dienstverlening, kwaliteit van persoonsgegevens, privacy, beveiliging en fraudebestrijding.

Dat alles vereist in de toekomst meer hostmanship en vakmanschap, waarbij gecertificeerde medewerkers aan de balie en in de backoffice elk hun eigen taak hebben. Het stelt ook hogere eisen aan het werk- en denkniveau van medewerkers om ervoor te zorgen dat ze met deze complexiteit kunnen omgaan.

Het is belangrijk dat we ons voorbereiden op bovenstaande ontwikkelingen en daarmee is het ook onderdeel van het strategisch HRM-beleid.

Communicatie

In 2019 gaan we als organisatie steeds meer inzetten op de dialoog tussen gemeente en inwoners én tussen inwoners onderling. We doen dat zowel off- en online als in- en extern. In onze communicatie zorgen we voor een open houding en halen we informatie van buiten proactief op. Ook gebruiken we ons netwerk en kennis om partijen met elkaar in contact te brengen en samenwerking te stimuleren. Ons uitgangspunt hierbij is het aangaan en behouden van een constructieve relatie tussen gemeente, inwoners en organisaties.

Een organisatie die zelf signaleert, een integrale (communicatie) aanpak hanteert en een constructieve dialoog aangaat, staat dicht bij haar inwoners en ondernemers.

Kaderstellende nota's

- Programma dienstverlening (2016-2020)
- Verder kijken is meer zien. Een nieuwe kijk op de externe communicatie van de gemeente Valkenswaard (2011)
- Toekomstvisie 2030 (2013)
- Social Mediabeleid (2012-2013)
- Visie online communicatie (2013)
- Digitale Agenda 2020
- Programma digitale dienstverlening – zaakgericht werken
- Naar betrouwbare persoonsgegevens (NBP)
- Wet Basisregistratie personen (BRP)

Wat willen we bereiken?
Organisatiebreed de dienstverlening aan inwoners, instellingen en ondernemers optimaliseren door deze centraal te stellen en deze in te richten vanuit de focus en situatie van de klant.
Versterking van de pro-activiteit van het bestuur, anticiperen op nieuwe ontwikkelingen en sturen op resultaten.
Verbetering van efficiency, effectiviteit en klantgerichtheid van de beleidsuitvoering.
Een interactieve instelling van medewerkers en het vergroten van het communicatiebewustzijn (denken van buiten naar binnen).
Als organisatie bestendig worden op adresfraude en identiteitsfraude.

Wat gaan we ervoor doen?	Toelichting
Integrale klantbenadering	De stroomlijning tussen front- en backoffice ondersteunen we mede met de projecten die (gaan) lopen binnen het programma digitale dienstverlening.
Digitalisering en zaakgericht werken	Met het geïmplementeerde klantcontact-systeem komt er een integraal klantbeeld beschikbaar. In 2019 koppelen we dit aan het zaaksysteem.
Inzetten digitale en sociale media als integraal onderdeel van communicatie	Inwoners gebruiken Twitter meer voor algemene vragen. Facebook-berichten zijn meer gericht op het delen van sentiment en vragen en opmerkingen over beleid. We zoeken meer actief de dialoog op en signaleren vragen en kansen voor de organisatie. Hierbij is een organisatiebrede inzet van het gebruik van sociale media noodzakelijk. Die gaan we langzaam introduceren.
Ons voorbereiden op de veranderende rol van het vakgebied Burgerzaken in de nabije toekomst.	We gaan onderzoeken wat het gevolg is van de recente ontwikkelingen zoals nieuwe wet- en regelgeving, landelijk en Europees beleid, nieuwe technologieën en de toenemende digitalisering voor de belangrijkste thema's van het vakgebied Burgerzaken : persoonsinformatie-management, identiteitsmanagement, verkiezingen, dienstverlening en innovatie. Op basis van de uitkomsten stellen we een actieplan op. Op deze wijze borgen we dat we in de toekomst professionele dienstverlening kunnen blijven leveren. Dit traject valt deels onder de ontwikkeling van de dienstverlening die afgelopen jaar van start is gegaan en onder het

Wat gaan we ervoor doen?	Toelichting
Ons voorbereiden op de veranderende rol van het vakgebied Burgerzaken in de nabije toekomst.	SPP-traject. Ook betreft het deels vakinhoudelijke scholing. We hebben een opleidingsplan opgesteld voor de medewerkers van team KCB. De eerste opleidingen zijn ingepland en van start gegaan.
Om de kwaliteit van de Basisregistratie personen (BRP) te verbeteren wordt het proces adresonderzoek aangescherpt en worden de medewerkers vervolgens hierop getraind.	Als we dit aan de voorkant goed organiseren, verwachten we het aantal onderzoeken later in het traject te kunnen verminderen. En op die manier kunnen we de kwaliteit van de BRP sneller verbeteren.

Prestatie-indicatoren

Omschrijving	Bron	Realisatie 2017		Doelstelling 2019
		Valkenswaard	Landelijk	
Verplichte indicatoren				
% van alle enkelvoudige vragen wordt in het Klantcontactcentrum direct beantwoord	Klantcontactstelsysteem	80	69	80
% van de omgevingsvergunningen wordt verleend binnen de wettelijke termijn	Vakapplicatie: Squit	98,4	Niet beschikbaar	100
% van alle zorgaanvragen wordt afgegeven binnen de wettelijke termijn	Vakapplicatie: GWS	79	Niet beschikbaar	100
% van alle meldingen openbare ruimte wordt afgehandeld binnen de vastgestelde termijn	Vakapplicatie: MeldDesk	77	Niet beschikbaar	80
% van alle geregistreerde zaken wordt binnen de vastgestelde termijn afgehandeld	Vakapplicatie: Verseon	85	Niet beschikbaar	85
% Formele klachten afgehandeld binnen de wettelijke termijn	Klachtenregistratie	94	Niet beschikbaar	100

Wat mag Dienstverlening kosten?

Lasten

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Bestuursorganen	751	1.090	1.073	1.012	1.012	1.012
Publieksdiensten	1.075	964	842	816	809	809
Communicatie	15	14	14	14	14	14
Totaal lasten	1.842	2.068	1.928	1.841	1.834	1.834

Baten

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Bestuursorganen	-	-	-	-	-	-
Publieksdiensten	680	599	339	314	289	289
Communicatie	-	-	-	-	-	-
Totaal baten	680	599	339	314	289	289

Saldo voor bestemming	-1.162	-1.469	-1.589	-1.527	-1.545	-1.545
------------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Mutatie reserves

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Lasten	-	-	-	-	-	-
Baten	69	108	318	260	-	-
Saldo	69	108	318	260	-	-

Saldo na bestemming	-1.093	-1.361	-1.271	-1.267	-1.545	-1.545
----------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Veiligheid

Missie

We streven naar een Valkenswaard waarin het veilig en aangenaam is om te wonen, te werken en vrije tijd te besteden. Ons veiligheidsbeleid is er dan ook op gericht om leefbare dorpskernen/wijken te ontwikkelen, waarin alle bewoners en bezoekers veilig zijn en zich veilig voelen. Belangrijk is ook dat gemeente, bewoners en bezoekers bereid zijn om samen de veiligheid te bevorderen. Daarbij vullen we de vergunningverlenende, toezichthoudende, handhavende en hulpverlenende (onder andere vrijwillige brandweer) rol van de gemeente en betrokken partners actief in om die veiligheid te bewaken. Daarbij hebben we als gemeente nadrukkelijk aandacht voor het betrekken van burgers, ondernemers, ketenpartners en hulpdiensten om een optimaal veiligheidsrendement te behalen.

Toekomstvisie

In de Toekomstvisie wordt niet heel specifiek gesproken over veiligheid. Vrij vertaald kunnen we een aantal belangrijke zaken uitlichten die de rode draad kunnen vormen voor beleid en aanpak rondom veiligheid.

De nadruk ligt op leefbaarheid en participatie en daarin blijft de gemeente centraal geïmplementeerd. Daarin maken wij met name gebruik van onze kaderstellende en voorwaardenscheppende rol. Die vindt zijn basis in een groot vertrouwen in het zelfsturend en zelfoplossend vermogen in de samenleving. We handelen op basis van vertrouwen en als dat nodig is, treden wij op binnen de kaders van de door ons beschikbaar gestelde instrumenten.

Achtergrond & ontwikkelingen

Integrale veiligheid

Op lokaal niveau heeft het integraal veiligheidsbeleid raakvlakken met onder meer het sociale domein, jeugd, verkeer, gezondheid, verslavingspreventie, crisisbeheersing, horeca en externe veiligheid.

De gemeente is regisseur op het gebied van integrale veiligheid. Dit betekent dat we signalen oppikken, partners bij elkaar brengen en enthousiasmeren, het proces coördineren, afspraken en activiteiten inventariseren, op elkaar afstemmen en monitoren en de effecten daarvan evalueren.

Uit de criminaliteitscijfers van de politie en de rapportcijfers die onze inwoners geven aan hun veiligheidsgevoel, blijkt dat het steeds beter gaat met de veiligheid in Valkenswaard. De criminaliteit neemt af en het veiligheidsgevoel stijgt. Hiermee volgen we de landelijke trend. Wel zien we tussen de verschillende wijken nog verschillen op dit gebied. Het is dan ook zaak om samen met de wijkorganen en de ketenpartners op wijkniveau te blijven werken aan de veiligheid, omdat mensen zich in elk geval in de eigen woon-, leef- en werkomgeving écht veilig moeten voelen.

De intensieve samenwerking met externe partners blijft de komende tijd belangrijk. Samen met politie, Veiligheidsregio, Woningbelang, jongerenwerk en maatschappelijk werk spannen we ons in om het veiligheidsbeleid over de gehele keten, van preventie tot repressie, te verbeteren. De successen motiveren ons om deze ingezette lijn en de integrale aanpak door te zetten. Tegelijkertijd neemt de complexiteit van zorgcasuïstiek toe en dat uit zich onder meer in de toename van overlast in de openbare ruimte. Zo neemt bijvoorbeeld het aantal verwarde personen dat voor overlast zorgt toe. De komende jaren ligt de nadruk dan ook vooral op het verder verbinden van de terreinen Zorg en Veiligheid als gevolg van de decentralisaties van het sociaal domein.

De nota Veiligheid 2019-2022 geeft het kader van en de prioritering binnen het veiligheidsbeleid aan. Het uitvoeringsprogramma Veiligheid 2019, dat is opgesteld in samenwerking met de externe partners, omschrijft de maatregelen die we in 2019 gaan uitvoeren. Binnen deze kaders is de aandacht voor de bestrijding van de georganiseerde criminaliteit de laatste jaren flink toegenomen. In de aanpak worden we gesteund door het RIEC, dat als expertisecentrum op het terrein van bestuurlijke aanpak van de georganiseerde misdaad, en toepassing van de wet Bibob, alle regiogemeenten adviseert.

Alle mogelijke bestuurlijke instrumentaria zetten we in om de ondermijnende criminaliteit te bestrijden. Hierbij zal het lokale bestuur telkens de grenzen opzoeken. De komende jaren zetten we vooral in op de doorontwikkeling en professionalisering van de aanpak van ondermijning. Een voorbeeld is de 'dedicated' basisteamprogrammалеider Ondermijning. Niet alleen gaat deze programmалеider de casuïstiek begeleiden binnen het basisteam Dommelstroom, ook heeft deze als taak de gemeenten te ondersteunen bij het weerbaar worden en het opwerpen van barrières. Hierdoor bestrijden we ondermijnende criminaliteit niet alleen op constructieve wijze, we voorkomen deze ook door de nodige bestuurlijke drempels. De maatregelen in het actieplan 'ondermijning' zullen in 2019 verder worden geïmplementeerd binnen de gehele gemeentelijke organisatie.

Veiligheidsregio Zuidoost-Brabant

Sinds 2014 worden de brandweertaken door de Veiligheidsregio uitgevoerd. De implementatie van de Toekomstvisie Brandweezorg 2015 - 2018 is in 2018 voortgezet. In 2019 bieden we een nieuwe visie voor de komende jaren aan.

In 2019 zal het regionaal brandweezorgplan aan het bestuur worden aangeboden. Hierin beschrijven we de verbinding in de Veiligheidsketen als het gaat om Brandweezorg. Zo willen we de samenhang tussen onder andere preventie en repressie – waaronder de opkomsttijden - beter belichten. In dit plan nemen we ook het 'dekkingsplan' op, waardoor dit niet meer separaat zal worden opgesteld. De aandachtspunten uit het rapport 'Inrichting Repressieve Brandweezorg' door het ministerie van Justitie en Veiligheid zullen we hier zoveel mogelijk in verwerken.

De leerpunten uit onder andere het Belevingsonderzoek onder de medewerkers en uit de collegiale visitatie (beide 2017) zullen we in een intern doorontwikkeltraject oppakken.

Investeren in vergroten veiligheidsbewustzijn

We investeren in risicobeheersing door burgers, bedrijven en ketenpartners nadrukkelijk te betrekken bij 'veilig leven'. Hierbij leggen we het accent op het voorkomen van brand, inbraak en andere incidenten en het vergroten van zelfredzaamheid.

Diverse campagnes, die op dit gebied al zijn gehouden, zetten we voort. Preventie blijkt namelijk te werken als we letten op bijvoorbeeld de daling van de woninginbraken. Een mooi voorbeeld van burgerparticipatie op gebied van veiligheid is het grote en nog steeds stijgende aantal buurtpreventie WhatsApp-groepen.

Beleid

Het beleid richt zich op:

- de zorg voor openbare orde;
- het waarborgen van het veiligheidsgevoel;
- de bestuurlijke aanpak van georganiseerde misdaad;
- invulling van de wettelijke taken (onder andere brandweezorg en hulpverlening en rampenbestrijding).

Voor 2019 stellen we een uitvoeringsprogramma op waarin we op basis van afgewogen risico's (risicomatrix) en politieke wensen (collegeprogramma) prioriteiten stellen.

Kaderstellende nota's

- Nota Veiligheid (2015-2018)
- Toekomstvisie Brandweezorg
- Beleidsnota "Jongeren op straat" (2006)
- Omgevingsbeleidsplan A2-gemeenten/uitvoeringsprogramma 2019
- Beleidskader Evenementen (2018)
- Terrassenbeleid
- Beleid met betrekking tot de Wet Bibob

Wat willen we bereiken?
Verhogen veiligheidsgevoel van burgers en bezoekers.
Het beheersen van de grootste risico's op het gebied van constructieve veiligheid, brandveiligheid, gezondheid en milieu bij vergunningverlening en toezicht en handhaving.
Het voorkomen, beperken en bestrijden van brand, andersoortige incidenten en rampen, waarbij aandacht is voor (het vergroten van) veiligheidsrendement.
Handhaving geschiedt in redelijkheid en billijkheid.
Werken aan snelle efficiënte oplossingen van langlopende juridische handavingsconflicten, eventueel middels mediation.
Er komen geen coffeeshops en drugcriminaliteit wordt hard en snel aangepakt.
Eventueel extra mobiel cameratoezicht realiseren daar waar dat nodig is.

Wat gaan we ervoor doen?	Toelichting
Uitvoeren dienstverleningsovereenkomst ODZOB	We gaan de overeenkomst en de gemaakte afspraken goed monitoren.
Uitvoeren uitvoeringsprogramma omgevingsbeleidsplan	We richten ons op brandveiligheid, constructie, voorkomen van hinder en overlast door projectmatige en thematische aanpak. We maken duidelijke keuzes in relatie tot prioritering versus capaciteit.
Vormgeven aan de toezichts- en handhavingstaak Drank- en Horecawet	Op basis van de vastgestelde uitgangspunten door de raad voeren we het toezicht op en de handhaving van de Drank- en Horecawet uit.
Het uitvoeren van het uitvoeringsprogramma veiligheid 2019	We richten ons hier op buurtpreventieprojecten, buurtbemiddeling, aanpak jeugdgroepen en woninginbraken en ondermijnende criminaliteit, vooral de aanpak drugscriminaliteit.
Buurtpreventie	We maken een doorstart met het project Borkel en Mgr. Smetsstraat en we peilen de mogelijkheden voor een derde project
Project buurtbemiddeling	Het coördinatiepunt buurtbemiddeling zetten we ook in 2019 door.
Whatsapp-groepen	We faciliteren WhatsApp-groepen om de High Impact Crime te bestrijden en de burgerparticipatie rondom de aanpak van criminaliteit te bevorderen.
Uitvoering veiligheidsmaatregelen voortvloeiende uit het horecabeleid	We nemen maatregelen in samenwerking met horeca, politie en brandweer om de veiligheid in het centrum te verbeteren.
Aanpak jeugdgroepen	We zetten de aanpak jeugdgroepen door werkgroep Jongeren Op Straat voort, conform de methode Aanpak Problematische Jeugdgroepen.
Participeren RIEC Oost-Brabant	We nemen actief deel aan het RIEC voor een constructieve bestuurlijke aanpak van georganiseerde criminaliteit. Hierbinnen pakken we lokale cases van ondermijnende criminaliteit, en andere fenomenen op dit gebied, structureel aan.
Implementeren maatregelen uit het Actieplan Ondermijning 2017-2019	We monitoren de overeenkomst en de gemaakte afspraken goed.

Prestatie-indicatoren

Omschrijving	Bron	Realisatie 2017		Doelstelling 2019
		Valkenswaard	Landelijk	
Verplichte indicatoren				
Totaal aantal verwijzingen HALT (aantal per 10.000 inwoners van 12-17 jaar)	Politie/ waarstaatjegemeente	128	131	-
Harde kern jongeren (aantal per 10.000 inwoners)	Politie/ waarstaatjegemeente	Niet bekend. Laatste cijfer 2014: 1,0	Niet bekend. Laatste cijfer 2014: 1,3	Beter dan landelijk gemiddelde
Winkeldiefstallen (aantal per 1.000 inwoners)	Politie/ waarstaatjegemeente	1,0	2,1	1,5
Geweldsmisdrijven (aantal per 1.000 inwoners)	Politie/ waarstaatjegemeente	4,8	5,0	Beter dan landelijk gemiddelde

Omschrijving	Bron	Realisatie 2017		Doelstelling 2019
		Valkenswaard	Landelijk	
Diefstallen uit woning (aantal per 1.000 inwoners)	Politie/ waarstaatjegemeente	2,3	N.b.	4,4
Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte) (aantal per 1.000 inwoners)	Politie/ waarstaatjegemeente	6,1	6,0	Beter dan landelijk gemiddelde
Overige indicatoren				
Aantal mensen dat zich wel eens onveilig voelt rond uitgaansgelegenheden (%)	Veiligheidsmonitor (2017)	26% (2017)	-	15%
Onveiligheidsgevoel (% vaak onveilig in eigen buurt)	Veiligheidsmonitor	1% (2017)	-	1%

Wat mag Veiligheid kosten?

Lasten

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Brandweer	1.460	1.555	1.624	1.624	1.624	1.624
Toezicht & handhaving	277	240	247	247	247	247
Integrale veiligheid	195	243	270	270	270	270
Totaal lasten	1.932	2.039	2.141	2.141	2.141	2.141

Baten

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Brandweer	7	-	-	-	-	-
Toezicht & handhaving	15	10	10	10	10	10
Integrale veiligheid	-	-	-	-	-	-
Totaal baten	22	10	10	10	10	10

Saldo voor bestemming	-1.910	-2.028	-2.131	-2.131	-2.131	-2.131
------------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Mutatie reserves

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Lasten	-	-	-	-	-	-
Baten	-	-	-	-	-	-
Saldo	-	-	-	-	-	-

Saldo na bestemming	-1.910	-2.028	-2.131	-2.131	-2.131	-2.131
----------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

---

Financiën

Missie

We willen inzicht geven in de omvang en de vrije besteedbaarheid van rijksmiddelen en lokale belastingen. De gemeente Valkenswaard heeft een structureel reëel sluitende begroting. Op basis daarvan sturen bestuur en management integraal op het realiseren van de in de begroting opgenomen doelstellingen. Dit gebeurt binnen de daarvoor beschikbaar gestelde middelen.

Toekomstvisie

Door de zaken financieel op orde te hebben, kunnen we de Toekomstvisie op een zo goed mogelijke manier ondersteunen. In de komende periode komen er veel projecten op ons af. Deze brengen de nodige uitdagingen met zich mee, waardoor het in control blijven ook in de toekomst een aandachtspunt zal blijven.

Achtergrond & ontwikkelingen

Lokale lasten

De gemeentelijke belastingen betreffen:

- 1) de algemene dekkingsmiddelen: de onroerende zaakbelasting, parkeergelden, precariobelasting en reclamebelasting. Deze middelen kennen geen vooraf bepaald bestedingsdoel.
- 2) de overige belastingen respectievelijk heffingen, zoals reinigingsrechten, rioolheffing, leges en begrafenisrechten. Deze hebben een directe relatie met een programma. De baten zijn geraamd bij het desbetreffende programma.

Algemene uitkering

Deze begroting is, als het gaat om de algemene uitkering van het gemeentefonds, gebaseerd op de meicirculaire 2018. De circulaire geeft de ontwikkeling weer van de algemene uitkering, de decentralisatie- en integratie-uitkeringen.

Beleid

Lokale lasten

Voor de lokale lastenbepaling is het uitgangspunt van een gematigde gemeentelijke lastenontwikkeling belangrijk. In de paragraaf Lokale heffingen geven we aan hoe de gemeente in 2019 invulling geeft aan deze doelstelling. Voor de belangrijkste belastingen en heffingen lichten we in de paragraaf Lokale heffingen de tariefontwikkeling toe. De waardebepaling van de onroerende zaken verantwoorden we ook in die paragraaf.

Wat betreft de afvalstoffenheffing hanteren we een gedifferentieerd tarief. We maken hierbij onderscheid tussen een eenpersoonshuishouden en een meerpersoonshuishouden.

Voor de bestemmingsheffingen is maximaal 100% kostendekking ons uitgangspunt. De exacte tarieven en voorwaarden voor alle belastingen en heffingen bepalen we jaarlijks bij verordening.

Algemene uitkering

De gemeente heeft geen beleidsvrijheid voor de bepaling van de inkomsten via de algemene uitkering uit het gemeentefonds. Onze rol beperkt zich tot het controleren of de uitkering juist is en tot het verkrijgen van een actueel en tijdig inzicht in ontwikkelingen rond het gemeentefonds.

Financiering

De uitgangspunten voor het opnemen van leningen hebben we verwoord in artikel 212, artikel 10 financieel beheersverordening. In de paragraaf financiering lichten we dit verder toe. De begrotingsposten die onder de categorie 'Overige algemene baten en lasten' vallen, zijn financieel technisch (boekhoudkundig) van aard.

Onvoorzien

De post onvoorzien zetten we in voor uitgaven die als onvoorspelbaar, onuitstelbaar en onvermijdbaar worden aangemerkt en waarvoor in de begroting verder geen budget is opgenomen.

Kaderstellende nota's

- Financiële beheersverordening art. 212 Gemeentewet (2012)
- Treasurystatuut (2013); zie paragraaf 'financiering'
- Leidraad invordering belastingen (2013)
- Belastingverordeningen (2018)
- Nota reserves & voorzieningen (2015)
- Nota afschrijving en waardering (2016)

Wat willen we bereiken?
Een gematigde lastenontwikkeling voor burgers en bedrijven.
Gezonde financiële positie voor de gemeente Valkenswaard die voortkomt uit een structureel reëel meerjarig sluitende begroting en voldoende weerstandsvermogen.

Wat gaan we ervoor doen?	Toelichting
Optimalisering van de Planning & Control-producten.	We ontwikkelen en verfijnen instrumenten om bestuur en organisatie te voorzien van adequate sturingsmogelijkheden.
Verkennen van macro-economische ontwikkelingen.	Door de verkenning kunnen we tijdig anticiperen.

Prestatie-indicatoren

Omschrijving	Bron	Realisatie 2017		Doelstelling 2019
		Valkenswaard	Landelijk	
Verplichte indicatoren				
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuis-houden (euro)	Coelo	682	664	Max. stijgen prijsindex (2019: 698)
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden (euro)	Coelo	750	748	Max. stijgen prijsindex (2019: 774)
Bezetting (fte per 1000 inwoners) (de gemeente dient deze informatie zelf te verzamelen, eigen gegevens)	Jaarrekening 2017	4,9	Niet bekend*	Gelijk aan 2018
Formatie (fte per 1000 inwoners)	Jaarrekening 2017	5,5	Niet bekend*	Gelijk aan 2018 (rekening houdend met de overgang bedrijfsvoering)
Overhead gemeentelijke organisatie (%) (de gemeente dient deze informatie zelf te verzamelen, eigen begroting)	Begroting 2018	13%	Niet bekend*	Doel is in de realisatie lager uit te komen dan begroot.
Apparaatskosten (kosten per inwoner) (de gemeente dient deze informatie zelf te verzamelen, eigen begroting)	Jaarrekening 2017	584	Niet bekend*	Op basis van de huidige inzichten bedraagt de overhead 13,%. Doel is in de realisatie lager uit te komen.
Externe inhuur (kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen) (de gemeente dient deze informatie zelf te verzamelen, eigen begroting)	Jaarrekening 2017	26%	Niet bekend*	Afhankelijk van noodzaak
Overige indicatoren				
Aantal bezwaarschriften WOZ woningen (in % van totaal aantal objecten)	Gemeentelijke administratie Waarderings-kamer	103	Niet bekend*	0,6%
Gemiddelde afhandeltermijn bezwaarschriften WOZ woningen in dagen	Gemeentelijke administratie Waarderings-kamer	75	Niet bekend*	75

* Landelijk niet beschikbaar

Wat mag Financiën kosten?

Lasten

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Financiën	398	101	-235	-127	-40	-19
Totaal lasten	398	101	-235	-127	-40	-19

Baten

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Financiën	511	1.235	724	724	724	724
Totaal baten	511	1.235	724	724	724	724

Saldo voor bestemming	113	1.133	959	851	764	743
------------------------------	------------	--------------	------------	------------	------------	------------

Mutatie reserves

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Lasten	1.282	501	449	221	221	221
Baten	1.106	706	1.366	712	365	593
Saldo	-176	206	917	490	143	372

Saldo na bestemming	-63	1.339	1.876	1.341	907	1.115
----------------------------	------------	--------------	--------------	--------------	------------	--------------

Ontwikkelingen

Omschrijving	2019	2020	2021	2022
Budget prijscompensatie subsidies	28	41	28	41
Actualiseren financieringskosten en overige projecten	472	244	41	203
Reserveren coalitiemiddelen o.a. Vrije Tijd (Dommelland), Transformatie Sociaal Domein, Duurzaamheid	-	-300	-400	-500
Ondermijning	-22	-22	-22	-22
Totaal programma 5	478	-37	-353	-278

Toelichting

Budget prijscompensatie subsidies

In de programmabegroting 2016 is naar aanleiding van een advies van de Bezwarencommissie op een bezwaar afkomstig van Stichting de Hofnar een bedrag van € 53.000 voor prijscompensatie inzake subsidieverstrekingen geraamd. Tot op heden is een deel benut. Voorgesteld wordt om de onbenutte budget vrij te laten vallen.

Actualiseren financieringskosten en overige projecten

Het actualiseren van de plannen m.b.t. projecten levert een financieel voordeel op.

Reserveren coalitiemiddelen: Vrije Tijd (Dommeland), Transformatie Sociaal Domein, Duurzaamheid

Voor het kunnen uitvoeren van het coalitieprogramma zijn middelen gereserveerd.

Ondermijning

De aanpak van ondermijning binnen de regio is voortdurend in ontwikkeling. Vanaf 2017 is de rol van het basisteam-plus steeds meer nadrukkelijker geworden. In het programmaplan aanpak ondermijning Oost-Brabant 2017-2019 wordt ook gesteld de basisteamdriehoek-plus (het bevoegd gezag over de politie aangevuld met Belastingdienst) functioneert als een integrale stuurploeg ondermijning. Vanuit een breed perspectief in de hele aanpak van de ondermijnende criminaliteit wordt daarbij de taak en rol van de basisteamprojectleider (BTPL) als één van de belangrijke spelers in het brede veld gefilterd tot een centrale spil. De BTPL is namelijk opdrachtnemer van het programma ondermijning in de verschillende basisteams. Hij/zij rapporteert aan de Basisteamdriehoek-plus, is aanspreekbaar op acties en resultaten in het basisteam en is 'linking pin' naar het regionale niveau. In april 2018 heeft zij daarom besloten om een fulltime BTPL aan te stellen.

Wat mag het programma kosten?

Lasten

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Samenwerking & positionering	436	476	557	857	932	1.032
Dienstverlening	1.842	2.068	1.928	1.841	1.834	1.834
Veiligheid	1.932	2.039	2.141	2.141	2.141	2.141
Financiën	398	101	-235	-127	-40	-19
Totaal lasten	4.608	4.684	4.391	4.712	4.867	4.988

Baten

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Samenwerking & positionering	1	-	-	-	-	-
Dienstverlening	680	599	339	314	289	289
Veiligheid	22	10	10	10	10	10
Financiën	511	1.235	724	724	724	724
Totaal baten	1.214	1.843	1.073	1.047	1.023	1.023

Saldo voor bestemming	-3.394	-2.840	-3.318	-3.665	-3.844	-3.965
------------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Mutatie reserves

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Lasten	1.282	501	449	221	221	221
Baten	1.175	814	1.672	972	365	593
Saldo	-107	314	1.223	751	144	372

Saldo na bestemming	-3.501	-2.527	-2.095	-2.914	-3.700	-3.593
----------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Wat mag overhead kosten?

In dit hoofdstuk presenteren we de worden totale kosten van de overhead gepresenteerd. Voor de overhead gebruiken we Dde volgende definitie wordt gebruikt voor de overhead: 'Overhead is het geheel van functies gericht op de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Tot de overhead horen alle functies die dit doel dienen. De overheadfuncties staan derhalve niet rechtstreeks ten diensten van de (externe) klant'. De overhead bestaat uit een aantal onderdelen:

- Leidinggevenden primair proces (projectleiding valt hier buiten);
- Financiën, Toezicht en Controle gericht op de eigen organisatie;
- P&O;
- Inkoop (incl. aanbesteding en contractmanagement);
- Interne en externe communicatie m.u.v. klantcommunicatie;
- Juridische zaken;
- Bestuurszaken en bestuursondersteuning;
- Informatievoorziening en automatisering (ICT);
- Facilitaire zaken en Huisvesting (incl. beveiliging);
- DIV;
- Managementondersteuning primair proces.

Lasten

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Overhead	10.859	9.984	10.084	9.826	9.523	9.332
<i>Totaal lasten</i>	<i>10.859</i>	<i>9.984</i>	<i>10.084</i>	<i>9.826</i>	<i>9.523</i>	<i>9.332</i>

Baten

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Overhead	302	236	32	32	32	32
<i>Totaal baten</i>	<i>302</i>	<i>236</i>	<i>32</i>	<i>32</i>	<i>32</i>	<i>32</i>

Saldo voor bestemming	-10.557	-9.748	-10.052	-9.794	-9.491	-9.300
------------------------------	----------------	---------------	----------------	---------------	---------------	---------------

Mutatie reserves

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Lasten	-	-	-	-	-	-
Baten	-	-	-	-	-	-
<i>Saldo</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>

Saldo na bestemming	-10.557	-9.748	-10.052	-9.794	-9.491	-9.300
----------------------------	----------------	---------------	----------------	---------------	---------------	---------------

Ontwikkelingen

Omschrijving	2019	2020	2021	2022
Dienstenbudget bedrijfsvoering	80	-	-	-
Dekking ICT reserve van BIG/ENSIA/AVG	123	96	-	-
Dekking ICT reserve van Wet digitale overheid	62	40	-	-
Dekking ICT reserve programma Digitale Dienstverlening	50	50	-	-
Inzet ambtelijke organisatie invoering AVG	-75	-75	-	-
Dekkingreserve ICT reserve invoering AVG	75	75	-	-
Vrijval onttrekking dekkingsreserve ICT	-	-	-74	-74
Totaal algemene dekkingsmiddelen	315	186	-74	-74

Toelichting

Dienstenbudget bedrijfsvoering

In 2017 is de bedrijfsvoering naar de GRSA2 overgegaan. Een deel van de budgetten die te maken hebben met de bedrijfsvoering worden nog door de gemeente beheerd. Voorgesteld wordt om het incidenteel budget 2019 vrij te laten vallen.

Dekking ICT reserve

In de Nota kaders 2019-2022 zijn de lasten van een drietal ICT ontwikkeling ten laste van het begrotingsruimte (financiële bandbreedte) gebracht. Het betreft de maatregelen inzake BIG/ENSIA/AVG, Wet digitale overheid en het programma Digitale Dienstverlening. Voorgesteld wordt om de lasten van 2019 en 2020 te dekken uit reserve ICT.

Inzet ambtelijke organisatie invoering AVG

Voor de invoering van de AVG wordt ook inzet van de Valkenswaardse ambtelijke organisatie verwacht. De kosten worden voor twee jaar geschat op € 75.000.

Vrijval onttrekking dekkingsreserve ICT

Voor de versterking van de algemene reserve worden een aantal maatregelen voorgesteld die effect hebben op de financiële ruimte in de meerjarenbegroting. De dekkingsreserves ICT komt vrij te vallen. De reserve dient als dekkingsreserve en er wordt jaarlijks een bijdrage aan de begroting toegevoegd ter dekking van de kapitaallasten. De bijdrage zal door de vrijval van deze reserve komen te vervallen en leidt tot minder opbrengsten in de begroting.

Wat mag onvoorzien kosten?

De gemeente Valkenswaard heeft jaarlijks € 125.000 begroot voor onvoorziene uitgaven. Dit budget kan alleen aangesproken worden voor onverwachte zaken waar dus geen rekening mee gehouden is.

Lasten

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Onvoorzien	-	125	125	125	125	125
<i>Totaal lasten</i>	-	125	125	125	125	125

Baten

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Onvoorzien	-	-	-	-	-	-
<i>Totaal baten</i>	-	-	-	-	-	-

Saldo voor bestemming	-	-125	-125	-125	-125	-125
------------------------------	---	------	------	------	------	------

Mutatie reserves

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Lasten	-	-	-	-	-	-
Baten	-	-	-	-	-	-
<i>Saldo</i>	-	-	-	-	-	-

Saldo na bestemming	-	-125	-125	-125	-125	-125
----------------------------	---	------	------	------	------	------

Wat mag de vennootschapsbelasting kosten?

In dit hoofdstuk presenteren we de lasten van de te betalen vennootschapsbelasting. Vanaf 2016 moeten gemeenten en andere overheden vennootschapsbelasting (vpb) gaan betalen over de winst die ze met hun ondernemingsactiviteiten maken. De invoering ervan leidt tot een fiscale afsplitsing van de ondernemersactiviteiten. De nieuwe wet bepaalt dat concurrerende en/of op winst gerichte ondernemingsactiviteiten van overheden vanaf 1 januari 2016 voortaan belastingplichtig zijn.

Uit de inventarisatie van de gemeentelijke activiteiten is gebleken dat de volgende activiteiten onderworpen zijn aan de vennootschapsbelasting. Deze zijn niet objectief vrijgesteld.

- Grondexploitaties
- Bedrijfsafval
- Rioolaansluitingen

Lasten

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Vennootschapsbelasting	-	PM	PM	PM	PM	PM
<i>Totaal lasten</i>	-	PM	PM	PM	PM	PM

Baten

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Vennootschapsbelasting	-	PM	PM	PM	PM	PM
<i>Totaal baten</i>	-	PM	PM	PM	PM	PM

Saldo voor bestemming	-	PM	PM	PM	PM	PM
------------------------------	---	----	----	----	----	----

Mutatie reserves

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Lasten	-	-	-	-	-	-
Baten	-	-	-	-	-	-
<i>Saldo</i>	-	-	-	-	-	-

Saldo na bestemming	-	PM	PM	PM	PM	PM
----------------------------	---	----	----	----	----	----

Wat brengen algemene dekkingsmiddelen op?

Algemene dekkingsmiddelen zijn inkomsten zonder vooraf bepaald bestedingsdoel die de gemeente vrij kan besteden. Het gaat behalve om de uitkering uit het gemeentefonds, om gemeentebelastingen, deelnemingen/dividend, erfpacht, rente en de verzamelpost overige dekkingsmiddelen. Ze zijn bedoeld voor de uitvoering van programma's die het vastgestelde beleid van de gemeenteraad uitvoeren. voor de uitvoering van de programma's waarin het beleid tot uitvoering wordt gebracht dat de gemeenteraad heeft vastgesteld.

Lasten

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Algemene uitkering	-	71	-	-	-	-
<i>Totaal lasten</i>	-	71	-	-	-	-

Baten

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
OZB	7.257	7.484	7.704	7.704	7.704	7.704
Toeristenbel.	-7	-	-	-	-	-
Precariobelasting	68	79	79	79	79	79
Reclamebelasting	82	90	90	90	90	90
Algemene uitkering	39.268	41.111	43.906	44.661	45.207	45.499
Renteresultaat	2.488	-	-	-	-	-
<i>Totaal baten</i>	<i>49.157</i>	<i>48.764</i>	<i>51.779</i>	<i>52.534</i>	<i>53.080</i>	<i>53.372</i>

Saldo voor bestemming	49.157	48.693	51.779	52.534	53.080	53.372
------------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Mutatie reserves

Deelproduct	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Lasten	-	-	-	-	-	-
Baten	-	-	-	-	-	-
<i>Saldo</i>	-	-	-	-	-	-

Saldo na bestemming	49.157	48.693	51.779	52.534	53.080	53.372
----------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Ontwikkelingen

Omschrijving	2019	2020	2021	2022
Meicirculaire 2018	1.022	915	898	568
Niet opgehaalde middelen Stelpost algemene uitkering	71	71	71	71
Indexering OZB opbrengsten (CPB 2,3% voor 2019)	170	170	170	170
Hogere OZB opbrengsten a.g.v. areaaluitbreiding	50	50	50	50
Totaal algemene dekkingsmiddelen	1.313	1.206	1.189	859

Toelichting

Meicirculaire 2018

Het effect op de begroting is positief. Het bedrag is echter naar beneden bijgesteld door een omissie van het Rijk.

Niet opgehaalde middelen Stelpost algemene uitkering

Een in het verleden toegekend bedrag vanuit de algemeen uitkering is door de organisatie nooit opgehaald. Voorgesteld wordt de middelen vrij te laten vallen.

Indexering OZB opbrengsten (CPB 2,3% voor 2019)

De geraamde opbrengst van de OZB wordt geïndexeerd conform de raming van CBP met 2,3% voor het begrotingsjaar 2019. Dit levert een bedrag van € 170.000 aan meeropbrengsten OZB op.

Hogere OZB opbrengsten a.g.v. areaaluitbreiding

In de begroting wordt rekening gehouden met extra OZB opbrengsten als gevolg van areaaluitbreiding. Dit levert € 50.000 aan meeropbrengsten op.

Paragrafen

Lokale heffingen

De lokale heffingen vormen een belangrijk deel van de inkomsten van de gemeente. Inzicht in de omvang, werking en reikwijdte van deze heffingen is belangrijk voor de raad, omdat die heffingen vaak de enige mogelijkheid zijn om aanvullende wensen te kunnen verwezenlijken, of in dit geval dekken. Door vaststelling van de begroting worden de wensen in principe bekrachtigd en daarmee ook de middelen ingezet (zie hiervoor ook product 'financiën'). Voor de (beleids-)voornemens verwijzen wij naar de programma's. In deze paragraaf geven we inzicht in de belastingen en heffingen (retributies, rechten en leges) en de betekenis daarvan voor de gemeente Valkenswaard. Per heffing gaan we in op het beleid, de geraamde inkomsten en de tarieven. Ook gaan we in op de lokale lastendruk en het kwijtscheldingsbeleid. We onderscheiden de lokale heffingen in:

Algemeen dekkingsmiddel	Bestemmingsheffing
Onroerende zaakbelasting (OZB)	Rioolheffing
Parkeergelden	Afvalstoffenheffing/ reinigingsrechten
Precariobelasting	Leges
Reclamebelasting	Begrafenisrechten

Tariefstijging

De opbrengst van de lokale heffingen in 2019 bedragen naar verwachting:

	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Onroerende zaakbelasting (OZB)	7.257	7.484	7.704
Parkeergelden	720	694	694
Precariobelasting	68	79	79
Reclamebelasting	82	90	90
<i>Subtotaal algemene heffingen</i>	<i>8.127</i>	<i>8.347</i>	<i>8.567</i>
Naheffingsaanslagen	51	52	52
<i>Totaal algemene heffingen</i>	<i>8.178</i>	<i>8.399</i>	<i>8.619</i>
Rioolheffing	3.138	3.103	3.138
Afvalstoffenheffing	2.987	2.970	3.128
Reinigingsrechten	29	45	45
Secretarieleges	409	374	256
Omgevingsvergunningen (bouwleges)	559	500	530
Begrafenisrechten	168	160	170
<i>Totaal bestemmingsheffingen</i>	<i>7.290</i>	<i>7.152</i>	<i>7.267</i>
Totaal heffingen	15.468	15.551	15.886

Belastingdruk

De berekening van de belastingdruk is gebaseerd op de som van afvalstoffenheffing voor een meerpersoonshuishouden, de gemiddelde waarde van de onroerende zaken (OZB) en de rioolheffing.

Soort belasting of heffing	2016	2017	2018	2019
Gemiddelde woningwaarde (afgerond)	213.000	222.000	231.000	243.000
Afvalstoffenheffing	282	237	238	245
OZB (op basis van gemiddelde woningwaarde)	256	308	313	324
Rioolheffing	205	205	205	205
Belastingdruk per meerpersoonshuishouden	743	750	756	774

Onroerende zaakbelastingen

Alle onroerende zaken binnen de gemeentegrenzen worden jaarlijks gewaardeerd. Op basis van eerdergenoemde uitgangspunten en het tarief gebaseerd op een percentage van de WOZ-waarde, wordt de aanslag onroerende zaakbelastingen berekend en aan de belastingplichtige opgelegd. In de begroting 2019 is een opbrengst gecalculeerd van € 7.704.000 (afgerond).

Omschrijving	WOZ waarde 1-1-2018	Tarief 2019	Begroting 2018	Begroting 2019	Toename 2019 t.o.v. 2018
Woningen	3.854.239	0,1332	4.973	5.133	160
Niet woning eigenaren	633.346	0,2386	1.477	1.511	34
Gebruikers	526.780	0,2011	1.034	1.060	26
Totaal	5.014.365		7.484	7.704	220

De OZB opbrengsten zijn ten opzichte van 2018 toegenomen. De toename van € 220.000 wordt voor een groot deel verklaard door de verhoging van OZB opbrengsten als gevolg van areaaluitbreiding en indexering.

Parkeerbelasting

De heffing van de parkeerbelasting is geregeld in de "Verordening op de heffing en invordering van parkeerbelastingen". Het innen van parkeergelden moet gezien worden als een sturingsinstrument voor het reguleren van de parkeerdruk. De opbrengst in de begroting 2019 is geraamd op € 746.000, inclusief parkeerkaarten en naheffingstoelagen. In de begroting 2018 hebben we rekening gehouden met een opbrengst van 1.000 naheffingsaanslagen van in totaal € 52.000. Het parkeerbeleid is neergelegd in de Parkeerverordening. Voor parkeertarieven zie onderstaande tabel.

Centrumgebied		Schil centrum	
tijd	tarief	tijd	tarief
60 minuten	€ 0,60	60 minuten	€ 1,50
120 minuten	€ 2,40	120 minuten	€ 3,00
180 minuten	€ 4,00	dagkaart	€ 3,00
240 minuten	€ 5,60		

Precariobelasting

Het is mogelijk om voor het gebruik van gemeentegrond precariobelasting te heffen. De belasting is verschuldigd als een ondernemer voorwerpen onder, op of boven voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond heeft, zoals terrassen, luifels, pijpleidingen en uithangborden. De opbrengst komt ten goede aan de algemene middelen, tenzij er sprake is van een specifieke oormerking, zoals de opbrengsten van de tijdelijke terrassen bij evenementen. De hoogte van de precariobelasting hangt af van de soort en de grootte van de voorwerpen, en van de oppervlakte die in beslag genomen wordt.

De gemeente Valkenswaard legt alleen precariobelasting op bij terrassen (zomer, winter of tijdelijke terrassen). Aan de hand van de afgegeven vergunningen leggen we de aanslagen op. De totaal gecalculeerde opbrengst precariobelasting (terrassen) 2019 is € 79.000. De opbrengsten van de tijdelijke terrassen bij evenementen (€ 22.500) storten we in het daartoe bestemde evenementenfonds.

Afvalstoffenheffing

Kleine bedrijven in het centrum van Valkenswaard kunnen een container bij Cure aanvragen. Daar zijn wel voorwaarden aan verbonden. Deze bedrijven moeten zo klein zijn dat de hoeveelheid en de

aard van het afval overeenkomt met huishoudelijk afval. Ook mogen zij zelf geen ruimte hebben om een container van een commercieel afvalbedrijf te plaatsen. En tot slot moeten zij gelegen zijn aan de inzamelroute van huishoudelijk afval. Dergelijke bedrijven betalen geen afvalstoffenheffing, maar een zogenaamd reinigingsrecht.

Afvalstoffenheffing/reinigingsrecht (x € 1.000)	2017 Realisatie	2018 Begroot	2019 Begroot
Kosten taakveld Afval (100%)	2.419	2.484	2.688
Inkomsten taakveld Afval exclusief heffingen	-235	-277	-277
Kosten Taakveld Verkeer en vervoer inclusief rente (1%)	6	34	38
<i>Netto kosten taakveld</i>	<i>2.189</i>	<i>2.241</i>	<i>2.449</i>
Toe te rekenen kosten:			
<i>Overhead</i>	404	369	374
<i>Overhead taakveld Verkeer en vervoer</i>	5	5	5
<i>BTW</i>	465	479	522
Totale kosten	3.063	3.093	3.350
Opbrengst heffing	3.016	3.015	3.173
Dekkingspercentage	98,4%	97,5%	94,7%

	2016	2017	2018	2019
Afvalstoffenheffing; Eenpersoonshuishouden	183	169	170	175
Afvalstoffenheffing; Meerpersoonshuishouden	256	237	238	245
De afvalstofheffing per extra afvalcontainer	246	246	246	246
Omvang voorziening Reiniging per 1/1	163.000	111.000	39.000	207.000

(Brede) rioolheffing

Naast de afvoer van het hemelwater en afvalwater heeft de gemeente ook de algehele zorgplicht voor water (zowel grond- als oppervlaktewater). In 2013 is het verbreed Gemeentelijk Riolerings Plan vastgesteld. Het daarin opgenomen investeringsprogramma en de actualisatie van de exploitatiekosten hebben geleid tot een aanpassing van de exploitatielasten. Met de bepaling van de tarieven rioolheffing is rekening gehouden met het verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan.

De jaarlijkse kosten van riolering worden gedekt door de rioolheffing, waarbij verschillen tussen de kosten en de heffing worden onttrokken dan wel gestort in de voorziening 'riolering'. Deze gebruiken we om in de toekomst de tarieven gefaseerd te laten stijgen.

We streven naar een 100% kostendekking. Om een verdere toename van de voorziening te voorkomen, stabiliseren we de tarieven in de komende jaren. Om toch de 100% kostendekking te realiseren, doen we jaarlijks een bijdrage uit de voorziening riolering.

Rioolheffing (x € 1.000)	2017 Realisatie	2018 Begroot	2019 Begroot
Kosten taakveld(en) inclusief rente (100%)	2.410	2.565	2.336
Kosten taakveld (en) openbaar groen inclusief rente (5%)	183	204	200
Inkomsten taakvelden exclusief heffingen	-31	-11	-11
<i>Netto kosten taakveld</i>	<i>2.562</i>	<i>2.758</i>	<i>2.525</i>
Toe te rekenen kosten:			
<i>Overhead (3,3%)</i>	327	306	335
<i>Overhead taakveld groen (0,3%)</i>	30	30	28
<i>BTW</i>	613	408	355
Totale kosten	3.532	3.502	3.243
Opbrengst heffing	3.138	3.103	3.138
Dekkingspercentage	88,8%	88,6 %	96,8%

	2016	2017	2018	2019
Tarief rioolheffing	205	205	205	205
Omvang voorziening Riolerings per 1/1	4.101.000	4.178.000	3.672.000	3.279.000

Leges

Onder de naam 'leges' heffen we een aantal verschillende rechten voor het genot van door de gemeente verstrekte diensten. Te denken valt aan: leges burgerzaken, leges APV-vergunningen, leges bouwvergunningen en leges gebruiksvergunningen.

Leges (secretarieleges + leges omgevingsvergunning) (x € 1.000)	2017 Realisatie	2018 Begroot	2019 Begroot
Kosten taakveld Burgerzaken (100 %)	981	1.028	934
Kosten taakveld Milieubeheer (25%)	186	206	242
Inkomsten taakvelden exclusief heffingen (af te dragen rijksleges)	-279	-235	-94
<i>Netto kosten taakveld</i>	<i>888</i>	<i>999</i>	<i>1.082</i>
Toe te rekenen kosten:			
<i>Overhead (1,5%)</i>	139	152	134
<i>Overhead taakveld Milieubeheer (0,3%)</i>	26	31	34
<i>BTW</i>	-	-	-
Totale kosten	1.053	1.182	1.250
Opbrengst heffing	968	874	786
Dekkingspercentage	91,9%	73,9 %	62,9%

Begrafenisrecht

Begrafenisrechten worden geheven ter dekking van de kosten op begraafplaatsen.

Begrafenisrechten (x € 1.000)	2017 Realisatie	2018 Begroot	2019 Begroot
Taakveld Begraafplaatsen en crematoria (100%)	225	245	234
Inkomsten taakvelden exclusief heffingen	0	-4	-4
<i>Netto kosten taakveld</i>	225	241	230
Toe te rekenen kosten:			
<i>Overhead (0,3%)</i>	31	36	34
<i>BTW</i>	-	-	-
Totale kosten	256	277	264
Opbrengst heffing	168	160	170
Dekkingspercentage	65,6%	57,8 %	64,4%

Kwijtschelding

De gemeente kan kwijtschelding verlenen van gemeentelijke heffingen en kan daarbij zelf beslissen voor welke heffingen kwijtschelding mogelijk is. In Valkenswaard is kwijtschelding alleen, gedeeltelijk, mogelijk voor de afvalstoffenheffing. Voor de overige heffingen, zoals onroerende zaakbelasting, rioolrecht en leges burgerzaken, is geen kwijtschelding mogelijk. Valkenswaard hanteert de maximumnorm van 100%. Dit betekent dat op 100% van het bijstandsniveau belastingen worden kwijtgescholden. Het maximumbedrag aan kwijtschelding bij de afvalstoffenheffing is in 2019 € 175.

Wij verlenen 'automatisch' kwijtschelding aan huurders van woningen die twee maanden vóór de dagtekening van de aanslag één jaar onafgebroken een uitkering hebben op grond van de Wet Werk en Bijstand en die geen positieve vermogensbestanddelen hebben.

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

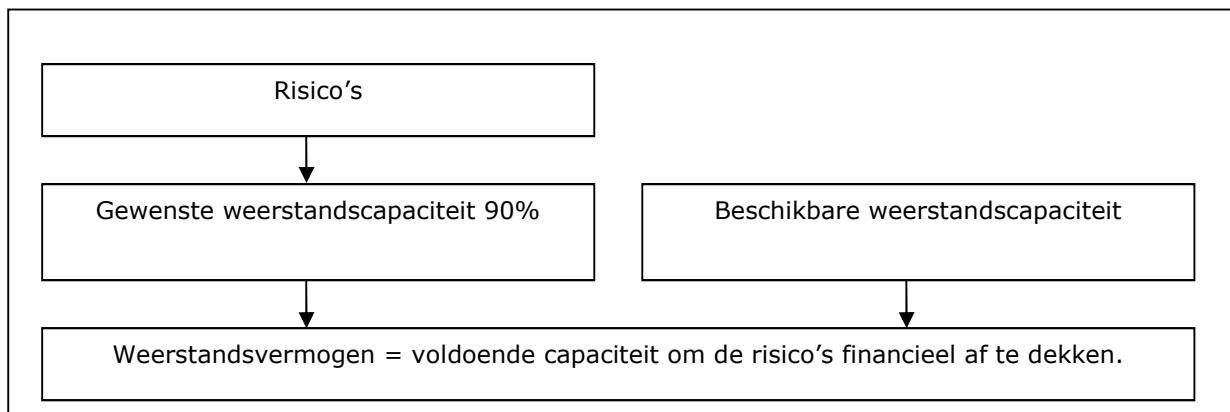
De begroting vormt het financieel kader waarbinnen de gemeente haar doelstellingen realiseert. Tegenvallers en meevallers worden zo veel mogelijk verwerkt binnen die begroting. Niet altijd kunnen financiële tegenvallers opgevangen worden en op dat moment is het van belang dat de gemeente beschikt over een buffer om dit soort zaken te kunnen verwerken. Deze buffer om onverwachte tegenvallers zodanig op te vangen dat de taken kunnen worden voortgezet heet het weerstandsvermogen van de gemeente. Het gaat dan om risico's die niet zijn verzekerd of waarvoor geen voorziening is getroffen. De beoordeling van dit weerstandsvermogen geeft inzicht in de actuele financiële positie. Actualisering vindt jaarlijks plaats bij de jaarrekening en de begroting.

In deze paragraaf gaan we in op het weerstandsvermogen. Daarbij schenken we achtereenvolgens aandacht aan het beleid dat de gemeente op dit gebied hanteert, de weerstandscapaciteit, een actualisering van het risicoprofiel en de confrontatie tussen de weerstandscapaciteit en het risicoprofiel. Tot slot gaan we gedetailleerd in op de opbouw van de weerstandscapaciteit.

Beleid

In november 2007 heeft de raad ingestemd met de nota "Weerstandsvermogen en risicomanagement". Hiermee is een beleidslijn geformuleerd over de in de organisatie noodzakelijk geachte weerstandscapaciteit in relatie tot de risico's en risicomanagement. Sinds 2012 wordt concreet invulling gegeven aan risicomanagement. Dat doen we door het inventariseren, analyseren en beoordelen van de risico's, het bepalen van het risicoprofiel, het beheersen van risico's (voorkant), het structureel inbedden van risicomanagement in de organisatie en het bepalen van een ratio 'weerstandsvermogen' (verhouding risicobedrag tegenover weerstandscapaciteit).

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, wordt de relatie gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's en daarbij gewenste weerstandscapaciteit enerzijds en de beschikbare weerstandscapaciteit anderzijds. De relatie tussen beiden wordt in de onderstaande figuur weergegeven:

Beschikbare weerstandscapaciteit

Het aanhouden van voldoende weerstandscapaciteit maakt het mogelijk om zonder beleidsaanpassing financiële nadelen op te vangen die zich, ondanks de werking van risicomanagement, manifesteren door het feitelijk optreden van tegenvallers en waarvoor geen andere dekking aanwezig is.

Weerstandscapaciteit ¹	
Algemene reserve (vrij aanwendbaar deel)	7.112
Vrij aanwendbare specifieke bestemmingsreserves	1.260
Budget onvoorzien	125
Begrotingsruimte (saldo begroting 2019)	-
Stille reserve(s)	780
Onbenutte belastingcapaciteit	1.848
Kostenreductie (bezuinigingen)	-
Totaal	11.125

Weerstandscapaciteit (x € 1.000)	2019	2020	2021	2022
Algemene reserve (inclusief voorgenomen mutaties vanaf 2018)	7.112	6.916	6.916	6.916
Vrij aanwendbare specifieke bestemmingsreserves	1.260	783	655	688
Budget onvoorzien	125	125	125	125
Begrotingsruimte (saldo begroting 2019 na aanvullende besluitvorming)	-	66	22	664
Stille reserve(s)	780	780	780	780
Onbenutte belastingcapaciteit	1.848	1.848	1.848	1.848
Kostenreductie (bezuinigingen)	-	-	-	-
Totaal	11.125	10.518	10.346	11.021

Op basis van deze tabel is het percentage van de WOZ-waarde voor toelating tot artikel 12 voor het jaar 2019 (redelijk peil OZB) vastgesteld op **0,1905** (pagina 139 meicirculaire 2018).

Risico's

Voor de bepaling van het weerstandsvermogen moeten de gekwantificeerde risico's van de gemeente bij elkaar geteld worden en moet rekening gehouden worden met de kans dat de onderkende feiten zich zullen voordoen. Voor het bepalen van de kans dat een risico zich daadwerkelijk manifesteert dient per risico een analyse gemaakt te worden. Uit die analyse blijkt ook welk effect wordt verwacht in het geval een risico zich voordoet. Zoals we in deze paragraaf vermelden werken we aan invulling van risicomanagement.

De relevante risico's voor het weerstandsvermogen zijn die risico's die niet anderszins zijn ondervangen. Risico's die zich regelmatig voordoen en die veelal vrij goed meetbaar zijn, maken geen deel uit van deze paragraaf. Hiervoor zijn immers verzekeringen afgesloten dan wel voorzieningen gevormd. Het gaat dus uiteindelijk om die risico's die de financiële positie van de gemeente kunnen verstoren.

In het volgende overzicht zijn risico's opgenomen van economische, politieke, juridische, milieutechnische of financiële aard. Deze risico's zijn niet limitatief opgesomd. Naast de risico's, die feitelijk alle gemeenten lopen, zijn hier de risico's vermeld die bekend zijn en specifiek de gemeente Valkenswaard betreffen.

¹ Voor een gedetailleerde onderbouwing van de beschikbare weerstandscapaciteit wordt verwezen naar bijlage 1.

Bij mogelijke risico's denken wij onder andere aan:

- Open-einde regelingen
- Beheerplannen
- Grondexploitatie (bijvoorbeeld: stagnatie van grondverkopen en ontwikkeling plannen)
- Gemeenschappelijke regelingen (GGD, MRE, enz.)

Voor bovengenoemde zaken geldt dat wij risico's alleen meenemen als het een materieel risico betreft. Hierbij hanteren wij de ondergrens van € 50.000.

Zoals aangegeven in de nota 'Weerstandsvermogen en risicomangement' (Plan van Aanpak) dragen wij zorg voor een zo volledig mogelijk beeld van alle mogelijke risico's binnen de gemeente. Het inzicht in alle mogelijke risico's zal de impuls zijn om een risicobeheersing/-managementsysteem op te bouwen, te implementeren en blijvend te actualiseren.

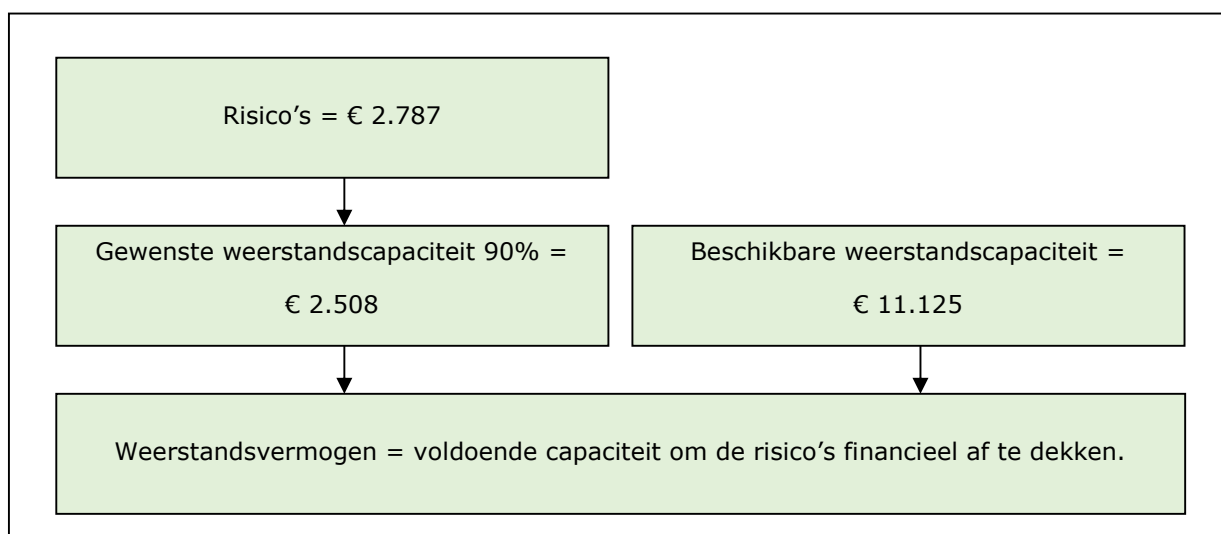
Bij het bepalen van een norm (ratio weerstandsvermogen) is het van belang te zoeken naar een evenwicht tussen financiële soliditeit enerzijds en het streven om niet onnodig geld 'op de plank te laten liggen' anderzijds. Een belangrijk criterium hierbij is de kwalitatieve beoordeling van het risicomangement. Naarmate deze hoger uitvalt, kan worden volstaan met een lager financiële weerstandscapaciteit en dientengevolge met een lager verhoudingsgetal.

Belangrijkste risico's	Hoogte risicobedrag (x € 1.000)
Schadeclaims: de gemeente kan schadeclaims ontvangen ontstaan door onder andere onvoldoende weg- of groenbeheer, het wijzigen van bestemmingsplannen, het uitvoeren van grote (bouw)projecten, het verlenen of weigeren van vergunningen, het uitvaardigen van nieuwe regels op het gebied van gebruik van openbare ruimten, het subsidiebeleid of welk ander onderwerp ook, als het maar in verband gebracht kan worden met de activiteiten die de gemeente ontplooit.	60
Planschade: in het kader van risicobeheersing moet verder worden gewezen op de risico's van schadeclaims op grond van artikel 6.1 van de Wet ruimtelijke ordening (Wro), de zogeheten planschade. Voor bestemmingsplannen die dienen ter actualisatie geldt dat eventuele planschade niet verhaald kan worden op de ontwikkelaar. Op grond van de nieuwe Wet op de ruimtelijke ordening geldt per 1 juli 2008 – een drempel van 2%, wat inhoudt dat planschade alleen tot uitkering komt als deze de waardevermindering van het object met meer dan 2% overschrijdt. Voor bestemmingsplannen die dienen ter ontwikkeling geldt dat met de ontwikkelende partijen planschadeovereenkomsten kunnen worden afgesloten om eventuele planschade af te wentelen op de ontwikkelende partij.	317
Kennisuitstroom: de gemiddelde leeftijd van de medewerkers van de gemeente Valkenswaard is 49. De komende jaren zal ongeveer 19 % (iedereen van 57 jaar en ouder) van de medewerkers uitstromen omdat zij met pensioen gaan. De uitstromende medewerkers bezitten veel kennis, die zij zullen moeten overdragen of die moet worden ingekocht (bijvoorbeeld door opleidingen of inhuur van derden). Hiervoor zal een buffer gereserveerd moeten worden. In de berekening wordt uitgegaan van een overdracht van een jaar waarin de medewerker 50% productief is.	200
Verbonden partijen: Risico's worden conform het BBV, artikel 11, lid b, gedefinieerd als alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie. Indien er geen redelijk beeld gevormd kan worden omtrent de risico's en/of het weerstandsvermogen, wordt er standaard 10% van de gemeentelijke bijdrage opgenomen in het weerstandsvermogen van de gemeente.	1.281

Belangrijkste risico's	Hoogte risicobedrag (x € 1.000)
Sociaal domein: per 2015 is Jeugdzorg overgeheveld van de provincies naar de gemeenten. Gemeenten worden dan verantwoordelijk voor alle zorg rondom kinderen en hun ouders/opvoeders. Dat betekent dat de gemeente Valkenswaard verantwoordelijk wordt voor de preventieve zorg, jeugdzorg (ook justitieel), jeugd GGZ en jeugd VG (verstandelijke gehandicapten). De hulp moet beschikbaar zijn in de directe omgeving van jeugdigen en gezinnen. De overheveling van deze taak zal gepaard gaan met een efficiencykorting. De uitdaging voor gemeenten is om een andere manier dan tot nu toe deze taak in te vullen. Niet het recht op zorg, maar de ondersteuningsbehoefte en de mate van zelfredzaamheid worden leidend voor de inzet van hulp.	500
Voor het bepalen van de risico's gaan we uit van een drietal scenario's op basis van het model van bureau Fakton. Op basis van een gewogen gemiddelde van deze scenario's bepalen we voor iedere grondexploitatie het financiële resultaat. Daar waar er sprake is van een negatief resultaat wordt een voorziening gevormd. In de paragraaf weerstandvermogen houden we daarnaast rekening met de mogelijkheid dat zich alleen het meest negatieve scenario voordoet, namelijk een volledige marktwijziging waarbij de verkoop van (nieuwbouw)woningen een dieptepunt bereikt zowel in verkooptijd als in waarde en een daling van de grondprijzen. Het verschil tussen het resultaat van het worst case scenario en het resultaat van de gewogen scenario's wordt als risico beschouwd.	429
Totaal	2.787

Weerstandvermogen

Op dit moment kan nog geen oordeel worden gegeven of een volledige afdekking van het risicobedrag door de algemene reserve noodzakelijk is. Inzicht in de risico's (i.c. risicomatrix), de financiële omvang, de inbedding van risicomanagement in de organisatie en implementatie van de in de nota beschreven acties voor het bereiken van een kwaliteitsgroei, zijn aspecten die hierbij een rol spelen. Daarbij moet overwogen worden dat niet alle risico's zich tegelijk in één jaar zullen voordoen. In deze benadering wordt uitgegaan van een zekerheidspercentage van 90% dat alle risico's zich tegelijk zullen manifesteren. Met de beschikbare weerstandscapaciteit en de benoemde risico's heeft de gemeente dus voldoende weerstandvermogen om de risico's financieel af te dekken.

Kengetallen

Kengetallen zijn getallen die de verhouding uitdrukken tussen bepaalde onderdelen van de begroting of de balans en kunnen helpen bij de beoordeling van de financiële positie van een provincie of gemeente. Om dit te bereiken wordt voorgeschreven dat de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing de volgende kengetallen bevat: netto schuldquote en de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen, solvabiliteitsratio, grondexploitatie, structurele exploitatieruimte en belastingcapaciteit. Deze kengetallen maken inzichtelijk(er) over hoeveel (financiële) ruimte de gemeente beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of opvangen. Ze geven zodoende inzicht in de financiële weerbaar- en wendbaarheid. De kengetallen worden gezamenlijk opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing, omdat die paragraaf weergeeft hoe solide de begroting is en in hoeverre financiële tegenvallers kunnen worden opvangen.

Norm kengetallen VNG (%)	Voldoende	Matig	Onvoldoende
Netto schuldquote	< 100	100 > < 130	> 130
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	< 100	100 > < 130	> 130
Solvabiliteitsrisico	> 50	30 < > 50	< 30
Structurele exploitatieruimte	> 0,6	0 < > 0,6	< 0
Grondexploitatie			
Belastingcapaciteit	< 100	100 > < 120	> 120

In bovenstaande tabel zijn de normen per kengetal weergegeven op basis van gegevens van de VNG. In onderstaande tabel is met groen aangegeven welke kengetallen onder de categorie voldoende vallen. Met oranje welke kengetallen matig zijn en rood de kengetallen die onvoldoende zijn.

Kengetallen	Jaar-rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Netto Schuldquote	72	78	82	82	87	86
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	72	78	82	82	87	86
Solvabiliteitsrisico	25	24	21	20	18	18
Structurele exploitatieruimte	-3	0	3	3	2	3
Grondexploitatie	20	19	13	2	0	0
Belastingcapaciteit	104	105	105	105	105	105

Netto Schuldquote (gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen)

Inkomsten bepalen hoeveel schuld een gemeente kan dragen. Het is goed te vergelijken met het afsluiten van een hypotheek. Hoeveel geld u kunt lenen, is afhankelijk van uw loon. Dat principe geldt ook voor gemeenten. De hoogte van de schuld die een gemeente kan dragen, hangt af van de hoogte van de inkomsten. Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote.

Normaal ligt de netto schuldquote van een gemeente tussen 0% en 90%. Als de netto schuldquote tussen 100% en 130% ligt, is de gemeenteschuld hoog. Hij moet niet verder stijgen. Als de netto schuldquote boven de 130% uitkomt, dan bevindt de gemeente in de gevarezone.

We zien een stijgende schuldquote binnen de gemeente. Dit wordt veroorzaakt door de voorgenomen investeringen die hoofdzakelijk met vreemd vermogen worden gefinancierd. Vooralsnog bedraagt de hoogste schuldquote 87 in 2021. Volgens de VNG normen voldoende.

Solvabiliteitsrisico

De solvabiliteitsratio wordt berekend als verhouding tussen de verschillende vermogenscomponenten. Het gaat erom inzicht te krijgen in de mate waarin de gemeente in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. Een methode is het bekijken in hoeverre het in de activa geïnvesteerde vermogen door het eigen vermogen kan worden gefinancierd. In feite wordt er gekeken naar in hoeverre, in geval van nood, de verschaffers van het vreemde vermogen kunnen worden betaald.

De verschillen in de solvabiliteitsratio's tussen gemeenten zijn groot. Gemeenten tussen 5.000-50.000 inwoners hebben gemiddeld een solvabiliteitsratio van boven de 40 procent. Kleinere gemeenten en de grotere gemeenten kennen een ratio die veel lager is. Dan worden eigendommen met meer geleend geld gefinancierd.

Gemiddeld zal de solvabiliteit van de gemeente 21% vanaf 2019 bedragen. De oorzaak van de daling betreft de financiering met vreemd vermogen van de voorgenomen investeringen. De solvabiliteitsratio zal in werkelijkheid een stuk hoger uitvallen als de winsten uit het grondbedrijf in de begroting meegenomen zouden worden. Uit voorzichtigheidsprincipe worden de positieve resultaten van de grondexploitaties niet in de begroting geraamd. Een maatregel om de solvabiliteitsratio tot de norm te laten groeien is het temporiseren en snijden in de voorgenomen investeringen. Hierdoor zal er in de komende jaren minder worden gefinancierd en zal leiden tot minder vreemd vermogen.

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt nu het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten.

Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken. De ratio is oplopend tot 3%. Dat komt doordat de bandbreedte een positief saldo laat zien. Ook in de komende jaren wordt een positieve exploitatieruimte verwacht.

Grondexploitatie

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. Het kengetal betreft de verhouding tussen de boekwaarde van de gronden ten opzichte van de totale baten. Hoe hoger de ratio, hoe hoger het potentiële risico. Het is dus belangrijk om regelmatig te beoordelen of de grondexploitaties actueel zijn.

Een norm bepalen voor het kengetal grondexploitatie is lastig. De boekwaarde van de gronden in bezit zegt namelijk nog niets over de relatie tussen de vraag en aanbod van woningbouw. Daarnaast is het van wezenlijk belang wat de te verwachte vraag zal zijn. Dit vergt meer onderzoek dan naar voren komt uit het genoemde kengetal. De boekwaarde van de gronden geeft wel weer of een gemeente veel middelen heeft gestopt in haar grondexploitatie. Dit geld dient namelijk ook nog terugverdiend te worden. Daarom is er geen norm verbonden aan het kengetal grondexploitatie.

De verwachting is dat de boekwaarden van de grondexploitatie zal dalen vanwege de verkoop van de bouwrijp gemaakte gronden. De boekwaarden van de grondexploitaties zal vanaf 2021 nihil bedragen. Daartegenover staan baten uit verkoop van gronden. Hierdoor daalt het potentiële risico voor de gemeente.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht in hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. De ratio is gebaseerd op een meerpersoonshuishouden. De OZB is voor de gemeente de belangrijkste eigen belastinginkomsten. De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of dat er ruimte is voor nieuw beleid. In 2019 bedraagt de ratio 1,05; dat betekent dat in Valkenswaard de gemiddelde belastingdruk voor een meerpersoonshuishouden hoger ligt dan het landelijk gemiddelde.

Geprognosticeerde balans

Het opnemen van een geprognosticeerde balans geeft de raad meer inzicht in de ontwikkeling van de investeringen, het aanwenden van reserves en voorzieningen en de financieringsbehoefte.

Geprognosticeerde balans per 1-1-2019				
Vaste activa		€ 82.783	Vaste passiva	€ 22.795
- Immateriele activa	€	576	- Algemene reserve*	€ 7.112
- Materiele activa	€	81.525	- Bestemmingsreserve	€ 15.683
- Financiële activa	€	682		
Vlottende activa		€ 25.070	Vlottende passiva	€ 85.058
- voorraden	€	9.590	- Voorzieningen	€ 10.318
- Overige vlottende activa	€	15.481	- Leningen en financieringsbehoefte	€ 62.560
			- Overige vlottende passiva	€ 12.180
		€ 107.853		€ 107.853

Geprognosticeerde balans per 1-1-2020				
Vaste activa		€ 92.064	Vaste passiva	€ 20.712
- Immateriele activa	€	522	- Algemene reserve	€ 6.916
- Materiele activa	€	91.141	- Bestemmingsreserve	€ 13.796
- Financiële activa	€	401		
Vlottende activa		€ 12.710	Vlottende passiva	€ 84.062
- Voorraden	€	1.547	- Voorzieningen	€ 10.028
- Overige vlottende activa	€	11.163	- Leningen en financieringsbehoefte	€ 61.854
			- Overige vlottende passiva	€ 12.180
		€ 104.774		€ 104.774

Geprognosticeerde balans per 1-1-2021				
Vaste activa		€ 94.653	Vaste passiva	€ 19.491
- Immateriele activa	€	468	- Algemene reserve	€ 6.916
- Materiele activa	€	94.065	- Bestemmingsreserve	€ 12.575
- Financiële activa	€	120		
Vlottende activa		€ 11.238	Vlottende passiva	€ 86.400
- Voorraden	€	-	- Voorzieningen	€ 8.777
- Overige vlottende activa	€	11.238	- Leningen en financieringsbehoefte	€ 65.443
			- Overige vlottende passiva	€ 12.180
		€ 105.891		€ 105.891

Geprognosticeerde balans per 1-1-2022				
Vaste activa		€ 91.764	Vaste passiva	€ 19.024
- Immateriele activa	€	414	- Algemene reserve	€ 6.916
- Materiele activa	€	91.241	- Bestemmingsreserve	€ 12.108
- Financiële activa	€	109		
Vlottende activa		€ 12.075	Vlottende passiva	€ 84.815
- Voorraden	€	-	- Voorzieningen	€ 8.117
- Overige vlottende activa	€	12.075	- Leningen en financieringsbehoefte	€ 64.518
			- Overige vlottende passiva	€ 12.180
		€ 103.839		€ 103.839

* Inclusief te verwachten resultaat 2018 (-/- € 1.850.000)

Onderhoud kapitaalgoederen

Inrichting en kwaliteitsniveau van de kapitaalgoederen in de openbare ruimte.

De leefbaarheid in onze gemeente wordt voor een groot gedeelte bepaald door de inrichting en het gebruik van de openbare ruimte. Het is onze taak om de voorzieningen die hierin zijn ondergebracht, zoals de hierna genoemde kapitaalgoederen, op orde te houden en zo effectief en efficiënt mogelijk te beheren. Hiervoor zijn kaders vastgelegd in het KIOR (Kaders Inrichting Openbare Ruimte). Dit is een praktisch, organisatorisch document waarin de kennis en ervaringen uit onze organisatie zijn vastgelegd. Het KIOR gebruiken we vervolgens als een "programma van eisen" voor alle toekomstige inrichtingsvraagstukken.

Om het kwaliteitsniveau van deze kapitaalgoederen op het gewenste peil te houden, heeft de gemeenteraad het KOOR (Kwaliteit Onderhoud Openbare Ruimte) vastgesteld. Hierin geven we aan dat het kwaliteitsniveau van het onderhoud van deze kapitaalgoederen 'gemiddeld B' moet zijn. Dit niveau is vastgesteld na uitvoering van een nulmeting, op basis van de door CROW gehanteerde beeldkwaliteiten. Onderstaande tabel geeft een overzicht van onze belangrijkste kapitaalgoederen en het hiervoor vastgestelde kwaliteitsniveau:

Kapitaalgoederen	Kwaliteitsniveau 2017
Riolering	Gemiddeld B
Wegen en bruggen	Gemiddeld B
Groen	Gemiddeld B
Openbare verlichting	Gemiddeld B
Verkeersregelininstallaties	Gemiddeld B
Speelvoorzieningen	Gemiddeld B
Buitensportvoorzieningen	Gemiddeld B
Gemeentelijke gebouwen	NEN 2767 Conditie 3
Tractie	Operationeel

De professionele beheerorganisatie.

Om bij alle kapitaalgoederen dit kwaliteitsniveau te realiseren en te kunnen handhaven hebben we een professionele beheerorganisatie ingericht die gebaseerd is op de volgende taakvelden:

Ambitie	We formuleren onze beleidskeuzes in termen van (kwaliteits-)ambities: wat willen wij bereiken?
Plan	We vertalen onze ambities naar operationele plannen en meerjarenplanningen (beleidsmatig en technisch) om kwaliteitsborging organisatorisch in te bedden
Bestek	We vertalen onze plannen in termen van prestatie-eisen en beschikken over de juiste, actuele en betrouwbare beheer informatie
Toezicht	We controleren de uitvoering van onze plannen zowel intern als extern: worden de afspraken/ prestatie-eisen nagekomen?
Meten	We meten de kwaliteit buiten om te beoordelen of we behalen wat we met elkaar hebben afgesproken en of dit overeenkomt met de benchmark. Focus op efficiency
Review	We bekijken of de beleidsdoelstellingen zijn gehaald en of bijsturing gewenst is. Focus op verantwoording en doeltreffendheid

De 5 richtlijnen voor het beheer van onze kapitaalgoederen

1. De gemeente als regisseur	Hoe de openbare ruimte eruit komt te zien, wordt niet alleen bepaald door de gemeente. Diverse "partijen" spelen hierbij een rol. Op de eerste plaats natuurlijk de inwoners maar ook marktpartijen als horeca, winkeliers, industrie, nutsbedrijven, diverse partijen uit het maatschappelijk veld enzovoorts. Iedereen probeert zijn of haar belangen zoveel mogelijk in te brengen. Het is onze taak om hierin de regie te nemen. We hebben dus de regisserende rol bij de inrichting en het onderhoud van de openbare ruimte.
2. Kwaliteit gestuurd beheer	We werken met beeldkwaliteiten en schouwen, het ontwikkelen en opstellen van beeldbestekken, formulieren, rapportagemodellen en ten slotte het "vertalen" van het gekozen kwaliteitsniveau in de verschillende beheerprogramma's. Via regelmatige inspecties controleren we of het gekozen kwaliteitsniveau ook daadwerkelijk wordt gehaald. Het beheer wordt dus op basis van beeldkwaliteiten gestuurd.
3. Integraal beheer	Het onderhoud aan onze kapitaalgoederen voeren we integraal uit. De riolering is hierbij leidend. Concreet betekent dit dat we bij een onderhoudsplan aan de riolering ook de rijbaan, het trottoir en de groenvoorzieningen meenemen als dit noodzakelijk is. Ook stemmen we af met de werkzaamheden van nutsbedrijven en de teams RB en P&P.
4. Risico gestuurd beheer	De toepassing van het risicogestuurd beheer zorgt ervoor dat we constant de afweging maken of de eerder voorgestelde maatregel echt nodig is op dat moment en of ergens anders geen nieuwe urgentere situaties zijn ontstaan. Door deze constante (her)prioritering zetten we de beschikbare middelen daar in waar ze het meest effectief zijn. Hogere risiconiveaus worden daardoor verlaagd.
5. Bewoners gericht beheer	<p>Niet alleen bij de inrichting, maar ook bij het onderhoud van de openbare ruimte zijn verschillende partijen betrokken die op diverse manieren hun inbreng kunnen leveren. Onze integrale onderhoudsplannen leggen we dus voor aan de burgers, wijkraden en/of wijkcommissies om vervolgens het onderhoud per woonwijk uit te voeren.</p> <p>Tijdens de uitvoering worden bewoners actief benaderd met informatie door zowel de gemeente als de wijkcommissie (omgevingsmanagement). Vragen of klachten bespreken we zoveel mogelijk in een persoonlijk gesprek.</p>

De voornaamste kapitaalgoederen per onderdeel

Riolering

Op basis van de Waterwet heeft de gemeente een zorgplicht voor hemel- en grondwater. Om te voldoen aan deze zorgplicht stelt de gemeenteraad een zogenaamd verbreed Gemeentelijk Riolering Plan (vGRP) vast. Met dit meerjarig vGRP willen we op gestructureerde wijze zorgdragen voor de aanleg, het beheer, het onderhoud en de verbetering van het gemeentelijk rioleringsstelsel: gericht op de wet gemeentelijk watertaken. Voor het vGRP is de voorziening "riolering" gevormd. De lasten en baten worden rechtstreeks in de exploitatie verantwoord en het jaarlijkse resultaat hiervan wordt gestort of onttrokken uit de gevormde voorziening riolering. De herziening van het GRP is in uitvoering ronden we volgens de planning medio Q3 2018 af.

Gemeenten hebben op grond van de Wet milieubeheer (Wm) een zorgplicht voor de inzameling van afvalwater. Dit afvalwater wordt via het gemeentelijk rioleringsstelsel ingezameld en getransporteerd naar de Riool Water Zuiveringsinstallatie te Eindhoven. Binnen de gemeenten van de waterketen regio Eindhoven, het waterschap de Dommel en Brabant Water hebben de partijen bestuurlijke overeenkomsten vastgesteld om de waterkwaliteit van het oppervlaktewater ten gevolge van het afvalwater te waarborgen. De maatregelen die voortvloeien uit deze overeenkomst zijn onderdeel van de Europese Kader Richtlijn Water, waarvan het waterschap de Dommel voor de gemeenten binnen hun stroomgebied de regie voert. Vanuit de bestuurlijke samenwerking binnen de waterketen regio Eindhoven en de zorgplicht gemeentelijke watertaken hebben de samenwerkende gemeenten een overstort- en grondwatermeetnet opgesteld.

Jaarlijks voeren we een reinigings- en inspectieprogramma aan het gemeentelijke rioleringsstelsel uit. Aan de hand van deze inspectieresultaten stellen we een meerjarig onderhoudsprogramma riolering op.

In 2011 is het BasisRioleringsPlan (BRP) voor de kernen Valkenswaard, Dommelen en Borkel en Schaft opgesteld. Het BRP is een onderdeel van het verbreed GRP. In het BRP zijn de verbetermaatregelen opgenomen voor het realiseren van de basisinspanning, wat door het waterschap de Dommel als randvoorwaarde van gemeentelijke rioleringsstelsels is bepaald. De herziening van het BRP is in uitvoering en zal naar verwachting in Q2 2018 worden afgerond. Om de beleidsdoelstellingen voor het jaarlijks onderhoud te realiseren, voeren we de volgende maatregelen uit:

- het aanleggen en onderhouden van huisaansluitingen;
- reguliere onderhoudswerken, klachten en meldingen, storingen;
- het inspecteren van riolen, het reinigen van riolering en kolken;
- het oplossen van wateroverlastlocaties
- onderhoud BBB, rioolgemaal en pompputten drukriolering;
- structurele vervanging en reparatie onderhoudsplan riolering;
- het onderhouden van watergangen en waterlossingen in het beheer van het waterschap;
- leges rioolheffing en rechten huis- en bedrijfsaansluitingen.

Wegen en bruggen

Voor de instandhouding van onze wegen en bruggen hebben we de voorziening 'groot onderhoud wegen/bruggen' ingericht. De storting in deze voorziening is afgestemd op de verschillende beheerplannen en onderhoudsplannen voor het onderhoud van onze wegen, bruggen en civieltechnische kunstwerken. De kwaliteit van onze wegen, bruggen en civieltechnische kunstwerken meten we via regelmatige inspecties. Op basis hiervan plannen we ons onderhoud. Op dit moment is de situatie als volgt:

- Elke twee jaar beoordelen we het onderhoudsniveau van alle verhardingen met een inspectie op basis van landelijke richtlijnen/normen. In het voorjaar van 2017 inspecteerden we het totale wegen-areaal visueel. Met deze inspectiegegevens stellen we een meerjarig onderhoudsprogramma elementenverharding 2019-2022 op.
- Naast deze visuele inspectie voerden we in 2013 een grootschalig constructief onderzoek uit aan onze doorgaande asfaltwegen om de levensduur en het onderhoudsniveau voor de middellange termijn te bepalen. Aan de hand van deze onderzoek- en inspectiegegevens stellen we een meerjaren onderhoudsprogramma asfaltwegen 2019-2022 op.
- De civieltechnische kunstwerken, bruggen, duikers en stuwen, hebben we in 2013 geïnspecteerd en opgenomen in een meerjarenplanning. Vervolgens hebben we een onderhoudsplan kunstwerken 2014 opgesteld. Hieruit blijkt dat er voor de komende jaren geen grote vervangingsinvesteringen nodig zijn. Begin 2018 zijn de kano-aanlegsteigers aan de Dommel geïnspecteerd en in 2018 en 2019 zullen reparaties en vervangingen plaatsvinden. Ook inspecteerden we begin 2018 de in- en uitlaten van de visvijvers aan de Oase.. Aan de hand van dit onderzoek zullen in 2019 reparaties en vervangingen plaatsvinden.

Het dagelijks onderhoud aan onze wegen, bruggen en civieltechnische kunstwerken voeren we uit op basis van de klachten/meldingen die via de meldesk bij de gemeente binnenkomen. Deze klachten worden, samen met de bij de inspecties geconstateerde kleine gebreken, op basis van prioritering verholpen.

Groen

Voor het groot onderhoud en de vervanging van groen is geen voorziening of reserve gevormd. De lasten en baten worden rechtstreeks in de exploitatie verantwoord. Vernieuwing en renovatie van het groen vindt plaats binnen integrale uitvoeringprojecten. De kwaliteit van ons groen wordt in het kader van op kwaliteit gestuurd werken (beleidsplan KOOR) regelmatig geïnspecteerd. Jaarlijks houden we tweemaal een groen- en een kwaliteitsinspectie.

Voor het maaien van de gazons, eikenprocessierupsenbestrijding en bermen en sloten zijn meerjarige onderhoudscontracten afgesloten die na 2018 aflopen. Voor 2019 worden deze contracten nieuw aanbesteed voor meerdere jaren. Het integraal prestatiecontract met de Ergon is in 2018 herzien en aangegaan voor meerdere jaren. In dit contract zit naast het regulier onderhoud ook de

deelname van het 'clean team'. Hierin krijgen langdurig werklozen de kans om met behoud van een uitkering werkritme op te doen.

In het kader van de vergroening van lanen en entrees binnen de kom hebben we voor twee jaar budget vrijgemaakt. De uitvoering van de deelprojecten hiervan lopen door in 2019.

Openbare verlichting

We beschikken over een beheerprogramma waarin de actuele gegevens van het bestand aan openbare verlichting zijn opgenomen. Voor de vervanging van de openbare verlichting is geen voorziening gevormd. Deze vinden plaats via investeringsprojecten. De lasten en baten worden rechtstreeks in de exploitatie verantwoord.

In het beheerbeleidsplan openbare verlichting hebben we voorstellen gedaan voor energiereductie en een meerjarig vervangingsplan voor masten en armaturen. Dit voorstel is in 2014 door de raad vastgesteld. Uitwerking zal conform plan plaatsvinden. Begin 2018 is het gecombineerd onderhouds- en vervangingsbestek 2018-2022 aanbesteed. De aannemer zal naast het direct acteren op ontvangen storingen ook zorgdragen voor de juiste beheergegevens, klein- en grootschalige vervangingen en het dagelijks onderhoud waarbij wij als opdrachtgever de algehele regie voeren.

Verkeersregelinstallaties

Voor de instandhouding van verkeersregelinstallaties is geen voorziening ingericht: de lasten en baten worden rechtstreeks in de exploitatie verantwoord. Voor grootschalig onderhoud en vernieuwingen richten we investeringsprojecten in. Alle installaties zijn in 2018 onderworpen aan een uitgebreide inspectie op basis waarvan het onderhoudsprogramma van 2019-2022 is geactualiseerd.

In 2018 zijn we gestart met de professionalisering en digitalisering van het bovengrondse deel van de verkeersregelinstallaties met behulp van GBI. In 2019 is dit operationeel.

Speelvoorzieningen

Vanuit het beheerprogramma speelvoorzieningen hebben we een meerjarenplanning voor het groot onderhoud en de vervangingen opgesteld. De concrete onderhoudsplannen maken we aan de hand van de jaarlijkse, wettelijk verplichte veiligheidsinspecties en de technische staat van de speelvoorzieningen. De kosten van het onderhoud worden rechtstreeks in de exploitatie verantwoord.

De vervangingen van de speelvoorzieningen worden gedekt door de bestemmingsreserve speeltoestellen en de bestemmingsreserve in stand te houden buitenterrein peuterspeelzalen.

In 2015 is het beheerbeleid voor speelvoorzieningen vastgesteld. De uitvoering hiervan is gestart in 2017. De omvormingen worden per wijk opgepakt en gecommuniceerd. Daarbij houden we rekening met het amendement om de eerder opgelegde bezuiniging terug te draaien.

Buitensportvoorzieningen

In 2017 is het "Meerjaren Investerings Plan buitensportaccommodaties (MIP) gemeente Valkenswaard 2017-2026" vastgesteld. Dit rapport geeft ons een nauwkeurig inzicht in de omvang, het kwaliteitsniveau en de theoretische levensduur van onze buitensportvoorzieningen. Hiermee wordt duidelijk welke middelen benodigd zijn om het gebruik van deze voorzieningen voor de toekomst te kunnen garanderen. Op basis van deze gegevens blijkt dat we als gemeente, bezien over een periode van 30 jaar, gemiddeld omstreeks € 500.000 per jaar nodig hebben om deze sportmogelijkheden te kunnen behouden.

In de loop van 2018 zal er een Meerjaren Onderhoud Plan worden opgesteld waarmee wij een exact beeld krijgen van de middelen die nodig zijn om onze buitensportaccommodaties op het vereiste kwaliteitsniveau te behouden.

Gemeentelijke gebouwen

Voor de instandhouding van de onroerende zaken is de voorziening "groot onderhoud onroerende zaken" gevormd. Er is een beheerplan 'MeerJaren OnderhoudsVerwachting' (MJOV) aanwezig. Het beheerplan helpt ons om onze gemeentelijke gebouwen op een uniforme manier te onderhouden.

In 2016 en 2017 is het gebouwenbestand geactualiseerd en hebben we in de daarvoor bestemde cyclus gebouwen geïnspecteerd. Op deze manier hebben we bereikt dat we voldoen aan het vastgestelde conditieniveau 3, conform de landelijke normen 2767. Door uitvoering van dit vastgoedbeleid, en de uitvoering van de inspecties, toetsen we elk jaar of de voorziening voor de komende jaren nog toereikend is,

De jaren 2018 en 2019 staan in het teken van vastgoed 'beheer op orde'. Onze opdracht is om voor de toekomst een stabiele voorziening 'groot onderhoud onroerende zaken' te bereiken. Op basis van

de huidige gegevens is er geen reden om aan te nemen dat de voorziening voor de toekomst ontoereikend zal zijn.

Tractie

Voor de tractie van de teams B&U, FAB en VTH is de bestemmingsreserve "tractie ruimtelijk beheer" (fractiefonds) ingesteld. Het college stelt jaarlijks het benodigde vervangingsbudget ter beschikking vanuit deze reserve. Omdat deze reserve op termijn niet toereikend is, hebben wij gevraagd om met ingang van 2019 de jaarlijkse storting hierin structureel te verhogen met € 12.500.

Het team B&U is belast met de uitvoering van het onderhoud van de openbare ruimte, bos- en natuurterreinen, sportvoorzieningen en begraafplaatsen. Hiervoor beschikken zij over een scala aan bedrijfsvoertuigen en machines. Jaarlijks moeten we er hier verschillende van vervangen. In de vastgestelde meerjarenplanning tractievervanging 2018-2027 zijn de geplande uitgaven voor de vervanging van bedrijfsvoertuigen en machines opgenomen.

Gemeentelijk vastgoed

Voor de instandhouding van de onroerende zaken is de voorziening "groot onderhoud onroerende zaken" gevormd. Er is een beheerplan 'Meerjaren Onderhoudsverwachting' (MJOV) aanwezig. Het beheerplan leidt naar een uniforme manier van onderhouden van de gemeentelijke gebouwen.

In 2016 is het gebouwenbestand voor de MJOV geactualiseerd. Daaruit bleek dat de voorziening in de nabije toekomst ontoereikend zou zijn. Door uitstel van onderhoud en de uitvoering van de maatregelentoets hebben we echter bereikt dat deze voorziening, op basis van het huidige beleid en areaal, voor de komende jaren toch nog toereikend is. Voortbordurend op de in 2012 vastgestelde uitgangspunten, over het door ICS opgestelde rapport over maatschappelijk vastgoed, werken we momenteel ook nog enkele business cases uit. Voor 2017 is het jaarplan momenteel in uitvoering en bekijken we in hoeverre 2018 daarin ook kan worden meegenomen.

De centralisatie van vastgoed binnen de gemeente is in volle gang en taken op het gebied van vastgoed worden verder geconcentreerd. Dat gebeurt op basis van het amendement van 21 april 2016 aan de hand van "Nota maatschappelijk vastgoed" en raadsvoorstel "Maatschappelijk Vastgoedbeleid Valkenswaard". Daarin is vastgesteld dat, op basis van geactualiseerde onderhoudsprognoses, de betaalbaarheid van het onderhoud van het gemeentelijk vastgoed vanaf 2020 in het geding komt. De huidige onderhoudsvoorziening zal in dat jaar volledig ingezet zijn. De businesscase "De Nieuwe Hofnar" is afgerond, waarmee de erfpacht is ontbonden en het beheer en onderhoud van gebouw Hofnar 10 binnen vastgoed is opgenomen. Om het voorzieningenniveau, het beheer en de basis van het totale gemeentelijk vastgoed op orde te brengen, moet er een egaliseringsreserve vastgoed worden ingericht. We willen structurele verhoging van onderhoudskosten en/of grote problemen met de kwaliteit van de gebouwen voorkomen. Om het voorzieningenniveau op peil te houden, moet ook de technische kwaliteit van gebouwen en installaties voldoende zijn. We hebben al vastgesteld en beoordeeld dat de kwaliteit minimaal aan conditie 3 van de NEN 2767-methodiek moet voldoen.

In 2012 heeft de gemeenteraad de uitgangspunten van het ICS-rapport "Valkenswaard heeft vastgoed voor elkaar" overgenomen. Dit leidde tot een aantal concrete acties, de nadere uitwerking van het beleid en de vastgoedorganisatie om dit in te vullen. In het rapport werden voor de komende jaren tekorten voorzien voor de groot onderhoud voorziening onroerende zaken. We zullen dus invulling moeten gaan geven aan deze verwachte tekorten. Het traject 'Beheer op orde' loopt hieraan synchroon en voorziet mede in de uitputting van het huidige voorzieningenniveau.

Om te voorkomen dat de storting in de voorziening onderhoud structureel wordt verhoogd, willen wij vanuit de opbrengsten van de verkoop vastgoed een egaliseringsreserve vastgoed inrichten. In het raadsvoorstel over maatschappelijk vastgoed, en de daarbij behorende vastgoed-inventarisatie, hebben we af te stoten panden in beeld gebracht. We stellen voor om een deel van de opbrengsten onder te brengen in de egaliseringsreserve vastgoed. We verwachten in de komende jaren 6,3 miljoen aan vastgoed af te stoten (WOZ waarde minus boekwaarde en verkoopkosten). Voor de periode 2018-2027 voorzien we een structureel tekort in de begroting voor het traject 'Beheer op orde' en de groot onderhoud voorziening onroerende zaken. Met de egaliseringsreserve kunnen we dit tekort vermijden.

De ontoereikendheid wordt voor de periode 2018 – 2027 begrensd op € 4,0 miljoen. Met de huidige nog beschikbare voorziening groot onderhoud, € 2,7 miljoen, vraagt dit een egaliseringsreserve

voorziening voor de komende tien jaar van € 1,2 miljoen. Het doteren van een deel van de resultaten op de verkoop van objecten in de egalisatiereserve vastgoed, geeft voldoende gelegenheid om de ontoereikendheid in de onderhoudsvoorziening op te vangen en 'Beheer op orde' te bewerkstelligen. De resterende verkoopopbrengsten van € 5,1 miljoen zullen ten gunste van de algemene reserve worden gebracht.

Financiering

Inleiding

Het doel van deze financieringsparagraaf is de uitvoering van de treasuryfunctie in beeld brengen. De treasuryfunctie bestaat uit de taken financiering, cashmanagement en renterisicobeheer met als doel de organisatie te voorzien in de behoefte aan vreemd vermogen tegen zo laag mogelijke kosten en te beschermen tegen ongewenste financiële risico's. De uitvoering ervan vereist snelle beslissingen in een complexer geworden geld- en kapitaalmarkt. Er zijn aan de uitvoering van de treasuryfunctie budgettaire gevolgen verbonden, onder meer afhankelijk van het risicoprofiel. Onder de functie valt ook het garanderen van geldleningen door derden.

Financieringspositie

Om te voorzien in de financieringsbehoefte staan de gemeente interne en externe financieringsmiddelen ter beschikking. De interne financieringsmiddelen bestaan uit de reserves, oftewel eigen vermogen en de voorzieningen. De externe financieringsmiddelen bestaan uit de opgenomen langlopende geldleningen en kortlopende middelen (o.a. rekening-courant geld en kasgeldleningen), oftewel het vreemd vermogen. Op het moment dat de uitgaven worden gedekt door inzet van reserves vindt een substitutie plaats van eigen vermogen naar vreemd vermogen. We werken vanuit totaalfinanciering. Kenmerk is dat er geen één-op-één relatie wordt gelegd tussen een investering en financiering, maar dat wordt gekeken naar het totaal. Het systeem van totaalfinanciering maakt optimale benutting van externe financieringsbronnen mogelijk. We proberen leningen tegen zo laag mogelijke kosten aan te trekken en tegelijkertijd de renterisico's te beheersen.

Door de rekening-courantovereenkomst en kasgeldleningen worden de tussentijdse schommelingen in de financieringspositie opgevangen. Bij benutting van de kasgeldfaciliteiten is de afweging gemaakt of en wanneer omzetting in een vaste geldlening noodzakelijk is.

Renterisico

Het renterisico is het volume aan uitstaande schuld dat aan een renteherziening onderhevig is. De wetgever heeft in de wet Fido eisen gesteld aan het maximum aan renterisico dat een gemeente in enig jaar mag lopen. Deze eisen komen tot uitdrukking in de kasgeldlimiet (voor leningen met een looptijd tot 1 jaar) en de renterisiconorm (voor leningen met een looptijd vanaf 1 jaar). Deze normen bepalen de speelruimte voor de gemeente om verantwoord en goedkoop te financieren.

Schatkistbankieren

Voor de gemeente Valkenswaard betekent schatkistbankieren dat zij al haar overtollige middelen belegt in de schatkist bij het ministerie van Financiën. Dit houdt in dat geld en vermogen niet langer bij bijvoorbeeld banken buiten de schatkist mogen worden aangehouden. Overtollige middelen mogen alleen in rekening-courant en via deposito's bij de schatkist worden aangehouden of onderling worden uitgeleend aan andere decentrale overheden. De schatkist biedt geen leen- of roodstandfaciliteit aan. Voor het betalingsverkeer blijft Valkenswaard aangewezen op het bankwezen. Daarom is schatkistbankieren beperkt tot schatkistbeleggen.

Rente

Rente is een onderdeel van de kostprijs van een product. Vandaar dat rentelasten toegerekend worden aan producten. Het rentebedrag dat wordt toegerekend aan een investering is de uitkomst van de boekwaarde x het rekenrente percentage. De hoofdregel is dat er geen rente tijdens vervaardiging van een actief wordt geactiveerd (dus geen opname in de kostprijs). Pas vanaf het moment van ingebruikname van een investering worden rentelasten toegerekend aan het product waarvoor het actief wordt gebruikt.

Uitzondering op deze hoofdregel betreft de uitgaven in de bouwgrondexploitatie. Om de kosten van het kapitaalbeslag in de kostprijs op te nemen wordt zowel over de boekwaarde per 1 januari van het dienstjaar als over de uitgaven dan wel de inkomsten in de loop van het dienstjaar rente berekend.

Rentetoerekening

Vanaf 2018 zijn de voorschriften in de BBV (besluit begroting en verantwoording) omtrent de rentetoerekening veranderd. De rentetoerekening mag niet meer middels rekenrente worden bepaald maar dient op basis van daadwerkelijke betaalde rente te worden toegerekend. De rentetoerekening voor 2019 ziet er als volgt uit:

Schema rentetoerekening begroting 2019			
Kostprijs treasury			
A	De externe rentelasten over de korte en lange financiering	+	€ 1.213.793
B	De externe rentebaten	-/-	€ -
Saldo rentelasten en rentebaten			€ 1.213.793
Directe toeterekenen rente			
C	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-/-	€ 117.412
C	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	-/-	€ -
			€ -117.412
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente			€ 1.096.380
Bespaarde rente			
D	Rente over eigen vermogen	+	€ 471.722
D	Rente over voorzieningen	+	€ 195.761
Totaal geraamde aan taakvelden toe te rekenen rente			€ 1.763.864
E	De aan taakvelden toe te rekenen rente (renteomslag van 2,5%)	-/-	€ 2.038.138
F	Verwacht renteresultaat op het taakveld Treasury		€ 274.274

In afwijking op voorgaande jaren wordt vanaf 2018 gebruik gemaakt van bespaarde rente vanwege de gewijzigde rentesystematiek. De bespaarde rente komt ten gunste van de exploitatie en wordt niet aan de reserves en voorzieningen toegevoegd.

Leningen en schulden

Kortlopende schuld: de kasgeldlimiet

In de wet Fido is een norm gesteld voor het maximum bedrag waarop de gemeente haar investeringen met kortlopende middelen (looptijd < 1 jaar) mag financieren; de zogenaamde kasgeldlimiet. Deze limiet bedraagt maximaal 8,5% van het begrotingstotaal en is voor 2019 berekend op ruim € 6,7 miljoen.

Met de Bank Nederlandse Gemeenten is een overeenkomst financiële dienstverlening (rekening-courant) gesloten met een kredietfaciliteit van maximaal € 6,7 miljoen.

Langlopende schuld: de renterisiconorm

De renterisiconorm houdt in dat niet meer dan 20% van de begrotingsomvang van een jaar aan een renteherziening en herfinanciering onderhevig mag zijn. Deze norm is ingesteld om een stabiele rentelast over de komende jaren te bewerkstelligen. Op een begrotingstotaal van € 78 miljoen bedraagt de renterisiconorm 20%, dat komt neer op € 15,6 miljoen. Alle tot 2019 door de gemeente afgesloten vaste geldleningen hebben een vast rentepercentage gedurende de gehele looptijd (geen renterisico). Hiermee blijft de gemeente Valkenswaard ruim binnen de risiconorm van 20%.

Leningenportefeuille opgenomen geldlening voor gemeente

Omschrijving	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Stand per 1-1	46.348	50.573	56.748
Nieuwe leningen	21.000	13.457	10.932
Aflossingen	4.776	5.226	5.826
Stand per 31-12	62.573	58.804	61.854
Rentekosten	1.135	1.266	1.214

Financieringssaldo

Met de financieringsbehoefte wordt het bedrag aan liquide middelen bedoeld dat de gemeente moet aantrekken om voldoende middelen te hebben om alle voorgenomen plannen, zoals opgenomen in de begroting, uit te kunnen voeren. De financieringsbehoefte wordt gebaseerd op de lange termijn liquiditeitsplanning. Hieruit blijkt dat er sprake is van een toename van het financieringstekort (een negatieve financieringsbehoefte).

	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Financieringstekort	10.932	20.347	25.247	26.709

Kredietrisico

De omvang van de kredietrisico's op verstrekte geldleningen in 2019 is opgenomen in de volgende tabel:

Omschrijving	Percentage	Hypothecaire zekerheid	Restantschuld per 01-01-2019
Woningbouwcorporaties met garantie WSW (voor 1-4-1994)	-	Zonder	-
Woningbouwcorporaties zonder WSW	-	Zonder	-
Financiële instelling met een A-rating of hoger	21%	Zonder	32
Overige toegestane instellingen	79%	Ja	122
Niet toegestane instellingen	-	Zonder	
Totaal	100%		154

Bedrijfsvoering

Inleiding

De voorgaande hoofdstukken van de begroting gaan vooral over de beleidsinhoud: wat wil de gemeente bereiken binnen de programma's? De Toekomstvisie vormt daarbij het strategisch kader. Belangrijk is dat de ontwikkeling van de organisatie aansluit op onze Toekomstvisie. Daarvoor hebben we het programma Sterk in je werk.

Missie

Valkenswaard geeft professioneel vorm aan de ambities van ons bestuur. Dat doen we namens en samen met onze inwoners vanuit een open, transparante houding. Bij al onze activiteiten blijven wij gericht op onze omgeving, op samenhang en op sterke samenwerkingsverbanden. Binnen onze toekomstvisie 2030 werken wij met drie belangrijke pijlers: sociale cohesie, innovatie en leisure. Onze kernwaarden zijn: empathisch, gelijkwaardig, oplossingsgericht en daadkrachtig. Deze waarden sturen ons gedrag. Hoe we denken en hoe we doen. We zijn Altijd Open, vanuit de diepe overtuiging dat openheid, met behoud van ieders rol en verantwoordelijkheid en dat leidt tot succesvolle samenwerking.

Visie

De wereld om ons heen verandert steeds sneller. Dat geldt ook voor de rol van ons als gemeente. Wij realiseren ons dan ook heel goed dat wij niet alleen op deze wereld staan. En dat we samen met onze omgeving antwoorden moeten formuleren op de vragen van morgen.

Drie pijlers

Tegelijkertijd vragen de complexe wereld en de veranderende rol van de overheid om nieuwe kwaliteiten van onze organisatie. In onze toekomstvisie 2030 formuleren we daarom de drie pijlers: sociale cohesie, innovatie en leisure. Op al deze pijlers geven we onze ambities vorm. Zo werken we in het jaar 2030 transparant, groeien we steeds sterker toe naar overheidsparticipatie en doen we volop mee met burgerinitiatieven. We denken 'out of the box' en hebben de visie en het lef om nieuwe, baanbrekende concepten op gebieden als wonen, werken, vrije tijd, welzijn en bestuur te onderzoeken en te omarmen. Als organisatie hebben we bovendien een gedeelde visie en gedeelde doelen. We zoeken altijd naar de beste oplossingen vanuit deskundigheid en de juiste informatie.

Ambassadeurs

Valkenswaard is 24 uur per dag en 7 dagen per week digitaal bereikbaar. Een mooi voorbeeld van de manier waarop wij onze klanten centraal stellen. Als gemeente wil je tenslotte dat mensen tevreden zijn over je diensten. Als ambassadeurs van Valkenswaard streven wij ernaar onze burgers in het jaar 2030 nóg beter van dienst te kunnen zijn.

Sterk in je werk

Hoe passen we onze organisatie aan op de ontwikkelingen die op ons afkomen en de uitdagingen die we als organisatie hebben? De koers voor de toekomst en de ontwikkelingen in onze omgeving zijn uitgangspunt voor de ontwikkeling die we zelf als organisatie willen doormaken om onze taken goed te blijven uitvoeren. De wereld om ons heen verandert. Om goed te kunnen inspelen op de (toekomstige) ontwikkelingen zoals bijvoorbeeld focus op dienstverlening, digitalisering en (overheid)participatie, is een doorontwikkeling van onze organisatie nodig. Ook de uitdagingen waar onze eigen organisatie voor gesteld wordt, vereisen dat wij onze organisatie daarop continu aanpassen en voortborduren op wat we in 2018 hebben bereikt. Het programma Sterk in je werk is de strategische paraplu voor programma's en projecten die bijdragen aan een sterkere medewerker en een sterkere organisatie.

Speerpunten voor 2019

In 2019 zetten we onder andere verder in op de doorontwikkeling van de dienstverlening, strategische personeelsplanning, projectmatig werken en overheidsparticipatie.

Met de doorontwikkeling van onze dienstverlening willen we nog meer regie krijgen op de dienstverlening in de hele organisatie en daarmee de klant centraler te stellen. Hierbij zijn drie opgaven leidend: toewerken naar één geïntegreerde toegang, zaakgericht werken en efficiëntere (digitale) processen.

Belangrijke speerpunten in 2019 zijn hierbij:

- Versterking van de regie op en navolgbaarheid van (afhandeling van) de vragen van de burger
- Het uitgangspunt van 1 toegang voor de klant
- De doorontwikkeling van de Toptakensite
- De introductie van een regieapplicatie in het sociaal domein

Met de ontwikkeling van strategische personeelsplanning zetten we in op de juiste match tussen wat nodig is voor het realiseren van onze doelstellingen en de talenten, vaardigheden en competenties van onze medewerkers. Daarvoor wordt de inzet (bijvoorbeeld met behulp van goede gesprekken en persoonlijke ontwikkelplannen) voor de ontwikkeling van medewerkers geïntensiveerd. Dat vraagt om extra aandacht van zowel managers als medewerkers.

Het team Programma's en Projecten werkt al enige tijd met een professionele aanpak aan de ontwikkeling en realisatie van onze majeure projecten. We gaan het werken met de systematiek van projectmatig werken verder verbreden in de organisatie.

Participatie tot slot is een ander belangrijk thema voor 2019. Daarbij gaat het om de wijze waarop de gemeente en partners samen vorm geven aan de ontwikkeling van Valkenswaard. Bij overheidsparticipatie gaat het dan om het faciliteren van initiatieven (binnen de kaders van onze Toekomstvisie) van burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties. Dat vraagt om een andere rol van bestuur en ambtelijke organisatie. De komst van de Omgevingswet is een belangrijke drager voor deze ontwikkeling.

Ontwikkelingen in de bedrijfsvoering

Voor het realiseren van de strategische doelstellingen van onze Toekomstvisie is het belangrijk dat onze bedrijfsvoering daarin mee ontwikkelt. Het kan niet anders dan met de inzet van diverse middelen: financiële middelen, personele inzet, communicatie, ICT, onderzoek, archivering, juridische adviezen, inkoop en andere ondersteunende faciliteiten. De uitvoering van de taken op het gebied van de bedrijfsvoering zijn per 1 januari 2017 ondergebracht in een gemeenschappelijke regeling van de gemeenten Cranendonck, Heeze-Leende en Valkenswaard; de Samenwerking A2 gemeenten (GRSA2).

In het algemeen verwijzen we voor de ontwikkeling van de GRSA2 naar de begroting 2019-2022. Hieronder gaan we kort in op enkele belangrijke speerpunten.

Tijd- en plaatsonafhankelijk werken

Om de doorontwikkeling van de dienstverlening te ondersteunen is het belangrijk dat we de mogelijkheden voor tijd- en plaatsonafhankelijk werken versterken. Medewerkers worden meer gefaciliteerd met mobiele apparatuur. De beveiliging van onze gegevens wordt aangescherpt. De mogelijkheden om te werken via een "thuiswerkplek" of met software in de cloud zoals knooppunt, worden uitgebreid. Ook de mogelijkheden van Office 365 ten aanzien van samenwerken en delen van documenten worden breder ingezet.

Voor het terugbrengen van de papieren stukkenstroom geven we in 2019 extra aandacht aan de verdere digitalisering van de bedrijfsvoering. Een belangrijk aandachtspunt daarbij is, de afspraken die we moeten maken om digitale documenten en andere vormen van informatie, vindbaar en toegankelijk te houden.

Ook het gebruik van een digitale vergadertool door medewerkers is een van de middelen die hieraan bijdragen. Hierdoor kunnen we papierloos vergaderen en zijn naast alle vergaderstukken ook gebruiksvriendelijke overzichten van besluiten en actiepunten door iedereen te raadplegen. Dit levert tijdswinst op.

Locatie onafhankelijk vergaderen in de vorm van video vergaderen in vergaderruimten wordt mogelijk gemaakt. De digitale vaardigheden van onze medewerkers zijn ook in 2019 een constant aandachtspunt.

Zaakgericht werken

Burgers en bedrijven hebben keuzevrijheid, maar kiezen steeds meer voor de digitale aanvraag van producten en diensten. In 2018 zijn grote stappen gezet in de implementatie van het digitaal zaakgericht werken binnen de gemeente Valkenswaard. In 2019 gaan onze burgers en bedrijven dit ervaren: de dienstverlenende processen (de primaire processen) zijn/worden hiervoor geharmoniseerd en digitaal ingericht, waarvoor de GRSA2 de benodigde ICT systemen levert en beheert.

Ontwikkeling P&O

De gemeentelijke organisatie gaat ook in 2019 verder met de realisatie van de organisatievisie "Sterk in je werk". Vanuit de P&O-discipline wordt dit proces ook in 2019 actief ondersteund. De personeel en salarisadministratie processen wordt verder gedigitaliseerd waardoor er een zo groot mogelijk mate van "selfservice" wordt aangeboden aan de medewerkers en management.

Informatiebeveiliging en privacy

Op 25 mei 2018 is de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) van kracht geworden. De AVG vraagt om nieuw denken én handelen. Zo hebben inwoners het recht op inzage in waar en welke gegevens van ze worden verwerkt. Inwoners hebben ook het recht om 'vergeten' te worden. Dat wil zeggen dat ze het recht hebben om zich te laten verwijderen uit databases, tenzij legitieme wettelijke vereisten dit voorkomen.

Vooraf vanwege de toename van digitaal werken wordt informatiebeveiliging steeds belangrijker. De komende jaren nemen de digitale dreigingen voor de gemeentelijke organisaties toe. Om nieuwe risico's en dreigingen op het gebied van de beschikbaarheid, vertrouwelijkheid en integriteit van gegevens het hoofd te kunnen bieden zijn technische aanpassingen van onze ICT-omgeving onontkoombaar.

In 2013 hebben de gemeenten afgesproken de Baseline Informatieveiligheid Gemeenten (BIG) te implementeren. Deze BIG is in 2018 geactualiseerd en in lijn gebracht met die van de rijksoverheid. Naar verwachting wordt de nieuwe versie, de Baseline Informatieveiligheid Overheid (BIO), per 1 januari 2019 van toepassing voor de gemeente. Deze baseline is de basis voor de verantwoording (ENSIA) over informatieveiligheid aan de gemeenteraad. De verantwoording bestaat uit de zelfevaluatie, een IT-audit, een verklaring van het College van B&W en een passage over informatieveiligheid in het jaarverslag.

Informatiemanagement

Door de gewenste digitalisering en harmonisatie, niet alleen vanuit bedrijfsvoering, maar ook vanuit de dienstverlening, is informatie management belangrijk. Dit strekt verder dan alleen automatisering. Iedere wens of wijziging heeft tegenwoordig in grote of kleine mate gevolgen voor de gehele informatievoorziening. We moeten als gemeente onze (bedrijfs-)gegevens, informatiesystemen en informatietechnologie optimaal benutten. Standaardisatie om flexibel, dienstverlenend en transparant te kunnen zijn, is daarbij het uitgangspunt.

In 2019 wordt extra ingezet om inzicht te krijgen in de bestaande en gewenste situatie van onze gemeentelijke informatie voorziening. Dit verkrijgen we door het vastleggen van de zogenaamde informatie en applicatie architectuur. De informatie architectuur geeft inzage in alle informatie systemen, bedrijfsprocessen en onderlinge gegevens uitwisselingen. Zeker met onze ambitie op het gebied van de Omgevingswet speelt dit een belangrijke rol. Immers de informatie welke nu verspreid is moet worden verbonden en beschikbaar gesteld worden aan de burgers en bedrijven van Valkenswaard en aansluiten op de daarvoor beschikbare landelijke voorzieningen.

In 2019 sluiten we waar mogelijk en zinvol verder aan op de landelijke Gemeentelijk Gemeenschappelijke Infrastructuur (GGI) en investeren daar waar mogelijk en zinvol collectief.

Juridische zaken

Op basis van de ervaringen uit o.a. de ontvangen bezwaarschriften, aanbevelingen jaarverslag van de adviescommissie bezwaarschriften A2 gemeenten en wijzigende wet & regelgeving wordt in 2019 de juridische kwaliteitszorg binnen de gemeentelijke organisatie en de processen verder versterkt. Dit is een continue proces.

Harmoniseren

Bovenstaande ontwikkelingen worden ondersteund door de GRSA2. Bij de ontwikkeling van werkwijzen, maar ook bij bestaande processen zal in 2019 worden ingezet op het waar mogelijk harmoniseren van processen, systemen en werkwijzen. Denk hierbij aan zoveel mogelijk uniformeren van de inrichting van de financiële administratie, Planning & Control proces, archief, applicaties, enz.

Personeel & Organisatie

Functieboek en HR-gesprekscyclus

In 2017 is gestart met de onderhoudsronde HR21. Dit naar aanleiding van bezwaren die voortkwamen uit de technische omzetting in 2015 van bestaande functies naar de nieuwe systematiek generieke functiewaardering en beschrijving HR21.

De HR-gesprekscyclus bestaat sinds 2016 uit "Het goede gesprek". Dit gesprek heeft als doelstelling om op basis van gelijkwaardigheid een dialoog aan te gaan tussen medewerker en manager. In 2019 wordt in dit gesprek, als gevolg van de ontwikkelingen vanuit Strategisch Personeelsplanning, nog meer ingezet op ontwikkeling van de toekomstbestendige medewerker.

Project generatiepact

In 2015 is een projectopdracht voor een generatiepact opgesteld. Dit heeft geleid tot een regeling generatiepact voor medewerkers vanaf 60 jaar met een looptijd van 3 jaar. Het eerst instapmoment is geweest januari 2017 en het laatste instapmoment is december 2019. Het generatiepact houdt in dat ruimte voor aanstelling van jongeren wordt gemaakt, doordat via ondersteunende instrumenten oudere werknemers gestimuleerd worden minder te gaan werken. We zullen het generatiepact gaan evalueren.

Formatieontwikkeling en -beheersing

Team	Fte 2018	Fte begroting 2019
Griffie	1,56	1,56
Directie/staf	3,00	4,00
Klantcontact Burgers (KCB)	12,55	13,13
Klancontact Omgeving (KCO)	18,29	18,59
Klantcontact Zorg (KCZ)	20,33	20,33
Beheer & Uitvoering (B&U)	51,25	49,04
Sociaal en Economisch Beleid (SEB)	20,80	21,81
Ruimtelijk Beleid en Projecten (RBP)	28,18	21,40
Projecten & Programma's (P&P)	-	8,45
Toegestane formatieomvang per 1 januari begrotingsjaar	155,96	158,31
Centrum voor muziek en dans (CMD)	11,67	11,71

Personeelsopbouw

	Valkenswaard per 01.01.2019 (absoluut)	Valkenswaard per 01.01.2019 (%)
leeftijd < 20 jaar	1	-
leeftijd 20 - 30 jaar	15	7
leeftijd 30 - 40 jaar	33	16
leeftijd 40 - 50 jaar	51	24
leeftijd 50 - 60 jaar	68	32
leeftijd 60 - 65 jaar	34	16
65 en ouder	10	5
	212	100

In het overzicht met betrekking tot de personeelsopbouw zijn het CMD, B&W en Raad meegenomen.

Uitgangspunten tijdelijke inhuur

De inzet van externe medewerkers wordt bepaald op basis van een aantal uitgangspunten:

- Incidenteel werk, waaronder projecten;
- Tijdelijk extra capaciteit;
- Specifieke vaardigheden gezien de ontwikkeling van de organisatie;
- Externe deskundigheid;
- Vervanging bij ziekte.

Verzuim

In 2018 (meetpunt augustus 2018) is het ziekteverzuim (5,97%) en de meldingsfrequentie bedraagt 1,03. Het ziekteverzuim is iets lager dan in 2017 (6,21%), maar wel hoger dan in voorgaande jaren. De meldingsfrequentie is hoger dan in 2017 (0,76) en voorgaande jaren. Met name voor wat betreft de meldingsfrequentie heeft dit voornamelijk te maken met de forse en langdurige griepgolf die in het eerste kwartaal van 2018 in Nederland heerste.

Sturing en Control

Administratieve organisatie en interne beheersing

Een goed ingerichte administratieve organisatie (AO), met daaraan gekoppeld een adequate interne beheersing (IB), is noodzakelijk om als gemeente 'in control' te zijn. Het gaat dan om het geheel van organisatorische maatregelen, die gericht zijn op het goed functioneren van de administratieve aspecten van de bedrijfsprocessen en de daarbij behorende informatievoorziening.

De belangrijkste financiële bedrijfsprocessen, financiële materialiteit, zijn in beeld gebracht en voorzien van beheersmaatregelen. Jaarlijks wordt door middel van een interne controle getoetst of deze maatregelen nog voldoende in de organisatie zijn verankerd. De belangrijkste bedrijfsprocessen zijn:

- Inkopen/ aanbestedingen
- Personeel
- Sociaal Domein
- Grondexploitaties
- Subsidieverstrekking
- Sisa
- Gemeentelijke belastingen
- Omgevingsleges
- Parkeren
- Verhuur en overige opbrengsten

Het verbeteren van de AO en IB vindt continue plaats en hangt samen met de doelstellingen van de organisatie en de veranderingen in de bedrijfsvoering. Er wordt actief gestuurd op de aanbevelingen en/of aandachtspunten van de accountant uit hun Managementletter en Verslag van Bevindingen. Hierover wordt aan de auditcommissie gerapporteerd.

Doelmatigheid/ doeltreffendheid

Op grond van de verordening 'Onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid Gemeente Valkenswaard' (art. 213a) worden jaarlijks de doeltreffendheid en/of doelmatigheid van twee specifieke onderwerpen onderzocht uit een programma of paragraaf. Voor 2018 is een audit afgerond op de bereikte resultaten van het traject 'Beheer op Orde'. Als tweede onderwerp is voor 2018 gekozen voor een onderzoek naar de doeltreffendheid en doelmatigheid van het sociaal domein. Gelet op de omvang en het belang vanwege de transformatie en de financiële kaders wordt dat vertaald naar een meerjaren-programma. De raad wordt daarover en over de tussentijdse resultaten nog nader geïnformeerd. Gelet op dit meerjarig en omvangrijke karakter stellen we voor om geen extra onderwerp voor 2019 toe te voegen.

Verbonden Partijen

Inleiding

De gemeente Valkenswaard participeert in diverse rechtsvormen. Wanneer samenwerking plaats biedt aan bestuurlijke invloed én er een financieel belang mee gemoeid is, spreken we van verbonden partijen. Uitgangspunt daarbij is dat deze vorm van samenwerking bijdraagt aan het realiseren van de doelstellingen van de gemeente. De tegenhanger is dat bepaalde vormen van samenwerking ook risico's met zich meebrengen. Denk hierbij aan bestuurlijke/politieke risico's, maar ook aan financiële risico's.

Op 28 november 2013 heeft de gemeenteraad de nota 'Verbonden partijen' vastgesteld. Daarin is een visie op verbonden partijen bepaald en zijn een aantal uitgangspunten en spelregels geformuleerd, waardoor de gemeente grip kan houden op de risico's en tijdig kan bijsturen. De vaststelling van deze nota heeft geleid tot een aanpassing van de paragraaf verbonden partijen ten opzichte van voorgaande jaren. Ook de wijziging van het Besluit Begroting en Verantwoording van 25 juni 2013 en 2016 heeft geleid tot een aantal aanpassingen in de paragraaf verbonden partijen.

Het doel van deze aanpassingen is om meer inzicht in en grip te krijgen op resultaten, financiën en risico's van de verbonden partijen. Concreet moet behalve de al opgenomen informatie ook de volgende informatie worden meegenomen:

- het openbaar belang dat wordt gewaarborgd (financieel en bestuurlijk belang);
- visie/doelstelling van de verbonden partij in relatie tot de doelen van de gemeente;
- voorgenomen activiteiten van de verbonden partij;
- actuele ontwikkelingen;
- deelnemende organisaties in de verbonden partij;
- de veranderingen die zich hebben voorgedaan gedurende het begrotingsjaar in het belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft;
- het eigen en het vreemd vermogen en de solvabiliteit van de verbonden partij aan het begin en aan het einde van het begrotingsjaar;
- het (financieel) resultaat van de verbonden partij;
- verplichting tot afdekking van risico's;
- verstrekte geldleningen en/of garanties.

Overzicht verbonden partijen (alle bedragen x €1.000)

Metropoolregio Eindhoven	Toelichting
1. Visie/ doelstelling in relatie tot doelen van gemeente Valkenswaard	De gemeenten in de Regio Eindhoven zetten zich op bepaalde terreinen van lokale overheidszorg gezamenlijk in voor hun inwoners. Te denken valt hierbij aan milieu, verkeer, vervoer, communicatie.
2. Deelnemende organisaties	De gemeenten Eindhoven, Veldhoven, Best, Waalre, Oirschot, Nuenen, Son en Breugel, Deurne, Laarbeek, Helmond, Gemert-Bakel, Asten, Someren, Geldrop-Mierlo, Heeze-Leende, Valkenswaard, Cranendonk, Eersel, Bergeijk, Bladel, Reusel-de Mierden.
3. Rechtsvorm	GR
4. Bestuurlijk belang	Burgemeester Ederveen: afgevaardigde Algemeen bestuur MRE
5. Vestigingsplaats	Eindhoven
6. Belang	3,86%
7. Gemeentelijke bijdrage 2019	€ 416
8. Resultaat 2017	€ 389
9. Eigen vermogen eind 2017	€ 4.038
10. Vreemd vermogen eind 2017	€ 20.345
11. Geprognostiseerd resultaat 2019	€ 0

Metropoolregio Eindhoven	Toelichting
12. Eigen vermogen begin 2019	€ 3.125
13. Eigen vermogen eind 2019	€ 2.950
14. Vreemd vermogen begin 2019	€ 19.739
15. Vreemd vermogen eind 2019	€ 17.377
16. Voldoende weerstandsvermogen?	Nee
17. Risico's*	€ 42

Samenwerkingsverband A2-gemeenten	Toelichting
1. Visie/ doelstelling in relatie tot doelen van gemeente Valkenswaard	De Samenwerking A2 gemeenten behartigt de gemeenschappelijke en afzonderlijke belangen van de deelnemers op de gebieden van: - Werk en Inkomen; - Bedrijfsvoering
2. Deelnemende organisaties	De gemeenten Heeze-Leende, Cranendonck en Valkenswaard.
3. Rechtsvorm	GR
4. Bestuurlijk belang	Burgemeester A. Ederveen: voorzitter bestuur Wethouder T. Geldens: lid bestuur Wethouder K. Marchal: lid bestuur Wethouder M. Theus: lid bestuur
5. Vestigingsplaats	Valkenswaard
6. Belang	49,49%
7. Gemeentelijke bijdrage 2019	€ 7.798
8. Resultaat 2017	€ 212
9. Eigen vermogen eind 2017	€ 312
10. Vreemd vermogen eind 2017	€ 7.476
11. Geprognoseerd resultaat 2019	€ 0
12. Eigen vermogen begin 2019	€ 0
13. Eigen vermogen eind 2019	€ 0
14. Vreemd vermogen begin 2019	€ 7.691
15. Vreemd vermogen eind 2019	€ 7.691
16. Voldoende weerstandsvermogen?	Nee
17. Risico's*	€ 780

Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost	Toelichting
1. Visie/ doelstelling in relatie tot doelen van gemeente Valkenswaard	Samenwerking van brandweer, GHOR en RAV (Regionale Ambulancevoorziening) om incidenten en rampen te voorkomen, beperken en bestrijden.
2. Deelnemende organisaties	De gemeenten Eindhoven, Veldhoven, Best, Waalre, Oirschot, Nuenen, Son en Breugel, Deurne, Laarbeek, Helmond, Gemert-Bakel, Asten, Someren, Geldrop-Mierlo, Heeze-Leende, Valkenswaard, Cranendonk, Eersel, Bergeijk, Bladel, Reusel-de Mierden.
3. Rechtsvorm	GR
4. Bestuurlijk belang	De burgemeester is vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur.
5. Vestigingsplaats	Eindhoven
6. Belang	4,21%
7. Gemeentelijke bijdrage 2019	€ 1.514
8. Resultaat 2017	€ 952
9. Eigen vermogen eind 2017	€ 7.561
10. Vreemd vermogen eind 2017	€ 44.767
11. Geprognoseerd resultaat 2019	€ 0
12. Eigen vermogen begin 2019	€ 5.998
13. Eigen vermogen eind 2019	€ 5.377
14. Vreemd vermogen begin 2019	€ 42.516
15. Vreemd vermogen eind 2019	€ 35.014

Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost	Toelichting
16. Voldoende weerstandsvermogen?	Ja
17. Risico's*	€ 0

Werkvoorzieningsschap Regio Eindhoven (Ergon)	Toelichting
1. Visie/ doelstelling in relatie tot doelen van gemeente Valkenswaard	Het uitvoeren van de Wet Sociale Werkvoorziening door zorg te dragen voor werkgelegenheid voor inwoners met een lichamelijke, verstandelijke of psychische handicap. Hiervoor is een gemeenschappelijke regeling aangegaan waarbinnen het bedrijf Ergon wordt geëxploiteerd.
2. Deelnemende organisaties	De gemeenten Eindhoven, Veldhoven, Heeze-Leende, Valkenswaard en Waalre. De gemeente Geldrop-Mierlo heeft een inkooprelatie.
3. Rechtsvorm	GR
4. Bestuurlijk belang	Het college is met de wethouder Werk & Inkomen vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur van Ergon
5. Vestigingsplaats	Eindhoven
6. Belang	8,35%
7. Gemeentelijke bijdrage 2019	Geen gemeentelijke bijdrage, alleen doorbetaling van rijks gelden.
8. Resultaat 2017	€ 907
9. Eigen vermogen eind 2017	€ 10.335
10. Vreemd vermogen eind 2017	€ 6.197
11. Geprognoseerd resultaat 2019	€ 0
12. Eigen vermogen begin 2019	N.n.b.
13. Eigen vermogen eind 2019	N.n.b.
14. Vreemd vermogen begin 2019	N.n.b.
15. Vreemd vermogen eind 2019	N.n.b.
16. Voldoende weerstandsvermogen?	Nee
17. Risico's*	€ 90

Cure	Toelichting
1. Visie/ doelstelling in relatie tot doelen van gemeente Valkenswaard	Door middel van een openbaar lichaam behartigen van de belangen van - en het tot stand brengen van een samenwerking tussen - de aan de regeling deelnemende gemeenten op het terrein van het beheer van huishoudelijke afvalstoffen afkomstig uit de deelnemende gemeenten en de daarmee samenhangende taken, een en ander met inachtneming van de Wet milieubeheer en van het door de overheid gevoerde afvalstoffenbeleid.
2. Deelnemende organisaties	De gemeenten Eindhoven, Geldrop-Mierlo en Valkenswaard.
3. Rechtsvorm	GR
4. Bestuurlijk belang	In het dagelijks bestuur is de wethouder Milieu/ Financiën vertegenwoordigd. In het Algemeen Bestuur zijn de wethouder Milieu/ Financiën en de wethouder Economische Zaken vertegenwoordigd.
5. Vestigingsplaats	Eindhoven
6. Belang	8,5%
7. Gemeentelijke bijdrage 2019	€ 2.392

Cure	Toelichting
8. Resultaat 2017	€ 469
9. Eigen vermogen eind 2017	€ 469
10. Vreemd vermogen eind 2017	€ 18.266
11. Geprognoseerd resultaat 2019	€ 0
12. Eigen vermogen begin 2019	N.n.b.
13. Eigen vermogen eind 2019	N.n.b.
14. Vreemd vermogen begin 2019	N.n.b.
15. Vreemd vermogen eind 2019	N.n.b.
16. Voldoende weerstandsvermogen?	Nee. Alle risico's zijn voor deelnemende gemeenten.
17. Risico's*	€ 239

Gemeenschappelijke gezondheidsdienst Zuidoost Brabant (GGD)	Toelichting
1. Visie/ doelstelling in relatie tot doelen van gemeente Valkenswaard	Via de gemeenschappelijke regeling GGD BZO is Valkenswaard samen met 20 andere gemeenten verantwoordelijk voor de instandhouding van de Gemeenschappelijke Gezondheid Dienst Brabant Zuidoost. Het betreft hier een verplichting op basis van de Wet publieke gezondheid, die in 2008 onder meer de Wet collectieve preventie volksgezondheid heeft vervangen.
2. Deelnemende organisaties	De gemeenten Eindhoven, Veldhoven, Best, Waalre, Oirschot, Nuenen, Son en Breugel, Deurne, Laarbeek, Helmond, Gemert-Bakel, Asten, Someren, Geldrop-Mierlo, Heeze-Leende, Valkenswaard, Cranendonk, Eersel, Bergeijk, Bladel, Reusel-de Mierden.
3. Rechtsvorm	GR
4. Bestuurlijk belang	Wethouder M. Theus: lid AB, DB en lid financiële commissie, Burgemeester A.B.A.M. Ederveen: lid DB
5. Vestigingsplaats	Eindhoven
6. Belang	4,20%
7. Gemeentelijke bijdrage 2019	€ 499
8. Resultaat 2017	€ -129
9. Eigen vermogen eind 2017	€ 2.555
10. Vreemd vermogen eind 2017	€ 12.195
11. Geprognoseerd resultaat 2019	€ 0
12. Eigen vermogen begin 2019	€ 3.075
13. Eigen vermogen eind 2019	€ 2.475
14. Vreemd vermogen begin 2019	€ 13.225
15. Vreemd vermogen eind 2019	€ 12.695
16. Voldoende weerstandsvermogen?	Nee. Dit is beperkt. Voor overige risico's staan deelnemende gemeenten garant.
17. Gekwantificeerde risico's	€ 50

Omgevingsdienst Zuidoost Brabant	Toelichting
1. Visie/ doelstelling in relatie tot doelen van gemeente Valkenswaard	Gemeenten en provincies gaan samenwerken in regionale uitvoeringsdiensten (RUD's) om de kwaliteit van de vergunningverlening, het toezicht en de handhaving van complexe en bovenlokale milieugerelateerde uitvoeringstaken te verbeteren.
2. Deelnemende organisaties	De gemeenten Eindhoven, Veldhoven, Best, Waalre, Oirschot, Nuenen, Son en Breugel, Deurne, Laarbeek, Helmond, Gemert-Bakel,

Omgevingsdienst Zuidoost Brabant	Toelichting
	Asten, Someren, Geldrop-Mierlo, Heeze-Leende, Valkenswaard, Cranendonk, Eersel, Bergeijk, Bladel, Reusel-de Mierden.
3. Rechtsvorm	GR
4. Bestuurlijk belang	In dagelijks bestuur is Valkenswaard vertegenwoordigd door wethouder milieu van Heeze-Leende. In algemeen bestuur heeft wethouder milieu van Valkenswaard zitting.
5. Vestigingsplaats	Eindhoven
6. Belang	0,75%
7. Gemeentelijke bijdrage 2019	€ 160
8. Resultaat 2017	€ 0 (na tariefcorrectie)
9. Eigen vermogen eind 2017	€ 1.577
10. Vreemd vermogen eind 2017	€ 5.055
11. Geprognoseerd resultaat 2019	€ 0
12. Eigen vermogen begin 2019	€ 1.515
13. Eigen vermogen eind 2019	€ 1.515
14. Vreemd vermogen begin 2019	€ 3.831
15. Vreemd vermogen eind 2018	€ 3.681
16. Voldoende weerstandsvermogen?	Nee.
17. Risico's*	€ 80

N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	Toelichting
1. Visie/ doelstelling in relatie tot doelen van gemeente Valkenswaard	Bankieren met een bankinstelling die voldoet aan de hoogste ranking (AAA). De BNG is de bank van de overheid en voor het maatschappelijk belang. De BNG voorziet in zo goedkoop mogelijke financiële dienstverlening en biedt zo toegevoegde waarde aan haar aandeelhouders en de Nederlandse publieke sector
2. Deelnemende organisaties	De publieke sector in Nederland, zoals gemeenten, provincies, gemeenschappelijke regelingen etc.
3. Rechtsvorm	N.V.
4. Bestuurlijk belang	De vertegenwoordiger in de algemene vergadering van aandeelhouders is de wethouder Financiën.
5. Vestigingsplaats	Den Haag
6. Belang	0,023%
7. Gemeentelijke bijdrage	Geen bijdrage
8. Resultaat 2017	€ 393.000
9. Eigen vermogen eind 2017	€ 4.220.000
10. Vreemd vermogen eind 2017	€ 135.805.000
11. Geprognoseerd resultaat 2019	N.n.b.
12. Eigen vermogen begin 2019	N.n.b.
13. Eigen vermogen eind 2019	N.n.b.
14. Vreemd vermogen begin 2019	N.n.b.
15. Vreemd vermogen eind 2019	N.n.b.
16. Voldoende weerstandsvermogen?	N.n.b.
17. Gekwantificeerde risico's	N.n.b.

*Risico's worden conform het BBV, artikel 11, lid b, gedefinieerd als alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie. Indien er geen redelijk beeld gevormd kan worden omtrent de risico's en/of het weerstandsvermogen, wordt er standaard 10% van de gemeentelijke bijdrage opgenomen in het weerstandsvermogen van de gemeente.

Totale bijdrage verbonden partijen

Verbonden Partij	Bijdrage 2019
Metropoolregio Eindhoven	416
Samenwerkingsverband A2-gemeenten	7.798
Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost	1.514
Werkvoorzieningsschap Regio Eindhoven (Ergon)	900
Cure	2.393
Gemeenschappelijke gezondheidsdienst Zuidoost Brabant (GGD)	509
Omgevingsdienst Zuidoost Brabant	160
N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	-
Totaal	13.690

Grondbeleid

Inleiding

De manier waarop de gemeente invloed uitoefent op de realisatie van ruimtelijke plannen kan kortweg worden gezien als de essentie van gemeentelijk grondbeleid. Een slagvaardig grondbeleid is een randvoorwaarde voor het welslagen van ruimtelijk en sectoraal beleid.

Toekomstvisie, Structuurvisie, Woningbouwprogramma en andere beleidsnota's geven richting aan de toekomstige ontwikkeling van Valkenswaard. Om te zorgen dat de gemeente daarin de regie kan voeren, is het belangrijk dat zij zich, naast publiekrechtelijke kaders, kan bedienen van privaatrechtelijke kaders en instrumenten. Dit kan door het voeren van een faciliterende grondpolitiek met een sterke regiefunctie. Alleen voor maatschappelijke doelen en natuurcompensatie wordt nog een actieve grondpolitiek gevoerd.

De doelstellingen en werkwijzen en instrumenten van het grondbeleid liggen vast in de Nota Grondbeleid, vastgesteld op 23 juni 2016.

Integrale afweging provinciale woningbouwprognose 2014-2023

In november 2014 heeft de provincie het woningbouwprogramma voor de periode 2014- 2023 bekend gemaakt. Op basis van deze prognose is in 2015 het raadvorstel "Integrale afweging en prioritering woningbouwprojecten" vastgesteld. De besluitvorming is in de actualisatie van alle onderhanden grondexploitaties en in deze begroting verwerkt.

In het voorjaar van 2017 heeft de provincie een nieuwe provinciale bevolkings- en huishoudensprognose bekendgemaakt. Deze prognose maakt het mogelijk om in de periode 2017-2026 ca. 175 woningen extra te realiseren, bovenop de woningbouwprogrammering van september 2015. Eind 2018 leggen wij een nieuwe integrale afweging voor de bestaande en nieuwe plannen voor. De besluitvorming over deze afweging verwerken we in de eerstvolgende actualisatie van de grondexploitaties.

Actuele prognose resultaat totale bouwgrondexploitatie.

Op dit moment zijn de onderstaande tien grondgrondexploitaties actief en worden onderstaande resultaten op einddatum geraamd.

Grex (*€ 1.000)	Einde looptijd	Verwacht resultaat op einddatum	Tussentijdse winstneming t/m 2017	Totaal resultaat einde looptijd na tussentijdse winstnemingen
Hoge Akkers	2022	-2.351	0	-2.351
Vlasakkers	2021	-433	0	-433
Carolusdreef 100	2021	-123	0	-123
Molensteen	2020	188	0	188
Biestven	2021	216	390	606
Luikerweg 55	2021	274	0	274
Lage Heide wonen*	2024	5.569	0	5.569
Lage Heide landgoederen*	2021	691	0	691
Lage Heide natuur*	2020	-1.232	0	-1.232
Kloosterpark	2021	54	0	54

Tabel: resultaat op einddatum *= Grexen Lage Heide financieel één grex.

Risicoanalyse

Evenals de voorgaande jaren hanteren we dezelfde methodiek.

De gehanteerde benamingen van de scenario's zijn:

- **Positieve marktontwikkeling:** zowel in prijsvorming als afzettempo een positieve ontwikkeling.
- **Neutrale marktontwikkeling:** zowel in prijsvorming als afzettempo een neutrale ontwikkeling.
- **Negatieve marktontwikkeling:** zowel in prijsvorming als afzettempo een negatieve ontwikkeling.

Voor een beperkt aantal grexen met een (beperkt) risico is een drietal scenario's doorgerekend conform de onderstaande scenario's (model Fakton). Hieronder geven wij in het kort weer, welke scenario's er zijn.

- *'Positief marktontwikkeling'*: Dit scenario schetst het beeld van een woningmarkt die vanaf heden weer in de lift zit. De grondprijzen stijgen en de afzet van nieuwbouwwoningen trekt aan (1 jaar eerdere verkoop).
- *'Neutrale marktontwikkeling'*: In dit scenario blijft de afzet op de woningmarkt gelijk en stijgen de grondprijzen licht. Dit betekent een lichte stijging in grondprijzen ten opzichte van het door de gemeente beoogde scenario.
- *'Negatieve marktontwikkeling'*: Dit scenario gaat uit van een uitblijvende wijziging van de woningmarkt. De verkoop van (nieuwbouw)woningen bereikt een dieptepunt zowel in verkooptijd (twee jaar) als in waarde en de grondprijzen dalen licht (drie jaar) verder.

Vervolgens is voor alle drie de scenario's het resultaat op einddatum berekend. Het resultaat op einddatum wordt daarna teruggerekend naar de netto contante waarde van 1 januari 2019. Dit doen we om de resultaten van alle grondexploitaties onderling te kunnen vergelijken.

Fakton heeft een percentage toegekend aan de kans dat de scenario's optreden. Dit leidt tot een gewogen scenario. Door het resultaat op netto contante waarde te vermenigvuldigen met het percentage wordt het gewogen resultaat bepaald. Het resultaat van de grondexploitatie minus het gewogen resultaat is dan het risicobedrag van de betreffende grondexploitatie.

In de tabel zijn de gewogen resultaten op netto contante waarde 1 januari 2019 in kolom B weergegeven met aangepaste grondprijzen van gemiddeld € 322,00 / m² vrije sector en gemiddeld € 279,00 / m² voor de sociale woningbouw.

Het betreft alleen de grexen van het plan Lage Heide wonen en Lage Heide landgoed. Voor alle andere grexen liggen er besluiten voor de voorgenomen grondverkoop of zijn er taxaties gemaakt. Hoewel de woningmarkt in Valkenswaard zich positief ontwikkelt, is er tegelijkertijd sprake van enige onzekerheid in de mondiale markten die effect kunnen hebben op de ontwikkeling van de rente en het consumentenvertrouwen. Ook in de reacties uit de makelaarsconsultatie klinkt enige voorzichtigheid door. Wij hebben ten opzichte van 2017 10% meer 'kans van optreden' toegekend aan het neutrale scenario ten laste van het scenario positieve marktontwikkeling.

- Positieve marktontwikkeling : 20%, was in 2017 30%;
- Neutrale marktontwikkeling : 60%, was in 2017 50%;
- Negatieve marktontwikkeling : 20%, was in 2017 20%.

GreX	Kolom A Actualisatie		Kolom B Gewogen resultaat		Kolom C Verschil B - A	
	Netto Waarde 01-01-2019	Contante	Netto Waarde 01-01-2019	Contante	Netto Waarde 01-01-2019	Contante
Hoge Akkers		-2.216		Besluit		-
Vlasakkers		-416		Taxatie		-
Carolusdreef 100		-118		Taxatie		-
Molensteen		184		Besluit		-
Biestven		207		Taxatie		-
Luikerweg 55		263		Taxatie		-
Lage Heide, deelgebied Wonen*		5.044		3.042		-2.002
Lage Heide, deelgebied Landgoederen*		652		325		-326
Lage Heide, deelgebied Natuur*		-1.208		Geen bouwgrond		-
Kloosterpark		52		Contract		-
		2.444				-2.328

* grexen Lage Heide financieel één grex.

In kolom A zijn de resultaten op netto contante waarde op 1 januari 2019 vermeld op basis van de laatste fasering en actueel rentepercentage. Deze actualisatie heeft plaatsgevonden in het kader van het opstellen van de begroting 2019.

De bedragen in kolom B geven de netto contante waarde weer op basis van het gewogen resultaat van de risicoanalyse. Het verschil in kolom C geeft als resultaat de lagere winst op basis van de risicoanalyse ten opzichte van het resultaat op netto contante waarde 1 januari 2019 (kolom B).

Conclusie risicoanalyse:

Alle grexen, waarvoor een risicoanalyse is opgesteld, blijven positief. Wel bestaat de mogelijkheid als de geschetste scenario's uitkomen dat er op de grondexploitaties minder winst wordt gemaakt dan geraamd. Het geraamde resultaat van de grexen van ca. € 2.444.000 (netto contant 1 januari 2019) kan hierdoor met € 2.328.000 verminderen naar € 116.000 (positief).

In de begroting 2019 hebben wij geen rekening gehouden met de verwachte winst van de grondexploitaties: er zijn dus geen projecten gefinancierd met een verwachte winst vanuit de grondexploitaties. Evenals voorgaande jaren wordt de winst pas genomen als deze daadwerkelijk is gerealiseerd (voorzichtigheidsprincipe).

Voorzieningen en risico's aanvullend op de risicoanalyse Lage Heide

De grexen Lage Heide Wonen, Landgoederen en Natuur worden financieel beschouwd als één grex. De netto contante waarde van de grex Natuur is negatief. Voor de grexen Wonen en Landgoederen zijn netto contante waarden op basis van risicoanalyse positief. Voor het totale grex Lage Heide leidt dit tot een gezamenlijk gewogen resultaat van ca. € 2.100.100 positief.

De afzet van het plan Lage Heide blijft qua omvang en afzettingtempo het meest risicovol. Met de scenarioberekeningen wordt dit grotendeels ondervangen, maar niet geheel.

In de berekeningen is immers nog geen rekening gehouden met een mogelijke afslag van de gehanteerde grondprijzen, wanneer het woningbouwprogramma in de koopsector wordt omgezet naar huur en de prijsgarantie voor de kopers van een particuliere kavel bij een dalende grondprijs zou leiden tot restitutie.

Omzetting koop-huur

Een mogelijkheid om meer woningen in de huursector te realiseren, ten koste van koopwoningen, heeft uiteraard negatieve gevolgen voor het resultaat van de grex. Het mogelijk omzetten van de koopwoningen (rijwoningen) naar huurwoningen heeft een negatief effect van ca. € 223.000 t.o.v. de basisraming (= effect zonder aanpassing bestemmingsplan).

Garantie grondprijverlaging

In de woningmarktanalyse (raadsvoorstel 13raad00478 d.d. 5 september 2013) zijn stimulerende maatregelen benoemd die direct invloed hebben op het resultaat van de lopende grondexploitaties. Een van die maatregelen, die direct effect heeft op het resultaat van de lopende grondexploitatie, is de garantie die de gemeente aan de koper van een bouwkaavel verstrekt. Met die garantie is de koper ervan verzekerd dat een eventuele verlaging van de grondprijs binnen tien jaar na aankoop wordt terugbetaald.

Bij de behandeling van het raadsvoorstel 2e actualisatie bouwgrondexploitaties 2015 heeft de raad een amendement aangenomen, waarmee deze garantieregel met ingang van 1 april 2016 wordt beëindigd. De tot dat moment afgegeven garanties worden gerespecteerd.

Dit betekent een risico bij grondprijverlaging.

Tot 1 april 2016 hebben wij negen bouwkaavels in de grex Lage Heide wonen verkocht met toepassing van de prijsgarantie. In het onderstaande overzicht geven wij aan wat de concrete financiële gevolgen zijn bij een grondprijverlaging. Voor de bepaling van het risicobedrag zijn we uitgegaan van een substantiële grondprijverlaging naar € 322/m².

Kavelnummer + oppervlakte	Aankoopjaar	Prijs verkoopdatum	Risicobedrag (x €1.000)
Kavel 24 (460 m ²)	2013	€ 380/m ²	27
Kavel 18 (405 m ²)	2014	€ 380/m ²	23
Kavel 19 (434 m ²)	2014	€ 380/m ²	25
Kavel 23 (535 m ²)	2014	€ 380/m ²	31
Kavel 14 (463 m ²)	2015	€ 380/m ²	27
Kavel 29 (376 m ²)	2016	€ 380/m ²	22
Kavel 30 (480 m ²)	2016	€ 380/m ²	28
Kavel 35 (378 m ²)	2016	€ 380/m ²	22
Kavel 41 (433 m ²)	2016	€ 380/m ²	25
Totaal garantiebedrag			230

Het risicobedrag moet uitbetaald worden op het moment dat besloten wordt om de bouwgrondprijzen te verlagen. Op basis van het aantal vierkante meters bouwgrond van de verkochte bouwkaavels kan een negatief resultaat optreden van ca. € 230.000 bij een verlaging van de grondprijs naar € 322,- per m².

Fasering PO-kaavels

Ook de afzet van de PO(particulier opdrachtgeverschap)-kaavels in het plan Lage Heide blijft qua afzettingen een risico. Met de scenarioberekeningen wordt dit grotendeels ondervangen, maar niet geheel. In de basis is immers in de berekeningen is immers nog geen rekening gehouden met een mogelijke extra vertraging van twee jaar in de afzet van de PO-kaavels, zoals wij die in de planning hebben opgenomen. De extra vertraging van twee jaar heeft een negatief effect van ca. € 350.000 t.o.v. de basisraming.

Grondexploitatie	Einde looptijd	Resultaat op netto contante waarde 1 januari 2019	Resultaat gebaseerd op gewogen resultaat of eindwaarde
- Lage Heide wonen basis - omzetten koop-huur - prijsgarantie PO-kaavels - vertraging verkoop PO-kaavels	2024	3.042 -223 -230 -350	Gewogen - Risicobuffer - Risicobuffer - Risicobuffer
Lage Heide landgoederen	2020	325	Gewogen
Lage Heide natuur	2017	-1.208	Eindwaarde
Lage Heide totaal		1.356	

Uit bovenstaande tabel blijkt dat het totaal resultaat van de grexen Lage Heide positief blijft en er geen voorziening voor de grexen Lage Heide noodzakelijk is.

Dommelkwartier

In december 2015 is de ruimtelijke procedure van het bestemmingsplan Dommelkwartier 2013 beëindigd, omdat de ontwikkeling niet past binnen de kaders van de ladder voor duurzame verstedelijking. Er loopt een mediationtraject over de afwikkeling van de gesloten anterieure overeenkomsten. Om bovenstaande reden wordt de grondexploitatie nog niet gesloten, wel zal de boekwaarde van de grex niet hoger mogen zijn dan de taxatiewaarden van de huidige bestemming. De boekwaarde van de grex bedraagt op 31 december 2017 € 1.668.068.

De taxatiewaarde bedraagt € 255.000. Op basis van deze taxatiewaarde is er bij de jaarrekening 2017 een voorziening voor het verschil in boekwaarde met de taxatiewaarde getroffen van € 1.413.000.

Resume voorzieningen

Voor grexen waarvoor een nadelig exploitatieresultaat wordt verwacht zijn voorzieningen getroffen. Het negatieve resultaat van verliesgevende grexen wordt onttrokken aan de voorziening 'grondexploitaties'.

Voor de volgende bestemmingsplannen in exploitatie (grondexploitaties) zijn voorzieningen getroffen:

Grondexploitatie	Voorziening 1-1-2018	Geraamde resultaat op NCW 1-1-2019	Aanpassing voorziening begroting 2019	Voorziening per 1-7-2018
Hoge Akkers	2.106	-2.216	110	2.216
Vlasakker	405	-416	11	416
Carolusdreef 100	116	-118	2	118
Dommelkwartier	1.413	-	-	1.413
	4.040	-2.750	123	4.163

De voorziening Hoge Akkers wordt verhoogd met € 110.000 tot € 2.216.000 als gevolg van de tijdelijke verplaatsing van de corsolocatie en de vertraging van een half jaar in de uitgifte van bouwgrond i.v.m. de procedures rondom de corsolocatie. De voorziening Vlasakkers wordt verhoogd met € 11.000 tot € 416.000 als gevolg de vertraging in de gronduitgifte met een half jaar. Deze vertraging wordt veroorzaakt door het ingesteld beroep tegen een kapvergunning.

Voor de grexen waarvoor op basis van de gewogen netto contante waarde een negatief resultaat wordt verwacht zijn voorzieningen getroffen. De voorzieningen zijn ten laste van de algemene reserve gebracht. Het totaal van de voorzieningen bedraagt daardoor ± € 4,16 miljoen.

Verschilanalyse actualisatie begroting 2019 – jaarrekening 2017

Jaarlijks worden de lopende bouwgrondexploitaties (grexen) tweemaal geactualiseerd. Het proces van de actualisaties valt samen met het proces van de jaarrekening en begroting. In de onderstaande tabel zijn de resultaten op einddatum, van zowel de begroting 2019 als de jaarrekening 2017, van de geopende bouwgrondexploitaties weergegeven.

Grex	Jaarrekening 2017 Resultaat op einddatum	Begroting 2019 Resultaat op einddatum	Vershil
Hoge Akkers	- 2.280	-2.351	-71
Vlasakkers	-422	-433	-11
Carolusdreef 100	-123	-123	-
Molensteen	188	188	-
Biestven	216	216	-
Luikerweg 55	274	274	-
Lage Heide, Wonen*	5.569	5.569	-
Lage Heide, Landgoederen*	714	691	-23
Lage Heide, Natuur*	-1.232	-1.232	-
Kloosterpark	54	54	-
Totaal			-105

*Grexen Lage Heide financieel één grex.

De verschillen worden veroorzaakt:

- Het verschil in de grex Hoge Akkers wordt veroorzaakt door de tijdelijke verplaatsing van de corsolocatie buiten het plangebied en onduidelijkheid over de locatie binnen het plangebied, waardoor gronduitgifte met een half jaar is vertraagd;
- Het verschil in de grex Vlasakkers wordt veroorzaakt, doordat er een beroep bij de Rechtbank is ingesteld tegen een kapvergunning, hetgeen tot gevolg heeft dat de gronduitgifte gedeeltelijk is vertraagd met een half jaar;
- Het verschil in de grex Lage Heide landgoed wordt veroorzaakt doordat de looptijd van de grex met één jaar is verlengd, als gevolg van tegenvallende verkoop van de landgoedkavels (medio 2018 geen kavel verkocht).

Subsidieverstrekking

Inleiding

In de afgelopen jaren zijn efficiëncyclagen gemaakt met betrekking tot de afhandeling van subsidieaanvragen: subsidies onder de €1500 worden in één keer vastgesteld. Dit vermindert de regeldruk voor verenigingen en bespaart tijd in de afhandeling. Omdat er binnen de gemeente sprake is van een grote hoeveelheid subsidies en deze onderling verschillen is de algemene subsidieverordening beperkt tot de hoofdlijnen. Het betreft een procedureverordening. Daarnaast gelden beleidsregels. Subsidies kunnen structureel en incidenteel zijn.

Subsidiebeleid en subsidieverordening

Eind 2015 zijn aan de gemeenteraad het nieuwe subsidiebeleid en de algemene subsidieverordening ter besluitvorming voorgelegd. De doelstelling van het subsidiebeleid van de gemeente Valkenswaard is als volgt geformuleerd:

"Maatschappelijke organisaties, instellingen en individuen 'aanvullend en ondersteunend op de eigen inzet zowel fysiek als financieel' in staat stellen om met hun activiteiten een bijdrage te leveren aan het realiseren van beleidsdoelen van de gemeente Valkenswaard."

Om te kunnen bepalen of bestaande of toekomstige subsidie verzoeken voldoende aansluiten bij de beleidsdoelstellingen en/of met inzet van deze subsidies de realisatie van beleidsdoelstellingen het best is gediend, zullen wij deze toetsen aan algemene en inhoudelijke kaders.

Subsidieplafond

Gebaseerd op de algemene subsidieverordening stelt de gemeenteraad jaarlijks bij de vaststelling van de begroting per instelling het bedrag vast dat ten hoogste als budgetsubsidie voor het daarop volgende jaar ter bereiking van de doelen (= speerpunten subsidiebeleid) door het college kan worden verleend aan professionele regionale welzijnsinstellingen met basistaken op het gebied van gezondheid, educatie, maatschappelijk en sociaal-cultureel werk (beleidsgestuurde contract financieringsubsidies). Overigens kunnen er altijd redenen zijn waardoor we de aan ons gelieerde partijen vragen extra werkzaamheden te verrichten en waarvoor dan ook extra middelen nodig zijn. Deze extra middelen worden altijd binnen de programma's gezocht.

Op basis van het nieuw vastgestelde subsidiebeleid zijn de subsidies verdeeld in clusters. Clusters die aangegeven welke maatschappelijke doelen worden gediend. In onderstaande tabel is aangegeven welk subsidiebedrag (x € 1.000) met welk cluster is gemoeid:

Cluster	Subsidieplafond 2019
Bevorderen Sociale Cohesie	138
Cultuur	1.826
Meedoen Makkelijker Maken	1.544
Opgroeien en Opvoeden	1.906
Ondersteuning Ondernemersklimaat	71
Sport	354
Toerisme	163
Vorming en Ontwikkeling	67
Volksgezondheid en Zorg	63
Totaal	6.132

Bezuinigingen

In de verplichte paragrafen worden onderwerpen behandeld die van belang zijn voor inzicht in de financiële positie. In deze economische moeilijke tijden staan bijna alle gemeenten voor grote bezuinigingsoperaties, takendiscussies en financiële onzekerheden, zoals de decentralisaties van rijkstaken. In deze paragraaf zijn in één integraal beeld alle bezuinigingen en taakstellingen van de vijf programma's opgenomen in een meerjarenraming. Dit betreft alle nog niet (geheel) gerealiseerde taakstellingen. Het doel van deze paragraaf is het geven van een beter financieel inzicht.

	2019	2020	2021	2022
Programma 2 Werken				
Huurtarieven medegebruik lokalen	40	40	40	40
Vervanging dure en externe locaties	56	56	56	56
Totaal nog te realiseren programma 2	96	96	96	96
Programma 3 Vrije Tijd				
Werven van subsidies	44	44	44	44
Optimale bezetting sportaccommodaties	25	25	25	25
Totaal nog te realiseren programma 3	69	69	69	69
Subsidies				
Subsidiebeleid herijken	190	190	190	190
Totaal subsidies	190	190	190	190
Totaal nog te realiseren bezuinigingen	355	355	355	355

Bijlagen

Bijlage 1: weerstandsvermogen

Weerstandscapaciteit	Bedrag
Algemene reserve (vrij aanwendbaar deel)	7.112
Vrij aanwendbare specifieke bestemmingsreserves	1.260
Budget onvoorzien	125
Begrotingsruimte (saldo begroting 2019)	-
Stille reserve(s)	780
Onbenutte belastingcapaciteit	1.848
Kostenreductie (bezuinigingen)	-
Totaal	11.125

Algemene reserve	
Verwacht saldo per 01-01-2019	7.112
Vrij aanwendbare specifieke bestemmingsreserves	
Verwacht saldo per 01-01-2019	
Beeldende kunst	85
Speeltoestellen	507
Evenementen	27
Egalisatiereserve WMO	197
Buitenspeelsterreinen peuterspeelzalen	84
Vervanging instrumenten CMD	30
Vervanging inventaris sport	40
Vervanging bedrijfsmiddelen	211
Rood voor groen	79
Totaal	1.260
Minimale vereiste hoogte budget onvoorzien	125
Begrotingsruimte	-
Stille reserves	
Eksterlaan: 9 van de 12 woningen zijn verkocht gemiddeld a €260.000. Pachtgronden zijn niet aangemerkt (door de gemeenteraad) om te verkopen en worden niet in dit overzicht opgenomen. Natuurgronden (o.a. Malpie) zijn niet aangemerkt (door de gemeenteraad) om te verkopen en worden niet in dit overzicht opgenomen. Bedrijven, sportcomplexen, gemeentehuis, gemeentewerf zijn niet aangemerkt (door de gemeenteraad) om te verkopen en worden niet in dit overzicht opgenomen.	780
Totaal	780
Onbenutte belastingcapaciteit	
In de artikel 12 procedure is een minimaal tarief voor de OZB opgenomen van 0,1905%. Het OZB tarief voor woningen in 2019 is lager dan de artikel 12 norm.	1.848
Totaal	1.848
Kostenreductie	-

Bijlage 2: gemeentebestuur

Samenstelling gemeenteraad, raadsperiode 2018 - 2022

Partij	Aantal zetels in de gemeenteraad
H&G (Helder & Gedreven)	6
CDA (Christen Democratisch Appèl)	5
Valkenswaard Lokaal	4
PvdA (Partij van de Arbeid)	2
Samen voor Valkenswaard	2
VVD (Volkspartij voor Vrijheid en Democratie)	2
D66 (Democraten 66)	1
Vitaal Valkenswaard	1

Op 21 maart 2018 heeft er een gemeenteraadsverkiezing plaatsgevonden, waarna een nieuwe gemeenteraad is geïnstalleerd (29 maart 2018).

Het college van burgemeester en wethouders bestaat uit:

College	Portefeuille
Burgemeester drs. A.B.A.M. Ederveen	Openbare orde en veiligheid, toekomstvisie, bestuurlijke aangelegenheden, intergemeentelijke samenwerking, burgerzaken, communicatie en marketing. Programma's en projecten: Groote Heide Dommelland
Wethouder T.P.T.H. Geldens	Beheer openbare ruimte, financiën, duurzaamheid, bedrijvigheid, monumenten, eigendommen en grondzaken, grondexploitaties, vergunningen, sport. Programma's en projecten: Dommelkwartier, Dommelen-Zuid (verkeer), Masterplan Centrum, Business Case Sport.
Wethouder C. Marchal	Verkeer en mobiliteit, ruimtelijke ordening, volkshuisvesting, personeel en organisatie, dienstverlening, toerisme en recreatie. Programma's en projecten: BGTS Groote Heide, Dommelkwartier, Bereikbaar Valkenswaard, Lage Heide woningbouw, Eurocircuit, Omgevingswet, Jongeren en jonge gezinnen.
Wethouder M.H. Theus	Zorg en welzijn, wijkgericht werken, werk en inkomen, onderwijs en cultuur. Programma transformatie sociaal domein.

Bijlage 3: overzicht reserves en voorzieningen

Naam reserve/voorziening	2019	2020	2021	2022
ALGEMENE RESERVE				
Algemene reserve	7.112	6.916	6.916	6.916
BESTEMMINGSRESERVES				
Rood voor groen	79	79	79	79
Totaal bestemmingsreserves programma 1	79	79	79	79
Instandhouding buitenterreinen peuterspeelzalen	84	74	59	49
Decentralisatie huisvesting onderwijs	60	60	60	60
Totaal bestemmingsreserves programma 2	144	134	119	109
Beeldende kunst	85	70	55	40
Speeltoestellen	507	252	147	167
Evenementen	27	27	27	27
Vervanging instrumenten CMD	30	20	22	24
Vervanging inventaris sport	40	25	20	10
Totaal bestemmingsreserves programma 3	689	394	271	268
Egalisatiereserve WMO	197	0	0	0
Totaal bestemmingsreserves programma 4	197	0	0	0
Tractie ruimtelijk beheer	321	171	259	320
Vervanging bedrijfsmiddelen	211	236	246	292
Winstuitkering HNG	538	268	0	0
Totaal bestemmingsreserves programma 5	1.070	675	505	612
Totaal bestemmingsreserves	2.179	1.282	974	1.068
DEKKINGSRESERVES				
Kapitaallasten voormalig gemeentehuis	219	190	160	130
Bewaakte fietsenstalling	25	23	21	19
Woonwagens 2010	26	23	20	16
Totaal dekkingsreserves programma 1	270	236	201	165
Kapitaallasten CC De Hofnar	7.663	7.395	7.120	6.839
Klimaatbeheersing CC de Hofnar	37	24	11	0
Parkeerplaats sportpark 't Heike	33	31	29	27
Speeltoestellen buitenbad	4	0	0	0
BC Sport	26	0	0	0
Totaal dekkingsreserves programma 3	7.763	7.450	7.160	6.866
Kapitaallasten Gemeentehuis	4.209	4.024	3.834	3.640
Tractie 2009	13	6	0	0
Tractie 2010	41	20	0	0
Tractie 2011	12	10	8	6

Naam reserve/voorziening	2019	2020	2021	2022
Vrachtwagen 83BKJ3	188	169	150	131
Nimos onkruidborstel machine	75	68	60	52
ICT algemeen	728	335	0	0
Brandveiligheid gemeentelijke gebouwen	204	196	188	180
Totaal dekkingsreserves programma 5	5.471	4.828	4.240	4.009
Totaal dekkingsreserves	13.504	12.514	11.601	11.040

Totaal bestemmings – en dekkingsreserves	15.683	13.784	12.563	12.096
---	---------------	---------------	---------------	---------------

VOORZIENINGEN				
Groot onderhoud onroerende zaken	2.525	2.449	1.767	1.576
Groot onderhoud Hofnar	402	370	352	249
Onderhoud De Hofnar facilitaire deel	299	319	339	359
Totaal voorzieningen overhead	3.226	3.138	2.458	2.184
Onderhoud wegen en bruggen	157	205	5	43
Riolering	3.279	3.058	2.688	2.259
Reiniging	207	207	207	207
Totaal voorzieningen programma 1	3.643	3.470	2.900	2.509
WW verplichtingen personeel	52	18	12	12
Appa langlevensrisico (pensioen)	3.397	3.402	3.407	3.412
Totaal voorzieningen programma 5	3.449	3.420	3.419	3.424
Totaal voorzieningen	10.318	10.028	8.777	8.117

Totaal reserves en voorzieningen	33.113	30.716	28.244	27.117
---	---------------	---------------	---------------	---------------

Bijlage 4: ontwikkelingen van reserves en voorzieningen

ALGEMENE RESERVE

Algemene Reserve (<i>inclusief te verwachten resultaat 2018</i>)	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Saldo 1 januari	7.112	6.916	6.916	6.916
Bij: resultaten Begroting 2016-2019	227	0	0	0
Af: Tekort begroting 2019	423	0	0	0
Saldo	6.916	6.916	6.916	6.916

BESTEMMINGSRESERVES

Rood voor Groen Onderhoud woonwagens	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Saldo 1 januari	79	79	79	79
bij: storting	0	0	0	0
af: beschikking	0	0	0	0
Saldo	79	79	79	79

Instandhouding buitenspeel terreinen peuterspeelzalen	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Saldo 1 januari	84	74	59	49
bij: storting	5	5	5	5
af: beschikking	15	20	15	15
Saldo	74	59	49	39

Decentralisatie huisvesting Onderwijs	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Saldo 1 januari	60	60	60	60
bij: storting	0	0	0	0
af: beschikking	0	0	0	0
Saldo	60	60	60	60

Beeldende kunst	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Saldo 1 januari	85	70	55	40
bij: storting	0	0	0	0
af: beschikking	15	15	15	15
Saldo	70	55	40	25

Speeltoestellen	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Saldo 1 januari	507	252	147	167
bij: storting	95	95	95	95
af: beschikking	350	200	75	75
Saldo	252	147	167	187

Evenementen	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Saldo 1 januari	27	27	27	27
bij: storting	23	23	23	23
af: beschikking	23	23	23	23
Saldo	27	27	27	27

Vervanging instrumenten CMD	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Saldo 1 januari	30	20	22	24
bij: storting	13	13	13	13
af: beschikking	23	11	11	11
Saldo	20	22	24	26

Vervanging inventaris sport	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Saldo 1 januari	40	25	20	10
bij: storting	20	20	20	20
af: beschikking	35	25	30	15
Saldo	25	20	10	15

Egalisatiereserve WMO	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Saldo 1 januari	197	0	0	0
bij: storting	0	0	0	0
af: beschikking	197	0	0	0
Saldo	0	0	0	0

Tractie ruimtelijk beheer	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Saldo 1 januari	321	171	259	320
bij: storting	163	163	163	163
af: beschikking	313	75	102	337
Saldo	171	259	320	146

Vervanging bedrijfsmiddelen	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Saldo 1 januari	211	236	246	292
bij: storting	58	58	58	58
af: beschikking	33	48	12	0
Saldo	236	246	292	350

Winstuitkering HNG	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Saldo 1 januari	538	268	0	0
bij: storting	0	0	0	0
af: beschikking	270	268	0	0
Saldo	268	0	0	0

DEKKINGSRESERVES

Dekkingsreserves	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Saldo 1 januari	13.507	12.514	11.601	11.040
bij: storting	0	0	0	0
af: beschikking	990	914	563	550
Saldo	12.514	11.601	11.040	10.490

VOORZIENINGEN

Groot onderhoud onroerende zaken	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Saldo 1 januari	2.525	2.449	1.767	1.576
bij: storting	415	415	415	415
af: beschikking	491	1.097	606	500
Saldo	2.449	1.767	1.576	1.491

Groot onderhoud De Hofnar	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Saldo 1 januari	402	370	352	249
bij: storting	82	82	82	82
af: beschikking	114	100	185	185
Saldo	370	352	249	146

Onderhoud De Hofnar facilitaire deel	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Saldo 1 januari	299	319	339	359
bij: storting	95	95	95	95
af: beschikking	75	75	75	75
Saldo	319	339	359	379

Onderhoud wegen en bruggen	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Saldo 1 januari	157	205	5	43
bij: storting	538	538	538	538
af: beschikking wegen/bruggen	490	738	500	550
Saldo	205	5	43	31

Riolering	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Saldo 1 januari	3.279	3.058	2.688	2.259
bij: storting	0	0	0	0
af: beschikking	221	370	429	483
Saldo	3.058	2.688	2.259	1.776

Reiniging	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Saldo 1 januari	207	207	207	207
bij: storting	0	0	0	0
af: beschikking	0	0	0	0
Saldo	207	207	207	207

WW verplichtingen personeel	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Saldo 1 januari	52	18	12	12
bij: storting	0	0	0	0
af: beschikking	34	6	0	0
Saldo	18	12	12	12

APPA langlevensrisico (pensioen)	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Saldo 1 januari	3.397	3.402	3.407	3.412
bij: storting	109	109	109	109
af: beschikking	104	104	104	104
Saldo	3.402	3.407	3.412	3.417

VOORZIENINGEN DIE IN MINDERING OP DE ACTIVA WORDEN GEBRACHT:

Grondexploitaties	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Saldo 1 januari	4.163	4.163	4.163	4.163
bij: storting	0	0	0	0
af: beschikking	0	0	0	0
Saldo	4.163	4.163	4.163	4.163

Dubieuze debiteuren	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Saldo 1 januari	2.734	2.734	2.734	2.374
bij: storting	0	0	0	0
af: beschikking	0	0	0	0
Saldo	2.734	2.734	2.734	2.374

Bijlage 5: overzicht van baten en lasten

Lasten

Programma	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Wonen	21.044	17.701	19.081	17.674	16.969	16.854
Werken	3.683	3.826	3.637	3.718	3.765	3.746
Vrije tijd	8.074	7.489	7.399	7.569	7.607	7.572
Sociaal Domein	32.263	29.807	32.913	32.604	32.481	32.351
Bestuur & organisatie	4.607	4.684	4.391	4.712	4.867	4.988
Overhead	10.860	9.984	10.084	9.826	9.523	9.332
Onvoorzien	-	125	125	125	125	125
Vennootschapsbelasting	-	PM	PM	PM	PM	PM
Algemene dekkingsmiddelen	-	71	-	-	-	-
Totale lasten	80.530	73.687	77.630	76.228	75.337	74.968

Baten

Programma	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Wonen	14.004	11.434	11.829	10.743	9.979	9.663
Werken	139	87	224	284	344	404
Vrije tijd	2.470	2.179	2.037	2.037	2.037	2.037
Sociaal Domein	8.515	8.560	8.570	8.408	8.408	8.408
Bestuur & organisatie	1.214	1.843	1.073	1.047	1.023	1.023
Overhead	302	236	32	32	32	32
Onvoorzien	-	-	-	-	-	-
Vennootschapsbelasting	-	PM	PM	PM	PM	PM
Algemene dekkingsmiddelen	49.157	48.764	51.779	52.534	53.080	53.372
Totale baten	75.801	73.103	75.544	75.085	74.903	74.939

Saldo voor bestemming	-4.728	-584	-2.086	-1.143	-434	-29
------------------------------	---------------	-------------	---------------	---------------	-------------	------------

Mutaties reserves

Lasten

Programma	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Wonen	841	100	100	100	100	100
Werken	284	-	-	-	-	-
Vrije tijd	231	455	55	55	55	55
Sociaal Domein	210	-	-	-	-	-
Bestuur & organisatie	1.282	501	449	221	221	221
Saldo	2.848	1.056	604	376	376	376

Baten

Programma	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Wonen	3.112	588	401	256	106	106
Werken	65	-	26	-	-	-
Vrije tijd	369	372	381	363	360	369
Sociaal Domein	364	-	197	-	-	-
Bestuur & organisatie	1.176	814	1.672	972	365	593
<i>Saldo</i>	<i>5.086</i>	<i>1.774</i>	<i>2.677</i>	<i>1.591</i>	<i>831</i>	<i>1.068</i>

Saldo mutatie reserves	2.237	718	2.074	1.215	455	692
-----------------------------------	--------------	------------	--------------	--------------	------------	------------

Saldo na bestemming	-2.490	136	-12	72	19	664
--------------------------------	---------------	------------	------------	-----------	-----------	------------

Bijlage 6: investeringsprogramma

Programma	Omschrijving	Investeringsbedrag	Kapitaallasten			
			2019	2020	2021	2022
Investeringsprogramma 2019						
Wonen	Grootschalig herstel asfaltwegen 2019	2.950	96	191	191	191
Wonen	Verbreed gemeentelijk Rioleringsplan 2019	2.651	47	93	93	93
Wonen	Investeringsprogramma afvalinzameling 2018	272	9	18	17	16
Wonen	Investeringsprogramma afvalinzameling 2019	118	4	8	8	8
Wonen	Investeringsprogramma tractie 2019 (dekking reserve tractie)	232	-	-	-	-
Vrije tijd	Programma Groote Heide	950	28	55	55	55
Vrije tijd	MIP buitensportvoorzieningen 2019	332	11	22	21	20
Investeringsprogramma 2020						
Wonen	Grootschalig herstel asfaltwegen 2020	3.450	-	112	224	221
Wonen	Masterplan centrum upgraden parkeerplaatsen	260	-	7	13	13
Wonen	Masterplan centrum programma 1	1.958	-	48	96	95
Wonen	Verbreed gemeentelijk Rioleringsplan 2020	1.418	-	25	50	50
Wonen	Investeringsprogramma tractie 2020 (dekking reserve tractie)	158	-	-	-	-
Vrije tijd	MIP buitensportvoorzieningen 2020	1.048	-	34	68	67
Investeringsprogramma 2021						
Wonen	Verbreed gemeentelijk Rioleringsplan 2021	1.373	-	-	24	48
Werken	Integraal huisvestingsplan onderwijs	PM	-	-	26	52
Vrije tijd	MIP buitensportvoorzieningen 2021	293	-	-	9	19
Investeringsprogramma 2022						
Wonen	Algemene alternatieve parkeer capaciteit	700	-	-	-	17
Wonen	Verbreed gemeentelijk Rioleringsplan 2022	1.175	-	-	-	21
Vrije tijd	MIP buitensportvoorzieningen 2022	484	-	-	-	10
Totaal			195	613	895	996

De gereserveerde middelen (begroting 2017-2020, € 853.000) voor de investering 'Aanpassing fietspad Malpie' zijn **niet** gemandateerd.

Bijlage 7: incidentele baten & lasten

Lasten

Omschrijving	Progr.	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Implementatie Omgevingswet	Wonen	200	155	155	-
Verzelfstandiging volkstuincomplexen	Wonen	5	-	-	-
Programmakosten Nulplusmaatregelen N69 (t/m 2022 i.v.m. realisatie Westparallel)	Wonen	100	100	100	100
Bereikbaarheidsakkoord & -agenda	Wonen	85	85	85	85
Masterplan Centrum stimulering economie	Wonen	-	83	83	-
Eurocircuit	Wonen	76	-	-	-
Coördinatie VVE activiteiten	Werken	25	-	-	-
Privatisering Sporthal De Belleman/ incidenteel	Vrije tijd	5	-	-	-
Ontwikkeling groene wig Le Sage ten Broekstr i.c.m. volkstuinvereniging	Vrije tijd	15	15	15	-
Aanpak ondermijnende criminaliteit	Sociaal domein	10	-	-	-
Huiskamer Geenhoven en Dommelen	Sociaal domein	25	25	-	-
Flexibele schil klantmanagement en uitkering administratie	Sociaal domein	40	40	40	-
Verkiezingen	Bestuur	61	-	-	-
Rechtspositie ambtenaren	Bestuur	22	-	-	-
Aanpassing WOZ	Bestuur	24	19	19	-
Implementatie digitale dienstverlening	Bestuur	50	50	-	-
Vorbereidingsbudget kwaliteitsimpuls Schaapsloop	Bestuur	40	-	-	-
Invoering AVG	Bestuur	75	75	-	-
Identiteitsvaststelling burgerzaken producten	Bestuur	12	-	-	-
Coalitiemiddelen	Bestuur	185	300	400	500
Correctie half jaar kapitaallasten (richtlijn provincie)	Divers	-470	-227	-46	-54
Storting begrotingssaldo 2017-2019 in algemene reserve	Bestuur	227	-	-	-
Am.: Chronisch zieken & gehandicapten	Sociaal Domein	30	-	-	-
Totaal		842	720	851	631

Baten

Omschrijving	Progr.	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Resultaat verkoop hulpmiddelen WMO - incidenteel	Sociaal domein	113	-	-	-
Dekking tekort begroting 2019 t.l.v. de Algemene Reserve	Bestuur	423	-	-	-
Totaal		536	-	-	-

Saldo (lasten minus baten)	306	720	851	631
-----------------------------------	------------	------------	------------	------------

Bijlage 8: EMU-saldo

Het EMU-saldo is een verplichte bijlage. De begrotingssaldi van gemeenten tellen mee voor de berekening van het nationaal begrotingstekort. Jaarlijks totaliseert het CBS de EMU-saldi van alle overheidsinstanties. Uiteindelijk mag het tekort van alle overheden 3% van het BBP bedragen.

EMU-Saldo ²		2017 Rekening	2018 Begr.	2019 Begr.	2020 Begr.	2021 Begr.	2022 Begr.
1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-4.728	-584	-2.086	-1.143	-434	-29
2	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	3.513	3.754	4.090	4.449	4.557	4.546
3	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	2.553	1.239	1.239	1.239	1.239	1.239
4	Investerings in (im-)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	-12.207	-13.766	-10.057	-8.292	-1.926	-2.359
5	Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overige, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4	0	0	0	0	0	0
6	Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa:						
	Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord	0	0	0	0	0	0
7	Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw- en woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)	-3.468	-2.676	-2.984	-1.885	-1.083	-768
8	Baten bouwgrondexploitatie:						
	Baten voor zover transacties niet op exploitatie verantwoord	6.186	10.729	11.027	3.727	3.134	2.059
9	Lasten op balanspost Voorzieningen voor zover deze transacties met derden betreffen	-935	-1.916	-1.529	-2.490	-1.899	-1.897
10	Lasten i.v.m. transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee
11	Verkoop van effecten:						
	Gaat u effecten verkopen? (ja/nee)	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee
	Zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?	-	-	-	-	-	-
Berekend EMU-saldo		-9.086	-3.220	-300	-4.395	3.588	2.791

² Economische en Monetaire Unie

Bijlage 9: overzicht van baten en lasten per taakveld

Nr.	Taakveldomschrijving	Lasten begroting 2019	Baten begroting 2019	Programma
0. Bestuur en ondersteuning				
0.1	Bestuur	1.534	-	Bestuur & Organisatie
0.2	Burgerzaken	937	339	Bestuur & Organisatie
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	926	196	Wonen
0.4	Overhead	10.084	32	Overhead
0.5	Treasury	-761	667	Algemene dekkingsmiddelen
0.61	OZB woningen	34	5.145	Bestuur & Organisatie/ Algemene dekkingsmiddelen
0.62	OZB niet-woningen	11	2.574	Bestuur & Organisatie/ Algemene dekkingsmiddelen
0.63	Parkeerbelasting	-	746	Wonen
0.64	Belastingen overig	10	210	Bestuur & Organisatie/ Algemene dekkingsmiddelen
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	-	43.906	Algemene dekkingsmiddelen
0.8	Overige baten en lasten	596	-	Bestuur & Organisatie/ Onvoorzien
0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)	-	-	Vennootschapsbelasting
0.10	Mutaties reserves	603	2.677	Bestuur & Organisatie
1. Veiligheid				
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	1.624	-	Bestuur & Organisatie
1.2	Openbare orde en veiligheid	468	10	Wonen/Sociaal Domein/Bestuur & Organisatie
2. Verkeer, vervoer en waterstaat				
2.1	Verkeer en vervoer	3.752	193	Wonen/Werken
2.2	Parkeren	254	-	Wonen
3. Economie				
3.1	Economische ontwikkeling	535	8	Wonen/Werken
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-	-	-
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	308	306	Wonen/Werken

Nr.	Taakveldomschrijving	Lasten begroting 2019	Baten begroting 2019	Programma
3.4	Economische promotie	109	-	Vrije tijd/ Algemene dekkingsmiddelen
4. Onderwijs				
4.1	Openbaar basisonderwijs	-	-	Werken
4.2	Onderwijshuisvesting	1.670	-	Werken
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.181	198	Wonen/Werken/ Vrije Tijd
5. Sport, cultuur en recreatie				
5.1	Sportbeleid en activering	445	25	Vrije Tijd
5.2	Sportaccommodaties	2.583	937	Vrije Tijd
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	2.833	946	Wonen/Vrije Tijd
5.4	Musea	285	-	Wonen/Vrije Tijd
5.6	Media	600	-	Vrije Tijd/Bestuur & Organisatie
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	3.992	174	Wonen/Vrije Tijd
6. Sociaal domein				
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	4.228	28	Sociaal Domein/Bestuur & Organisatie
6.2	Wijkteams	672	-	Sociaal Domein
6.3	Inkomensregelingen	11.116	7.866	Sociaal Domein
6.4	Begeleide participatie	3.280	-	Sociaal Domein
6.5	Arbeidsparticipatie	687	-	Sociaal Domein
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	265	-	Sociaal Domein
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	5.003	503	Sociaal Domein
6.72	Maatwerkdienstverlening -18	6.162	-	Sociaal Domein
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	-	-	-
6.82	Geëscaleerde zorg -18	336	-	Sociaal Domein
7. Volksgezondheid en milieu				
7.1	Volksgezondheid	931	-	Sociaal Domein
7.2	Riolering	2.336	3.149	Wonen
7.3	Afval	2.607	3.449	Wonen
7.4	Milieubeheer	967	-	Wonen/Bestuur & Organisatie
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	234	174	Sociaal Domein
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing				
8.1	Ruimtelijke ordening	959	60	Wonen/Werken
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	3.084	3.084	Wonen
8.3	Wonen en bouwen	754	620	Wonen